SARINA CASSVAN

FEMEIA ȘI CĂTUȘELE EI

ROMAN

Editura MARIANNE

SARINA CASSVAN

FEMEIA ȘI CĂTUȘELE EI

SARINA CASSVAN

FEMEIA ȘI CĂTUȘELE EI

Roman

EDITURA *Marianne*

București - 1992

Coperta de ADRIANA IONIȚĂ

Ediția de față reproduce textul volumului Sarina Cassvan, *Femeia și cătușele ei*, apărut la București, în anul 1946, sub auspiciile Editurii Publicom. La transcrierea lui a fost modernizată ortografia, corectîndu-se tacit greșelile de tipar. *Notele biografice* au fost întregite cu informații privind activitatea scriitoarei după anul 1946.

NOTE BIOGRAFICE

Sarina Cassvan debutează în literatură la vîrsta de patruzeci ani, dedicînd primul ei volum, *Crezul ocnaşului*, poetei Carmen-Sylva.

E primită cu unanimitate de voturi în Societatea Scriitorilor Români, în anul 1924, după o lungă activitate literară şi propagandă culturală în străinătate. În "Société des auteurs dramatiques" şi în "Académie féminine des lettres" din Paris.

În anul 1931 scoate, în Editura *Revue Mondiale* din Paris, o antologie în limba franceză, cuprinzînd lucrările celor mai reprezentativi scriitori români. Ea poartă titlul *Contes Roumains* şi se bucură de prefaţa Contesei de Noailles. Este o sinteză a literaturii române contemporane, apărută într-o limbă de circulaţie universală.

Volumul trezeşte un deosebit interes şi este difuzat în toate ţările. Fragmente din această antologie sînt traduse şi tipărite în limbi străine. Direcţiunea Presei şi Propagandei o trimite tuturor ambasadelor de peste hotare.

Faucillon, Paul Brulat, Le Cardonnel, Paul Reboux, Edmond See, Caracco în Franţa, Leon Feraru în America, şi alte pene autorizate scriu despre această lucrare, care dă o imagine vie literaturii române contemporane.

Tot în cadrul activităţii de propagandă peste hotare, Sarina Cassvan scoate, în editura "Payot" din Paris, *Aranca (La Fée des Lacs)* de Cezar Petrescu, care apare în "Collection des Deux Textes".

Sarina Cassvan luptă pentru un cît mai activ schimb de conferenţiari şi literaţi între România şi Franţa şi tratează editarea versurilor lui Eminescu în limba franceză, precum şi publicarea unei istorii a României.

Teatrul Albert I-er din Paris îi reprezintă piesa *Les Musques au Destin* care fusese premiată în ţară şi jucată cu succes la Teatrul

Național din Iași, apoi aprobată de Teatrul Național din București sub directoratul lui Ion Minulescu.

Ca fondatoare a Aociației "Gîndirea europeană" - pe care o conduce vreme de opt ani, sub președinția de onoare a Elenei Văcărescu - pune bazele unei mari instituții de cultură, de la tribuna căreia se dezbat probleme sociale, culturale, științifice, de către cele mai proeminente personalități române și străine.

În 1933 scoate revista *1933 - 1934*, unde colaborează tot ce are literatura românească mai de frunte.

Sarina Cassvan a desfășurat o prodigioasă activitate și în domeniul literaturii pentru copii, deschizînd noi perspective acestui gen de literatură, într-o vreme cînd era considerată "gen inferior". Cităm numai o parte din titlurile volumelor pentru cei mici: *Primăvara, Vara, Toamna și Iarna, În vacanță, Animale domestice și sălbatice, Pentru copiii cuminți, Dolofana, Hai să ne jucăm, Cei trei ursuleți, Curtea și livada, Animale înțelepte, Niță și Nuța în Țara trîntorilor, Aventurile unui mic bucureștean, Grădina cu spini, Petreceri de vară și de iarnă, La circ, Alfabetul ilustrat al copiilor, Jupîn vulpoi, În sînul familiei, Una, două, trei, Cîte puțin din toate, Dragi copii, Jiki și Riki, Bombonel și Totonel, Un tăciune și-un cărbune, În livadă, Pit și Pitulice.*

Fragmente din aceste volume au fost traduse în limbi străine iar piesele *Niță Nuța și Lăbuș* și *În țara trîntorilor* au fost jucate la Teatrul Popular, La Teatrul Național din Iași și Muncitoresc din București.

Dintre lucrările originale, reținem romanul apărut în mai multe ediții, *Între artă și iubire*, inspirat de activitatea sa ca soră onorifică într-un spital de răniți în timpul războiului din 1916. *Carnavalul vieții, Săptămîna unei îndrăgostite, Fluierul fermecat, Căsuța lebedei, S.O.S., Treizeci de zile în studio, Trupul care își caută sufletul, Femeia și cătușele ei.*

Traduce din limbile germană și franceză pe Andersen, Spielhagen, Jules Verne, Anatole France, Georges Sand, Emile Zola, Hauff, Kellermann, Immermann, Zweig, Evers, Mann, apoi Garșin Kuprin, Dostoievski, Tolstoi, Iușkevici, Bellamy etc.

În lucru: *Evadare din Ghetto, Orașul magic, Stassa* - și piesele: *Una sau mai multe femei, Omul se naște și moare singur.*

EDITURA PUBLICOM,1946

POST-SCRIPTUM

"Omul propune și Dumnezeu dispune!" La data proiectelor anunțate Editurii Publicom - unde a apărut prima ediție a romanului de față - Sarina Cassvan împlinea cu discreție 50 de ani, vîrstă care o îndreptățea să viseze cu îndrăzneală la viitorul creației sale. Dintre titlurile promise de ea în 1946, va publica o singură carte: romanul *Evadarea* (1947), interesant prin tematică (destinul unei familii de-a lungul a trei generații), dar scris într-o manieră reportericească mai puțin fericită.

Schimbările intervenite în politica românească după 1944 o deconcertează, fiind improprii creației sale originale, cu un pronunțat caracter erotic intimist. Mulți ani este absentă din viața literară, sperînd să-și continue adevăratele ei chemări în Franța, de care o legau numeroase afinități sufletești și profesionale: între 1929 și 1933 activase la agenția "Paris-Press", fiind membră în "Société des auteurs dramatiques" și în "Académie féminine des lettres". Sînt ani de așteptări zadarnice, de amînări inutile.

Încercînd să se acomodeze noii vieți culturale, nu se lasă ispitită de avantajele compromisurilor politico-literare, scriind biografia romanțată a lui Dimitrie Cantemir (*Între pană și spadă*, 1963), formă de refugiere în trecut, practicată, la timpul cuvenit, și de alți confrați. În afara unei alte cărți originale, *Drum fără popas* (1963) - titlu "jucat" în jurul numelui fostului său soț, Ion Pas -, va mai tipări cîteva traduceri și adaptări din literatura universală (E. Zola, Charles Perrault, C. Pineau, Thakazhi Sivasankara).

Longevivă, Sarina Cassvan trece în lumea umbrelor la 8 ianuarie 1978, după ce, cu cinci zile în urmă, împlinise vîrsta de 84 de ani. Zodia Săgetătorului, cu datele ce aveau să-i marcheze personalitatea - noblețea

sufletească, harul artistic, tăria de caracter, firea profund sentimentală și generozitatea excesivă -, se verifica și în privința posibilelor pericole. Se zice că întreruperea elanului creator la cei născuți sub semnul acestei zodii le poate fi fatală, retezîndu-le aripile. Ori cele petrecute după 1944 în România confirmă întru totul declinul creației scriitoarei, marginalizată tocmai atunci cînd experiența acumulată se cerea fructificată.

Sarina Cassvan moare fără să-și vadă vechile cărți tipărite, deși modificările efectuate pe unele exemplare din bibliotecă - este și cazul versiunii romanului de față - ne fac să credem că nu-și pierduse speranța de a le edita.

Poate că posteritatea va fi mai generoasă.

19 aprilie 1992

EDITURA MARIANNE

Personne ne comprend personne
Personne n'aime personne
Personne n'aide personne
Chaqun est seul, seul dans la vie...

O. Mirabeau

Seară de sfîrșit de an, cu burniță deasă, cu oameni grăbiți să facă ultimele cumpărături, să ajungă cît mai curînd acasă, unde îi așteaptă căldura unui cămin, zîmbetul unei soții, vorba bună a unei mame, rîsetele zglobii ale copiilor.

Pe ea n-o așteaptă nimeni. A făcut niște tîrguieli în vederea călătoriei de a doua zi, dar pachețelul cuprinzînd cîteva nimicuri luate din prima drogherie e de proporții atît de reduse, încît încape în mansonul de petit-gris, în care își ascunde mîinile de vrăjmășia frigului. Nu are aerul grăbit, nici obrajii îmbujorați de febra interioară a bucuriei de a te regăsi între ai tăi, într-o ambianță familială plăcută. Umblă încet, ferindu-și cizmulițele de clisa trotuarului, în care și-a înfipt privirile cu încăpățînarea omului ce nu vrea să vadă pe nimeni, să răspundă la saluturi, sau să primească urări. La ce-i puteau folosi cuvintele stereotipe ale cunoscuților, întrebările lor?... O cunoștea vreunul?... Căutase cineva să pătrundă în adîncul ființei ei?... Știa cineva că sub fardul rafinat și îmbrăcămintea cochetă se ascunde un suflet simplu, o fire de copil speriat de capriciile unui destin ciudat?... Meseria ei o silea să poarte în permanență masca tinereții, a bunei dispoziții, chiar masca cinismului, vroind să fie descoperită așa cum era, mică și speriată.

În seara asta, ca în fiecare an la aceeași dată, își încheia în gînd bilanțul. Peste cîteva zile, va împlini treizeci și opt de ani. Ce realizase? Avea în urma ei ani grei de muncă și de ambiții. Dorise cu toată înflăcărarea să ocupe un loc sub soare. Îl ocupa, încă.

În lumina artificială a rampei, Dina strălucea ca în seara debutului, iar glasul ei, odinioară vibrant și catifelat, era acum insinuant și tulburător. Sacrificase carierei sale un cămin, un bărbat care o iubise

cinstit, statornic și frumos. Pierduse un copil. Ce căpătase în schimb? Ropotele de aplauze la căderea cortinei, florile care-i inundau cabina banalitățile de rigoare, nu izbuteau să-i umple viața. Tînjea după altceva, după ceva ce nu se întîlnește decît o singură dată. Restul i se părea searbăd, de prisos, chiar dacă odată intrată în lumea care i se păruse odinioară vrăjită, se integrase în ritmul dinamic al vieții de teatru. Mîine, în ziua întîia de Crăciun, va trebui să se urce în tren, pentru a pleca în turneu. Afișe enorme în două culori anunțau evenimentul în cele patru colțuri ale țării, iar numele ei, pus cu litere mari în fruntea distribuției, o obliga să fie la înălțimea așteptărilor: frumoasă, surîzătoare, magistrală.

- Voi fi, își zicea în gînd Dina. Conștiința ei profesională îi da puterea să se concentreze asupra rolului, să evadeze complet din viața de toate zilele, confundîndu-se cu personajul pe care îl întruchipa.

Urcă mașinal scările administrației teatrului, de unde avea să ridice niște bani, în vederea plecării. În biroul cu pereții încărcați cu afișe și fotografii, cu dedicații bombastice, nu era nimeni. În holul cu fotolii care îndeplineau o dublă misiune, împodobind și scena la nevoie, iar nimeni. Dina se pregătea să plece. Auzi glasuri într-o încăpere alăturată și se îndreptă într-acolo. Încăperea nu era decît o odăiță rece, cu pereții afumați, cu o masă de scris deasupra căreia un bec anemic arunca o lumină perpendiculară, pe fața unui băiețandru care scria ceva. În picioare, în fața lui, caricaturistul Dyk gesticula. La intrarea Dinei, tînărul strînse puțin ochii, micșorîndu-i, cum fac de obicei prezbiții, pentru a distinge mai bine. Dyk înaintă cu pași mari către ușă și-i întinse o mînă enormă, disproporționată, ca toată făptura lui deșirată.

- Omagiile mele, ilustră doamnă! Îl căutați, desigur, pe domnul administrator. Și eu îl caut. Dar mi se pare că e în zadar. La sfîrșitul lunii, domnul administrator se volatilizează. Îmi dați voie să vă prezint pe noul nostru șef de presă.

Tînărul făcea ochii tot mai mici, își întorcea privirea, cînd în dreapta cînd în stînga, lăsînd-o să alunece pe alături, fără să îndrăznească să o fixeze asupra ei. Stingherit, îi întinse în cele din urmă o mînă fără viață. Dyk îi oferi un scaun.

- Să nu ne pierdem răbdarea, ilustră doamnă. Să așteptăm. Poate că domnul administrator va veni totuși. A propos! Cum v-a plăcut ultima caricatură apărută în gazeta de ieri? V-am prins la "Corso" după spectacol. Aveți o figură care ar ispiti creionul oricărui artist, torăia Dyk.

Dina nu-l asculta. Își plimba nerăbdătoare privirea prin camera cu miros de hîrtie și scrum rece. În fața băiețandrului, pe masa de scris, un volum de Proust și o pereche de mănuși galbene din piele de porc, aproape nepurtate, îi atrase atenția. Mănușile acestea erau impecabile față de restul îmbrăcămintii lui. Avu dintr-odată revelația unui alt mediu din care se desprinsese băiatul și din care nu mai păstrase decît obiceiul de a purta mănuși și a-l citi pe Proust.

Dyk sporovăia într-una. Povesti despre o operație pe care o suferise recent la picior, stăruind asupra unor amănunte penibile.

- Închipuiți-vă, domniță, un kilogram de puroi! Atîta mi-a scos din rană. Operația n-a fost dureroasă, m-au anesteziat, dar cînd îmi scoteau "meșa" vedeam stele verzi.

Ochii "șefului de presă" se roteau speriați prin cameră, căutînd un refugiu. Era jenat pentru colegul său. Ar fi vrut să ceară iertare Dinei pentru detaliile din povestirea bietului Dyk, dar nu găsea cuvîntul nimerit. Își fixă privirea asupra unghiilor ei ca muiate în sînge proaspăt și, în sfîrșit, deschise ochii. Erau nespus de mari și de triști ochii aceia prematur obosiți. Dina îi prinse privirea și i-o purtă spre ochii ei, înecînd-o în apele cu răsfrîngeri albăstrii. Dyk se încăpățînă să povestească pînă la capăt cum i-a scos ghipsul, cum l-a operat a doua oară și, pentru a o edifica, desenă pe o foaie de bloc osul frînt. În tot timpul acesta, ochii băiatului nu s-au mai sfiit, o priveau mereu cu bucuria crescîndă a unei descoperiri. Pe Dina o amuzase o clipă jocul fluturașului pe lîngă flacăra ochilor ei, dar îi veni brusc în minte călătoria de a doua zi, unele pregătiri ce avea de făcut și se ridică să plece. Instinctiv, "șeful de presă" se ridică și el.

- Să plecăm și noi, zise. Dacă ne dați voie, mergem împreună.

Cine vorbise? El? Se miră singur de unde luase atîta îndrăzneală.

- Se înțelege! răspunse, puțin mirată, Dina.

Făcură cîțiva pași împreună, în care timp, cu îndrăzneala timidului, vorbise numai el. Dina îl ascultase, la început cu gîndul aiurea, din politețe, dar verva lui subtilă o prinse încetul cu încetul și o făcu mai atentă. Vorbea despre oameni și lucruri, cu competența și blazarea cuiva care a cunoscut viața. Făcu o reflecție asupra precocității lui:

- La douăzeci și opt de ani, ai dreptul să cunoști puțin viața, mai cu seamă cînd ai fost silit să intri în arena ei de la patrusprezece, îi răspunse tînărul.

- Trebuie să fac *mea culpa*, se scuză Dina, îmi păreai mai tînăr.

Se opriră toți trei în colțul Căii Victoriei, în fața cafenelei "Corso". "Șeful de presă" avu un moment de ezitare. Ar fi vrut s-o urmeze în cafenea, dar își făcu în gînd socoteala banilor ce-i mai rămăseseră la sfîrșitul acelei luni. Ca de obicei, mai mult de jumătate din ei alunecaseră în tejghelele anticarilor. De unde avea să știe că o va întîlni pe Dina și că avea să-l intereseze aproape cît un volum dintr-o ediție rară, descoperit cînd se aștepta mai puțin? Pînă atunci, nu-l preocupase nimic altceva decît cărțile. Viața îi fusese goală. Nu căutase și nu dorise nimic. Totul îi era indiferent. O mînă micuță se întinse către mîna lui și-l trezi din gînduri. O strînse mașinal și se îndepărtă, ca gonit din urmă. Gestul de despărțire al Dinei îl aduse la realitate, redeșteptîndu-i timiditatea.

Cum se încumetase să vorbească atît? De unde îi venise curajul de a o însoți pe femeia aceasta necunoscută?

În seara aceea cutreieră orașul în lung și-n lat, chinuindu-se să dezlege această problemă. Prima din viața lui și cea mai serioasă. Pînă atunci trăise fără să știe pentru ce. Mînca, dormea, citea, răscolea rafturile librăriilor în căutarea cărților bune și rare. Cînd nu le găsea, nu se sfia să subtilizeze cîte una din biblioteca vreunui prieten. Așa, pentru plăcerea de a o avea. Și atît.

Acum o întîlnise pe Dina. Se trezi umblînd fără țintă pe străzi. Era singur. Pînă atunci nu și-a dat seama cît era de singur și cît fusese de goală viața lui.

Dina intră în cafenea. Se așeză la o masă, în dreptul ferestrei înflorite cu arabescurile iernii. Lumina lăptoasă, răspîndită de globurile mate ale lustrelor, o aduse la realitate, silind-o să-și controleze rapid chipul în oglindă. Obrajii îmbujorați de ger îi făceau ochii parcă și mai albaștri. Își umezi puțin buzele, prinse o șuviță răzleață de păr ce-i ieșea de sub pălărie, și și-o ascunse zîmbind unui gînd poznaș. Dacă s-ar juca puțin cu inima băiețandrului speriat, care, pentru a-și ascunde sfiala, afecta cinismul?

Un chelner se propti în fața ei și-i reaminti că venise să mănînce ceva. Mîncă frugal, înfiorată de pustiul cafenelei, altădată suprapopulată. Puținii consumatori erau bărbați. Ea era singura femeie care în seara asta de ajun de sărbătoare lua masa într-o cafenea. I se păru că

chelnerul o privește cu milă. Avu o senzație de frig. Plăti și plecă grăbită să se încălzească la dînsa acasă.

Acasă... Dacă se poate numi astfel o garsonieră compusă din vestiar, cameră și baie, cu atmosferă de casă nelocuită. Mobilierul aproape nou, era orînduit de o mînă indiferentă, de servitoarea plătită cu ora.

Dina aprinse toate luminile. În vestiar, în baie, pe măsuța de lîngă divan, apoi, dornică de o prezență, răsuci butonul aparatului de radio. Camera se umplu de sunete zglobii. Erau glasuri de copii, care cîntau colindele. Își simți ochii umezi. Abia cu trei ani în urmă se afla în casa ei, alături de un tovarăș de viață, de care se credea legată pe vecie. Pe masa împodobită ca de sărbătoare, erau înșirate tot felul de bunătăți, pentru copiii care se iveau la ferestre. Sub perna de la căpătîi, o mînă dragă îi punea de obicei un obiect minunat învelit în hîrtie de mătase, o brățară, un inel sau cine știe ce alte nimicuri, alese cu grijă pentru dînsa. Dimineața, servitoarea aducea, odată cu urările de fericire, o floare cumpărată din ajun de bărbatul ei și ascunsă cu complicitatea femeii pînă a doua zi. Ea bănuia mai întotdeauna unde era ascunsă, dar ocolea cu grijă locul, pentru a nu strica bucuria bărbatului, care era copleșit de entuziasmul cu care Dina primea cel mai neînsemnat dar, venit de la el. Apoi, urmau zile pline de toate bucuriile naive ale Crăciunului. Dina făcea pachețelele legate cu panglici și împodobite cu frunze de brad, pentru copiii numeroși din familie. El îi ajuta să scrie pe colțul fiecăruia numele aceluia căruia îi era hărăzită bucuria darului. Se minunau ca doi copii de fiecare obiect, ales după gustul unuia sau celuilalt.

- Ce frumoasă e păpușa asta! spunea Dina potrivind rochița vreunei păpuși.

- E frumoasă, fiindcă am ales-o eu, răspundea bărbatul.

- Ba eu am ales-o. Ai uitat că tu voiai să iei ursulețul?!

- Eu, ursuleț? Niciodată! Tu ai vrut ursulețul.

Dina se burzuluia, lăsînd buza în jos, iar el sărea s-o împace cu o sărutare, care dura mai mult decît durase sfada lor.

Așa se sfîrșeau întotdeauna certurile între ei. Acum o așteptau pe masa de toaletă patru scrisori de afaceri, o factură și o reclamă din partea unei parfumerii, care-și schimbase adresa. Le parcurse repede cu privirea, în timp ce gîndurile depănau mereu ghemul nesfîrșit al amintirilor. Se dezbrăcă încet, înfricoșată de perspectiva unei nopți de

nesomn.Știa că a doua zi trebuia să se deștepte în zori, pentru a pleca în turneu Se strecură sub plapuma rece, în patul prea larg, cu așternutul impecabil. La ce bun să se mai chinuiască dezgropînd un trecut care trebuia cu orice preț uitat? Bărbatul ei se recăsătorise după trei ani de la despărțirea lor brutală, neașteptată și absurdă.

Dina închise ochii și-și rechemă în minte prezentul.

După trei ani de educație a voinței, izbuti să-și gonească imaginile supărătoare, înlocuindu-le pe loc cu altele mai actuale. Celelalte se estompaseră aproape, și ce mai rămăsese nu mai avea nimic comun cu realitatea. Revăzu odăița afumată din administrația teatrului, cu birourile ei de proastă calitate, cu mănușile galbene și volumul lui Proust. Deodată îi răsări în minte chipul "șefului de presă", cu obrajii trași, cu ochii obosiți, cu mîinile palide.

Cu cine semăna oare băiatul acesta? Cu cine?

Abia într-un tîrziu, cufundîndu-se într-un vis incoerent, imaginea lui se suprapuse alteia. A cui?

O deșteptă brusc telefonul. Portarul o anunța că era ora șase și că o aștepta o scrisoare strict confidențială. Dina se îmbrăcă repede, așa cum făcea la teatru cînd clopoțelul suna începutul actului următor. Valizele așteptau cuminți, cu cărțile de vizită corect așezate în tocul lor de piele, pledul strîns în curele galbene, ca și termosul cu ceai călduț, alături de cutia de pălării de lac negru cu margini roșii, de geanta galbenă din piele de porc, în care Dina își adună în pripă obiectele de ultimă oră: papucii de drum, strînși în trusa lor de marochin roșu, pijamaua de mătase japoneză, care încăpea toată într-un săculeț, mic cît o batistă, pulverizatorul, trusa de unghii, periile, săpunul, cutia cu bomboane englezești, și cele cîteva file cuprinzînd rolul. Ce bine o cunoșteau toate, și cîte drumuri nu străbătuseră împreună? La fiecare împachetare și despachetare se cereau parcă fiecare la locul lor. Dina se simțea de data aceasta obosită. Se întreba pînă cînd va mai cutreiera lumea în lung și în lat, ca gonită din urmă înainte, mereu înainte.

Portarul, șoferul, femeia de serviciu, umplură încăperea cu freamătul caracteristic plecărilor grăbite în zori, cu zelul mărit de perspectiva bacșișului.

Portarul îi strecurase discret în mînă un plic micuț, gălbui, pecetluit cu ceară roșie. Dina îl puse în geanta de voiaj, fără să-l deschidă. Dacă nu e o reclamă, va fi desigur o cerere pentru vreo recomandație. În cazul cel mai bun, o scrisoare de la un admirator

necunoscut. Nu era grăbită să-i afle conținutul, pe care îl bănuia fad, lipsit de interes.

În gară o așteptau colegii. Aceleași figuri dintotdeauna. Bărbații, de cele mai multe ori nerași, sau cu zgîrieturi proaspete, pe care pudra nu izbutea să le ascundă pe obrajii rași în pripă. Femeile cu ochii încă umflați de somn, cu fețele obosite sub fardul dat în grabă. Cabinierele și cabinierii care nu prididеau să păzească bagajele, mașiniștii, ajutoarele și personalul administrativ, care alergînd cu pălăriile pe ceafă, cu cîte o batistă petrecută pe sub gulerele muiate de năduşeală, cu tot gerul iernii, de la un vagon la altul, strigîndu-se pe nume, controlînd recuzitele, avînd mereu impresia că s-a uitat sau s-a pierdut ceva, pentru a regăsi totul în bună și perfectă stare în clipa următoare. Cîte una dintre ajutoare încasa, în toiul agitației, o palmă, două, dar cînd lucrurile se linișteau, un bacșiș compensa ofensa, care trecea repede, ca o ploaie de vară.

Pe peron, în afară de prietenii și rudele actorilor, se mai aflau de obicei unul sau mai mulți "chibiți" ai turneelor. Oameni pasionați de teatru, în genere cu situații materiale bune, care se aciuiau pe lîngă trupa fie din dragoste pentru vreo actriță, fie pur și simplu din pasiune pentru teatru. Săritori, amabili, părtași la toate neplăcerile și riscurile turneelor, ei se lasă bucuros "tapați" de actori, plătesc supeuri cu șampanie după fiecare premieră. Pentru vedeta trupei, se aruncă în foc. Îi oferă flori, îi poartă ca pe niște trofee bagajele mai mărunte, îi fac comisioanele în oraș și le organizează "claca". Indiferent de sex, vedeta este slăbiciunea chibițului, care se simte onorat dacă ea binevoiește să-i accepte serviciile.

De astă dată, "chibițul" e un domn mic, roșu, cu capul chel, ca o bilă de biliard. Domnul Neamțu e și colecționar de mărci poștale.

- Eu și regele Italiei facem parte din aceeași societate de filateliști, povestește el.

A călătorit mult, a văzut de zeci de ori aceleași piese din repertoriul clasic și modern, jucate de toate celebritățile lumii; le cunoaște textele aproape în întregime, pe dinafară, și are termeni măgulitori sau distrugători de comparație pentru fiecare actor. O intonație greșită îi supără timpanul cum îl supără pe un meloman o notă falsă. Pe Lina o compară cînd cu Duse, cînd cu Rachel sau cu marea Sarah. O copleșește cu atenții și ține s-o asigure că are pentru ea un sentiment de admirație profund și pur, ca pentru o operă de artă, ca pentru un exemplar

unic dintr-o colecție filatelică de preț. Ea s-a deprins cu el cum te deprinzi cu accesoriile care fac parte din trusa de călătorie. Îl gratifică din cînd în cînd cu un zîmbet, cu o privire, pe care se silește s-o facă pe cît poate mai amabilă, și Neamțu e fericit. În vagonul bărbaților, își are "cușeta" lui destul de scump plătită, dar o cedează mai întotdeauna unei vedete masculine în devenire, sau actorului mai debil al trupei. Lui îi place să-și petreacă o jumătate din noapte, în vagonul restaurant, iar cealaltă jumătate, circulînd pe culoare, unde închide ușile să nu fie curent, așteaptă un eventual ordin al Dinei dat cabinierei, pe care să și-l dispute, cumpărînd prin diferitele gări specialitățile respective, pentru a i le oferi.

Învelită în pledul călduț, cu capul rezemat de perna pneumatică, al cărei miros de cauciuc, amestecat cu mirosul de piele al canapelelor, i-a intrat în sînge, Dina încearcă să-și continue somnul întrerupt. Soarele n-a răsărit încă și răcoarea dimineții i-a îmbujorat obrajii. Dă să-și scoată puful de pudră din geantă și îi cade ceva în poală. E un plic gălbui, pecetluit cu ceară roșie. Nu mai știe de unde a ajuns acolo. A, da! Parcă i l-a strecurat portarul la plecare. Deschide cu o mișcare leneșă trusa de unghii, scoate un cuțitaș mic cu mînerul de baga și taie marginile plicului. Un scris mărunt, stîngaci, ca de copil, a adunat în file multe tot ce prea plinul sufletului nu se pricepea să pună în cuvinte și l-a încredințat hîrtiei:

Dina,

Am făcut pentru tine o poemă mică de tot, cît un puf de rățușcă.

M-am deșteptat din somn înaintea ferestrei acoperită cu tot albul zăpezii.

Am ridicat mîna de sub plapumă, am privit soarele bolnav și am zîmbit.

Părea că mă deșteptasem în alt loc decît acela unde dormisem - într-o livadă cu primăvară, cu șopotul izvoarelor prin iarbă, tîrît ca o năframă de borangic.

Mi se deschidea o zi fericită din alcătuirea ochilor tăi, o zi cu miresme și cu înfiorarea apelor reci, pe unde trecusem cu picioarele goale, ca fericirea deplină a viței lor catifelați.

Am dus cuvintele la ureche, să sune ca scoicile smălțuite de alge, le-am gustat carnea tare de lut și le-am pus în zarea trandafirie a soarelui.

Aş fi voit cuvinte noi, dar gospodăria mea săracă nu mi le poate da, şi le-am vopsit searbădul cu fulgerarea bucuriei din mine.

În marginea cerului, un acoperiş verde cu puţină zăpadă pe creştet (o tortă de fistic cu frişcă) şi în faţa casei un cal murg, înhămat la o cotigă de lăptar, mestecă ovăz.

De unde să încep poemul meu pentru tine, şi din ce să îl fac?

Sînt ca un făurar de bronz care trebuie să facă un belciug şi ar strica un chivot, să poleiască uşor cuiul, să-l facă să lucească aşa cum lucesc lumînările vecerniei. Fac cuie din fir de aur şi alcătuiesc zăvoare cu mărgăritare.

Pînă în deseară voi face un lacăt de platină, să închid în coşmarul inimii toţi iezii zburdalnici, să nu-i sperie velura nopţii.

Îmi trebuie un poem moale ca un fir de fir pentru cusut un bumb de diamant pe pieptul păpuşii, acolo unde răsare un nasture, sau o mură din mătasea sînilor.

Mosorul nu are căpătîi şi firul meu de fir şi-a pierdut capătul. Trebuie să-l caut în genele tale, ca pe un funigel de primăvară.

Ai băgat de seamă, dragoste lină, cum te găseşti tu undeva în închipuire şi desigur în mine, mereu de faţă în aşteptările mele?

Ai băgat de seamă că aş vrea să povestesc numai pentru tine lucruri leneşe, ca un firişor de apă, cugetate fără zgomot, fără tumult şi fără sînge?

Bucurii prăbuşite de un suspin, broderii cu scamă puţină şi cu firul golului şi al aerului îmbinate.

Desene curate şi simple; poeme din sîngele sufletului meu, din închipuire şi din cristal de lacrimă.

Un poem e o jucărie, draga mea de lumină şi răcoare.

Ţi-am făcut o jucărie cu gîndul.

Am zîmbit peste cioburile azurului spart de lumina zăpezii şi am picat şi o lacrimă ca un alint.

Am pentru tine un poem mic, scris cu slove de sineală pe un solz aurit de păstrăv şi care trebuie citit cu lupa.

Ca să-l citim, trebuie să-l avîntăm deseară sus, în lumina lunii, pe poliţa ţintuită în argint a Casiopeii. Vom urca mînă în mînă sus, pe turla foişorului, de unde se vede oraşul ca un pantof roşu cu broderii, şi în vîrful picioarelor ne vom ridica pînă la luceferi.

Dina întîrzie mult cu scrisoarea deschisă, căzută în poală odată cu mîna ei mică și obosită, ca o porumbiță albă după un zbor îndelungat. Scrisoarea aceasta îi reamintea o poveste de demult, pe care se trudise în zadar s-o uite.

A întîlnit acum, ca și odinioară, într-o seară de iarnă, în fața unei mese de scris dintr-o odăiță tristă, un băiat umil, cu obrajii palizi, timid și sărac. Cine era? De unde venea? Și ce mai vroia de la dînsa? Ea nu mai avea nimic de dat. De ce vroia s-o smulgă cu poemul lui, cu vorbe mici uitate, vieții de muncă și golului ce creease, în jurul ei, indiferența cu care primea orice încercare de apropiere masculină. În zadar s-a trudit s-o atragă într-o cursă sentimentală! Pe ea n-o mai putea scoate nimeni din carapacea în care s-a retras.

Puse la loc scrisoarea în geantă, și-i ceru lui Neamțu o țigare. Fericit că-i poate fi de folos, "chibițul" scoase tabachera de aur, cu diverse nume gravate pe capacul ei. Nume de admiratori mărunți. Negustori, rămași la tarabele lor, care nu izbutiseră să evolueze ca el, să călătorească, să trăiască într-un mediu de artiști.

- Luați un "Abdulah", domniță. Poate că preferați un "Camel" sau un "Lucki"?

Dina puse mîna la întîmplare pe o țigare și o fumă cu sete. Niciodată n-a înțeles mai bine sensul fumatului ca acum. Comandă și un vermut.

Neamțu rămase uluit. Nicicînd nu-i dăduse Dina atîtea prilejuri să-și afirme prezența. În drum spre vagonul-restaurant se miră:

- Vermut dimineața? Țigare? N-o mai văzuse pe Dina atît de "în formă". Trebuie să se fi întîmplat ceva neobișnuit.

Într-adevăr, se întîmplase ceva neobișnuit. Dina se tulburase. Dar va ști să facă tot ce-i va sta în putință să-i treacă.

Primul oraș în care trebuia să joace era Galați, apoi o fracțiune din trupă pleca la Brăila și urma să se reîntregească la Iași, unde era așteptată cu emoții de un public doritor de spectacole bune. Spre deznădejdea Dinei, impresarii turneului organizaseră o primire oficială în gară, iar după spectacol un banchet dat de primăria municipiului. Abia avu timpul să se schimbe, atît o întîrziaseră cererile de autografe și amabilitățile plate schimbate cu admiratorii și ziariștii. Era obosită, tristă, singură și goală ca o cutie frumos cizelată, din care s-a scos o bijuterie de preț. Jucă totuși admirabil. Între ea și public simțea o

prezență, care parcă îi da aripi. Juca de parcă ar fi voit să se înalțe deasupra scenei, a lumii, sus, cît mai sus.

Banchetul fu lung și plicticos, ca toate banchetele. După discursul primarului urmă un *speach* al directorului trupei, în care regăseai cu ușurință tirade din *Ruy-Blas, Regele Lear, Doctor fără voie*, și cel mai autentic Caragiale. Toate discursurile lui sfîrșeau cu un "Ura! Trăiască Armata română"! spus fără sens și fără rost. Neamțu prinse și el puțin curaj și, la șampanie, închină paharul pentru vedeta trupei, care de mult nu mai ocupa locul din capul mesei. Dispăruse, înainte de a se încălzi atmosfera, singură cu cabiniera ei.

Dina locuia într-o cameră la primul etaj al hotelului de mîna întîi, reținută din vreme, alături de camera lui Neamțu, care pîndea dindărătul zidului ce-i despărțea, gata să-i îndeplinească orice dorință. Pe același culoar se afla camera directorului și a primului amorez, un tînăr îngîmfat, incult și plin de sine.. Distantă, prudentă, Dina era o bună camaradă, fără să întindă nota de intimitate dincolo de scîndurile scenei. Pentru ea, actorii nu puteau fi altceva decît parteneri, camarazi de teatru. Îi cunoștea de aproape și nu i-ar fi putut lua niciodată în serios. Vanitoși, preocupați de persoana lor, în special de exterior, obișnuiți cu cuceririle ușoare, așteptînd să fie adulați, cu o sensibilitate aproape feminină, nu puteau fi pe placul Dinei. Iată de ce nu s-a pus niciodată pentru ea problema vreunei legături în lumea teatrului.

În seara aceasta, își ornă camera de hotel cu cîțiva trandafiri puși într-un pahar găsit pe măsuța de lîngă pat, împrăștie obiectele de toaletă pe masă și izbuti să creeze o atmosferă în care să se simtă ca la ea acasă, în cele douăzeci și patru de ore pe care avea să le petreacă acolo.

Un diferend între director și impresar o smulse, a doua zi, din odihna pe care și-o impusese. Spectacolul plăcuse în așa măsură, încît impresarul vroia să-l mai dea și a doua seară. Directorul nu vroia cu nici un preț să accepte, pretextînd că a doua zi era vîndută sala la Iași și spectacolul urma să aibă loc cu casa închisă. Impresarul cunoștea influența Dinei asupra directorului și știa că un cuvînt din partea ei era hotărîtor.

– Spuneți și dv., e păcat să nu dăm încă un *Konzert*! Spectacolul e de pe acum *ausverkauft*[1] .

Părerea Dinei fu ca trupa să plece la Iași, unde era așteptată, și să se întoarcă a treia seară la Galați pentru a repeta spectacolul. Soluția fu primită cu entuziasm de ambele părți și turneul își urmă programul.

Ajunseră pe un ger cumplit la Iași, unde urmau să se întîlnească cu restul trupei, pentru spectacolul din seara aceea. În gară îi întîmpină agentul teatral. Era disperat. Actorii nu sosiseră și spectacolul anunțat pentru ora nouă trebuia să aibă loc cu orice preț. Încercase prin toate mijloacele să afle ceva despre ei, dar comunicațiile telefonice erau întrerupte, liniile toate înzăpezite.

Ce era de făcut? Dina avu ideea să joace, în locul piesei anunțate, piesa jucată la Galați, explicînd publicului accidentul neprevăzut, care îi silea să schimbe repertoriul.

Se făcu, în grabă, o repetiție, în holul hotelului. Directorul de scenă se duse la teatru să studieze posibilitatea schimbării decorurilor. Se înțelege că nimeni nu mai mîncă. Neamțu alerga să adune de prin bodegi tot ce putuse transporta pentru a hrăni trupa, în antract, cînd emoțiile vor fi trecut și foamea își va arăta colții.

Pe la opt seara, se urcară în sănii trase de cîte un cal și porniră în sunetul zurgălăilor la teatru.

Zăpada era înaltă de o jumătate de metru și scîrțîia sub copitele cailor, care scăpărau ca amnarele în noapte. Gerul îngheța respirațiile și făcea să lăcrămeze ochii oamenilor. Pe străzi nu se zărea țipenie. Pe ici, colo, la ferestre, lumînările vreunui pom de Crăciun, aducînd vag aminte de sărbătoarea care-i aduna pe oameni la casele lor, în timp ce ei actorii, oameni fără căpătîi, umblau ca nălucile pe drumul alb, poleit de lumina lunii.

În cabina Dinei era frig. Neamțu adusese de undeva un radiator electric, în timp ce cabiniera încerca să-i încălzească picioarele, înfășurîndu-i-le în șalul ei de lînă. Sufleurul trupei se mai dusese o dată la gară după informații; venise cu știrea îmbucurătoare că linia fusese restabilită, trenul urmînd să sosească dintr-un moment într-altul. Nu mai avea rost să schimbe spectacolul. Neamțu sărută de bucurie mîinile Dinei și comandă ceaiuri cu rom pentru toată trupa, inclusiv cei de la recuzită, peruchierii și plasatorii.

---

1 Vîndut (germ.)

Spectacolul începu pe la ora 11, după ce publicul aplaudase, fluierase și bătuse din picioare, în sala imensă, suprapopulată și prost aerisită. Actorii sosiseră înghețați, nedormiți, ca vai de ei, și toate ceaiurile cu rom ale lui Neamțu nu putuseră să-i dezmorțească. Piesa se jucă într-un ritm de flașnetă hodorogită, cu replici sărite, cu scene sacrificate. Dina suținu pe umerii ei delicați tot spectacolul. Sufla rolurile celor ce le uitaseră, improviza acolo unde actorul se împleticea, dădea replicile ratate de colegii ei năuciți și înghețați.

Spectacolul era salvat. Între acte, în loc să se odihnească, ușa cabinei, deși apărată de trupul bondoc al lui Neamțu, fu aproape smulsă din țîțîni. Un roi de tineri și domnișoare îi întindeau albume, cartonașe, batiste, poșete și cele mai neînchipuite obiecte, pentru a obține pe ele un autograf.

În învălmășeală, bietul Neamțu își pierdu stiloul. Un stilou primit cadou, cu prilejul unui congres a filateliștilor la Berna. Dar nici nu băgă de seamă. Îl îngrijora oboseala care se citea pe chipul Dinei. La ieșirea din teatru o scoaseră pe sus, deși căutase să se strecoare pe ușița din dos. Chinul fu prelungit de cîțiva reporteri-fotografi și ziariști, care nu vroiau să "rateze" evenimentul stagiunii.

Trupa fu invitată să ia parte, după spectacol, la balul prefecturii. Cu toată oboseala și înzăpezirea, actorii și actrițele forfotiră pînă tîrziu pe culoarele hotelului, nelăsînd-o pe Dina să se odihnească. Abia spre ziuă izbuti să ațipească, dar și atunci sări drept în picioare, speriată de zgomot.

În excesul lui de zel, Neamțu dăduse ordin să se aprindă din timp focul în odaia Dinei, pentru a o găsi caldă la deșteptare. Femeia de serviciu, care intrase în cameră în vîrful picioarelor, scăpă cleștele pe podele. Odată somnul întrerupt, Dina nu mai putuse închide ochii. Trase cu o mișcare leneșă draperia de pluș roșu cu ornamente de rips galben, singura podoabă a tuturor camerelor de hotel, soră bună cu aceea de la Galați, Brăila, Craiova sau Turtucaia. O lumină albă, mare o izbi în ochii pe jumătate adormiți. Ziua provincială începea. Orașul se trezea încet la viață, fără zarvă și fără freamăt. Un cîine rămas încă legat peste noapte, lătră gros. Apoi se făcu iar tăcere. Un cocoș își anunță semeț prima victorie. O cotigă trasă de un cal costeliv croi o pîrtie în zăpada moale ca puful. Poate că e aceeași din poemul băiatului firav, care îi făurise o jucărie pentru zilele triste și goale din provincia îndepărtată.

Dina se simți ispitită s-o recitească. Întinse mîna pe măsuța de lîngă pat, unde a pus în ajun trusa, dar se opri, făcînd sforțarea să se abțină. Nu! Va căuta alt narcotic pentru nervii obosiți. Aprinse o țigare. Știa că o așteaptă o zi ca toate celelalte. Repetiții, convorbiri banale, probe la croitorese, platitudini. Toate acestea îi vor fi greu de suportat după recitirea poemei. Nu trebuia să se lase înduioșată, nu dorea să se melancolizeze, tînjind după altceva decît putea să-i ofere viața ei de toate zilele. La ora 10 va părăsi orașul, pentru a se reîntoarce la Galați. între timp, trebuia să primească vizita unor prieteni și rude necunoscute, care veniseră s-o vadă la teatru, în antract. Nu avea timp să viseze prea mult. Ceru să i se pregătească baia. Neamțu îi trimise odată cu micul dejun, flori cu miros de primăvară prematură. Alături de cele primite la spectacol de la diverși admiratori, florile acestea aveau o prospețime contrastantă. Rugă femeia de serviciu să scoată pe cele vechi din cameră. O durea parcă umilința cu care își plecaseră capetele în fața noilor venite.

Călătoria la Galați se făcu în vagoanele mari, comune, cu bănci de lemn, ale unui tren mixt. Prin stațiile pustii, Neamțu nu găsi altceva de oferit trupei decît niște covrigi uscați, cu susan. Dinei, îi cumpără reviste franțuzești, pe care le zări întîmplător la un chioșc de ziare dintr-o gară ceva mai răsărită.

Les jours se suivent, mais ne se ressemblent pas[1] , gîndi Dina, reamintindu-și de primirile oficiale, de banchetele și călătoriile în vagoanele capitonate ale vagoanelor de lux.

La Galați ajunseră spre seară. În gară nu se afla decît impresarul, al cărui entuziasm scăzuse.

"Konzertul" pica prost. Se anunțase pentru aceeași seară un film cu Marlene Dietrich, și publicul gălățean avea atît de rar prilejul să asiste la premiera unui film bun! O premieră de cinematograf e considerată, în orășelele de provincie, ca un mare eveniment artistic. Cucoanele arborează toalete speciale aduse de la București, iar bărbații își lasă lucrul ceva mai devreme, să ajungă la timp la spectacol. În antract, cetățenii se caută unii pe alții, se salută, pentru a se pune în evidență, comentează îndelung anumite scene și discută în special asupra toaletelor și calităților fizice ale vedetei. Bărbații schimbă priviri șirete și zîmbete complice, iar femeile se miră pe ce se bizuie faima ei.

---

1 Zilele se succed, dar nu se aseamănă (fr.)

Are ochii mici, o gură lată, pometii ieșiți în afară. A înnebunit lumea, nu altceva!..

"Konzertul" avu o sală plină, și impresarul își freca mîinile mulțumit. Ì se oferi, ca de obicei, trupei, banchetul tradițional. Toată lumea era mulțumită, numai Neamțu își mușca buzele, și le țuguia "a pagubă" și se văita. Ce aveau gălățenii ăștia cu el? Era singura seară cînd credea că va putea organiza el banchetul, și nici de data asta nu l-au lăsat! Ceva mai mult, "notabilul" care făcea onorurile era o concurență serioasă pentru dînsul. Era și el chibiț teatral, dar numai în urbea lui. Funcția înaltă pe care o ocupa nu-i permitea să colinde orașele, cum ar fi vrut, aciuit pe lîngă o trupă de teatru. Avea și o calitate în plus: o voce de bariton care, cultivată, i-ar fi asigurat, poate, un loc în teatru. "Bătrînul a fost contra", răspundea el cînd îl întrebai de ce nu s-a făcut cîntăreț. Apoi, ochii i se întristau, și un oftat din adîncul pieptului mărturisea tot aleanul sufletului său de artist ratat, cu platformă de om politic, așa cum apucase din moși-strămoși.

- Neam de neamul nostru n-a fost paiață! tuna și fulgera "bătrînul" de cîte ori maică-sa încercase să-l îmbuneze pentru a-l înscrie la conservator.

Acum se mulțumea să invite lumea la sindrofii, la el acasă, și să cînte, fără să se lase prea mult rugat, arii din *Rigoletto, Traviata,* ba chiar și ceva muzică populară românească, așa cum o simțea el, ca român adevărat. Cînd vine cîte o trupă, notabilul își pierde capul. Umblă cîteva zile forfota, fără să se mai intereseze de treburile funcției ce ocupă. Grație influienței lui plasează un număr mare de bilete pe la autorități, întreține aproape actorii pe socoteala sa, oferă banchete, flori, și trăiește într-o stare de euforie pe care nimic nu i-ar putea-o înlocui. După plecarea trupei, cade în cea mai adîncă melancolie, și nu mai iese din cîrciumă o săptămînă încheiată.

Perspectiva de a petrece cîteva zile în orașul de provincie între Neamțu și celălalt chibiț teatral o făcu pe Dina să-și piardă calmul. Se baricadă în camera prost încălzită, își luă un teanc de ziare și reviste, și încercă să nu bage de seamă nici decorul sărac, nici frigul din odaie, și nici zloata de afară. Poema mică din trusă fu singura ei bucurie. Rezistase eroic în prima zi, dar după o noapte de nesomn se hotărî să arunce o privire, ca să-i mai treacă timpul, asupra unor pasaje care-i

plăcuseră mai mult. Acum o știa aproape pe dinafară. Fără ea n-ar fi putut suporta cele cinci zile de arest de cameră, impuse de nămeții care barau intrarea hotelului.

La București, în cutia ei de scrisori, plicurile galbene cu pecete roșii abia mai încăpeau. În fiecare zi înflorea în vîrful peniței făurarului de jucării pentru Dina o nouă poemă scrisă cu năvala sîngelui tînăr, zburdînd pe tăpșanul verde al inspirației lui înaripate.

Dina,

Am adormit în noaptea asta cu capul rezemat pe mîinile tale, ca pe niște perne de păpușă și am visat.

Se făcea că sînt un pescar cu pielea arsă de soare și lustruită de vînturi.

Trupul mirosea ca algele și ca apa mării, și-mi era pielea sărată ca a scoicilor.

Barca mea era unsă cu catran, și pînzele ei albe, ca niște lalele crescute din mare, mă duceau în trîmbele lor, printre smalțul de argint al oceanului, acolo unde nu mai era pămînt și peștii te însoțesc ca niște săgeți, cu un dumicat de pîine la capăt.

În luntrea mea cu pînzele coborîte ca niște aripi frînte, am ademenit o fată, mai albă decît muntele de cretă, cu ochii verzi ce-i întunecau întunericul părului, ca niște paftale domnești bătute cu smarald.

Am atras-o de pe malurile de nisip cu un descîntec de fluier, și cînd a coborît spre mine ca dintr-un paradis, am simțit-o în pasul ei avîntat, fierbinte și goală. Fața mea era înfășurată într-un colan de agate și safire, încolăcit de nouă ori împrejurul grumazului de jad și jucînd de nouă ori peste sînii goi, în vîrf cu două agate negre.

Purta la încheieturile mîinilor opale palide ca pîntecul ei, colane de mărgăritar pe glezne, acolo unde carnea e tare ca un sîn.

Părul ei părea un cîntec brun și jalnic peste apele moarte din coclaurii mărilor.

O furasem pe fata aceasta albă de la un logodnic, negutător de miresme, stăpîn pe cîmpii cu fructe de foc, cu șerpi verzui, cămile, elefanți și covoare, cu care ar fi putut acoperi întreg nisipul deșertului, de la ocean pînă în bălțile grase ale Nilului.

Venise goală la mine și mă iubea.

Fată cu carnea mai albă decît muntele de cretă, cu ochii verzi ca nesfîrșitul, te-am prins în luntrea mea, am unflat pînzele și am îndreptat cîrma spre soare-răsare, spre zarea sălbatecă și ademenitoare a mării.

Nu mai poți sfărîma vraja visului meu.

Tu ai uitat pămîntul și darurile făgăduite de logodnicul cu portocale și lămîi, și ai venit să mă acoperi cu ființa ta, cu aromele tale mai tari decît ale chiparoșilor.

Apropie-ți de ochii mei înflăcărați ochii tăi, atît de mult, încît genele tale să-mi dezmiardă pleoapele.

Mireasă din Cîntarea cîntărilor, buzele tale sînt ca fragii, șoldul tău e ca o tigvă moale plină cu lapte proaspăt de căprioară, lobul urechii tale e ca o țîță trandafirie de ciută, sudoarea ta are miros de tămîie și măghiran, umezeala gurii tale e ca o rouă caldă cu gust de lăcrămioare.

Neamul tău îl mărturisește mierea cu care ți-s unse subsorile.

Podoabe mai scumpe decît inelele și brățările ce ți le-ar îngreuia sînt mîinile tale, cu cîte cinci capete de rubin.

Cînd îmi coboară îngenucheate pe piept, degetele tale par a se ruga.

Mi-ai adus carnea ta fără oase la pipăit, ca un păstrăv argintiu.

Sfarmă-te cer peste noi, fulgeră mare, îneacă-te talaz, și tu luntre cu aripi de pescăruș nu te mai opri!...

Încet, șoldul ei se făcu șoldul meu, gura ei se făcu gura mea, visul meu se făcu visul ei, și, încordat de trupuri, se smuci și se smulse șiragul de safire de pe grumaz, risipindu-se.

Luntrea nu s-a mai oprit niciodată în visul meu, lăsînd din cînd în cînd să cadă în mare safire și agate, ca niște lacrimi de dragoste neîmpărtășită...

Unul după altul, plicurile fură sfîșiate de degetele nervoase ale Dinei, poemele citite și recitite de zeci de ori, ca și cum s-ar fi răzbunat pe toată banalitatea vieții în care era silită să trăiască.

Se simți deodată dezorientată. Ce să facă? să-și avînte din nou sufletul înfrînt? N-ar mai putea suporta o nouă dezamăgire. Și apoi, avea ea dreptul la treizeci și opt de ani să se lase impresionată de elanurile unui copil? N-o învățase viața îndeajuns să se ferească de aparența amăgitoare?

Dina era în preajma semnării unui contract, pentru un turneu în străinătate. Se cutremură. Numai cuvîntul "turneu" îi dădea o senzaţie de groază. Iar deşteptări în zori, iar plecări în miez de noapte, iar flori şi autografe, iar chibiţi şi propuneri galante. Era sătulă de toată această viaţă plină de artificii. O dezgusta masca de frivolitate pe care trebuia să o poarte. Fire cinstită şi ponderată, Dina ar fi fost mai degrabă hărăzită unei vieţi tihnite de familie. Cît de fericită s-ar fi simţit cu un copil alături! Ce mamă cuminte ar fi fost şi ce altfel s-ar fi tors firul vieţii ei! Era obosită să tot surîdă, să-şi supravegheze fiecare cută nouă ivită în colţul ochilor sau gurii, să-şi îngrijească scrupulos frumuseţea, întreţinînd artificial o tinereţe în declin. I-ar fi plăcut atît de mult să trăiască între oameni aşezaţi, şi destinul o azvîrlea mereu între nebuni. S-ar fi simţit bine în mijlocul unor fiinţe cuviincioase, sănătoase la minte şi la trup. Soarta îi trimetea în cale don-juani uşurateci, care se arătau cu ea în lume pentru a se lăuda la club sau pe terenul de tenis cu prietenia ei, inventînd tot felul de poveşti neverosimile. Din intrigile urzite de rivale, Dina ieşea murdărită, dezbrăcată de orice pudoare. Gloria începea să o jeneze, ca o haină prost croită, prea largă pentru trupul ei.

În clipele acestea de dezorientare, intră în viaţa ei făuritorul de poeme.

Era în ajunul Anului Nou. Dina era singură, cînd se trezi cu el răsărind deodată în mijlocul camerei. Rămase orbit de lumina prea mare, speriat de îndrăzneala de a fi intrat, după o uşoară bătaie în uşă, la care nu primise nici un răspuns. Sta acum uluit, nemaiştiind ce să facă. Dina îi întinse o mînă, cum ar fi întins o funie cuiva ameninţat să se înece. Băiatul aruncă la întîmplare, pe covor, haina şi pălăria, ce căzură ca nişte aripi obosite după un zbor prea agitat. Îi făcu semn să şadă. Crezu că ar fi necuviincios să refuze, şi se aşeză ca împins de un resort. În mînă avea un buchețel de violete.

- De unde ştiai că îmi plac violetele? zise Dina pentru a rupe tăcerea.

- Ştiam, răspunse, redobîndindu-şi graiul autorul poemelor. Ştiu tot ce-ţi place şi ce nu-ţi place. Ştiu tot ce faci şi ce nu faci.

- Eşti ghicitor?

- Nu trebuie să fie cineva ghicitor, trebuie să se uite numai în ochii d-tale. Eu m-am uitat, şi am citit în ei că eşti o fetiţă speriată. Că te-ai îmbrăcat cu rochiile mamei şi vrei să te porţi ca oamenii mari, dar

rochiile sînt prea lungi și te ții de mobile să nu te împiedici în ele. Am mai citit că ți-e frică singură și plîngi noaptea prin somn. De teamă să nu te ghicească lumea că ești o fetiță, te porți ca o cucoană adevărată. Ești rea cu copiii și vrei să semeni cu oamenii mari. Eviți bărbații, fiindcă ți-e frică să nu te dai de gol că ești doar o copilă.

Dina, care îl privise pînă atunci cu un aer protector, se făcu mică în fotoliu.

- De mine nu trebuie să-ți fie frică, eu te-am ghicit. Cunosc toate jucăriile care plac copiilor. În special acelora care plîng mult fiindcă îi ceartă toată lumea. Știi de ce îi ceartă? Fiindcă nu-i cunosc. Eu am venit să-ți mîngîi ușor mîinile și fruntea, să-ți șterg ochii și să-ți spun: Nu-ți fie frică! Nu mai ești singură. Mă ai pe mine. Am să vin în fiecare seară să te dezmierd. Acuma haide, fă frumos nani că ești obosită.

Băiatul stinse lumina cea mare, aprinse lampa de pe măsuța de noapte, puse buchetul în poala Dinei și, adunîndu-și senin lucrurile de pe covor, vru să plece.

Dina îl privi în lumina slabă a lămpii de noapte. Era puțintel la trup, purta o cămașă încheiată la gît, ca o cazacă rusească. Atît hainele cît și încălțămintea îi erau foarte uzate. Părul bogat, de un negru aproape neverosimil, avea ondulații supărător de regulate. Ochii prelungi, de culoarea cafelei rumenite, cu genele exagerat de lungi, punctau la distanțe egale, un ten arămiu, călit parcă la soarele Orientului îndepărtat și transmis din generație în generație. Mîinile îi erau palide, cu degete lungi și flexibile, ale căror tremurături asemenea aripilor bătute de vînt nu le putea disimula în timp ce-și încheia și-și descheia automat un nasture al cazacei.

Cine era acest băiețandru cu înfățișare de prim amorez holywoodian, care îndrăznise să-i smulgă brutal masca?

Dina se ridică din fotoliu și îl privi.

- Cum te cheamă?

- Cum vrei să mă cheme?

- Nu știu.

- Să zicem... Lulu!

- Atunci, noapte bună!... Lulu!

Se aplecă și atinse ușor mîinile Dinei, cu teama cu care atingi o floare, să nu se scuture.

Ea îl reținu.

- Stai aici lîngă mine și spune-mi o poveste.

Lulu își aruncă din nou haina la întîmplare și se așeză lîngă fotoliul în care se lăsă, copleșită de împrejurare, Dina.

- Cunosc o poveste fără cuvinte. Mă lași să ți-o spun?

Dina tăcu afirmativ, și povestea se prelungi pînă în zori.

Era o poveste cu dezmierdări încete, pe mîini, pe obrajii înfierbîntați, pe umerii ușor descoperiți, pe sînii redeșteptați la viață, pe coapsele dure, pe pîntecul auriu. Aici povestea se opri brusc și povestitorul nu mai știu să continue.

Ea rămase cu ochii închiși, cu trupul încordat, în așteptare. O fîșie de lumină argintă marginea ferestrei. Lulu tresări speriat, trase cuvertura căzută la picioarele patului, acoperi goliciunea superbă a femeii, pe care nu izbutise s-o cunoască deplin, și ieși în vîrfurile picioarelor.

Dina se deșteptă pe la amiază. Calendarul anunța un început de an cu o cifră mare, roșie ca o inimă. Pe mobile raze jucăușe de soare, care alunecau pe pereți și se opreau în părul răsfirat pe perne. Simțea încă tremurul degetelor lui în fiecare șuviță, și nu putea pricepe ce se întîmplase.

Pe măsuță, un buchet de violete suplinea o prezență.

Dina pășea într-un an nou cu o inimă nouă.

Portarul îi aduse, odată cu un trandafir alb, legat cu o panglică argintie, un plic galben, pecetluit.

Dina,

Ți-am repetat toată noaptea numele în gînd și am alintat cu buzele fiecare silabă din el, fiecare literă.

Am plecat de lîngă tine și ți-am furat privirea ca pe un medalion drag.

Parfumul tău îmi era mantie pentru drumul printre stele.

Știi ce frumos era orașul? Aprinsese în cinstea bătăilor inimii mele toate felinarele. Asfaltul mă însoțea, și oamenii nopții îmi zîmbeau fiindcă știau că te port în mine ca un alt sînge, ca un suflet nou.

Îmi e încă trupul înfiorat, ca o undă, de răcoarea părului tău, de crinii degetelor tale.

E darul meu pentru acest sfîrșit de an și acest început de viață.

Vreau ca de acum încolo să pot spune numai urechei tale ca un cuib, că mătasea albă a cărnii tale e a mea.

Aș vrea să mă împletesc în jurul trupului tău ca o liană să simt că mi te supui. Să fim un singur trup, ca bătaia furtunii.

Aseară am fost un prost. M-ai iertat? Aș fi vrut să te iubesc mai mult decît intră într-o biată piele omenească și, singur, am fost fericit.

Te-am iubit numai cu sufletul, te-am iubit deplin, cu tot ce am frumos, cu tot ce am bun în mine.

Sînt pătruns de tine ca de o otravă dulce. Îngăduie cuvintelor mele să-ți sărute lin mîinile, ca o alcătuire pentru copii, și, rogu-te, cuibul fierbinte al florilor unde lucește chihlimbarul blond ca o auroră peste inima mea.

Dina reciti scrisoarea de cîteva ori. Nu-i venea să creadă că în viața ei sterilă de orice bucurie interioară se ivise ceva care să o smulgă din cotidian. Își opri șuvoiul fierbinte al gîndurilor și se hotărî să nu mai raționeze, să nu se mai întrebe nimic. Va merge înainte în necunoscut.

Nu mai putea trăi aceeași viață, organizată pînă în cele mai mici amănunte, în care clipele, orele, zilele, îi erau orînduite după program. Pînă acum știa precis ce avea să facă în anul următor; în ce oraș, la ce hotel va poposi, cîte zile va petrece și cu ce oameni se va întîlni. De azi încolo axa vieții ei se va schimba. Va începe chiar de acum. Nu va lua masa cu Neamțu, directorul trupei și cei cîțiva camarazi, în somptuasa sufragerie a chibițului, așa cum fusese proiectat, ci în prima cîrciumă, la întîmplare, cu băiatul acela, care o micșora să nu pară el prea mic, și care, în afară de ticluirea poemelor, nu mai știa nimic. Dorea să se avînte cu ochii închiși în această nebunie, care-i putea fi primejdioasă. O dorea cu tot absurdul situației.

Îl găsi în holul casei, așteptînd-o înfrigurat. Venise numai s-o felicite și să plece, bănuind că ea avea obligații mondene. Dina îl luă de mînă și ieși în drum cu el. Nu mai purta haina ei somptuasă de blană, ci o hăinuță neagră, scurtă, pe care el o boteză mai tîrziu "haina din piele de drac". Pe cap purta o beretă, în picioare cizmulițe, și în suflet un buchețel de violete.

- Vrei să mănînci cu mine azi?

În ochii lui se aprinse și se stinse o luminiță, ca un far în noapte. Pe față îi trecu o mare bucurie, pe care o acoperi în momentul următor

cu o umbră de tristețe. Să ia masa cu Dina în ziua de Anul Nou, care altfel se scurgea goală și pentru el, ce fericire! Își aminti că își cheltuise ultimii bani ca să-i cumpere flori. Nu mai avea în buzunar decît costul unei mese sărace. Se întunecă. Dina îi ghici gîndurile.

- Mîncăm într-o cîrciumă și plătim pe din două. Asta are să-mi amintească de anii studenției la Paris, cînd mîncam în micile restaurante cu prețuri fixe.

Lulu o ridică în brațe și o sărută.

Ieșiră în stradă. Cu toate că era foarte puțin populată în ziua și la ora aceea, Dina se uită îngrijorată în jurul ei. Lulu o luă din nou în brațe și o sărută mai înflăcărat.

- Așa, fiindcă ți-a fost rușine.

Dinei îi fu de astă dată rușine, într-adevăr, dar de prejudecata ei. Lulu i se releva ca un individ independent, deasupra tuturor convenientelor.

- De ce să fim bine crescuți? De ce să nu facem cum ne vine nouă bine? Cine a inventat toate aceste legi stupide? Oameni înguști la suflet, fără orizont prea mare. De ce să fim mereu înțelepți? E așa de bine să gungurești ca păsările, să spui vorbe simple, să faci tot ce-ți trece prin minte. Uite, mie îmi vine acum să te sărut. Cine mă poate opri?.. Și o sărută iar și iar, la fiecare felinar, făcînd să-i lunece într-o parte bereta, ștergîndu-i pudra de pe obraji și roșul de pe buze.

Oamenii treceau pe lîngă ei și le zîmbeau protector, trăsurile și mașinile se fereau din drumul lor, parcă pentru a nu-i stingheri.

Au ajuns în gura Oborului ținîndu-se de mîini, zburdînd ca doi școlari în vacanță.

La "Aristotel"[1] , renumit pentru "specialitățile" lui, nu era nimeni. Nu întîrziau nici bețivii prea mult prin bodegi în ziua de Anul Nou. Pustiul din cîrciumă conveni de minune elanurilor băiatului, care între un fel de mîncare și altul o lua în brațe sau îi scotea pantoful, din care bea o șampanie imaginară în cinstea dragostei lor, pentru izbînda idealurilor tuturor îndrăgostiților din lume.

Se trezi acasă după miezul nopții, singură. Cînd și cum a ajuns, nu-și mai amintea. Fusese la cel mai frumos banchet din toată cariera ei

---

1 Numele unui restaurant care a existat pe locul unde astăzi se află complexul "Bucur-Obor" (colțul spre Colentina).

de mare actriță. Un banchet original, aproape fără mîncăruri și băuturi, dar care o amețise mai mult decît amestecurile savante ale barmanilor din toate colțurile lumii. Lulu amestecase într-un *coktail* spumanț, cu gust de fruct sălbatic, crud și înmiresmat, madrigalul sentimental cu humorul rabelaisian, gestul timid cu vorba îndrăzneață, clocotul pătimaș cu rugăciunea pioasă.

Dina se ului. Dacă s-ar îndrăgosti de copilul acesta ciudat, despre care nu știa nimic?

Dar n-avu timp să se dezmeticească, să ia contact cu realitatea. Lulu inventa mereu jucării noi. Și, în fiecare zi, plicul sigilat aducea o nouă poemă:

1 Ianuarie 1933

Iubita mea cu ochii florile tăcerii,
Iubita cu ochii fumul absintului,
Iubita mea cu ochii cădelnițele visurilor mele,
Iubita mea cu ochii pășuni răcoroase,
Iubita mea cu gura catifelată;
Cu gura sîmbure de otravă al piersicilor,
Cu gura cursă dulce a dragostei,
Cu părul de culoarea undelor,
Cu părul trandafiriu de amurg.
Iubita mea cu dinții mărgăritarele pustiului,
Cu dinții scrîșnetul gresiei
Cu limba garoafă de culoarea macului ofilit;
Iubita mea cu dragostea de melancolie,
Cu dragostea cîntecul coapselor,
Cu dragostea vibrîndă ca întunericul,
Cu dragostea aleanul copiilor neadormiți.
Iubita mea cu pîntecul blond ca mătasea porumbului,
Cu pîntecul, leagănul bucuriilor,
Cu pîntecul viață,
Cu pîntecul fierbinte ca lacrima.
Iubita mea cu șoldurile tresărirea ciutelor,
Cu șoldurile altar păgîn,
Cu șoldurile amfora sărutărilor.
Iubita mea cu încheieturile bălai,
Cu încheieturile freamătul salcîmilor.

Iubita mea cu vorba ca parfumul algelor;
Cu vorba, domnița apelor
Cu vorba, tainele margheritelor.
Iubita mea cu cearcănele de bomboane vechi,
Cu cearcănele virgule fierbinți,
Cu cearcănele, cuiburi adăpostite de mîngîieri;
Cu cearcănele înserări violete.
Iubita mea cu sexul crinul dorințelor,
Cu sexul o altă inimă,
Cu sexul neînțeles ca gîndul;
Cu sexul, sirena fermecătoare a stîncilor,
Cu sexul, pajiște înflorită;
Cu sexul, diavolul trupului,
Cu sexul, dragostea mea stîngace.
Iubita mea - alintările vîntului,
Iubita mea - beția tristeții,
Iubita mea - Eu.

De acum încolo viața ei se scurgea între poema citită dimineața și cea trăită seara. Restul nu mai avea nici un interes pentru Dina.

2 Ianuarie, ora 14

Te-am văzut jucînd în seara asta și mi s-a părut că în sală eram numai noi. Pînă acum te-am iubit fără să știu nimic despre tine. Abia acum te înțeleg. Pricep privirea ta tristă, mîngîierea reținută și glasul frînt.

Ai încredere în mine! înfățișarea mea firavă ascunde comori de putere, de dragoste, de energie, care așteaptă numai farmecul inimii tale să fie deșteptate.

Vreau, pentru puținul ce-l voi putea reliza, să fii fericită.

Te iubesc, te iubesc, te iubesc, te iubesc.

Aștept ora cînd te voi putea revedea. Voi privi ochii tăi ca niște livezi cu caprifoi și voi uita tot urîtul ce există pe lume.

Aștept mîngîierea mîinii tale să redevin un prostuț ce nu știe decît să te iubească neîndemînatec.

Sărută-ți ochii pentru mine.

3 Ianuarie, ora 11

Dragă mică,

Îți scriu din mijlocul infernului.

În jurul meu uruie mașinile, aleargă lucrătorii, e îngrozitor de cald, aerul e plumbuit și, ca un lait motiv, se aude neîncetat ploaia subțire a linotipelor.

Îți scriu pe un colț de regal[1] .

În iadul ăsta am găsit o insulă parfumată cu liniștea verde ce a rămas în mine. O liniște paradoxal de zbuciumată; o liniște în care trăiesc intens, în care mă sufoc de plăcere și mă încordez vibrînd înfiorat.

Ai fost toată noaptea strîns lipită de mine. Epidermele noastre care au început să se cunoască nu mai voiau să se despartă. Simțeam împunsătura sînilor tăi deasupra inimii, pîntecul meu era lipit de al tău.

Mai simt încă pe buze gustul cărnii tale și nările îmi sînt pline de parfumul tău puternic, de floare tainică. Mi s-a umplut sufletul de parfumul acesta. Îl am în carne, în sînge, în piele, ca un microb dătător de viață.

Pînă ieri te-am iubit foarte liniștit, așa cum ai iubi salcîmii în floare, cu melancolia lor. Simțeam nevoia să te iubesc, să te dezmierd ușor cu buzele, să simt inima mea lîngă a ta și să-ți ascult glasul, ca o muzicuță pentru copii.

Astăzi te simt în mine ca o otravă dulce și-mi aud simțurile dezlănțuite, ca într-o furtună de sfîrșit de veac.

Aș vrea să te strîng în brațe pînă vei intra cu totul în mine, să simt cum trupul tău mă pătrunde ca un balsam binefăcător de viață.

Sînt gelos pînă și pe cămașa care îți atinge trupul. Mă îngrozesc la gîndul că aș putea să fac prostii, dacă îmi vei mai pomeni de celălalt, pe care acuma îl urăsc! Auzi tu? Îl urăsc ca pe o fiară ce nu cunoaște

---

1 Raft în care se păstrează, la tipografie, corpurile de literă (n.ed.)

ipocrizia umană. Trebuie să dispar undeva cu tine, să te fur lumii acesteia, care te smulge de lîngă mine. Cred că aş sfîşia cu dinţii pe acel ce ar îndrăzni să se apropie de tine.

Dragule,

Nu mai ştiu ce spun. Vrei să ierţi tot tumultul din mine, care nu poate să încapă în foile acestea sărace? Ştii cum ţi-aş putea spune tot ce mă tulbură? Îmbrăţişîndu-ne pînă ne vom topi amîndoi în picuri de dragoste, îmbrăţişîndu-ne pînă la istovire. Să intri în mine ca un alt eu, mai bun un eu de dragoste şi sfîşiere. Nu mai pot reciti scrisoarea, iartă-i conţinutul. Sînt foarte tulburat.

4 Ianuarie

Nu te-am putut vedea în noaptea asta şi aveam impresia că îmi voi pierde minţile. Am lucrat 16 ore cu o furie sălbatică, fiindcă vroiam să uit că nu te pot vedea. Aş fi vrut să-ţi aud numai glasul, dar telefonul se încăpăţîna să nu răspundă. În zori, am trecut prin faţa casei tale. Trebuia să te văd, dar m-am temut să nu-ţi sperii somnul şi am început să mă plimb pe străzi. Nu mai ştiu pe unde am umblat. Mi se părea că am înaintea mea chipul tău, care se apropie şi se îndepărtează fără să-l pot atinge. M-ai purtat pe străzi sărace, cu case care mă priveau mirate ca nişte cumetre. Cred că noaptea asta m-a îmbătrînit cu zece ani. Obrajii îmi sînt traşi, barba crescută, iar gura mi-e amară ca după o noapte de beţie.

Unde ai fost azi-noapte? Cine a fost lîngă tine? Nu e aşa că n-ai zîmbit nimănui? N-ai fost bună cu nimeni? Sau poate ai stat acasă, aşteptîndu-mă cuminte? Nu cred.

Te iubesc.

5 Ianuarie, ora 12

Chin dulce,

În vis mi-ai fost mai cuminte decît în brațe.

Nu ai izbutit totuși să mă învingi. Am avut trupul încordat ca un arc tîrziu în noapte, cînd dezmierdam numai amintirea ta. Vroia să-mi evadeze inima, să te poată săruta mai de aproape, zînă cu nemțișor în păr și luminar în ochi. Îți iubesc mîngîierea de miere a buzelor ca sucul moșmoanelor[1] . Îți iubesc apele limpezi din ochi. Îți iubesc trupul, ca un lut nestîmpărat.

Îți iubesc sufletul ca o carte cu chipuri.

Dă-mi colțul buzei ca puful de caise blonde și lasă-mă să-ți mîngîi în gînd saltul avîntat al șoldului.

6 Ianuarie

Sînt foarte îndrăgostit de tine, poate pentru că mă necăjești mult. Spui că ar fi bine să ne vedem mai rar. Crezi că nu-ți pot călca consemnul? Trebuie să-ți gonești creierul. Știi cînd te iubesc mai mult? Cînd nu mai știi să vorbești, cînd nu mai vezi în mine pe altcineva.

Mă doare dragostea asta, și o păzesc ca pe o mierlă de cristal.

Mi-e frică de zgomot, de violență, de vulg.

Păstrez privirea ta ca pe un medalion, pe inima mea. Înțelegi tu cît mă stăpînești și că trăiesc numai din puținul dragostei ce mi-l dăruiești? Respir parfumul tău pe pielea mea, și peste tot îți văd ochii, ca două izvoare, unde vin să se adape căprioarele.

Mă simt extrem de mare, eu care vroiam să fiu numai mic. De ce am crescut într-atît? Vreau în ora asta, în care ninge cu puf, să-ți sărut mîna parfumată de lumină, domniță cu ochii mai albaștri decît un lied, ca un cuvînt de farmec.

Știi tu cîte lumi de basm mi se deschid cînd mă gîndesc la tine?

---

1 Fructe dulci-acrișoare, ale unui arbust din familia rozaceelor, originar din Europa sud-estică și din Persia, care la noi crește sălbatic (n. ed.).

Fetiță cu ochii verzi și buze moi, de ce ești rea? De ce nu vrei să-ți potrivești dorul pe dorul meu și să fim în fiecare zi fericiți o clipă, peste lapovița asta cu lindeni de zăpadă? Aș vrea să-ți pun surîsul pe melodie și să-ți pictez parfumul. Simt că nu te pot păstra lîngă mine. De ce fugi? Sînt atît de mare azi și atît de mic, încît nu mai sînt eu, ci sînt tu. Dacă te iubești, mă iubești și pe mine.

7 Ianuarie

Mi-e poftă de trupul tău fierbinte, de sînii tăi de copil, unde e atît de bine să-ți odihnești fruntea, de șoldurile tale ca un leagăn pentru vise, de spasmul tău, pentru care aș vinde o lume.

Îți iubesc trupul auriu, care mă cunoaște mai bine decît gîndul tău.

Vreau zmeura dulce a buzelor tale, sărutul tău cu fiori, ca frigul cu clopoței.

E un ceas orb. Casele se adună peste mine ca stihiile iernii. Undeva, poate în mine, bate o inimă și se zbate un dor.

Îmi crește carnea dureros.

E foarte greu să rămîn o zi întreagă departe de tine, și tu încerci tot mai des experiența asta inutilă.

Am în nări miros fad de sînge, și mîinile mi-ar fi mai frumoase cu o pecete roșie ca o garoafă.

Mi-e carnea încordată ca un ghem de sîrme.

Mă doare frumusețea ta, ca o rană fermecată.

Cînd ești în brațele mele, te simt departe de mine, cu gîndul la altcineva. Mă sfîșie gîndul că în mine tu recunoști imaginea celuilalt.

Mi-e frică de dragostea mea.

De ce nu vrei să fii cu mine?

Mă privești ca o doamnă serioasă și tot avîntul mi se ghemuiește speriat în coșul pieptului.

Știu că sînt un capriciu, un fel de terapeutică pentru liniștea nervilor tăi exasperați. Primesc orice umilință, numai să nu pomenești de altcineva, pe care simt că îl mai iubești.

Dacă aș putea să te fac să-l uiți o clipă, alături de mine...

8 Ianuarie

S-a răsturnat ceva în mine.

Aș vrea să răstorn lumea.

Mi-am primenit sîngele.

Ascultă viața din mine! Vorbele sînt proaste.

Știu că mă iubești, fiindcă ți-am auzit glasul trupului. Creierul era departe. Inima era aproape. Trupul era în mine.

Mi-e mîna caldă și imima rece.

Un singur bob fierbinte, de jăratec, mă frige adînc. Clocotește la fund o furtună.

Aștept ora cînd să te pot vedea, proaspătă, cu un zîmbet de fetiță. Vom spune prostii puține, ne vom înlănțui ca să uităm cine sîntem și să ne aducem trupurile peste lume, în culmile noastre, cu talazuri și nori. Fardează-ți gura, să-ți pot șterge fardul și să am deodată două guri.

9 Ianuarie

Unde ai fost ieri? Dimineața asta nu ți-a bătut în geam?

Era gîndul meu, care vroia să-ți sărute mîinile.

Au pocnit mobilele astă-noapte?

Era duhul meu în ele, și-ți spuneau că te iubesc peste sînge și peste carne.

Ai iubit tu vreodată? Nu-i așa că nu?

Numai pe mine trebuie să mă iubești, fiindcă eu... te ador. Îmi privesc podul palmei și te găsesc acolo mică și parfumată ca o femeie. Am inima pe buze și buzele sînt la tine. Închid ochii și te iubesc cu amintirea. Ești goală, cu trupul moale ca un păstrăv, cu ochii încercuiți

de viorele, și ești îmbălsămată cu mireasma păcatului. Mîngîie-ți șoldul și sărută-ți pîntecul auriu cu mîna, pentru dorul meu.

Vreau să stau lîngă tine și să nu te pot atinge.

Vreau să-ți spun "doamnă" și să mă privești cu un senin mai azuriu decît tăcerea.

11 Ianuarie

Am pus o zi de repaus pentru zbuciumul meu.

Nu se mai poate. Ziua de ieri am petrecut-o întins pe spate, privind un punct în zare.

Un vid imens. Auzeam numai rareori bătăile sîngelui în inimă. Au curs ape liniștite și cenușii peste mine. Un calm groaznic, cu un avant-goût[1] *de moarte. S-a rupt ceva în mine. Mă chinuie cuvintele ca niște animale mici și rele.*

Nu mai am nimic. Tu ai fost și mi te-ai furat. Îți luasem în palme forma trupului, în ochi culoarea ochilor, pe buze sufletul, și mi se păruse că sîntem doi în patul meu, acum străin.

Vroiam să-ți spun: Nu se mai poate să trăim unul fără altul. Trebuie să te știu tot timpul lîngă mine. Vreau căsuța noastră ca un ghiocel, în care să ne ascundem și să ne iubim. Să începem o viață nouă, frumoasă și liniștită ca o apă lină.

Nici tu nu mai trebuie să rămîi singură. Inima mea trebuie să bată totdeauna lîngă sînul tău ca o încurajare, ca o mîngîiere.

Trebuie să avem fericirea noastră proprie, în galoșul nostru perfect impermeabil. De afară nu va pătrunde pînă la noi nici o stridență, nici o lovitură, vom trăi numai din noi, din sufletele noastre, din mîngîierele noastre, din dragostea noastră mai presus de hotarele lumii.

Dina își înfrînse glasul rațiunii, hotărîtă să guste clipa, să-și umple viața cu o prezență, să-și împrospăteze sufletul blazat cu

---

1 Presimțire (fr.).

primăvara care năvălea și vroia să pătrundă cu tot dinadinsul în toamna vieții ei.

Cu toată aparența copilărească, cu toată frivolitatea numelui, cu tot aerul de bellâtre[1], împotriva tuturor așteptărilor, făuritorul de poeme nu părea deloc omul complicat de care se temuse Dina. Se pricepea ca o femeie în treburile gospodăriei. Nimeni nu-l întrecea în îmbinarea culorilor, în alegerea mobilelor și în compunerea rețetelor de bucate. Nu-i plăcea viața mondenă. Nu știa să danseze, nu fuma, nu-l interesa teatrul, nici cinematograful, nici atmosfera de cafenea. Dimineața, îi servea Dinei ceaiul la pat, iar pentru pregătirea cafelei turcești avea o îndemînare specială, deși n-o gusta niciodată.

Convinsă că va găsi lîngă el liniștea pe care o dorise atît de mult, Dina rupse cu toate relațiile. Se înțelege că "aventura" în care se aruncase nu scăpă de comentarii. Într-o zi, auzi la adresa lui o denumire care se dă bărbaților întreținuți de femei. Atunci nu mai ezită. Cedă rugăminților lui și înaintă actele pentru căsătorie.

O vilă în formă de culă, în apropierea Arcului de Triumf, cu grădiniță, avea să le servească drept "galoș", așa cum dorise Lulu în poema lui. Se gîndeau s-o mobileze rustic. La ferestre, draperii de creton înflorat, care să dea o notă veselă "galoșului". Rufăria și vesela va trebui să fie în aceeași notă. Florile și desenele scoțiene vor completa atmosfera *cuibului*, pe care îl doreau cît mai simplu, cît mai odihnitor.

O servitoare al cărei bărbat avea să îngrijească grădina, să facă tîrguieli, să servească la masă, fu angajată din timp, ca menajul să nu sufere nici o clipă și totul să meargă ca pe rotile dintr-un început.

Pentru Dina, înjghebarea unei gospodării nu era lucru nou. Reedita o poveste pe care o mai trăise și-și regăsi iar elanul. N-ar mai fi crezut să-i facă vreo plăcere alergăturile prin magazine, alegerea amănunțită a celor mai mici nimicuri care alcătuiesc și înfrumusețează viața.

Umblau de dimineață pînă seara ținîndu-se de mîini ca doi copii și întrecîndu-se în alegerea obiectelor. Deocamdată, cheltuielile erau suportate de Dina. Mai tîrziu, cînd Lulu se va angaja la gazeta care își anunțase apariția cu afișe mari colorate, pe toate zidurile capitalei, le vor suporta pe din două.

---

1 Închipuit, fudul (fr.).

Zilele, săptămînile, lunile, treceau repede, în așteptarea evenimentului atît de dorit de Lulu și care avea să pună capăt echivocului. Seara, după ce-i așternea "pătucul", o adormea cîntîndu-i un cîntec melopeic. Lulu pleca apoi la gazetă, unde făcea secretariat de noapte. Dina adormea obosită de atîta alergătură și se deștepta fericită în zorii zilei, cînd "bărbățelul" revenea cu puțină cerneală pe nas, cu mîinile înegrite de tuș și cu un teanc de gazete sub braț. Retrăia aidoma povestea de odinioară, încercînd senzața începutului, altădată atît de anevoios, fiindcă fuseseră amîndoi săraci, acum frumos, fiindcă sărăcia lor era de operetă: cu perspectiva vilei la șosea și a obiectelor costisitoare, de o simplitate voită. Lulu intra în baie în vîrful picioarelor, apoi se strecura încet lîngă Dina. În penumbra obloanelor, ea se lipea ca și odinioară de pieptul bărbatului, care aducea cu el miros de hîrtie și urme de literă grasă, de tipar, pe buricele degetelor. Mai mult nu-i putea da Lulu, și nici nu cerea.

Formalitățile de căsătorie, care se fac de obicei în cîteva zile, se prelungeau la ei peste măsură, din cauza unor transcrieri de acte, înregistrări și alte operațiuni plicticoase. Dina începu să-și piardă răbdarea. Actul acesta n-o împiedica să-și alcătuiască un cămin, dar nu se complăcea în echivoc. Ei îi plăceau situațiile clare. De aceea se hotărîse, împotriva oricărei rațiuni logice, împotriva judecății severe a oamenilor, împotriva alor săi să facă această căsătorie. În sfîrșit, după luni de așteptare, Lulu o înștiință că totul era gata și că nu aveau decît să se ducă împreună să semneze declarațiile.

- Ne întîlnim la ora unsprezece, în fața ofițerului stării civile, îi zise, și plecă, sărutîndu-i ca de obicei ochii, bărbia, nasul și vîrfurile degetelor.

Dina își puse o rochie ușoară, o pălărie mare de paie, care-i umbrea puțin fruntea, dîndu-i un aer primăvăratec și zbură fericită la întîlnire.

În fața Oficiului stării civile era lume multă. Se opri peste drum, în grădina bisericii Sf. Gheorghe, căutînd cu privirea prin mulțime. Îl credea sosit cu mult înaintea ei și-l aștepta să se ivească de undeva, de după un colț de stradă, cu un buchețel de violete în mînă, dar Lulu nu se ivi. Se plimbă cîtva timp pe trotuarul din fața Oficiului, nădăjduind că nu va întîrzia mult.

Soarele de amiază încălzea atît de tare asfaltul, încît îl simțea muindu-se sub pașii ei. Grădina era plină de slugi și de copii gălăgioși.

Se hotărî totuși să intre. Îl va aștepta la umbra unui copac și timpul îi va părea mai scurt.

Prin ușa larg deschisă a Oficiului stării civile, perechile începeau să iasă la braț, însoțite de martori și rude. Dina se decise să intre.

Ce proastă fusese să aștepte afară! Poate că e o neînțelegere și poate Lulu o așteaptă, plin de nerăbdare, înăuntru. Dar abia trecu pragul și se izbi de o altă prezență. Crezu un moment că are o viziune, dar auzi un glas care striga un nume.

Un bărbat cu o figură familiară intra pe ușa cabinetului ofițerului stării civile, însoțit de o femeie și de un necunoscut. Nu, nu era o viziune. Dina se pomeni față în față cu fostul ei bărbat. Era martor la căsătoria unei rude.

Cîți ani s-au scurs de cînd au intrat amîndoi pe aceeași ușă pentru a se uni pe viață? Parcă a fost ieri. Purta, ca și acum, o rochie ușoară și o pălărie mare. Florile le avea atunci în suflet. El îi strîngea puțin prea tare brațul și Dinei îi dădură lacrimile. Poate din pricina strînsorii, poate din pricina emoției. Își amintea fiecare amănunt. Pe covorul de un roșu cam șters, din salonul de ceremonii, era o pată mare, pe care se fixaseră privirile ei aplecate în tot timpul oficierii, de teamă să nu citească toată lumea bucuria ce se oglindea în ele. La ieșire, s-a împiedicat puțin de el și a susținut-o, cu umărul lipit de al ei. Prin transparența rochiei umărul ei părea un fruct rotund, auriu. Privirile lui l-au sărutat cu un tremur al pleoapelor. Dina s-a înfiorat. La ce bun să se mai gîndească la toate astea acum, cînd era în pragul unei noi căsătorii? Aruncă automat ochii asupra ceasului. Arăta douăsprezece și jumătate. Trecuse o oră și jumătate de la ora întîlnirii și Lulu nu venise. Poate că i s-a întîmplat ceva, în timp ce ea își depăna amintirile, neștiutoare.

Se grăbi să plece. Se gîndi un moment să se ducă să-l caute, dar nu știa unde. Își dădu abia atunci seama că îl cunoaște foarte puțin. Nici nu știa unde și-ar fi putut petrece timpul. Părăsi dusă pe gînduri sala. În stradă, îi ieși drept în față celălalt. Se simți deodată umilită, rușinată de a se afla singură în locul acela, unde oamenii vin de obicei cîte doi. Îi venea să plîngă. I se păru că el ghicise tot tragicul situației, și pentru prima dată de cînd îl cunoștea pe Lulu avu impresia netă a ridicolului. Să fi fost victima unei farse? Ce știa ea despre omul acesta? Nu-l întrebase niciodată de unde venea, cine era, unde trăise pînă atunci. Aflase despre el numai cît vroise să-i spună. Și el se închidea înntr-un ermetism din care nimic nu-l putea scoate cînd era vorba să dea

amănunte asupra persoanei lui. Într-o zi rupsese un act. Reconstituind în minte actul acela, avu impresia că era actul lui de naștere. De ce îl rupsese?

Gîndurile începură să i se învălmășească. Unde se afla? Nu mai știa unde se găsește și ce caută la ora aceea pe stradă. Îi era cald. Se urcă într-un taxi și dădu adresa atît de neclar, încît șoferul o plimbă o oră fără să-și dea seama că rătăcea pe străzi fără rost. Ajunse tîrziu acasă, unde o așteptau, ca o ironie, furnizorii cu comenzile efectuate, în vederea apropiatului eveniment. Achită toate facturile și-i concedie, să nu le mai vadă figurile profesional radioase, să nu le mai audă urările de fericire. Își aruncă pălăria la întîmplare și se trînti pe pat, așa cum era îmbrăcată. Obrajii îi ardeau, inima își iuțise bătăile, mîinile îi erau reci ca ghiața. Se acoperi cu plapuma. Dacă n-ar fi fost întîlnirea aceea, poate n-ar fi avut nici un regret. Era mai bine că se întîmplase așa. Cine știe ce o aștepta alături de omul atît de inegal, atît de ciudat, care o făcuse să-și piardă capul înșirînd vorbe goale pe hîrtie, care intrase în viața ei într-un moment cînd singurătatea o apăsa atît de mult.

Orele se scurgeau încet și Dina nu făcea nimic să afle misterul întîlnirii pierdute. Era sigură că Lulu nu va mai avea curajul să-i iasă în cale după jignirea ce i-o făcuse. Cine îl silise să-i propună căsătoria, dacă nu vroise s-o facă? De ce lăsase lucrurile să meargă atît de departe?... Inconștiență?... Cinism?... Dumnezeu știe!

Dina nu vroia să se mai gîndească la nimic.

Cineva bătu sfios la ușă o dată, de două ori. Nu răspunse. O auzi deschizîndu-se încet. Palid, cu cearcăne în jurul ochilor, Lulu se apropie șovăind de pat.

- Iartă-mă, Dina! Te-am făcut să suferi. Știu tot. Nu-mi spune nimic. Nu se va mai întîmpla niciodată.

Lacrimile reținute cu greu, porniră să curgă din ochii Dinei, căzîndu-i de pe obrajii înfierbîntați pe piept, pe mîini, unde Lulu se aplecă și le sărută cu mii de cuvinte create de el în clipa aceea pentru durerea ei. Într-un tîrziu, cînd i se desfăcu nodul din piept, îl întrebă:

- De ce ai făcut asta?

- Nu știu. Te iubesc. Sînt un prost și un om rău. Voi îndrepta totul. Ai să vezi.

Ce să îndrepte? Dina nu-i ceruse nimic. El stăruise, cerșise, dorise căsătoria. Perseverase pentru a o convinge. Și acum? Cine îl

împiedicase? Era cumva căsătorit? Se hotărî să nu-l întrebe nimic. Să aștepte. Să vadă unde vroia să ajungă, ce vroia de la dînsa.

Îi vorbi de bani. Avea, într-adevăr, oarecari economii, dar banii erau astfel plasați încît nu-i dădeau decît un venit foarte neînsemnat. Lulu îi acoperi gura cu mîinile.

- De ce îmi vorbești de lucruri care nu mă privesc? Dina, mă îngrozești! Jură-mi că nu ai făcut-o cu vreo intenție. Altfel, m-ai goni pentru totdeauna.

- Ba da! Vreau să știi că nu sînt bogată. Poate că ai renunța la mine și ar fi mai bine. Lulu sări, indignat?

- Ce urît ai spus! Retrage tot și să nu mai vorbești niciodată așa! Nu sîntem noi cei mai bogați oameni din lume, cînd avem atîția ochișori albaștri, atîtea degețele, atîtea...

Dina înțelese că era tot ce putea să aștepte de la el. Vorbe, vorbe, vorbe...

Sătulă de proza vieții reale, se agățase de poezia ireală din poemele pentru Dina. Ce mai vroia?

Enigma "Oficiul stării civile" s-ar fi putut prelungi la infinit. Dina nu întreba nimic. Lulu ocolea subiectul, umplînd lacuna cu zeci de "jucării", cum numai el știa să le facă. Făurise o cărticică de mărimea unei cutii de chibrituri. Se chema "Cartea pentru Drăgușic", nume constant al Dinei, pe lîngă alte zeci de nume de flori, de păsări, de obiecte, care de care mai fanteziste. În cărticică, Lulu își gungurea dragostea crescîndă, tumultoasă și neverosimilă. Atît și nimic mai mult. De cîte ori erau pe punctul de a aluneca pe panta unei discuții mai serioase, îi închidea gura cu o sărutare. Unei întrebări îi răspundea cu o altă întrebare. În locul unei precizări avea întotdeauna pe buze un cuvînt de alint, care o dezarma.

Renunță să mai încerce altceva cu el decît să se joace, cum te-ai juca cu un cățeluș de rasă. Încerca să-l umilească, spunîndu-i că greșise luîndu-l în serios. El nu avea nici o vină, dar ea, cu experiența pe care o acumulase, nu avea nici o scuză. Cînd o auzea vorbind de vîrstă, de experiență, Lulu căuta în toată casa un degetar sau un alt obiect minuscul și o îmbia: "Poftiți doamnă, încăpeți foarte bine în el, cu experiență cu tot!" Apoi îi vorbea de păpușa pe care a văzut-o într-o vitrină și vroia să i-o cumpere. Singura armă ce-i rămase era să-l umilească, dar nici cu asta nu reușea mare lucru. Dacă îl compara cu un cățeluș, Lulu se așeza

pe covor și, proptindu-se în mîini, lătra mușcînd-o de picior, ciugulindu-i ciucurii pantofilor de casă, gudurîndu-se. În ochii lui nu se putea citi nimic. Din atitudinea lui nu puteai ghici mai mult decît vroia el să arate.

Misterul îl dezlegă o scrisoare pe care o primi Dina într-o zi.

Doamnă,

E timpul ca farsa în care vă complaceți să înceteze și să eliberați de sub vraja dv. pe fratele meu Ion, care la 18 ani, face lucruri nepotrivite vîrstei lui, și nu are altă grijă decît să înșire versuri. Este un copil vicios. Minte și mai are și alte tare, despre care sentimentalul meu de frate mă împiedică să vorbesc. Se spune că l-ați acaparat, dar îmi este imposibil să cred că o femeie cu experiența dvs. să se oprească la un copil cu capul în nori, ca fratele meu Ion...

Scrisoarea urma pe același ton, și se încheia cu o frază stereotipă, de stimă și considerație.

Dina o făcu bucățele și o aruncă la coș. Din ea reținu un singur lucru: că Lulu era un Ion ca toți Ionii și că avea optsprezece ani. Porni să rîdă cu hohote, dar rîsul aduse după sine o criză de lacrimi. Se înspăimîntă. Își dădu seama că era primul simptom al unui dezechilibru, de care nu își dăduse seama. Nu, nu va coborî pe povîrnișul primejdios pa care alunecase. Va lupta cît va putea împotriva acestei nebunii fără sens.

Lulu nu era un zburător trimis de providență pentru a reînvia o poveste îngropată pentru totdeauna; era un Ion oarecare, mitoman și... Dar ce-i pasă de tarele lui, devreme ce avea să-i închidă ușa, interzicîndu-i să mai stăruie în viața ei.

Ca întotdeauna în clipele de îndoială, Dina se gîndi la Lorica. Puse mîna pe receptor și chemă. Din tremurul glasului, din felul cum îi vorbise, cu pauze și reticențe, Laura înțelese că Dina avea nevoie de asistență, așa cum avusese și ea odinioară, și veni fără întîrziere.

Prietenia dintre cele două femei, atît de deosebite și care se înțelegeau totuși, s-a legat în împrejurări extrem de triste. Dina își amintea toate amănuntele, parcă ar fi fost ieri. Într-o seară ieșise destul de tîrziu din scenă. Cobora grăbită scările, cînd văzu oarecare agitație printre camarazii adunați în grupuri în fața teatrului. Nu era o simplă curiozitate ceea ce o făcu să se oprească să afle pricina agitației. Simți instinciv că se întîmplă ceva neobișnuit. Se adresă uneia dintre camaradele care gesticula și discuta mai aprins.

- O, draga mea, nu s-a întîmplat nimic serios. O ingenuă a încercat să joace un rol de tragedie.

Și fiindcă Dina nu înțelese numaidecît, o altă colegă adăugă:

- Laura se ține de fleacuri; a încercat să se sinucidă. Vrea cu orice preț să se vorbească de ea la gazetă, să se facă interesantă. Nu mă impresionează sinuciderile din amor.

Dina se cutremură. Asta e tot ce găseau colegele ei să spună cînd cineva din mijlocul lor era în primejdie? Se văzuse dintr-odată în situația bietei Laura. Singură, fără o vorbă bună, fără un ajutor. Ceva care seamănă a geamăt, a plîns înăbușit îi ajunse la ureche.

Pitită într-un colț, o femeie umil îmbrăcată, plîngea cu capul în șorț.

Se găsise totuși cineva care să plîngă pentru biata Laura. Dina se apropie și recunoscu în femeia care plîngea pe una din cabinierele teatrului.

- De ce plîngi, fetițo? Ce s-a întîmplat?

- N-ați auzit? Săraca domnișoara Laura! Ce suflet! Numai eu știu ce inimă avea domnișoara Lorica! Și femeia se porni din nou pe un plîns, din care cu greu putu fi oprită.

- Nu știi cumva adresa domnișoarei Lorica?

Femeia rosti printre sughițuri de plîns numele unei străzi. Dina îi mulțumi și porni spre casa unde locuia Laura.

Pe drum începu să se impacienteze. De n-ar fi prea tîrziu. Va putea oare să-i mai fie de folos? Dar dacă Laura n-a cochetat numai cu moartea? Dacă n-a încercat să se sinucidă numai pentru a se face interesantă? Dina ar fi preferat să fie, așa cum bănuiau colegele ei.

. Chipul micuț, ca de păpușă, al sinucigașei, cu ochi rotunzi, cu gura cît o cireașă, încadrat de părul auriu retezat pe frunte ca al unui paj, îi răsări deodată în minte. N-o luase niciodată în serios. Era un simulacru de femeie, cu un glas de muzicuță spartă, care venea de undeva din cap

și se înfigea în urechi, puțin strident, ca sunetul trompetelor de carton cu care te sperie copiii prin bîlciuri. Totdeauna gata să rîdă, să facă giumbușlucuri. O vedea învîrtindu-se pe călcîie în fața oglinzilor din foaierul teatrului, făcînd piruiete pe culoare, alintîndu-se, bătînd din palme și țipînd pentru te miri ce nimicuri povestite de camarazi.

O asemenea creatură trebuie să aibă un creier de pasăre și o inimă de mucava, își zicea Dina, și drumurile lor nu se încrucișau niciodată. Acum afla că păpușa care ciripea și gungurea a încercat să se sinucidă. Asta presupunea ceva mai multă sensibilitate decît îi atribuise.

Mașina se opri în fața unei case de pe Calea Victoriei, și Dina alergă într-un suflet să-și scape camarada de la moarte.

Biata păpușă! O găsi singură, deprimată și speriată de ceea ce avusese curajul să facă. Nu, nu vroise să moară din pricina unei iubiri neîmpărtășite! Sub aparența de superficialitate, Laura ascundea o fire delicată și o tristețe disimulată de un zîmbet stereotip. Nu se împărtășea nimănui, fiindcă nimeni nu merita s-o cunoască așa cum era într-adevăr. Delicată, demnă, hotărîtă. Își confecționase o mască de calitatea și pe măsura mediului în care trăia, răsplătindu-l cu aceeași fățărnicie. Laura avea părerile ei despre oameni și viață, avea mica ei filosofie, care o punea la adăpost de răutatea lumii.

La un moment dat, filosofia ei a dat greș. Era sătulă de compromisuri. Înzestrată cu însușiri excepționale, a debutat într-o piesă clasică jucînd magistral un rol de ingenuă. Publicul și presa au salutat-o ca pe una din cele mai mari făgăduinți ale teatrului, dar după debut directorii și regizorii n-au mai distribuit-o decît în roluri neînsemnate.

În teatru trebuie să ai prudența să nu te îndrăgostești. Un prieten bogat, care să-ți facă toalete și cîțiva protectori cu platformă, iată ce-ți trebuie ca să ajungi stea de primă mărime. Laura se oprise la un băiețandru abia ieșit de pe băncile Conservatorului, după ce cunoscuse viața în tot ce are ea mai abject. Cînd s-a trezit într-o bună zi în mijlocul capitalei, după moartea părinților, copil abia ieșit din pensionul orașului de provincie unde a locuit, s-a izbit de toate piedicile, de toate răutățile, de toată cruzimea și neînțelegerea oamenilor. Crezuse că Stoian o va înțelege și o va răsplăti pentru sacrificiile făcute, dar într-o seară îl găsi în cabina lui în brațe cu o femeie oarecare. Era una din balerinele trupei de operetă, unde se angajase în ultima vreme, părăsind teatrul serios pentru un gen mai ușor, în care se face carieră repede și se cîștigă mult.

Frumușel, cu mult spirit practic și încredere în sine, Stoian izbutise în scurt timp să atragă atenția asupra lui. De aici începu drama. El devenea din zi în zi mai stăpîn pe situație, pe cînd ea scădea tot mai mult în proprii ei ochi. În teatru era o nulitate. Cu toate că i se recunoștea talentul, juca mereu aceleași subrete, cocote sau fete de provincie toante, necioplite, din care știa să scoată maximum de efect, dar nimeni nu se încumeta să-i dea un rol de mîna întîi.

Laura nu era cabotină. Nu făcea intrigi, nu știa să cultive "relații utile", nu oferea ceaiuri ziariștilor și nu-și împărțea grațiile ei în schimbul unui rol. Prieteniile ei erau în afară de teatru, cu oameni cumsecade, care n-aveau nici o legătură cu scena. Lor nu le vorbea niciodată de teatru, și încerca un fel de jenă cînd cineva pomenea de rolurile sau de succesele ei. Era o trăsătură de bun-simț și de pudoare la ea să nu stăruie prea mult asupra profesiei ei.

- Îmi fac datoria și lucrez pentru a-mi cîștiga existența. Atîta tot, răspundea ea acelora care îi făceau aluzii binevoitoare.

Colegelor care o consolau pentru neîntrebuințarea ei, căutînd satisfacții meschine, Laura le răspundea recurgînd la arma ei cea mai reușită. Nimeni nu știa să se răsfețe mai frumos ca ea, și nimeni nu bănuia ce ascundeau schimonoselile Laurei:"Șălaca, șălaca!", se căina ea, și începea să facă reverențe;"A levedele! A levedele! Mă duc să mă sinucid cu o tortă de țucalată".

Acum Laura încercase să se sinucidă cu luminal, fără să mai scîlcieze cuvintele, fără să facă pe copilul, simplu, fără scrisori adresate procurorului și familiei. De altfel, n-avea decît un frate undeva, departe, și o cumnată, despre care își amintea că, orfană fiind, o luase "de milă", s-o crească. Avea cincisprezece ani și cumnata treizeci. Într-o seară, zarvă mare în casă; slugile alergau înnebunite de colo pînă colo, care cu un fier de frizat în mînă, care cu o panglică, care cu o rochie. Era bal la prefectură și fuseseră invitați toți notabilii. Laura era fericită. Ar fi fost prima ei ieșire în lume, și orice fată de cincisprezece ani știe cîtă emoție, cîtă bucurie produce un asemenea eveniment.

Încă din ajun își răsucise părul în șuvițe, învîrtindu-l în jurul bentițelor de hîrtie, își călcase frumos rochia plisată, pe care o ridica întotdeauna cu grijă cînd se așeza, să nu se mototolească, și-și lustruise pantofii cu tocul jos și lat. Acum aștepta cu nerăbdare întoarcerea fratelui de la slujbă, care să le spună: "Hai, îmbrăcați-vă mai repede, să mergem la bal, că e tîrziu".

Dar cînd sosi în sfîrşit, o auzi pe cumnata ei spunîndu-i: "Hai, spune frumos bună seara, Laura, şi du-te la culcare. Noi mergem la bal. Să fii cuminte şi să strîngi lucrurile răvăşite prin casă!"

În sufletul ei se nărui ceva. Se nărui toată lumea de feerie pe care şi-o construise în minte din ajun. Strînse pumnii. O va avea lumea aceasta! Va fi a ei şi o va stăpîni cîndva.

În zori, se strecură pe poartă cu o valiză mică şi cu o inimă mare. Pleca la Bucureşti să lupte singură cu viaţa. Să învingă!

În seara aceea, realitatea îi apăruse tot atît de hîdă ca şi acum. Singura fiinţă pe care o mai avea se desprinsese brutal din viaţa ei pentru a intra într-o lume de care ea era străină. Nu mai putea suporta starea de inferioritate în care o punea vitregia împrejurărilor. Stoian evolua rapid şi se îmbăta din zi în zi mai mult de succes, în timp ce ea se credea în declin. Un declin prematur şi nejustificat decît de nenoroc.

Între ea şi Stoian se căsca o prăpastie. O jigni rîsul vulgar al femeii aceleia, surprinsă în cabina lui, pe braţele lui, şi găsi soluţia cea mai simplă pentru rezolvarea tuturor problemelor: moartea.

Dina se simţi atrasă de spovedania camaradei neînţelese pînă ieri, şi de atunci au rămas prietene. Nu se vedeau în toate zilele, dar cînd vreuna din ele avea ceva pe suflet, ştiau să se găsească, ştiau să se ajute.

O bătaie viguroasă şi scurtă în uşă îi anunţă vizita prietenei, care nu suna niciodată. Dina o recunoştea după această bătaie *sui generis*.

O găsi mică, în fotoliul ei, şi neputînd să scoată o vorbă. Laura avu aerul că nu bagă de seamă nimic. Îşi legă pechinezul de clanţa uşii şi îşi luă din baie o farfurioară păstrată anume pentru el, din care îi dădu să bea.

- Ştii că Ceao a orbit cu totul? zise Laura prefăcîndu-se indiferentă la tot ce exterioriza chipul Dinei. Era cel mai bun mijloc s-o facă să-şi schimbe gîndurile.

Îi vorbi de teatru, de vreme, de tot, afară de ceea ce ştia că o preocupă. În cele din urmă, Laura îi propuse să iasă împreună, ceea ce Dina acceptă cu greu, dar acceptă. Cele două prietene aveau obiceiul să umble una după alta, în timp ce se îmbrăcau. Cînd intra Dina în baie, Laura intra după dînsa, cînd trecea în dormitor, trecea şi ea, ţinîndu-se după prietena ei cînd la oglindă, cînd la dulapul din perete. Se pomeniră deodată în mijlocul odăii rîzînd amîndouă, ca de obicei, de întîlnirea lor faţă în faţă.

- Așa Dina, să rîzi! Nici un bărbat nu merită să suferi pentru el. Sînt toți niște canalii!

- E adevărat, dar vezi tu, Laura, cu el mă simțeam mai puțin singură.

- Cu ce preț? Era mincinos și prefăcut. Ascultă-mă pe mine, fugi de omul acesta! Am cunoscut o femeie. Avea un prieten bătrîn și bogat. O chema Fifi, un nume tot din două silabe, inventat de ea. Nu știu de ce, cînd vorbim de Lulu mă gîndesc la femeia aceea. Bătrînul s-a ruinat pentru dînsa și s-a împușcat într-o zi, în fața casei ei.

Cînd i s-a reproșat moartea lui, a răspuns cu cinism:

- I-am spus eu să se omoare?

- Ascultă-mă pe mine, fugi de el! Uită-l Dina, altfel ești în mare primejdie. Chiar dacă ar avea acum cele mai bune intenții, gîndește-te la mai tîrziu. Încălzești un șarpe la sîn. Nu-ți ajunge exemplul meu?

- Dar tu ți-ai reluat totuși viața cu Stoian.

Laura tăcu și-și privi vîrful unghiilor. Dinei îi păru rău că-i răscolise, fără să vrea, o rană care mai sîngera încă.

- Hai să ieșim, zise ea, și-și puse în grabă pălăria.

Merseră cîtva timp una lîngă alta pe bulevard, fără să-și mai vorbească, fiecare cu gîndurile ei. Apoi intrară la "Corso".

Cafeneaua era plină de lume. Dina își aminti cît de goală fusese în seara cînd îl cunoscuse pe Lulu. Cele două prietene nu mai știau cum să se așeze, să treacă neobservate, dar era cu neputință. Capetele se întorceau, priviri curioase le urmăreau mersul, vorba, îmbrăcămintea.

- Să plecăm de aici, zise Dina. Mi-ar fi imposibil în seara asta să spun minciuni convenționale și să surîd artificial.

- Dacă am pleca, am atrage și mai mult atenția, răspunse Laura.

Se așezară la o masă în fund, unde se credeau mai apărate.

De teamă să nu ia proporții, Laura nu mînca decît salate, fructe, și nu bea decît zeamă de lămîie. Pentru a stimula foamea Dinei, consumă în seara aceea o *assiette anglaise*, compusă din: sardele, fripturi reci, șuncă, brînză, bău chiar și bere.

- Cafeaua o luăm la mine, zise Laura, care locuia alături, într-unul din acele blocuri ocupate de artiști, pensionari, văduve și tot soiul de oameni fără ocupații stabile.

Dinei nu-i plăcea atmosfera acelei case, cu ascensorul care scîrțîia din încheieturi, cu culoarele mirosind a tutun, a urină și a insecticid; cu personalul de serviciu care îndeplinea tot soiul de funcțiuni, mai mult

sau mai puțin onorabile. O urmă totuși. Avea ceva mai bun de făcut? Îi era groază să se întoarcă singură. Ar fi vrut să petreacă cea mai mare parte din noapte afară din casă. Și Laurei îi era groază de singurătate. Stoian se înapoia de la teatru pe la trei după miezul nopții. De cînd cu întîmplarea din cabină, Laura nu se mai ducea să-l ia după spectacol. El mînca împreună cu camarazii din trupă la restaurantul teatrului, singurul care mai era deschis la ora aceea, iar Laura mînca fie cu o prietenă, fie în tovărășia lui Ciao.

Micul ei tovarăș o primi ca întotdeauna, cu manifestări de bucurie. Ciao nu sărea ca toți semenii lui, nu lătra, nu dădea din coadă, el se tîra încet pe burtă și lingea pantofii stăpînei. Avea o deosebită predilecție pentru tot ce era confecționat din piele: genți, cordoane, mănuși, fotolii. Laura îl lua în brațe și-l întreba cu glasul ei de muzicuță spartă: "Cine e cel mai frumos băiat din lume?"... Apoi îl culca frumos la loc, pe pernița lui la picioarele patului.

Cele două prietene sporovăiră pînă tîrziu, evitînd subiectul care le stătea pe suflet. Laura povestea întîmplări de-ale camaradelor, istorioare sentimentale, mereu același cîntec cu alte cuvinte, sfîrșind cu lait-motivul: "bărbații sînt niște canalii dragă, nu merită să suferi pentru ei!".

Dina plecă tîrziu din casa Laurei. Coborî singură în stradă, în căutarea unui taxi. Pe cerul care începea să se lumineze mai stăruia o singură stea. O dimineață alburie, clorotică, își făcea loc printre felinarele încă aprinse pe străzile pustii. Pe piațeta din fața casei erau cîteva mașini, cu șoferi aproape adormiți la volan. Făcu semn uneia din ele.

Șoferul o privi aproape dușmănos. Îi stricase bunătate de somn.

Dina se cuibări în fundul mașinii, pătrunsă de aerul răcoros care intra prin fereastra deschisă. În fața casei ei se dădu jos fără grabă, ca un om pe care nu-l aștepta nimeni și care nu avea nimic de îndeplinit. Găsi cu greu cheia în fundul poșetei. Era obișnuită să i se deschidă dinăuntru, să zărească din stradă lumina care pătrundea prin ferestre. Acum obloanele erau trase, așa cum le lăsase, și ferestrele păreau doi ochi cu pleoapele închise. Intră cu pași leneși, cu pălăria în mînă, așa cum intra întotdeauna cînd era obosită. Cineva dindărătul ușii îi luă pălăria, îi scoase din picioare pantofii punîndu-i papucii de casă, cu ritualul dintotdeauna. Era Lulu, care o așteptase acolo toată noaptea.

Dina se trînti plictisită pe divan.

- Să-ți fac un ceai? o întrebă el cu același ton cu care o întreba de fiecare dată cînd se întorcea din oraș.

Dina nu răspunse decît cu un semn din cap. Nu avea puterea să refuze, să se smulgă ambianței după care tînjise atîta de la despărțirea lor. O dezbrăcă încet, cu precauțiunea cu care ai umbla cu un obiect fragil. Puțin buimăcită de somn și de situația neașteptată, Dina își aduse aminte de cuvintele Laurei: "Bărbații sînt niște canalii..." și protestă slab.

Lulu se simțea stăpîn pe situație. Știa că Dinei îi lipsise răsfățul și că era fericită să aibă pe cineva căruia să-i mormăie somnoroasă: "Șapte pe lapte!" Asta însemna în limbajul ei păsăresc: "Noapte bună!"

- Haide, fii cuminte și dormi cu moșu, o îmbuna el ca pe un copil.

Se lăsă legănată, ca odinioară. Din cînd în cînd tresărea și vroia să protesteze.

- Lasă că vorbim mîine, îi șoptea Lulu mîngîindu-i părul. Acum e noapte și toți copiii cuminți dorm. Hai, fă nani!

Nu vorbiră nimic, nici mîine, nici poimîine, și viața își reluă firul, o clipă întrerupt.

Pentru ea, Lulu nu avea optsprezece ani; dimpotrivă, ea era un copil neștiutor, pe cînd el?...

O nepăsare față de tot ce se întîmpla, o siguranță în tot ce vroia să izbîndească, un sarcasm față de toată alcătuirea omenească îl făcea să pară în ochii tuturor care îl cunoșteau un filosof bătrîn. De altfel, toată înfățișarea lui avea un aer de maturitate care impunea, și nimănui nu-i atrăgea atenția disproporția de vîrstă dintre el și Dina. Dacă îl întreba de ce se oprise la dînsa, Lulu îi răspundea simplu:

- Fiindcă n-aș avea ce face cu o fetișcană fără experiență! Gusturile ei n-ar fi și ale mele. Numai o femeie ca tine, care știe ce vrea, care apreciază căldura unui cămin mă poate interesa. Tu ai ajuns la o culme și ai înțeles că nu acolo era viața adevărată. Te-ai întors la bucurii mici pentru că ești mare. În ce mă privește, eu n-am fost niciodată mic. Tatăl meu care fusese odată bogat, m-a lăsat orfan și sărac la vîrsta de nouă ani. Alături de o mamă care nu cunoscuse decît belșugul și nu știa să se descurce în viață, am fost silit să învăț să mă susțin. La doisprezece ani, dădeam lecții particulare și colaboram la o revistă mică, scoasă de un scriitor mare. Cînd m-a descoperit, a rămas uimit, crezuse că are de-a

face cu un om în toată firea. Aveam un cap cît o baniță(Lulu își găsea cu greu pălărie pentru capul lui exagerat de mare). Între treisprezece și optsprezece ani, am cunoscut viața: și cîrciuma, și cafeneaua, și femeia. Dacă m-am oprit la tine, înseamnă că nu mi-au plăcut. Și acum, ajunge, am vorbit prea mult. Peste trei ani, cînd oamenii au hotărît că am dreptul să-mi suflu nasul pe jos, în loc să-l suflu în batistă, să-mi fac de cap, fiindcă am împlinit douăzeci și unu de ani, ne vom căsători. Nu protesta. Știu, ți-a spus Laura: "Bărbații sînt niște canalii, dragă!". Ce garanții de viitor pot să-ți dau? Să-ți jur dragoste eternă? Există oare, ceva etern? Dacă aș fi bătrîn, aș fi mai la adăpost de ispite? Uită-te în jurul tău! Cîți bărbați nu înnebunesc la patruzeci, la cincizeci și chiar la șaizeci de ani? Fii cuminte, Dina, și nu scruta prea mult viitorul. Eu te iubesc. Nu ajunge?

- Dar peste zece ani, cînd eu voi fi o femeie bătrînă, tu vei avea abia douăzeci și opt de ani. Mă voi simți prost alături de tine, va trebui să înțeleg elanurile vîrstei tale și să mă resemnez sau să-ți deschid ușa coliviei și să-ți redau libertatea.

- Și dacă nu voi avea nevoie de ea? Eu de tine mă tem, Dina. Tu nu ești din femeile care îmbătrînesc, ești și vei fi mereu cuceritoare. Jură-mi tu că n-ai să mă lași niciodată!

Dina rămînea totuși sceptică, tristă, neîncrezătoare.

Se mutară în "galoșul" lor de la șosea.

Înfrumusețată de tot ce putură aduna pentru a-și putea împodobi căminul, casa lor era un adevărat cuib de dragoste. Dimineața plecau amîndoi la tîrguială, însoțiți de servitoare. Amîndorura le plăcea să mănînce bine, și-și compuneau prînzuri savante, la care contribuiau îndeosebi cunoștințele lui. Băiatul acesta știa de toate. Ai fi putut crede că mai trăise o dată, că avusese o viață anterioară, aidoma cu aceasta. Cînd a avut vreme să cunoască, să trăiască și să umble atît...? Nu era oraș pe care să nu-l cunoască, cu tot ce avea specific. Nu era lucru sau întîmplare din trecut sau prezent, în orice domeniu ar fi fost, să-i rămînă străină. Dezbătea strălucit orice problemă, fie că ar fi fost vorba de politică, de artă, de muzică, de literatură, de istorie sau de medicină. Era documentat asupra fiecărui lucru. Avea un deosebit talent pentru pictură, dansa cu grație de balerină pe vîrfuri, pentru a o face pe Dina să rîdă. Pe scurt, avea aptitudini de gospodină, de economist, de poet, de tipograf, de tîmplar, de electrician, de medic și de filosof.

Dina nu mai avea nevoie de nimic. Renunțase la mondenitate. Nu se mai ducea la coafor. Se pieptăna cu părul strîns la spate într-un rulou, care îi venea foarte bine. Nu ieșea decît pentru nevoile casei, și-și primea bărbatul cu un șorț de bucătărie dinainte, pregătind o maioneză sau țesînd ciorapi. Erau fericiți. Mîncau în doi, în sufrageria mare cu vatră și mobile rustice, apoi ieșeau să se plimbe puțin prin grădinița din fața casei sau pînă la Arcul de Triumf.

Viața liniștită pe care o duceau ar fi corespuns perfect acelei dorite de Dina, dacă mica gazetă unde lucra Lulu ar fi produs suficient. Dina avea un buget prea încărcat, în raport cu veniturile lor, și începu să se îngrijoreze. Cu intuiția lui, Lulu pricepu nervozitatea ei, și într-o zi îi spuse cu un aer mulțumit:

- M-am angajat la *Steagul*. Mi-au dat secretariatul. Poate că voi lua și "Externele".

Îl știa un secretar de redacție capabil, dar se temea că va da greș ca reporter. Era timid și n-avea pic de simț practic.

Trecură vreo două săptămîni într-o mulțumire și voie-bună excepționale. Lulu pleca de dimineață și venea la prînz de la vechea gazetă, se odihnea puțin și se ducea apoi la cea nouă, de unde venea seara foarte tîrziu.

Dina începu să se simtă prost stînd fără nici o ocupație, în timp ce el lucra pentru doi. Serile îi treceau foarte greu. Era mereu singură. Se întreba dacă făcuse bine renunțînd la cariera, la independența ei, pentru a depinde de un bărbat, oricît de bun ar fi fost el. Pe de altă parte, simțea că viața mediocră, de simplă soție, nu-i priește. Cînd afla de triumful unui actor sau actrițe, de succesul vreunei piese sau de o nouă întreprindere teatrală, se tulbura pentru o bucată de vreme.

Într-o zi, cineva veni să-i propună să ia conducerea unui teatru, care avea nevoie de numele ei, chiar dacă n-ar fi acceptat să joace. Dina ezită să dea vreun răspuns. Ceru timp de gîndire. Nu vroia să-și ia nici un angajament, înainte de a-l consulta pe Lulu. Primise ceva mai înainte un telefon că va fi silit să mai întîrzie la redacție. Dina nu mai avu răbdare pînă la întoarcerea lui. Se gîndi să-i comunice mai curînd vestea care o umpluse de bucurie. Telefonă la *Steagul*.

- Aș dori să vorbesc cu domnul Damian.

- Cu cine?

- Cu domnul Damian. Vorbesc cu redacția ziarului Steagul?

- Da, doamnă.

- Cu d-l Damian, vă rog.

- Nu cunoaștem nici un domn Damian. Lucrează la noi?

- Da, e secretar de redacție.

- Nu se poate doamnă, aci e secretarul de redacție. Trebuie să fie o greșeală.

Dina înțelese și nu mai stărui. Puse încet receptorul la loc. Lulu o mințise și de astă dată.

Veni tîrziu acasă în seara aceea, aferat și obosit. Dina, care se plimbase pînă atunci de-a lungul camerei, frîngîndu-și mîinile și neștiind ce să facă, se băgă sub plapumă și închise ochii, prefăcîndu-se că doarme. La ce i-ar fi folosit explicațiile? Lulu ar fi întors vorba, i-ar fi spus o nouă minciună sau ar fi descoperit că are cei mai frumoși ochi din lume. Îl prinsese mereu cu alte minciuni și nu putuse scoate niciodată mai mult de la el.

Într-o vreme, îi spusese că a încheiat un contract cu o casă de editură pentru o serie de traduceri. Cumpără chiar un număr mare de cărți pentru documentare. Dina se oferi să-l ajute. Începuse să și lucreze în orele de seară, cînd el lipsea de acasă. Lucra de vreo două săptămîni, cînd se întîlni întîmplător cu directorul editurii pe care îl cunoștea, și-l felicită pentru frumoasa inițiativă.

Directorul o întrebă despre ce inițiativă era vorba.

- Despre biblioteca pentru tineret, îi zise ea.

- Ce bibliotecă? Nu știu nimic.

- Modestia d-tale te onorează. Întîmplător cunosc pe traducătorul dumitale.

Directorul deveni din ce în ce mai confuz.

- Ce traducător?

Dina nu mai insistă. Își aduse aminte de alte situații mai penibile în care o pusese Lulu, și pricepu că nutrise în zadar nădejdea să-l îndrepte.

Altă dată, primise o scrisoare de la o doamnă, care se referea la anunțul lui din ziar, și care spunea că-i poate oferi locuință și leafă pe moșia ei, în calitate de secretar particular. Scrisoarea era iscălită: "O doamnă singură". Pe plic se afla o stradă și un număr din București, unde era rugat să se prezinte.

Dina se frămîntase zile întregi, întrebîndu-se dacă n-ar fi trebuit să caute să înțeleagă rostul acestui anunț, ducîndu-se la adresa aceea.

Luptă cu sine și pricepu că era inutil, că ei îi era cu neputință să coboare la procedeele tuturor femeilor care nu fac toată viața decît să-și pîndească și să-și urmărească bărbații. Respinse propunerea Laurei de a pune un detectiv să-l urmărească și de a o însoți la o ghicitoare ce locuia la marginea orașului și care citea în palmă. Preferă să-l întrebe simplu, uitîndu-i-se drept în ochi:

- Cînd pleci la moșie?

- La ce moșie?

- La "doamna singură".

Lulu nu se tulbură, nu clipi, nici un mușchi nu tresări pe figura-i nevinovată de copil, cu trăsături ideal de regulate. Izbucni într-un rîs sincer, sănătos. Apoi, o scutură de urechi și-o bătu cu palma peste obraz. Ești o prostuță mică, mică, atîtica de mică.

- E un reportaj pe care îl fac la Ora. Se cheamă "Mica Publicitate". Ai să-l vezi și tu, copil rău, cu gînduri subversive.

Se înțelege că reportajul n-a apărut niciodată, și enigma anunțului i-a rămas tot atît de nedezlegată ca și celelalte. Îl iertase de toate minciunile inutile pe care i le spusese înainte de a-i cunoaște vîrsta adevărată, cînd își descria originea pierzînd șirul generațiilor de nobili din care se trăgea, cînd vorbea de aventura avută cu soția unui ministru, de actele de eroism ce le săvîrșise. "Copiilor cu imaginație le place să mintă de dragul de a minți", își spuse ea în cele din urmă, dar acestea nu mai erau minciuni inofensive. Dina începu să-și piardă răbdarea.

- Drăgușel, dormi? Drăgușel! Drăgușel!

Ea nu răspunse. Lulu o sărută încet pe frunte, o acoperi mai bine, și adormi de cum puse capul pe pernă, senin, ca un copil nevinovat.

Dina nu închise ochii toată noaptea. O lună mare ca o tipsie de aramă se uita ironic la ea prin fereastra larg deschisă.

"De ce te frămînți?" "Rupe-o cu el sau resemnează-te!". Privi la capul care odihnea alături pe pernă. Semăna cu al unui copil care n-a făcut niciodată vreun rău.

Lulu se deștepta de obicei cu greu, după ce Dina îi ridica ușor pleoapele și-l făcea "sculptură". Era jucăria lui preferată. Îi dădea impresia că e un bunic și că o nepoțică neastîmpărată i se urca pe piept pentru a-l trage de barbă, de mustăți, de nas, de sprîncene, apoi se juca de-a sculptorul, modelîndu-i cu degetele ei mici fruntea, bărbia, urechile.

În dimineața asta cînd se trezi era singur. Mormăi ceva, căutînd capul Dinei pe pernă, apoi deschise ochii și se înspăimîntă dintr-odată. Dina nu se dăduse niciodată jos din pat înainte ca el să-și îndeplinească ritualul de a-i servi ceaiul. Oficierea acestui ritual se efectua cu sfințenie, fie că erau la munte sau la mare, fie că erau acasă sau la hotel. Ritualul acesta crea clipe de adevărată, de caldă intimitate între ei, clipe care îi serveau lui drept refugiu după o serie de pozne, care suplineau lipsa altor îndatoriri, căci fervoarea amoroasă a lui Lulu se epuizase în cele cîteva scrisori, țîșnite din imaginația lui înfierbîntată.

"Revelația" o avusese Dina tocmai tîrziu, cînd "stîngăcia" lui nu mai putea fi pusă pe seama timidității, a lipsei de experiență sau a vîrstei.

Lulu sări intrigat din pat și o căută în baie, în sufragerie, în grădină, dar Dina nu era nicăieri. Sună. Servitoarea intră speriată.

- Unde e conița?

Femeia îl privi buimacă, apoi începu să rîdă, crezînd că se ascunsese sub plapumă, cum făcea uneori în joaca lor. Dar el deveni furios.

- Ce rîzi ca o proastă? Te întreb încă o dată, unde e conița?

Femeia înțelese abia atunci că domnul nu glumea.

- Nu știu, conașule. N-am văzut-o. O fi ieșit la plimbare.

- Ce vorbești prostii? Cînd a mai ieșit conița la plimbare singură, dimineața?

- Eu ce știu...? bîigui ea intimidată de tonul cu totul nou al conașului.

O concedie.

Femeia ieși bălăbănind din mîini și clătinînd din cap, ca și cînd s-ar fi întîmplat o catastrofă.

Lulu se îmbrăcă repede, cu mișcări automate, și ieși lăsînd o scrisoare.

Dragule,

Unde ai plecat de lîngă mine, fără "ceiuț" și fără să știu cînd ai luat căpșorul de pe pieptul meu? Simt lipsa ta prin toți porii. Unde ești acum?

Drăgușel! Te strigă odată cu mine grădina plină cu trandafiri, pe care sînt gelos fiindcă ți-au furat mirosul gurii, și cerul care ți-a furat culoarea ochilor.

Plec la redacție posomorît și trist, ca și ursulețul care și-a ciulit urechile să audă ecoul numelui tău drag, pe care îl strig cu disperare.

Să nu mai faci niciodată așa, iubito...! E goală casa fără tine, și eu sînt foarte nenorocit.

Dina nu se întoarse decît la prînz, proaspătă, senină, calmată. Lulu o aștepta în capul scării cu un aer smerit. O luă în brațe și o strînse, în timp ce repeta cu glasul aproape în lacrimi:

- Dragule, micule, unde ai fost? Bine c-ai venit! Nu știam unde ești. Eram gata să telefonez la prefectură. Ce s-a întîmplat? Haide, spune repede. Sînt înnebunit.

Dina se desprinse ușor din brațele lui și îl privi cu oarecare curiozitate. Îl vedea pentru prima dată pierzîndu-și calmul. Nu-i stătea bine. Se deprinsese cu aerul lui cinic, și nu-l mai credea nici cînd era sincer. Dacă făcea teatru, îl făcea prost. Nu-i plăceau actorii proști. Își scoase pălăria, pardesiul, mănușile, apoi sună:

- Gata masa? întrebă ea cînd intră sarvitoarea.

- Gata coniță. Am făcut ce mi-a scris conița aseară pe listă.

- Bine, Maria!

Femeia ieși.

- Ce înseamnă asta, drăgușel!

- Înseamnă că mi-e foame!

Servitoarea intră cu primul fel.

- Nu vrei să-mi spui unde ai fost?

- Ba da, după ce vom mînca.

- Nu, vreau acum!

Dina se ridică, scoase din poșetă o hîrtie timbrată și i-o puse dinaintea ochilor.

- Ce e asta?

- Citește!

- Ai semnat tu contractul ăsta?

- După cum vezi.

- De ce ai făcut asta?

- Ca să avem cu ce trăi.

Dina semnase un contract, prin care se obliga să ia conducerea teatrului "Atelierul". Înțelesese că mereu de aci încolo va trebui să se bizuie numai pe ea. Și se hotărîse să-l păstreze pe Lulu ca pe un cățeluș

de rasă, ca pe ursulețul pe care îl avea drept fetiș. Viața o învățase, pentru a doua oară, să nu-și mai facă idoli.

- Nu-ți mai ajunge "galoșul" nostru? Vrei să evadezi? o întrebă el, temîndu-se să priceapă tîlcul hotărîrii ei.

- Ba îmi ajunge, dar "galoșul" are cerinți pe care leafa ta nu le poate împlini, iar micul meu capital nu trebuie atacat. E o rezervă pentru mai tîrziu...

- Și ai luat hotărîrea așa din senin, fără să mă consulți?

- Te-am căutat aseară la telefon, la *Steagul*. Nu erai acolo. Mi s-a spus că plecaseși.

Lulu nu se intimidă.

- Foarte rău ai făcut. Camarazii mă sabotează. Eram în administrație.

- Am vorbit cu secretarul de redacție, stărui ea vrînd să-l pună în încurcătură.

- Cu care dintre ei? Sîntem mai mulți secretari acolo.

În sufletul Dinei se născu o îndoială. Dacă i-ar face o nedreptate? Era un nou angajat, poate că nu-l cunoșteau toți în redacție. Un om care a mințit poate să spună o dată și adevărul. Stăruind și arătîndu-i mereu neîncredere, nu se va mai îndrepta niciodată. Și Dina era gata să facă *mea culpa*.

- Vroiam tocmai să-ți anunț o bucurie. Am fost astăzi introdus la Ministerul de Externe, am și luat un prim contact cu ministrul la Președenție.

Dina uită într-o clipă toată îndoiala.

- Și cum te-au primit "cei vechi"?

- Foarte amical. "Decanul" m-a luat sub aripa lui protectoare.

"Decanul" era un reporter vechi, de la cea mai importantă gazetă, pe care Dina îl cunoștea de pe cînd era cronicar dramatic. Lui îi datora primele articole elogioase de la începutul carierei ei.

Nu făcuse oare o prostie semnînd contractul? De ce să rupă ea cea dintîi vraja păienjenișului de vis și poezie în care trăiau?

Dar avu curînd prilejul să se convingă că făcuse foarte bine reluîndu-și ocupațiile. Lulu parase numai lovitura pe care i-o dăduse fără să vrea secretarul de redacție al *Steagului*, dar nu mai avu ce răspunde cînd Dina îi spuse că s-a întîlnit cu "Decanul", care nici măcar nu auzise de numele lui. Cînd îl întrebă de ce a mințit, plecă ochii și într-un tîrziu răspunse, ca de obicei:

- Fiindcă sînt un om rău și-un prost. Dar am să îndrept totul, ai să vezi...

În afară de minciunile primejdioase sau inofensive ale lui Lulu, viața se scurgea normal, cu aceleași jucării, cu ceaiul servit la pat, cu papucii pe care el se grăbea să-i pună în picioare de cîte ori se întorcea obosită de la teatru. Preocupată acum de alte probleme, lua mai puțin în seamă gafele, șiretlicurile și copilăriile lui. Era bucuroasă că avea cine s-o aștepte acasă, că nu mai era silită să-și petreacă cea mai mare parte din noapte prin cafenele și restaurante, sau în camera Laurei, în atmosfera de "nostalgie slavă", cum o numea Lulu. Lucrurile se petreceau cam așa în casa Laurei:

Dina sta rezemată de speteaza fotoliului, singura mobilă mai de preț din cameră. Laura, lîngă patefon, cu ochii pierduți, cu gîndurile duse, cînta *Partir* sau *Pars*. Fiecare cîntec le purta pe cele două prietene în alt climat, legîndu-se de altă amintire, de altă imagine.

Ciao, întins pe burtă, mirosea pantofii stăpînei. Între o placă de patefon și alta, discuția se învîrtea în jurul bărbaților, trădători, mincinoși și lași, sfîrșind cu lait-motivul cunoscut: "Bărbații sînt niște canalii"...

Cîteodată, cercul se mărea. Cîte o vecină, mai rurală, se afilia complotului împotriva bărbaților. Ca să-și descarce năduful de la inimă, Didi, acesta era numele de împrumut al uneia din ele, fuma țigară după țigară.

- Nu costă mult maică, răspundea ea cînd o întreba cineva de ce fumează atît, "e meseriașe"!

Didi mai avea o meteahnă, dar de data asta era ceva mai pretențioasă. Îi plăcea să-și facă de cîteva ori pe zi "tabietul", fierbîndu-și cafeluța după toate regulile artei. Cînd venea la "taifas" în camera Laurei, își aducea cu ea și "dichisul".

"Dichisul" acesta se compunea dintr-o mașinuță de spirt, de alamă, cu ibricul ei, pusă pe-o tăviță de alpaca, și dintr-o cutie de tutun clasa I, de tablă, cu motive romînești. Într-o cutie, Didi ținea zahărul, într-altă cutie de ceai "Hornimann's", cafeaua, cumpărată de la Atamian cu douăzeci și șase de lei jumătatea de litră. Pe coada lungă a linguriței, cu care mestеca tacticos cafeaua în tot timpul fiertului, suflînd din cînd în cînd pentru a da la o parte caimacul, era gravat: "Furată de la cafeneaua Royal". Didi o arăta ca pe un trofeu.

- Mi-a adus-o "al meu" de la "Royal", ce vreți? Asta e distracția lui. Am o mulțime de vase de la toate localurile, am chiar și șervete, fețe de masă. E boala lui. Cum a intrat într-un local, îi face cu ochiul cîte ceva, și n-apucă bine să iasă în stradă că-l scoate din buzunar și mi-l arată. Altminteri, e băiat vesel. Într-o seară mi-a adus o masă, d-alea de se strîng. Era cu mașina. Zicea că s-a luat după el, de pe trotuar, de la "Corso".

Concluzia ei, după ce asculta controversele dintre cele două prietene, era aceeași ca a Laurei, numai că Didi se exprima altfel:

- Arză-i-ar focul de bărbați! ofta ea și-și sufla zgomotos nasul. Laura o accepta în societatea ei din cînd în cînd, fiindcă era fată bună. Dacă n-ar fi fost Didi în seara fatală, ea n-ar mai fi fost în viață. Tot ea îi cîrpea ciorapii, îi punea ventuze, îi făcea toate comisioanele, și îl plimba pe Ciao, care orbise de-a binelea. Viața acestei femei se scurgea între un prieten însurat, care îi plătea chiria, și un altul de "inimă", care îi mînca sufletul.

De acel însurat nu avea de ce se plînge: venea de două ori pe săptămînă cu o valiză mică, în care îi aducea toate bunătățile. Valiza o lua de ochii nevestei, care îl credea plecat în provincie. Era profesor universitar și se chema că pleacă să țină conferințe, cînd la Cluj, cînd la Iași, cînd la Craiova. Stătea la ea o noapte, două, după distanța localității unde îl credea plecat nevasta.

- Nu mă supără cu nimic săracul, spunea ea. El vorbește și se plimbă prin casă, eu mă uit pe pereți și mă gîndesc la "al meu". Cînd se oprește și se uită la mine, deasupra ochelarilor, știu că și-a terminat conferința și încep să mă minunez:

- Vai, tăticule, ce frumos ai vorbit!

- Ai înțeles tot, puiule? Ăsta e cursul pe care am să-l țin la Academia Comercială.

- Vai de mine, dar cum crezi? Dacă vrei, ți-l spun pe dinafară.

Bătrînul îi pune discret banii de cheltuială în poșetă. "Să ai pentru bomboane", spunea el. Om delicat și nobil. Apoi o sărută pe ochi, își ia valiza și pleacă.

Cu acel de "inimă" povestea e mai complicată. Una caldă, una rece. Ba o iubește de se prăpădește, ba nu mai dă pe la ea cu săptămînile. Atunci Didi se omoară cu cafelele și țigările, aleargă pe la cărturărese, îl pîndește pe la colțuri de stradă. Dar și cînd vine! Se ia, așa, din nimic, și se ciorovăiesc pînă iese bătaie. Pe urmă se împacă și se duc să se

plimbe cu barca la "Monte Carlo". "Dragoste cu năbădăi", zice Didi închizînd dintr-un ochi și ducînd mîna la gură, ca la ea în mahala.

Atmosfera de "nostalgie slavă" din casa Laurei s-a accentuat cu prilejul morții unei colege. O fată blondă, frumoasă, de nouăsprezece ani, care s-a sinucis în urma unui succes răsunător dintr-o piesă bizară, în care debutase cu un rol ciudat. În ultimul act, eroina se sinucide și moare. După premieră, actrița își puse rochia din ultimul act și, în aceeași atitudine ca pe scenă, își trase un glonte chiar în inimă.

Moartea aceasta a demoralizat-o și mai mult pe Laura. Rămasă fără angajament, privea la ascensiunea lui Stoian și simțea cum se adîncește prăpastia dintre ei.

Lulu pleca zilnic la gazetă odată cu Dina, care era acum ocupată cu repetițiile, cu punerea la punct a spectacolului, căci stagiunea începea în curînd. De cele mai multe ori, luau masa în oraș, "galoșul" lor fiind prea departe, iar după masă fiecare se întorcea la treburile sale.

Într-o zi Dina avu inspirația unei schimbări de program. Ar fi vrut să ia masa undeva, departe de zgomotul orașului, la o cîrciumă. De pildă, la "Aristotel". Legăturii lor, care lua din zi în zi aerul unei căsnicii, nu i-ar fi stricat oxigenul amintirii acelei mese, cea dintîi gustată împreună.

Telefonă la vechea lui gazetă. Un glas de femeie îi răspunse:

- Îl căutați pe domnul Damian? Nu mai lucrează de mult la noi.

- De cînd?

- De vreo zece zile.

Dina simți că se învîrtește totul în jurul ei. Era prea mult. De ce nu venise să-i spună că regimul gazetei îi devenise insuportabil și că demisionase? Nu mai știa ce să facă. S-o rupă cu el tocmai acum, cînd avea mai multă nevoie de ea, n-ar fi fost uman. Se hotărî să-l întrebe de ce nu o ține la curent cu tot ce se întîmplă în viața lui. De vreme ce trăiau în comun, trebuiau să-și împărtășească și binele, și răul.

Lulu îi răspunse că îi ascundea adevăruri crude, pentru a o scuti de meschinăriile vieții, și adăugă că alergase în fiecare zi să-și caute altă slujbă și apoi s-o pună în fața unui plan împlinit. Bătuse la toate ușile, fără să reușească. Cu starea de asediu care domnea, cele mai multe gazete fuseseră suprimate. Șomajul era mare. Se da preferință ziariștilor profesioniști mai bătrîni, cu greutăți familiare. Dacă nu va găsi în cîteva zile ceva, va fi silit să plece undeva în provincie, în calitate de

corespondent. În nici un caz nu putea admite să trăiască pe spinarea unei femei.

Dinei i se păru că-i descoperă pentru prima dată accente de sinceritate în glas. Suferința îl umanizase. În subconștientul ei se bucura. Era bine să cunoască și el ceva din frămîntările vieții. Să aibă înfrîngeri, să înțeleagă că viața nu e o jucărie perpetuă. Îi va face bine să cunoască puțin grijile zilei de mîine. Pînă acum se îngrijise ziua de mîine de el...

Lulu e acum administratorul teatrului "Atelierul", teatru condus de Dina. Meseria nu e prea grea. Cu puțină pricepere și cu ajutorul personalului administrativ, selecționat de dînsa, a fost repede pus la curent cu lucrările de administrație. Nu trebuia decît să aibă "mînă de fier", să nu se lase influențat de capriciile actorilor, și să aibă oarecare inițiativă.

Lulu nu avea nimic din toate acestea, dar dublat de Dina, care trăgea sforile din umbră, totul mergea de minune. În sfîrșit avea să-și creeze și el o situație care să-i dea oarecare prestigiu.

La început lucra cam în silă, dar, treptat treptat, fu prins în angrenajul vieții de teatru și începu să-l pasioneze. Dina era mulțumită că avea acum o ocupație reală și nu mai eraa nevoit să recurgă la edituri și gazete fictive pentru a-și da importanță. Pe de altă parte se gîndea să-l inițieze în conducerea teatrului, ca ea să se poată retrage la un moment dat, rămînînd să-i reprezinte el interesele. În definitiv, muncise destul. Vroia să-i insufle lui duh din duhul ei, și se lăsa în umbră pentru a-l scoate pe el în evidență. Energia și experiența ei, grefate pe tinerețea lui, trebuiau să ducă planurile ei de viitor la maximum de reușită.

Lulu nu-i înșelă așteptările. Cu tot aerul său timid, cu toată stîngăcia și tinerețea lui, izbuti să se impună. Era uneori chiar prea sever.

În personalul administrativ, se afla și o mică protejată a Dinei. Era o fetișcană de vreo nouăsprezece ani, care fusese tovarășa de jocuri a unui nepot al ei. În virtutea acestei tovărășii îi spunea și ea "tanti Dina", așa cum îi spusese odinioară nepotul ei. O chema Odette.

Egipteană după mamă, romîncă după tată, lumea îi spunea, nu se știe de ce, "franțuzoaica". Odette vorbea o franțuzească relativă, și o românească și mai relativă, cu toate că tatăl ei fusese profesor de limba română la un liceu din București. După douăzeci de ani de conviețuire,

părinții ei se despărțiseră. Dina nu putu să dea niciodată de rostul acestei despărțiri. Fata, care rămăsese cu mama ei, pretindea că "papa" începuse să bea atît, încît li se vînduseră mobilele la licitație pentru că nu-și plăteau chiria. Acum el tapa pe unul și pe altul, umblînd ziua din cîrciumă în cîrciumă, dormind noaptea pe băncile grădinilor publice. L-au dat afară din toate slujbele, din cauza beției. În ultima vreme ținea contabilitatea la o florărie, în piață. Ce cîștiga, bea. L-au gonit și de acolo, fiindcă nu avea ghete în picioare, umbla îmbrăcat în zdrențe și pestilenția aerul cu mirosul lui de alcool. Mama Odettei se descurca dînd lecții de limba franceză, vînzînd la domiciliile clienților cînd parfumuri, cînd bijuterii, cînd batiste și tot felul de nimicuri inutile care umplu golul vieții femeilor fără ocupații.

Odette învățase încă de mică să tapeze. Umbla printre cunoscuți cu o sticluță în mînă, repetînd o poveste învățată pe dinafară: Maman ești bolnava, n-avem bani pentru ca fașem medicaments.

Cînd o întîlnea, Dina îi dădea ceva bani și o trimetea acasă. Îi ajunsese la urechi că băteau împreună localurile de noapte, înconjurate de bărbați, și toată lumea avea impresia că mama își exploata fata. În ultima vreme mama ei făcea achiziții pentru unele gazete de mîna a treia. De atunci le vedeai împreună la Cameră, la Senat, pe culoarele ministerelor, la agapele ziariștilor, la congrese de presă. La adăpostul unei legitimații de ziaristă, Odette bătea redacțiile. O înghesuiau prin colțuri bătrîni redactori cu vicii ascunse și tineri reporteri frondeuri, cu aere blazate, dornici de senzații inedite. Nimeni nu credea în fecioria ei.

Dinei îi fu milă de biata fată, care din pricina unui tată alcoolic și a unei mame fără scrupule, intrase în gura lumii. O cunoscuse copilă cu bucle aurii și obrăjori de catifea. Era convinsă că fata era cuminte și nu avea nici o vină în tot ce se întîmpla. Nu era nici frumoasă, și avea și un fel ciudat de a se îmbrăca. Purta rochii bătrînești, croșetate în două culori care se băteau cap în cap, pălării, poșete, chiar și pantofi croșetați.

C'est une invention à maman[1] , spunea ea cu mîndrie cînd era întrebată, în bătaie de joc, cine îi făcuse pantofi atît de frumoși.

În schimb "maman" se îmbrăca tinerește, și chiar cu oarecare gust. Capul ei, extrem de antipatic, cu ochii bolnavi din pricina climei care nu-i priia și căreia nu i se adaptase nici după douăzeci de ani, era coafat

---

1 Este o invenție a mamei (fr.).

întotdeauna după ultima modă, în timp ce fata purta părul înnodat la spate într-un coc mare, din care se desprindea mai întotdeauna o șuviță.

Cînd se întîlnea cu mama ei, Dina tremura de indignare. Impertinentă și sfidătoare, răspundea că fiecare trăiește cum poate și că nu are de dat socoteală nimănui.

La primul prilej se gîndi să facă ceva pentru Odette și trimise pe cineva în căutarea ei. Cele două femei locuiau în camere cu ora, prin hotelurile din strada Gabroveni sau Griviței, mîncau prin baruri automate sau grădini cu lăutari. Unde s-o găsească? Un sufleur auzi vorbindu-se prin culise de dorința Dinei și veni să se ofere s-o aducă. O cunoștea pe Odette. Îi spunea pe nume și era foarte intim cu maică-sa, care i-o adusese în nenumărate rînduri acasă, nădăjduind ca prin el, fata să ajungă artistă.

- Caut-o și trimite-o la mine! îi tăiase scurt Dina pofta de a bîrfi.

Acum lucra în administrație și se arătă foarte conștiincioasă. Dinei îi era devotată ca un cîine, întotdeauna gata să-i ghicească în ochi orice dorință. Simțise că n-avea prea multă simpatie pentru mama ei, și căuta să-i scoată în evidență calitățile pentru a-i atenua antipatia. La rîndul ei Dina evita subiectele de discuție în care intra mama aceasta imposibilă, pe care fata o diviniza. Cîteodată venea cu ochii umflați de plîns la lucru.

- De ce ai plîns? o întreba Dina.

- Vi se pare. N-am plîns. Am ochii umflați pentru că... am răcit.

În zile ca aceasta Dina o invita să ia masa cu dînșii, apoi o scotea puțin la plimbare. Ea nu avea copii. Dacă Odette n-ar fi suferit influența mamei sale, s-ar fi ocupat de viitorul ei și ar fi avut grijă de ea, chiar și după moarte. Fata avea un caracter admirabil. Era tăcută, supusă, îndemînatecă și cu mult bun simț.

Lulu n-o putea mistui. Era el cam lipsit de *savoir vivre*[1] , și în genere nu știa cum să se poarte cu femeile, dar pe biata Odette o bruftuia prea din cale afară. Putea să facă un lucru cît de bine, el îi găsea zeci de cusururi. Poate că o ura pentru că era confidenta Dinei.

În ultima vreme, Dina avea într-adevăr nevoie de o confidentă, dar n-ar fi ales-o pe Odette, pe care o privea ca pe un copil și a cărei stimă vroia să și-o păstreze întreagă.

---

1 Cunoașterea regulelor vieții de societate (fr.)

Lulu își dăduse din nou în petec. Piesa cu care avea să se deschid" stagiunea trebuia prezentată la cenzură. Fără aprobarea ei, spectacolul nu putea avea loc. Îl însărcinase cu prezentarea ei și el o asigurase că textul a fost predat în mîinile șefului cenzurei. În trei zile trebuiau să capete autorizația, fără de care nu puteau tipări afișele, nu se putea da drumul reclamei prin presă și prin radio. Au trecut cinci zile și nu s-a primit nici un rezultat de la cenzură. Dina începu să se impacienteze. Nu îndrăznea să-l bănuiască de atîta inconștiență. Așteptă opt zile, în care timp îi tot da a înțelege că dacă n-a prezentat încă textul, ar mai avea timpul s-o facă.

El o privea sfidător. Nici unul din ei nu îndrăznea să pronunțe cuvîntul care le sta pe buze, dar amîndoi știau de ce se sfidau. A doua zi, Dina, care nădăjduia că Lulu o scutise de a mai da piept cu viața, de a mai ieși în arenă să lupte, își luă curajul să se ducă singură la serviciul cenzurei. Pe drum se ruga în gînd să se fi înșelat, să fie numai o neglijență din partea cenzurei. O dorea într-atît, încît se sugestionase că așa era, că n-avusese dreptate și îi cerea în gînd iertare că l-a bănuit.

Cînd ajunse în fața ușii biroului de cenzură, se miră singură de curajul ei. De cînd îl cunoștea pe Lulu se ferea să afle adevărul. Îi producea o atît de mare tulburare, încît prefera să se lase mințită decît să aibă emoția pe care o simțea de cîte ori descoperea vreo nouă gafă de-a lui. La intrarea ei, în biroul cenzurei se produse un zgomot de scaune mișcate, da pași grăbiți care o impresionară. Funcționarii care o cunoșteau de pe scenă, se ridicară respectuos, grăbindu-se să-i fie de folos. Dinei îi fu întîi rușine, apoi milă de situația în care se afla de la o vreme. Se simțea micșorată în propriii ei ochi.

Într-adevăr, era ea atît de mare actriță pe cît o bănuiau oamenii aceștia, care se prosternau în fața ei? Începuse să se îndoiască de dînsa, de tot ce făcuse pînă atunci. De altfel Lulu n-avea nici o stimă pentru arta ei. I-o spusese în nenumărate rînduri. Pentru el era "Drăgușica" și nimic mai mult.

Șeful cenzurei se grăbi să-i sărute respectuos mîinile.

- Cum să-mi explic cinstea de a vă vedea, stimată doamnă?

Dina își potrivi puțin încurcată voaleta, apoi vorbi repede, fără să-l privească, răsfoind în neștire hîrtiile de pe masă.

- Aș vrea să cunosc un moment mai devreme părerea dumneavoastră asupra piesei noastre de inaugurare.

- Fără îndoială că va fi excelentă, dacă a-ți ales-o dumneavoastră. Aveți cumva un text?

Dina se bîlbîi.

- Textul pentru cenzură? adăugă, crezînd că n-a înțeles șeful cenzurii.

- Desigur. Nu l-ați primit?

- Eu personal nu!... Să mă informez în birou.

Șeful dădu telefoane, adună tot biroul cenzurii. Nimeni nu primise textul.

Dina ieși bîiguind ceva. Poate promisiunea de a-l trimite a doua zi, poate altceva.

Acasă Lulu o primi cu un aer nevinovat, aducîndu-i ca de obicei papucii.

- Vin de la cenzură, îi spuse ea, nemaiputînd să-și rețină indignarea.

- Ce ai căutat tu acolo?

- M-am dus să salvez situația.

- Care situație?

- N-au primit textul piesei.

Lulu sări în sus, înfuriat.

- Ce, sînt nebuni? L-am trimis de acum opt zile! Am să-l întreb acum pe domnul șef la telefon ce-i debandada asta. Cum îți închipui una ca asta, Dina? Doar nu sînt inconștient!

Lulu alergă furios la telefon, dar nu puse mîna pe receptor. Dina simți că nu mai poate. Căzu într-un scaun, cu capul pe masă, și izbucni într-un plîns nervos, în timp ce Lulu, cu ochii plecați, repeta pentru a nu știu cîta oară: "Sînt un om rău și un prost. Am să îndrept totul! Ai să vezi!"

Între Dina și Odette exista o înțelegere tacită să nu se pomenească două nume: al mamei ei și al lui Lulu. Amîndouă aveau adesea ochii roșii, dar niciuna nu mărturisea celeilalte adevărata cauză a lacrimilor irosite.

Dina se mutase de la șosea, fiindcă locuința era situată prea departe, și grijile gospodăriei o absorbeau prea mult, nemaicorespunzînd felului ei de viață de acum. Închiriase un apartament compus din trei camere și baie, în bulevardul Brătianu, într-unul din

primele blocuri care se construiseră în București. Interesele ei dictau să locuiască în centru, dar suprimarea menajului și înlocuirea personalului cu o singură femeie de serviciu îi dădea lui Lulu o ocupație în plus. Cursele și micile preocupări domestice, pe care de obicei le au femeile, intrau acum în atribuțiile lui. Făcea totul fără să se simtă umilit sau supraîncărcat, cu multă voie bună.

În schimb, Dina avea toate răspunderile. Convorbirile telefonice, interminabilele explicații cu actorii, cu regizorii, cu tipografii, cu agențiile artistice, cu fiscul. Lulu le executa pe toate pînă la un punct, dar cînd se întîmplau încurcături, trebuia să le descurce tot ea. Cădea cîteodată extenuată la pat. În astfel de zile Odette venea să-i țină de urît. Și într-o asemenea zi, fata i-a povestit secretul ochilor roșii.

"Papa" era în spital pe moarte. "Maman" o expunea unor situații pe care nu le mai putea suporta, și apoi mai era ceva... Odette se opri, se încurcă și nu mai știu ce să spună. Dina o încurajă. Îi mărturisi atunci printre sughițuri de plîns că Lulu o făcea să sufere mai mult decît toate acestea la un loc. Dina îngheță.

- "Monsieur Lulu" se poartă rău cu mine fiindcă nu-mi place cum se poartă cu dumneata. Nu-mi place cum te privește, cînd nu se știe observat. Nu e sincer cu dumneata. Tanti Dina, ferește-te de el!

Atîta apucă să spună, și se opri deodată, speriată. Lulu intra tocmai pe ușă. O fulgeră cu o privire atît de tăioasă, încît fata se făcu mică și se prelinse pe lîngă pereți, strecurîndu-se afară.

După plecarea ei, Dina rămase multă vreme pe gînduri.

De cînd s-au mutat, nu li s-a instalat lumina electrică. Pe Dina o neurastenizase întunericul, și se duse la inginerul șef să-i ceară socoteală.

- Cum, n-aveți lumină? o întrebă acesta mirat. Nu se poate. Lumina e deschisă de opt zile. Trebuie să fie ceva defect la dvs. Vin numaidecît să vă controlez contoarul.

Urcară împreună pînă la etajul șapte,unde locuia Dina. Inginerul aprinse lumina diverselor apartamente, pentru a-i dovedi că neglijența nu era a lui. Controlă contoarul, apoi spuse oarecum jenat:

- E simplu doamnă. Nu vi s-a dat lumină fiindcă n-ați plătit garanția la Societatea de gaz și electricitate.

Dina păli.

- Dar am plătit-o de două săptămîni!

- Atunci nu mai înțeleg! Aș putea să văd contractul de abonament?

- Care contract?

- Contractul de la Societate.

- Trebuie să fie la bărbatul meu. Am să i-l cer cînd va veni.

Întrebat, Lulu spuse că n-avea la el nici un contract. Chemă ca martor cerul și pămîntul că a plătit la Societate, dar i s-a spus că abonamentul se obține mai tîrziu. La această enormitate inginerul spuse cu ironie:

- Iertați-mă, doamnă, poate că s-au introdus reguli noi. Eu sînt de douăzeci și unu de ani inginer electrotehnic dar aud pentru prima dată asemenea lucru.

Dina nu mai știa unde să se ascundă. Ar fi preferat în clipa aceea să se deschidă pămîntul s-o înghită. Către seară, Lulu îi aruncă în față contractul.

- Ține hîrțoaga! Credeai că am subtilizat cei 800 lei? Iată-mă și hoț acum!

Îi fu rușine de rușinea lui. Nu știa ce să mai creadă. Preferă să nu se mai gîndească la nimic. Era prea urît.

În seara aceea, în casă era lumină, dar Lulu n-o mai legănă ca altădată, nici nu-i cîntă. A doua zi, își făcu singură ceaiul, iar el plecă de-acasă fără s-o sărute. Poate că-l nedreptățise. Dina își dorise o viață liniștită, fără complicații, și toate acestea i se întîmplau tocmai ei, care n-ar fi fost în stare să facă cea mai mică incorectitudine.

Băiatul de la tipografie veni cu o factură. Era de plată o sumă destul de frumușică, pentru tot soiul de imprimate. I se părea că-i dăduse ban lui Lulu de mult, să plătească aceste imprimate. Nu mai îndrăznea să creadă nimic. Se duse la caseta de bani și încercă s-o descuie, dar îi fu cu neputință. Încercă și băiatul de la tipografie; caseta rămînea încuiată. Fu nevoită să cheme în ajutor pe mecanicul casei:

- Caseta a fost forțată, spuse el după ce o deschise cu o daltă. Sînt trei chei sparte înăuntru. Vreți să vă pun o încuietoare secretă? Altfel va fi din nou forțată.

Dina refuză:

- Nu, nu e nevoie. Mulțumesc. N-avem hoți în casă. Eu am forțat-o neputînd s-o deschid.

Se vede că roșise, căci mecanicul schimbă o privire cu băiatul de la tipografie. Le plăti amîndorura, mai mult decît li se cuvenea, să plece, să nu-i mai vadă. I se părea că oamenii aceștia îi citeau în suflet. După

plecarea lor, se azvîrli asupra casetei și numără banii de zece ori. Lipseau destui, dar ei tot nu-i venea să creadă. Făcu în minte toate socotelile. Banii lipseau, oricît se rugase ea lui Dumnezeu să fie o simplă părere. Se trînti, plîngînd în hohote pe pat. Deodată, deveni foarte lucidă. Își aduse aminte că în nenumărate rînduri i se plînsese lui că servitoarea fură. Dispăreau mereu din casă sume mici. Lulu îi răspundea senin.

- Ce să facă săraca? Ciupește și ea de unde poate.

Își mai reaminti că odată, o croitoreasă, o biată fată care muncea o zi întreagă pentru o sută de lei, i se plînsese că i-a dispărut singura sută pe care o avea. Dina îi dădu o alta, convinsă că i-o furase servitoarea. Altă dată, îi lipsiseră chiar servitoarei cîteva sute de lei. Dina plătea tot, fără să i se pară nimic suspect. Acum se cutremură îngrozită. Adăpostea oare în patul ei, în casa ei, un borfaș de rînd?

În timp ce gîndurile acestea îi umplură ochii de lacrimi, Lulu intră cu un buchet de flori în mînă. Dina își șterse repede lacrimile. Trebuia să pună capăt acestei situații. Îi spuse limpede, fără înconjur, tot ce descoperise. El recurse din nou la cinismul care o dezarma. Numără banii, înșiră pe hîrtie coloane întregi de cifre, explicîndu-i cu gesturi largi erorile.

- Nu vezi că nu știi să socotești?

Dina recunoștea că nu fusese prima din clasă la matematici, dar umblase cu atîția bani, călătorise atîta, îi trecuseră prin mîini atîtea monezi străine, și nu se încurcase niciodată.

- Poftim, socotește și tu!

Dina socotea iar și iar, constatînd aceleași lipsuri. Lulu căută să o intimideze strigînd, dînd din mîini și adunînd doi și cu patru opt, pînă cînd Dina, dezgustată se lăsă păgubașă.

Da, el avea dreptate, vina era a ei. Nu știa să socotească. Nu lipsea nimic din casetă. Textul piesei de inaugurare fusese dat la cenzură, contractul Societății de gaz și electricitate se eliberase la cîteva zile după depunerea garanției, toate celelalte boroboațe erau pure invenții, dar ea nu mai putea să continue viața alături de el. Era un băiat admirabil, fără cusur, mult prea bun pentru dînsa. Recunoștea că ea avea un caracter imposibil. Nu putea conviețui cu nimeni. De aceea s-a hotărît să trăiască singură, ca o bicisnică. Mai tîrziu, dacă va simți nevoia, își va lua un cîine, o pisică sau un papagal.

Lulu făcu un scandal enorm... O acuză de toate relele. Găsea că avea o imaginație bolnavă, că era meschină, că într-adevăr nu putea conviețui nimeni cu dînsa. Apoi încercă fără tranziție, cu mijloacele dintotdeauna, să aplaneze conflictul, dar ea rămase neclintită în hotărîrea ei. Atunci plecă trîntind ușa și amenințînd să nu mai revină niciodată.

În urma lui, Dina căzu extenuată pe divan.

De două zile casa Dinei seamănă cu o locuință din care s-a scos un mort. Nimic nu s-a mișcat de la locul său. În camera de lucru, pe masa de scris, ultima revistă pe care a citit-o Lulu a rămas deschisă, așa cum a lăsat-o el. Calendarului nu i s-au mai rupt filele, ceasul n-a mai fost întors. Papucii lui stau unul într-altul, și pijamaua, așa cum a aruncat-o, pe cuierul din baie.

Dina se plimbă în lung și în latul dormitorului, dezorientată. A scos telefonul din priză, să nu poată s-o cheme nici el, nici altcineva. Nu știe de ce să se apuce. Nu mai știe să facă anumite lucruri, fiindcă de aproape trei ani le făcea el. Laura vine dimineața, după-amiaza și seara, cu Ciao, și vorbesc încet ca la priveghi. Ciao a orbit complet și Laura îi duce din cînd în cînd botul la farfuria cu apă pe care i-a pus-o dinainte. Dina îl mîngîie pe cap, el îi linge mîna, parcă ar vrea să-i spună: "Și tu ai nevoie de mîngîiere, ca și mine". Laura n-are curajul să mai vorbească de rău bărbații, își înăbușă un oftat.

- O să fie greu, la început, dar trebuie să fii tare. Mai bine acum decît mai tîrziu. Mai ai timpul să-ți refaci viața. Dacă n-o rupeai tu, ar fi rupt-o el, și ți-ar fi fost mai greu. haide, curaj! Ia o țigară! Fumatul face bine în asemenea momente.

Dina aprinde o țigară, o fumează pînă la jumătate, apoi o lasă să se consume singură, în scrumieră.

- N-aș fi crezut să-mi fie atît de greu. Vezi tu Laura, de asta m-am temut întotdeauna de atașamente. N-aș putea să spun că îl iubesc pe Lulu. Nu mai pot iubi pe nimeni, am dat tot înainte de a-l cunoaște pe el. Nu mi-a mai rămas nimic, și apoi, cum poți iubi pe cineva pe care nu-l stimezi? Am termeni de comparație care-l micșorează și mai mult în ochii mei. De pildă, primul meu bărbat. Un om cinstit, întreg. Mă deprinsesem totuși să simt pe cineva în preajma mea, să se ocupe cineva de mine. Îmi umplea un gol.

Laura înțelegea mai mult decît ar fi vrut să arate. Trecuse de atîtea ori prin situații analoage.

- Dar tu mai ai ceva! încercă ea s-o stimuleze. Ai teatrul, pe care l-ai ridicat pe umerii tăi, teatrul care s-a impus și care e creația ta. Ocupă-te de el! Asta îți va umple golul. Te va face să uiți totul și, cînd vei veni obosită acasă, vei dormi și nu vei mai simți lipsa nimănui.

Laura nimerise din plin. Dina se ridică deodată din toată ființa ei. Puse la loc telefonul.

- Ai dreptate, Laura! Noi nu sîntem chiar atît de singure în viață. Mai avem euforia noastră, teatrul.

Telefonul sună. Era cineva care încercase de două zile să-i vorbească, într-o chestiune de afaceri. Dina îi răspunse întîi cu o voce slabă, de om suferind, dar pe măsură ce vorbea, obrajii i se înflăcărau, glasul devenea mai ferm și, pînă la urmă, nu mai rămase nimic din depresiunea de la început.

Laura plecă mulțumită, trăgînd după ea pe sărmanul Ciao, care se legăna ca o rață. Mai tîrziu, Dina se îmbrăcă și se duse la teatru, unde avea să semneze contractul unui turneu, aranjat în urma convorbirii telefonice, și se întoarse fericită că a putut, în sfîrșit, relua contactul cu viața, cu oamenii.

Ca și altădată, Lulu o aștepta și acum, în dosul ușii. Era ceva mai palid, și în jurul ochilor avea cearcăne mari, vinete. Îi apucă amîndouă mîinile și i le sărută, apoi își lăsă capul în piept. Dina nu avu puterea să-l respingă.

- De ce ai făcut toate astea? îl întrebă ea într-un tîrziu.

- Fiindcă a trebuit s-o ajut pe mama. Acum știi tot ce am vrut să-ți ascund atîta vreme. Nu mă mai chinui!

Lulu deveni livid, și căzu pe un scaun plîngînd cu capul în mîini, ca un om care și-a înfrînt cu greu mîndria. Inima Dinei se făcu mică de tot, atît de mică încît îi fugise din piept și i se oprise în gîtlej. Lulu plîngea. Nu-l văzuse niciodată pe omul acesta cinic, nepăsător, rece ca un sloi de gheață plîngînd. Acum plîngea din pricina ei. Ce să facă? Ce să-i spună? Îl întrebă dacă a mîncat.

- N-am luat nimic în gură de două zile, îi răspunse el.

Dina formă un număr de telefon. Avea peste drum de casa ei cafeneaua "Silson", de unde comanda adesea prînzul. Un chelner, întotdeauna același, în veston albastru deschis, cu nasturi de metal, le

servea în vase argintate, acoperite, mîncarea caldă, ca și cum ar fi fost preparată atunci. Comandă pește cu maioneză, friptură rece în aspic, brînză, fructe și vin, reluînd un vechi obicei al vieții lor idilice, *dinette d'amoureux*[1] .

Casa începea din nou să trăiască. Lulu își regăsi papucii, pijamaua și toate lucrurile așa cum le lăsase. Smulse cele două file nerupte din calendar, întoarse ceasul și totul reintră în normal.

Cei de la teatru nici nu avuseseră timpul să observe lipsa lui, și își relua ocupațiile ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

Fără să și-o mărturisească nici ei, Dina începu să fie atentă la tot ce făcea el, să controleze totul. Își lua tot soiul de măsuri pentru a-și evita dezamăgirile, care îi zdruncinau sănătatea. E trist să n-ai încredere în omul cu care îți împarți viața, dar nu se putea altfel. Făcu experiența de a încuia totul, și constată că începuse să fie o bună matematiciană. Nu se mai încurca la socoteli. Ajunsese să doarmă cu cheile sub pernă. Nu mai făcea un pas fără ele. Cînd le uita o clipă, vechea poveste se repeta.

Toate acestea nu o întinereau pe Dina și nici nu-i întrețineau sănătatea. Nervii îi erau încordați la maximum. Tîmplele îi albiseră complet. Își platină părul, deși Lulu îi cînta în fiecare zi fiecare firicel de păr alb. Începu să ia mereu calmante. Somnul o părăsise de mult și viața îi atîrna de un fir de păr. Medicii îi prescriseră odihnă. Dina organiză viața bărbatului ei pentru o lună, scriindu-i în agendă ce să mănînce în fiecare zi, cînd să-și dea rufele la spălat, ce să lucreze, în sfîrșit, făcu în așa fel, să nu-i simtă lipsa și plecă la mare.

Timp de opt zile el îi scrisese în fiecare zi epistole scurte, în același stil, cu aceleași înflorituri. A opta zi veni s-o vadă.

Plouase tot timpul. Bătea un vînt hain și rece, așa încît Dina nici nu apucase să vadă plaja. Lulu urma să stea douăzeci și patru de ore cu dînsa, apoi să revină la București, să-și reia ocupațiile. Îi făcu un raport amănunțit asupra celor ce se întîmplau la teatru în lipsa ei. N-avea de ce fi îngrijorată. Totul decurgea normal. În tot timpul celor douăzeci și patru de ore Lulu rămase lîngă dînsa tăcut, absent cu ochii duși, cu gîndul departe. Aproape nu deschise gura. La întrebările Dinei asupra muțeniei lui, răspundea:

---

1 Gustărica îndrăgostiților (fr.).

- N-am nimic! așa sînt eu la mare, și apoi mă enervează ploaia asta.

Cînd auzi că Dina vroia să se întoarcă la București, că vremea rea o indispunea și pe dînsa, începea să capete grai.

- De ce nu mai stai? E păcat să te întorci așa curînd. La București e o căldură insuportabilă. Ai răbdare, vremea se va îndrepta.

Ei îi păreau suspecte insistențele lui. Presimțea o nouă serie de pozne și rămase dîrză în hotărîrea ei. Se întoarseră împreună în capitală.

Nici la mare, nici acasă, unde srisese că totul o cheamă și o așteaptă, Lulu nu dovedise prin nimic că o dorise atît, dar Dina era fericită de a se regăsi în cuibul pe care și-l făcuse cu multă dragoste și aștepta, atît cît putea manifesta Lulu, același entuziasm din partea lui. El pretexta că e preocupat, obosit, copleșit. Sta ore întregi cu o carte deschisă înaintea ochilor sau se uita pe fereastră, bătînd enervat tactul cu degetele. În lipsa lui, Dina primi un telefon ciudat. Un glas de femeie, care vroia să-i spună ceva lui "Ion".

- Îmi puteți spune mie, aici e soția lui, răspunse Dina.

Un rîs sarcastic se auzi în pîlnia telefonului.

- Ascultă, lasă gluma, dă-mi-l pe Ion!

- Dar cine e acolo?

- Știe el cine.

Închise telefonul. Glasul reveni de cîteva ori, spuse grosolănii, și în cele din urmă înjură.

Nimeni nu mai răspunse.

O femeie în viața lui Lulu? Ce să facă el cu o femeie? Ei trăiau de trei ani ca frații. După primele efuziuni, care eșuaseră complet, Lulu mai încercase în cîteva rînduri să se reabiliteze, fără succes. Dina se zbătea zadarnic să afle motivul lipsei lui de entuziasm; era mai presus de înțelegerea ei. În cele din urmă se resemnase, renunțînd la orice tentativă și nemaiîncercînd să dezlege misterul.

De altfel, băiatul acesta frumos, inodor și incolor, nu o atrăgea din punct de vedere fizic. L-ar fi preferat urît, cu o figură asimetrică, infirm poate, dar cu mai mult temperament și cu un dram de suflet. Nu-l sărutase niciodată. Transpira mult și cu toate sforțările ei, nu izbutea să facă din el un om îngrijit. Pentru a-l sili să-și ia zilnic baia, întrebuința mii de șiretlicuri. Baia era în faianță albastră, cu duș de mînă și cu cele mai rafinate instalații, dar pe el nu izbutea să-l atragă.

- Am făcut baie și ieri, răspundea de cîte ori Dina îl invita pregătindu-i halatul, papucii moi, capitonați, apa de toaletă și tot ceea ce civilizația a inventat pentru întreținerea trupului omenesc. Îi era imposibil să-l deprindă să-și pună lucrurile la locul lor.

Toate obiceiurile proaste rămase din copilărie necorectate, fie din pricina răsfățului, sau a firii lui rebele, le conserva, cu toate observațiile Dinei, la început discrete, apoi din ce în ce mai severe, aproape necruțătoare. Sub pretextul că e incomod să fii convențional, se purta ca un sălbatic. Mînca fără măsură. Cînd erau invitați la masă undeva, gazda făcea glume proaste pe seama poftei lui de mîncare, oferindu-i cantități enorme de bucate. Ca sfidare Lulu le înghițea fără să le mestece, și nu se oprea, cu toate privirile disperate ale Dinei, cu toată paloarea ce se ivea pe fața ei. De aceea, s-ar fi mirat să-l intereseze altceva în afară de mîncare și de citirea a zeci de volume, reviste,prospecte,afișe, în sfîrșit, tot ce era tipărit. Ea fusese în viața lui un accident, altfel, cu toate palavrele pe care i le înșirase la început, Lulu nu avea nici un interes pentru femei. Îl convinsese în cele din urmă să consulte un medic, nu pentru dînsa, care din pricina refulărilor căzuse într-o neurastenie sexuală și într-un dezechilibru greu de vindecat, ci pentru sănătatea lui. Cînd îi făcea cea mai mică aluzie în această privință, Lulu devenea furios.

În primele nopți de insomnie ale Dinei, el îi spusese, mirîndu-se de neliniștea care o ținea trează: Noaptea e făcută pentru somn. Tu de ce nu dormi? Mie mi-e somn. Și întorcîndu-se pe partea cealaltă, adormea profund. Dina sta culcată pe spate, cu ochii în plafon, ascultînd la radio muzica lascivă a unei havaiane sau un concert simfonic, în timp ce un om tînăr, frumos, voinic, dormea dus alături de dînsa. Sfîrși prin a nu se mai frămînta să afle de ce o dezmierda cu mîngîieri și vorbe dulci, care se adresează de obicei copiilor, cățeilor sau păsărilor, de ce nu se dezlipea de lîngă dînsa și nu vroia să-i redea libertatea.

Primea totul, așa cum venea, convinsă că nu merita mai mult, că trebuia să plătească poate pentru toate răutățile făcute în tinerețea ei, în mod inconștient, celor care au iubit-o cu adevărat.

Uneori, la început, îi venea să-și frîngă brațele rotunde și albe, să-și zgîrie sînii, mușcîndu-și buzele de care nu se atingea nimeni. În schimb, Lulu se încuia deseori în baie, unde rămînea ore întregi. Dina îl aștepta o oră, două, cu obrajii arzînd, cu inima galopînd, cu bătăile pulsului iuțite. Apoi, obosită și dezgustată, nedumerită și inutilă în

găteala ei de noapte, din dantele și mătase, adormea cu pumnii la gură, cu o lacrimă în colțul ochilor.

Secretul îl află mult mai tîrziu, cînd descoperi în coșul de rufe purtate din baie, teancuri de reviste, ilustrații, albume, colecții de fotografii cu caracter frivol. Le aruncă în foc fără să-i reproșeze nimic. Laura îi șoptise o dată, că o servitoare a Dinei îi făcuse o confidență în privința felului cum petrece "domnu" în baie. Servitoarea își făcea cruce, scuipa și se mira ca de necuratul. Dina respinse indignată versiunea masturbării. Nu putea pleca urechea la vorbele unei slugi cu imaginație bolnavă. Dar zi cu zi răsăreau în biblioteca ei cărți noi, ediții rare, epuizate, din care nu se mai găseau decît cîte un exemplar sau două: din Marchizul de Sade, Sacher Masoch, *Comment on fait l'amour en Angleterre, en Chine, en Allemagne*[1] etc., *L'amour chez les bêtes*[2], o colecție interminabilă de cărți ca: *Le journal d'une masseuse*[3] și toate ororile strînse sub titlul de "Collection des orties".

Distrată, preocupată de liniile mari ale vieții, Dina nu le descoperea decît tîrziu, și atunci Lulu îi fabrica o minciună: una din cărți îi servise la un reportaj; alta, i-o dăduse scretarul de redacție; iar alta, i-o împrumutase un prieten.

Dina începu să priceapă ce făcea cu banii, și cu timpul său liber. Cînd îi reproșa că nu cumpără cărți bune, pe care să nu-i fie rușine să le țină în bibliotecă, el o convingea că e pur și simplu nebună. Cum își închipuia că le cumpără? După ce epuiza cele mai neverosimile pretexte, urmau o serie de coincidențe fericite. Lulu găsea cărți și reviste în lift, pe stradă, în holul hotelurilor, i se ofereau gratuit ca supliment pentru articolele de papetărie cumpărate pentru teatru. Cărțile și revistele se lipeau de el ca de un magnet oriunde se afla.

Dina nu-l mai întreba nimic. Ardea sau arunca la coș teancuri de reviste și cărți, pentru a le vedea ridicîndu-se din nou în vrafuri compacte sub pat, prin cămări, oriunde le credea ferite de ochii ei. Edificată asupra preferințelor lui sexuale, renunță la orice încercare de a stabili un echilibru în viața lor intimă. Iată de ce nu putea să creadă într-o aventură a lui Lulu, așa cum s-ar fi putut întîmpla oricărui bărbat în lipsa femeii de acasă.

1 Cum se face dragoste în Anglia, China și Germania (fr.).

2 Dragostea la animale (fr.).

3 Jurnalul unei maseuze (fr.).

Cînd îi spuse povestea cu telefonul, Lulu se miră cum putuse o femeie inteligentă ca ea să "marșeze" atît de ușor? Cum nu-și dăduse seama că era o farsă pusă la cale de cineva care vroia să semene vrajbă între ei?

Lulu făcu o aluzie la Odette. Se gîndi că n-ar fi cu totul exclus. În tot cazul, telefonul acesta era ca un prim semnal, ca un avertisment, și Dina începu să urmărească mai atent purtarea lui față de femei.

Băgă de seamă că în timp ce ei îi treceau neobservate toaletele acestora, Lulu reținea cel mai mic amănunt de îmbrăcăminte, comenta felul lor de a ține piciorul, de a se mișca, de a purta pălăria, conformația șoldurilor, a brațelor, a gîtului. Pe stradă, în timp ce Dina îi vorbea, el privea în altă parte, acolo unde zărea o femeie. Dacă i-o reproșa, răspundea cu obrăznicia specifică lui:

- Hotărît, ai o obsesie!

El era foarte miop și nu vedea nimic. Se uitase la o vitrină, la un felinar, sau, pur și simplu așa, în zare. Își aminti că venise, în două rînduri, pe neașteptate în administrație, și abia acum își da seama că se petrecuse ceva neobișnuit.

Lulu era singur cu Odette în biroul teatrului; Odette avea de copiat niște roluri, iar el încheia tocmai bilanțul stagiunii. La intrarea Dinei, fata sărise speriată de la biroul lui, care se afla în direcția opusă măsuței cu mașina ei de scris. Dina nu dădu nici un fel de importanță întîmplării. Era tocmai în plină repetiție. Venise să caute ceva și coborîse grăbită. Cînd se întoarse, după vreo oră, amîndoi erau plecați. Bilanțul lui rămăsese exact acolo unde îl știa, iar rolurile Odettei așteptau încă să fie scoase. Portarul îi spuse, fără să fie întrebat, că domnul administrator ieșise chiar în momentul acela cu domnișoara Odette, iar Lulu îi povesti de un telefon care îl chemase imediat după plecarea ei, în timp ce Odette rămăsese să copieze rolurile.

Altă dată, acasă la ei, Odette venise să-i comunice Dinei ceva și nu-l găsise decît pe el. O pofti să aștepte. De obicei, Lulu sta în odaia lui de lucru, iar persoanele care o așteptau pe Dina luau loc în hol. De astă dată, îi găsi pe amîndoi în dormitor. Cînd se deschise ușa, Lulu sări de lîngă Odette drept în mijlocul camerei, iar fata se ridică speriată în picioare, potrivindu-și părul. Nu dădu nici de astă dată atenție întîmplării, întrebîndu-l doar în glumă, după plecarea fetei:

- Ei, s-a restabilit pacea în Balcani?

- De ce?

- Văd că te-ai împrietenit cu Odette.

- Nicidecum! Venisem în dormitor să întorc ceasul...

- Ai putea găsi un pretext mai plauzibil?

- Pretext? Eu? Ce prostuță ești! Crezi că dacă m-ai găsi cu o femeie în brațe m-aș intimida? Ți-aș spune foarte simplu că i-a venit rău și am sprijinit-o să nu cadă.

Dinei nu-i plăcea nici tonul, nici genul acesta de glume. Trecu deci repede peste incident, vorbind de altceva.

Între timp, "Atelierul", care mergea strălucit, fără nici un sprijin din partea oficialității, se pregătea să-și redeschidă stagiunea. Dina luptase din greu să-l impună, cu toată vitregia vremurilor, sub regimul cenzurii și al stării de asediu, într-un moment de criză al teatrului, de apatie generală față de tot ce nu era pîinea de toate zilele.

Lumea avea alte griji, alte socoteli, preocupată de eternele greutăți ce o apăsau. Într-o asemenea vreme, Dina reuși să facă un schimb de actori cu străinătatea, aducînd deocamdată artiști străini în țară și proiectînd, pentru un moment mai favorabil, transportarea trupei dincolo de graniță. Puse în scenă o serie de piese străine, traduse de dînsa, la care asistau autorii, oficialitatea și legațiile țărilor respective.

Dar ea ținea să rămînă în umbră. Ruga prietenii și gazetarii să nu-i facă publicitate. Avusese destul de luptat ca actriță cu dușmăniile invidioșilor. Vroia să pună la adăpost teatrul, ridicat pe umerii ei cu atîta trudă, de răutatea oamenilor. Lovind în ea, ar fi lovit și în creația ei. Nu mai avea veleități de actriță. Se retrăsese la timp, decent, înainte de a plimba sub ochii publicului treptata descompunere a idolului de odinioară. Vroia să îmbătrînească în liniște, pregătindu-se pentru clipele grele de criză a vîrstei, de care se apropia cu pași uriași. Pusese în teatrul acesta toată rezeva ei de energie și imaginație. Își canalizase toată sensibilitatea și priceperea în acestă direcție. "Atelierul" trebuia să supraviețuiască tuturor creațiilor ei efemere de pe scenă. Dina constata, nu fără o ușoară strîngere de inimă, că adorația de odinioară a publicului se transformase acum într-o respectuoasă admirație. Singurul punct negru în fața conștiinței sale era Lulu. Acest intrus care n-avea nici o rațiune să existe în viața ei, dar care stăruia totuși cu încăpățînare.

Inaugurarea stagiunii a patra, avu loc cu tot fastul cuvenit. După sfeștanie, actorii o sărbătoriră pe Dina la unul din cele mai bune restaurante, împodobindu-i masa cu flori, închinînd fiecare pahar pentru sănătatea ei și pentru bunul mers al teatrului. Lulu se pierdus' undeva pe la capătul mesei, ascunzîndu-se pe după spetezele scaun 'c ' prin dosul perdelelor, cum făcea întotdeauna cînd împrejurările .. sileau să iasă în lume. Dina era penibil impresionată de ținuta lui, fie pe stradă, fie în saloane, mereu în spatele ei, vrînd parcă să se ascundă de ochii lumii, temîndu-se de a fi prezentat, de a fi scos la lumină. Era întotdeauna enervat cînd era silit să iasă în "prim plan".

- Numai oamenii care n-au o conștiință curată se ascund de lume, îi spunea Dina. De ce nu cauți să te impui? Locul pe care îl ocupi cere mai multă prestanță. Tocmai din pricina disproporției de vîrstă dintre noi trebuie să cauți să fii luat în serios. Altfel, mă pui în situații delicate.

Dar, cu toată osteneala ce și-o da ea de a-l impune, persoanele care nu cunoșteau relațiile dintre ei spuneau, cînd vorbeau despre el, "tînărul acela" sau "băiatul", pur și simplu. Lulu nu exista ca bărbat al Dinei decît în cercul intim al prietenilor, altfel nu era de nici un folos să se trîmbițeze o stare de lucruri pe care ea însăși o găsea anormală. Ar fi vrut totuși, în interesul lui, să caute a fi luat în serios.

Cînd elogiile către Dina erau la apogeu, în mijlocul banchetului, o fostă colegă, acum vedeta unui alt teatru, se ridică pentru a-i șopti ceva la ureche. Dina păli și roși. I se păru că nu auzise bine. O rugă să repete ceva mai tare ceea ce-i șoptise. De astă dată, fosta colegă spuse fără înconjur și destul de tare:

- Am nevoie de bani. Te rog rog să-mi restitui sumele pe care ți le-am trimis prin administratorul tău, pe cînd erai la mare. Văd că teatrul merge destul de bine...

Dina își regăsi prezența de spirit și o întrerupse cu o glumă:

- Să nu confundăm casa teatrului cu a mea. Ți le voi da bucuroasă. Vrei să-mi aduci aminte cît îți datorez?

- Zece mii, dragă! Nu mai știi...? Doar mi-ai dat și chitanță!

Dina văzu roșu. Masa, împreună cu actorii și prietenii, începu să se învîrtească în jurul ei. Mersese Lulu pînă acolo? Îi falsificase scrisul? Semnase în numele ei? Primejdia era deci mai mare decît și-o închipuise. Pe ea n-o interesau banii, la care avea și el dreptul, fiindcă muncea alături de dînsa. O dezgusta procedeul și o chinuia nevoia lui bolnăvicioasă de a face tot soiul de compromisuri. Dacă ar fi avut o

necesitate firească, ar fi fost simplu să ridice bani din casă. De cîte ori nu-l rugase Dina să-și ia ceva bani la el. "Ce să fac eu cu ei? se revolta el. La cafenea nu mă duc, de fumat nu fumez, nu-mi cumpăr de toate? Dacă îi am în buzunar, aș putea să-i pierd."

Dina îi dărui un portofel, în care îi puse cîteva hîrtii, să aibă cu ce să-i aducă un buchețel de flori, fără să i-l scadă seara din socoteli, gîndea ea. Sub pretextul acesta, Lulu acceptă portofelul, dar îl pierdu a doua zi cu tot ce conținea în el, așa cum pierdea mănușile, fularul de la gît, batistele, cîteodată chiar pardesiul și pălăria.

Odată, pe cînd se aflau într-un restaurant, își dădu haina la garderobă, împreună cu portofelul. Se înțelege că nu-l mai găsi la plecare.

Dina înțelese și nu-i mai încredință nimic.

Plecă de la banchet zgribulită, tulburată, crispată. Lulu îi întuneca orice bucurie, orice clipă senină. Ce să mai facă? Să reînnoiască experiența unei despărțiri? La ce i-ar fi folosit? Să-l întrebe de ce a făcut-o? Iar îi va servi o poveste inventată ad-hoc. Soluția o găsi chiar el.

- Mama a suferit o operație. Aveam nevoie de bani. N-ai decît să te convingi! justifică el falsurile.

De astă dată, cinismul îi fu fatal. Știa că Dina nu o va face. Știa că nu-i plăcea să se dea în spectacol, că se retrăsese în "turnul ei de fildeș" și că avea groază de confruntări, de clevetiri și de cancanuri.

Se înșelă. Dina își călcă pe inimă. Vroia cu orice preț să pună capăt unei situații imposibile. Trebuia să știe cine era omul cu care își trăia viața și ce vroia de la dînsa.

Lulu avea doi frați. Unul o prevenise printr-o scrisoare la ce avea să se aștepte și nu-i dăduse ascultare. Acum nu mai putea să recurgă la el. Chemă la dînsa un alt frate, ceva mai tînăr, cu care Lulu părea să se înțeleagă foarte bine. Cu mii de menajamente, în fraze pline de reticențe, Dina îi descrise o parte din neajunsurile ce i le făcea bărbatul ei.

Acesta n-avu aerul să înțeleagă despre cine era vorba. Pe fratele lui nu-l chemase niciodată Lulu. Tot ce-i povestea nu era nou pentru el. Nu făcea decît să repete cu Dina ceea ce făcuse și acasă. Cînd îi dădu a înțelege, că în calitate de frate, avea datoria să se ocupe și de problema lui sexuală, rămase de-a dreptul uimit. El îl credea pe Ion foarte

ștrengar...

Dina se înfunda din ce în ce mai mult în enigmă...

În ceea ce privește ajutorul dat mamei lui și operația suferită, erau pure invenții! Mama lor nu era prea bogată, avea însă o pensie ce îi permitea să trăiască onorabil, ba încă să-i mai dea și lui din cînd în cînd ceva bani.

Lulu nu vrusese să învețe. Fugise din școală pe cînd era în clasa a patra de liceu. Un an întreg a frecventat alte instituții, mai puțin morale, continuînd să ceară bani pentru taxa școlară, pentru cărți și alte accesorii. Recunoștea, spre regretul lui, că acesta era fratele său și se îndoia și de puținele calități pe care i le descoperise Dina. Ar fi vrut bucuros s-o ajute, dar nu vedea cum.

- Să colaborăm, să ne unim, pentru a-l aduce pe calea cea bună.

Fratele lui Ion zîmbi. Era sceptic. Nu credea în miracole.

- Ești foarte curajoasă Dina, și îți urez succes! Voi contribui și eu cu ce voi putea, îi spuse la plecare.

Se despărțiră fără să fi rezolvat nimic.

Dina căzu la pat. Medicul ei de casă, un bun și vechi prieten, o sfătui să nu se mai "surmeneze". Îi recomandă liniște și-i prescrise o serie de calmante. Nu suporta injecțiile. Luate pe cale bucală, toate aveau un efect mai lent. Deveni ursuză. Nu mai vroia să vadă pe nimeni. O enerva cel mai mic zgomot. Făcu un consult de medici. Diagnosticul "dezechilibru sexual" fu respins de ea cu zîmbete echivoce. Lulu crescuse. Avea acum umeri largi, brațe vînjoase și o înfățișare destul de virilă. Făcură un compromis, oprindu-se la "dezechilibru neuro-vegetativ". Era mai onorabil și dădea loc la nenumărate tratamente cu"Amphotonin", "Nevrostenin" și tot felul de medicamente care sfîrșesc în "in".

Lulu o îngrijea ca o mamă bună. Nu se dezlipea de patul ei. Îi potrivea pernele sub căpătîi, îi dădea la ore precise medicamentele, îi aplica tot soiul de tratamente cu o răbdare dumnezeiască și cu o experiență de infirmieră. Din cînd în cînd îi săruta mîna palidă și tremurîndă, ca și cum ar fi vrut să-și ceară iertare. Dina îl respingea încet, fără brutalitate, dar categoric. Din nefericire, fu silită să constate că nu-l avea decît pe el. Nimeni, în afară de Laura - care căpătînd un angajament - nu putea să vină prea des, nu-i deschidea ușa.

Odette o părăsise, urmînd calea pe care i-o pregătise mama ei. De altfel, nici nu mai putea s-o țină în administrație. Nu mai era bună de

nimic. Plîngea toată ziua sau rămînea ore întregi cu ochii duși, compunînd la mașina de scris scrisori pentru acel care o dezamăgise. Luată din scurt, se spovedi. Cunoscuse în administrația teatrului un actor dintr-o trupă străină și se îndrăgostise de dînsul. Actorul o încurajase în dragostea ei. Se întîlneau în fiecare zi. De multe ori luau masa împreună. După o idilă de șase luni, în care timp ea își făcuse planuri de căsătorie, aflase că era însurat.

Făcuse ea într-adevăr, toate acele lucruri de care se vorbea? Ea, care nu mai era în stare nici să gîndească? Lulu o convinsese că toate erau "bluffuri", că în fond era o fetiță proastă, care s-ar pierde dacă ai lăsa-o singură. Și totuși Dina făcuse înconjurul lumii, singură.

Dormise într-o noapte la Marsilia, într-o speluncă, unde fusese atrasă de șoferul care o adusese la miezul nopții de la gară, spunîndu-i că o duce la o pensiune de familie. În Franța, Olanda, Germania, Italia și în toate țările pe care le-a cutreierat în călătoriile ei de studii, s-a descurcat destul de bine singură. Prin ce miracol reușise să facă angajamente strălucite, să-și administreze avutul, să-și organizeze viața cu mijloace proprii? Nu moștenise nimic de la nimeni. Pînă și studiile și le făcuse singură, luptînd cu condițiile de viață nefavorabile. Părinții ei erau împovărați de griji. Au fost treisprezece copii, dintre care ea era al treisprezecelea. Toată grija lor era de a face "carieră" băieților, fetele n-aveau decît să se mărite. Dina fusese "răzvrătita", copilul care a apucat pe căi greșite, în sensul că nu era "gospodină la casa ei", în sfîrșit, "în rînd cu lumea". Chiar cînd ajunsese actriță cu reputație și făcuse cinste numelui pe care-l purta, nu i se ierta evadarea din mediul ei de profesori, avocați, medici, în cazul cel mai rău funcționari. Cît despre mama Dinei, îi dădea întotdeauna exemplul fetelor care au mers pe calea cea dreaptă. Idealul ei ar fi fost ca fiica ei să fie soție de ofițer, cu ordonanță la dispoziție, cu pensie la bătrînețe și cu toate avantajele unei vieți tihnite, fără emoții și fără riscuri. La o vîrstă cînd alți copii se joacă cu păpușa, Dina dădea lecții particulare. În timp ce își făcea liceul, prepară în taină intrarea ei în conservator. Obținu o bursă, se angajă probistă și înainte de a împlini douazeci de ani, se distinse ca actriță. Numele ei se făcu repede cunoscut. Toate acestea le înfăptuise ea, care se lăsa acum dusă de nas de un copil.

Începu să creadă în atavism. În familia ei toți fuseseră precoci, apoi oameni energici, plini de entuziasm și inițiative, pînă la patruzeci de ani. De aci încolo începea declinul. Energia le scădea, succesele

începeau să-i părăsească, sănătatea li se zdruncina. La cincizeci și cinci de ani erau oameni sfîrșiți. Să fie oare și ea destinată aceleiași soarte?

Lulu îi anunță într-o bună zi data căsătoriei lor. Era exact ziua în care împlinea douazeci și unu de ani. Nu avea puterea să se opună. De alfel, Laura, care se măritase cu o săptămînă înainte cu Stoian, o sfătuise și pe dînsa s-o facă. Începuse să-l cunoască mai bine pe Lulu în timpul boalei Dinei.

- Nu e băiat rău, sfîrșise prin a-i spune. Crezi că alții sînt mai buni? Trebuie să ne resemnăm, dragă, zicea ea acum. Dacă bunicile și mamele noastre ar fi dat proporțiile pe care le dăm noi fiecărui fleac, dacă n-ar fi trecut cu vedere și n-ar fi știut "să închidă ochii" asupra slăbiciunilor taților și bunicilor noștri, noi n-am mai fi existat. Marile crime ale lui Lulu sînt nimicuri pe lîngă ceea ce-mi povestea mama despre bunicul meu. Era un om perfect moral. Fusese prefect de județ și se bucurase de stima tuturor oamenilor, dar avea micile lui cusururi. Îi plăceau de pildă cărțile, femeile și băutura. Bunica, fusese fată de oameni bogați și căpătase de zestre nu știu cîte mii de galbeni, moșii, vii, blănuri, argintării, mă rog, tot ce putea căpăta o fată pe vremea aceea de belșug. Bunicul îi pierdu treptat la cărți ba o moșie, ba o vie, îi amanetase bijuteriile, prefăcuse în bani blănurile, pînă cînd rămase biata bunica în sapă de lemn. Ba, într-o noapte, îl și prinse în odaia țigăncii de la bucătărie. "Ce cauți aici?" îndrăzni să-l întrebe bunica. "Ce caut?! Ai să vezi tu acum ce caut." Și luînd "harapnicul" din cui o lovi atît, pînă ce lepădă biata bunica o fetiță de opt luni, că fusese însărcinată. Crezi că s-au despărțit pentru atîta lucru?

Cînd a văzut bunicul lacrimi pe obrajii ei, a pus-o să-i sărute mîna și să-i ceară iertare. "Lasă nu mai plînge, că ți-oi face alt copil", a liniștit-o el în cele din urmă. Și, intr-adevăr a mai făcut de atunci vreo nouă. Biata bunica! sfîrși Laura. A murit la nouazeci de ani, binecuvîntîndu-i amintirea.

Cununia civilă trebuia să aibe loc într-o joi. Dina nu făcu nici o pregătire deosebită. Singurul lux pe care și-l permise fu să-și cheme pentru ziua aceea maseuza, care îi întreținea de la o vreme frumusețea. "Masajul dă prospețime tenului", o asigurase Laura cînd i-a trimis-o.

De doi ani, de cînd o îngrijea, Dina n-a putut constata efectele artei sale. În schimb, domnișoara Dusia a devenit obișnuita casei. Dina nu e o clientă regulată și nu-i dă prea mult de cîștigat, dar domnișoara Dusia

e fată bună. A avut și ea o mare dragoste, care i-a pustiit sufletul, si înțelege multe lucruri fără să i le spună nimeni. Rusoaică de origine, are în ochi toată nostalgia, și în suflet tot neastîmpărul rasei. Cu o licență universitară în buzunar, bate de dimineață pînă seara drumurile, cu trusa ei mică, neagră, într-o mînă, și cu aparatul electric într-alta. Confidenta tuturor clientelor sale, domnișoara Dusia știe să rămînă respectuoasă, discretă și să nu depășească niciodată măsura.

În dimineața cununiei, are în mînă, pe lîngă aparatul ei, un buchet de flori roșii. Roșii sînt și ochii Dinei, care a plîns toată noaptea. Lulu a falsificat iar în chip grosolan o cifră, "subtilizînd" o sumă de bani pe care un membru din familia ei, plecat în străinătate, îl rugase să o încaseze. Avea să acopere ea paguba, ca întotdeuna, nu era vorba de asta, dar cum putuse face asemenea lucru în ajunul unei zile ca aceasta, unui om care îi arătase încredere?

Domnișoara Dusia nu-și permitea să priceapă situația. Aștepta cu ustensilele întinse pe masa de toaletă. Dina nu-și putea stăpîni plînsul.

- Haide, doamnă, nu mai plîngeți! Vă înțeleg, e un pas mare acel pe care îl faceți astăzi...

Dina îi făcu semn cu mîna să tacă. Ca să creeze o diversiune, îi vorbi de ultimele măști lansate de marile institute de înfrumusețare din străinătate și care purtau denumiri pompoase ca: "Masque de Hollywood", "Boue de Californie"[1] și așa mai departe. Rîse printre lacrimi.

- Vedeți că v-am făcut să rîdeți? Acum, hai să ne facem frumoase, că ne așteaptă lumea la primărie.

- Să lăsăm astăzi... Nu știu dacă o să fie nevoie... zise Dina.

Domnișoara Dusia nu îndrăznea să înțeleagă ceea ce ascundeau aceste cuvinte.

- Va fi cu siguranță nevoie, mai cu seamă că ați plîns. Haide, curaj! Știu că nu aveți obiceiul să renunțați niciodată la o hotărîre.

Era o încurajare indirectă pentru hotărîrea cealaltă, cea mare.

Dina se așeză în fața oglinzii. Va merge mai departe, pînă la capăt. Pînă acum își condusese ea destinul, acum destinul făcea o glumă proastă cu dînsa. Fie! Poate că într-o zi va plăti și Lulu așa cum *plătește* ea acum un tribut de suferință pentru cine știe ce greșeală uitată.

---

1 Noroi de California (fr.).

Cununia avu loc în același salon în care, cu șaisprezece ani în urmă, pășise fericită la brațul bărbatului ales de dînsa. Salonul era același. Masa, crucifixul, tablourile, pînă și pata de pe covorul roșu rămăseseră aceleași, numai ea se schimbase. Unde or fi acum oamenii care s-au cununat în aceeași zi cu dînsa? Fuseseră încă doua perechi, își aducea perfect aminte. N-ar putea ști cum erau la față, fiindcă era prea emoționată atunci, dar numele lor i-au rămas întipărite. "Domnul Dobrescu ia de bunăvoie pe domnișoara Loveanu?" întrebase ofițerul stării civile. Apoi aceeași întrebare se repetase de cinci ori. Veni și rîndul ei. "Da", răspunse. "Da, da". Un "da" plin, fără ezitări și fără dubiu.

Cineva o scutură de braț. Era fratele ei, care-i servea drept martor. Se ului.

- Da, răspunse el în locul ei la întrebarea stereotipă.

Se trezi speriată, și răspunse tîrziu un "da" cu un gîlgîit de lacrimi în gîtlej.

După felicitările și sărutările de rigoare, asistența se risipise, comentînd: "Ce drăguți sînt!" Dina era emoționată ca o adolescentă. Gata gata să plîngă. Colegele între ele șușoteau: "Ce noroc pe ea, dragă!" Un băiat frumos ca o floare. E cu zece ani mai mare ca el, spunea una. Ba cu douazeci, adăugă alta.

- Cu o sută! se răsti le ele cabiniera Dinei. Ce treabă aveți dumneavoastră cu anii dumneaei?

Noii căsătoriți și cei cîțiva invitați ai lor luară masa la restaurantul "Modern", apoi Dina se întoarse acasă cu florile și darurile primite, iar Lulu se opri puțin pe la administrația teatrului, să dea niște dispoziții.

Așa se sfîrși ziua căsătoriei lor.

"Atelierul" propășise sub conducerea energică a Dinei. Formula rămăsese aceiași, dar energia ei slăbise complet. Se arăta rar la teatru și numai pentru a salva aparențele. În realitate Lulu ducea în spinare totul.

Trăind alături de dînsa, căpătase ceva din dinamismul ei. Se dovedise și el bun organizator. Pe cît era de dezordonat în viața de toate zilele, pe atît de meticulos era în chestiunile administrative. Dinei nu-i rămăsese decît răspunderea. În virtutea acestei răspunderi își măcina nervii la fiecare poznă a lui. Lulu nu putea trăi fără să facă incorectitudini. Nervii Dinei deveniseră în ultima vreme, de cîrpă. Era

șovăielnică, emotivă, incapabilă de a reacționa, în orice împrejurare. Ar fi vrut să doarmă, să hiberneze un an, doi, trei, toată viața. Își dădu abia acum seama că era în deficit de somn. Atîtea nopți pierdute pînă la ziua albă! N-ar fi avut timpul să le compenseze într-o viață întreagă.

Ce îi rămăsese din tot freamătul acelei vieți? Din spectacolele care durau pînă la miezul nopții, din banchetele, sărbătorile, călătoriile în vagoane prost luminate și prost încălzite, din repetițiile pînă în zori. Ce-i rămăsese din tot zbuciumul acelor nopți? Se risipise ca un nabab. Simțea o mare oboseală. Acum se culca la nouă. Dar ce folos? Se deștepta la două, trei noaptea și începea să se frămînte în așternut.

Gînduri negre o năpădeau. Se vedea bătrînă, neputincioasă, ridicolă alături de un om pentru a cărui tinerețe era invidiată și care, în realitate, era mai bătrîn decît dînsa. Sau poate că era așa numai cînd erau împreună? Îl surprinsese de cîteva ori în lume cu totul alfel decît acasă: degajat, spiritual, vioi, întreținînd toată societatea. Să fi fost aceea adevărata lui față? Cînd rămîneau singuri, Lulu se posomora. Nu aveau niciodată ce să-și spună. Uitîndu-se în ochii lui, Dina nu putuse trece dincolo de privirea accea albă, inexpresivă. Ce gîndea? Ce simțea? Ce îl lega de dînsa?

Aprindea lumina și începea să citească. Citea volum după volum, reluînd de zeci de ori o frază. Lulu se enerva, mormăia ceva în somn și se zvîrcolea. Dina stingea lumina și începea să toarcă din nou, prin întuneric, caierul încîlcit al gîndurilor, despicînd firul de păr în patru.

Dimineața o surprindea cu ochii roșii, cu brațele și gîtul țeapăn. Dormea prost. Lulu nu putuse niciodată să se acomodeze cu felul ei de a dormi. Oricît de larg ar fi fost patul, se incomodau reciproc. Avea impresia că-i inspira o repulsie, pe care nu îndrăznea s-o mărturisească. De ce?

Trupul ei era tot atît de catifelat, de cald și de parfumat cum îl cîntase el în poemele lui. Nimic nu se schimbase de atunci, în afară de o oboseală în gesturi și de o rotunjire a întregii ei făpturi. Nimic nu-i trăda vîrsta.

- De ce nu iei un somnifer, dacă nu poți să dormi? o întreba el enervat cînd, deșteptat brusc de lumină, o vedea luptîndu-se cu nesomnul. Era tot ce găsea să spună și îngrijorarea era numai pentru somnul lui, pentru odihna lui. Bolile Dinei, care erau acum reale, le considera simple ipohondrii.

- Uită-te în oglindă! argumenta el. Nu vezi că te îngrași pe zi ce trece?

Într-adevăr, de la o vreme Dina se îngrășase puțin, din nemișcare, din pricina proastei funcționări a glandelor cu secreții interne, sau poate din pricina vîrstei. Medicii nu vroiau să recunoască apropierea vîrstei critice a Dinei, care cocheta de cîțiva ani cu maturitatea.

- În definitiv, ar fi și timpul! spunea ea fără să se sfiască, în orice împrejurare. Cînd o auzeau vorbind așa în prezența bărbatului ei, oamenii se priveau întrebători. Chiar și la Oficiul stării civile, la redactarea actului, cînd funcționara o întrebase, luînd-o discret la o parte, dacă nu vrea să-i schimbe data nașterii, Dina îl chemase pe Lulu și-i repetase cu glas tare întrebarea fetei.

Bărbatul ei cunoștea precis ziua și data nașterii. Nu i-o ascunsese, așa cum nu-i ascunsese nimic din trecutul ei. Asta nu-l făcuse pe Lulu să o răsplătească cu aceiași lealitate.

Dina continua să creadă că el avea o dublă existență. Nu cunoștea nimic din viața lui, și nici nu cerceta. Găsea mereu reviste și cărți, care plecau așa cum veneau. De unde veneau? Unde plecau? Nu va ști niciodată. Uneori, ele purtau cîte un nume sau o dedicație. Dedicația rămînea, dar numele era zgîriat cu grijă, să nu poată fi identificat. Descoperea grămezi de bani în toate colțurile, în pantofi, sub covor, în căptușeala hainelor mai vechi, prin mînecile paltoanelor puse la naftalină.

Erau "rezervele" lui. Odată, vrînd să-i scuture o haină, căzu din mîneca ei un album legat în piele, la care Dina ținea foarte mult. Era o culegere reușită din Daumier și Caran d'Ache. Lulu susținea că nu știe cum intrase acolo. Probabil se strecurase pe cînd haina se afla pe un fotoliu, lîngă bibliotecă. A trebuit, în cele din urmă, să se prefacă - pur și simplu - a-l crede, ca să evite scandalul.

Altă dată, cînd îi căzuse o hirtie de o mie de lei din buzunar și Dina i-o luase pentru a vedea ce se va întimpla, Lulu i-o reclamă, spunînd că i-o încredințase secretarul de redacție pentru niște fotografii. Îi restitui cu un zimbet ironic banii. Era singurul lucru pe care Lulu nu-l putea suporta. Zîmbetul acesta îl enerva, îl întărîta ca pe un taur cînd vede roșu.

De la data căsătoriei lor, viața între ei a devenit și mai insuportabilă. Lulu și-a luat rolul în serios. A devenit un adevărat despot.

- Decît să facem din căsnicie un infern, mai bine să ne despărţim, spuse hotărîtă Dina.

- Foarte bine! Să ne despărţim! Şi Lulu pleca trîntind uşile, pentru a se întoarce peste un sfert de oră cu un buchet de flori în mînă.

Dar neînţelegerile reîncepeau.

- Pleacă! îi striga mereu Dina.

- Nu pot să las "Atelierul" să se ducă de rîpă. Ce s-ar face fără mine? îi răspundea el.

Dina îi strigă în faţă:

- Nu e nevoie să te sacrifici; orice funcţionar plătit ar putea face ceea ce faci tu! Poţi pleca liniştit, dacă acesta e singurul lucru care te reţine!

Se gîndea totuşi, că s-ar putea să aibe dreptate. I-o repetase de atîtea ori, încît ajunsese şi ea să creadă că fără el "Atelierul" s-ar nărui. Erau mii de detalii mărunte pa care ea i le trecuse lui, şi acum le cunoştea mai bine decît oricine. Se ostenise să-l impună, să-l scoată în evidenţă. Acum prezenţa ei devenise inutilă. Toată lumea întreba de "domnul administrator". Furnizorii mai noi, directorii de trupe străine, agenţu şi tot soiul de oameni în legătură cu teatrul nici n-o cunoşteau măcar. Ea apărea numai la spectacole de gală, la reprezentaţii şi premiere excepţionale, pentru a felicita pe actori, pentru a controla aspectul scenei, al sălii, apoi pleca grăbită, uneori înainte de sfîrşitul spectacolului. Era fericită să-şi regăsească colţişorul. Să se ascundă de lumina aceea artificială, de tot fastul şi toată minciuna vieţii din afară.

Lulu îi comunica uneori telefonic reţeta şi mersul lucrurilor. Ea rămînea acasă să răsfoiască un teanc de reviste şi gazete vechi, pe care le plimba prin toate colţurile zile şi nopţi întregi, neizbutind să le citească. În serile ploioase şi reci, cu spectacole mai neînsemnate, unde prezenţa ei nu era absolut necesară, Dina îşi lua un soi de concediu de la Lulu, care, cu un aer plictisit la început, i-l îngăduia în cele din urmă. Pleca totuşi clătinînd din cap nemulţumit. Îi era frică să fie singur, să nu se simtă sprijinit de prezenţa ei. Cînd lucrurile ieşeau bine la teatru, se întorcea mulţumit, aducînd bunătăţi pentru *dinette d'amoureux*.

- Ai făcut bine că n-ai ieşit, spunea el mai împăcat.

Odată *primejdia* trecută, Lulu redevenea bun. *O primejdie* era încă pentru el, orice ieşire din carapacea lui fără sprijinul Dinei. Singura legătură dintre ei rămăsese acum "Atelierul". Creat de ea în scopul de

a-și consolida căsnicia, dar pe care Lulu și-l revendica ori de cîte ori se ivea cea mai mică discuție.

- Fără mine ce ar deveni creația ta? îi arunca el în față, atunci cînd Dina încerca să scoată cît de puțin capul.

Ajunsese să blesteme ceasul cînd a primit să-l pună pe acest om pe picioare, să-l facă să crească, să se înalțe, pentru binele amîndorura.

- Eu am existat și înaintea lui, voi exista și fără el, își spunea exasperată Dina, hotărîtă să distrugă totul, așa cum construise.

Dar o întîmplare veni să-i schimbe gîndurile. Sănătatea ei, din ce în ce mai șubredă, reclama din nou o plecare. Se hotărî să lase totul și să plece la mare. Organizînd iar viața lui Lulu pînă în cele mai mici amănunte, plecă să-și refacă nervii zdruncinați.

Hotărîtă să nu vadă pe nimeni, să nu lege nici un soi de prietenii, Dina își luă un teanc de manuscrise de citit. Își pusese în gînd să studieze repertoriul pentru stagiunea următoare. Era singura atribuție pe care n-o acaparase Lulu. Vremea era frumoasă. Lumea forfotea pe faleză, la cazinou, pe plajă. Dina rămase neclintită în hotărîrea ei de a se izola complet, și toate insistențele unor prieteni aflați în stațiunea maritimă de pe litoral, unde se refugiase, n-o putură smulge din sihăstria ei. O lună de liniște, după zbuciumul de zi și de noapte pe care îl trăia de cînd îl cunoscuse pe Lulu, avea să-i prindă bine. Dar liniștea în care s-ar fi afundat ca într-o baie călduță se risipi la douăzeci și patru de ore de la sosire.

O scrisoare trimisă prin cineva de partea fratelui ei, îi descria brutal, fără menajamente, un fapt care făcu să-i înghețe sîngele în vine: Chiar în ziua plecării Dinei, mama ei, o bătrînică de nouăzeci de ani, venise să pună ordine în lucruri în lipsa fiicei ei de acasă. Pe o măsuță își lăsase poșeta și mănușile. Luă masa împreună cu ginerele ei. După dejun, vrînd să se facă utilă, bătrîna scoase din dulap un teanc de ciorapi de-ai lui să-i cîrpească. Între timp, Lulu plecase grăbit la teatru. Cînd să-și scoată ochelarii din poșetă, bătrîna constată cu groază că îi lipseau toți banii. Mîinile și picioarele începură să-i tremure. Se ținu de o mobilă să nu cadă. Se tîrî cu greu pînă la telefon, să comunice cu fiul ei.

Acesta nu avu nici o îndoială asupra autorului furtului. Scrise indignat Dinei, povestindu-i cu lux de amănunte cum, somat să restituie banii bătrinei, Lulu se zăpăcise. Pălind și roșind, dădu explicații

neverosimile gestului său incalificabil, care răpise bătrînei ultimul ban ce-l avea în portofel. Fusese silită să plece pe jos acasă, sprijinindu-se de bastonul cu mînerul ros de vreme.

Dina trimise telegrafic bani mamei sale, și tot telegrafic îl pofti pe Lulu să plece din casă. Trebuia să scape de acest intrus în viața ei. Ieși pentru prima dată pe faleză. Briza mării îi răcori fruntea, gonindu-i dintr-odată gîndurile. Umbla repede, ca alungată din urmă, goală de orice preocupare, liberă, fără trecut și fără perspective de viitor. Nici nu băgă de seamă că ajunsese la capătul falezei și că limba de pămînt pe care se afla se subțiase. Dădu să se întoarcă. Piciorul îi alunecă. Se pomeni strînsă de braț și trasă aproape brutal la o parte. Un bărbat înalt, cu pieptul larg, cu tîmplele încărunțite, sta în fața ei rezemat într-un baston din lemn de corn. Purta o cămașă albă, de mătase, desfăcută la gît, pantaloni albi, cască colonială, și strîngea între dinți o lulea enormă, stinsă.

- Ce ai vrut să faci? o întrebă el, pe jumătate blînd, pe jumătate mustrător...

- Nimic. Mă plimbam, îi răspunse Dina. Credeai că...

- Nu. Cum să cred așa ceva despre o coniță nostimă ca dumneata?

Dina rîse silit. Nu-i era prea inspirată fraza, și vorba i se păru tot atît de convențională, ca toată înfățișarea lui. O ajută să regăsească drumul cel bun, apoi îi lăsă liber brațul și se înclină:

- Numele meu e Marius.

- Și al meu, Dina.

- Nu v-am văzut pînă acum.

- Nici eu. De altfel nici n-am prea ieșit din casă...

Au tăcut amîndoi, nemaigăsind ce să-și spună, și au mers unul lîngă altul de-a lungul falezei, pînă la capătul celălalt al ei. Deodată Marius s-a oprit

- Nu vreți să vă odihniți puțin?

Dina se opri și ea, și ridică ochii. Se aflau în fața unei cabane, răsărită ca din pămînt pe malul rîpos, la cîțva metri înălțime de la bordura mării.

- Aici locuiesc eu, îi spuse, surprinzînd privirea mirată a Dinei.

Un felinar atîrnat în fața cabanei îi lumina interiorul. Cabana nu era altceva decît un cort englezesc, de vreo doi metri pe trei. Drept mobilier avea un divan acoperit cu o scoarță veche românească, o masă așternută cu o pînză cu desene orientale, pe care se aflau, într-o

dezordine voit artistică, o farfurie cu motive orientale și diverse casete din fildeș, din lemn de trandafir cu tot soiul de incrustații. Cîteva taburete și șezlonguri completau mobilierul. Prin unghere, lumina lunii desena arabescuri, colorînd și mai mult exotismul decorului. O cutie ovală, plată, cu tutun englezesc și un șal de mătase roșu atraseră atenția Dinei.

- Sînt amintiri dintr-o călătorie la Malta, făcută mai de mult cu fosta mea soție, spuse Marius, surprinzîndu-i privirea.

Dina se așeză pe terasa improvizată, de bivuac, la masa sprijinită pe patru pari, pe banca rezemată de odgoanele groase care sprijineau cortul. Marius îi turnă în pahar un vin chihlimbariu, dulce-amărui, și îi puse dinainte un coș cu struguri. Dina gustă din vin, ciuguli cîteva boabe de struguri, apoi se ridică să plece. Marius o reținu;

- Te voi conduce imediat acasă. Dar mai întîi trebuie să-mi spui: De ce ai vrut s-o faci?

- Cum? Crezi, într-adevăr, că am vrut să mă sinucid?

Înțelese că nu era bine să mai stăruie asupra acestui punct care, deși recent, trebuia uitat. Căută, dar nu găsi cuvîntul potrivit cu care s-o mîngîie, s-o facă să înțeleagă că nu de mult încercase și el s-o facă pentru o femeie, femeia lui. Se despărțise abia de o lună, după zece ani, în care timp se crezuse fericit în casa ridicată prin munca sa, cu grădinița îngrijită tot de el. Dar după zece ani de viață comună, se trezi într-o bună zi lîngă o femeie străină, care nu-l iubise, nu-l înțelesese niciodată. Vroise numai să-și facă o carieră de pe urma lui, o avea, și n-o mai interesa altceva. Un alt gen de bărbat visase. Acum îl găsise. Era frumos, sec, și... boxer.

Marius plecase din calea ei. Cum putea rivaliza el, un biet profesor de filosofie, cu o vedetă de categorie grea? Dina se cutremură.

- Ți-e frig? o întrebă el și, fără să mai aștepte răspunsul, o înfășură în șalul maltez, apoi o conduse spre casă.

Se lăsase frig, totuși tîmplele Dinei ardeau. Simți un fior. Îi era cald. Febricita. La o încrucișare de drumuri, se opri și-i întinse mîna. Cîmpul înmiresmat, ora înaintată, luna care tivise cu o mantie de argint fîșia de mare ce albăstrea zarea, pieptul larg și ospitalier al bărbatului de alături, o umpleau de teamă. O teamă copilărească, nejustificată.

Dina trăia de atîta vreme alături de un copil morbid, departe de orice tentație, o viață aridă, lipsită de bucurii.

În seara aceasta, o scînteie mocnită sub cenușă scăpărase prin ochii ei. S-o fi ghicit Marius?... Se trezi, pe nesimțite, atît de aproape de pieptul lui robust, încît n-ar fi trebuit decît o mișcare și rezistența ei s-ar fi topit ca un fulg de zăpadă.

Acasă, Dina zvîrli șalul, ca și cum el ar fi fost vinovat de tulburarea pe care, singură, între patru pereți, nu mai încerca s-o ascundă. Cu mișcări încete, lascive, se dezbrăcă. Stinse lumina și se strecură în așternutul rece, care o trezi la realitate. Căută să-și reconstituie în minte faptele.

Lulu era pur și simplu un hoț. Fura din nevoia de a fura și nu avea nici o altă scuză. O aflase abia acum? Cum de putuse împărți viața cu un asemenea om fără suflet, fără conștiință, fără pic de moralitate? Cinstită, ridicul de dreaptă, și-ar fi dorit ca tovarăș de viață un om cumsecade, alături de care să îmbătrînească în pace. Aprinse lumina. Șalul maltez sta burzuluit în colțul în care îl aruncase Dina. Îl ridică și-l întinse la picioarele patului. Degetele îi întîrziară pe mătasea moale, ușor electrizată, în timp ce ochii ei îl dezmierdau ca pe o ființă vie.

Era în roșul șalului acela ceva provocator, impudic. Stinse lumina, să nu-l mai vadă. Mîine i-l va trimite înapoi lui Marius. Cum de acceptase să-l primească? Și de ce i-l oferise? O luase drept o fetișcană care se întoarce fericită de la tîrg fiindcă un flăcău i-a cumpărat o basma? Dina se surprinse bucurîndu-se o clipă de darul neașteptat, pentru a se dojeni din nou. Nu și-ar fi putut cumpăra ea unul mai frumos? Era deprinsă să-și facă singură daruri, de cînd se despărțise de primul ei bărbat. Examină de aproape șalul. Hotărît, numai la Malta s-ar putea găsi ceva asemănător... Îl pipăi. Se înfășură toată în el. Ce cald era! Dina simți împunsături în sfîrcurile încă roze ale sînilor care, ca printr-un miracol, își păstraseră frăgezimea. Se lepădă de șal, cum s-ar fi lepădat de satană.

"Lulu e un hoț", își reluă ea firul gîndurilor de acolo de unde îl lăsase... Dar ce-i mai păsa de Lulu?...

O dimineață marină, cu soare incendiar, năvăli prin ferestrele ogivale în cameră, împurpurînd și mai mult purpuriul șalului, căzut la picioarele patului. "Mi-e frică! se pomeni ea vorbind singură. Mi-e frică de omul acesta nou, de cabana lui singuratecă, de tutunul cu miros de

miere ce se degajă din pipa lui, de șalul maltez. Mi-e frică de masculinitatea lui!"

Împături șalul, îl ascunse în sertarul scrinului, și nu ieși din casă două zile. "Am mult de lucru, se mințea ea. Trebuie să pregătesc repertoriul stagiunii viitoare, și apoi am și puțină febră"...

Într-adevăr, trupul Dinei ardea ca focul. O dureau sînii, o durea mijlocul nestrîns în brațe atîta vreme, o dureau toate încheieturile și toate mădularele care se voiau destinse.

Lucrul mergea slab. A treia zi ieși din casă. Marius răscolise toată stațiunea, și dăduse, în sfîrșit, de vila ei, dar nu îndrăznise să-i tulbure refugiul. Îi ieși ca din întîmplare în cale, pe faleză. Schimbară cîteva cuvinte banale, fără însemnătate, apoi Dina pretextă o întîlnire, și vru să plece.

- Unde pleci? Mai stai puțin! Nu vrei să vii la cabană? E tristă din seara cînd i-ai tulburat singurătatea.

Dina îngăimă ceva despre șal, despre graba ei, și plecă lăsîndu-l buimac în mijlocul drumului. Se dojeni apoi singură, ca o elevă tulburată de primul bărbat care i-a strîns mai tare mîna. "Se înțelege că nu putea să aibe o părere prea bună despre mine. I-am făcut impresia unei dezechilibrate care încearcă să se sinucidă!" Cum să-i arate adevărata ei înfățișare? Dar de ce ținea să aibe Marius o părere exactă despre dînsa? Cine era el? Îl va mai întîlni vreodată?

Lulu încerca, în scris, uzînd de aceleași procedee, să dezmintă fapta lui dezgustătoare, dar ei nu-i mai era capul la prostiile lui. Nu-i mai răspunse la scrisori. Unele din ele rămîneau chiar necitite. Știa dinainte ce cuprindeau. Altă dată, atît de inventiv, atît de abil în procurarea alibiurilor, nu-și mai dădea în ultima vreme osteneala să-și aleagă argumentele. Trîntea o minciună la întîmplare, fără să se gîndească prea mult la valabilitatea ei, așa, numai să scape din încurcătură pentru moment. Nici Dina nu-și mai dădea osteneala să-l contrazică. Și lucrurile rămîneau așa, nelămurite.

Șalul maltez se răsfăța acum în toată voia la picioarele patului. Dina se deprinsese cu el. Era singura prezență în viața ei pustie. Totuși, nu se cuvenea să-l păstreze. Îl făcu sul și porni cu el sub braț în căutarea unei trăsuri.

În dosul cazinoului se opri. Era o după-amiază toridă. Vilegiaturiştii se retrăseseră în vilele cu obloanele trase, să-şi facă somnul după o dimineaţă petrecută pe plajă, chinuindu-se pînă la istovire să-şi prăjească trupurile, să-şi cojască şi să-şi jupoaie nasurile cu o răbdare de martiri, în îndeplinirea unui ritual. De ce o făceau? Nu ştia nimeni. Destul că plecau după o lună cu buzunarele golite, cu pielea tăbăcită, cu vagi dureri în creştetul capului, dar cu cugetul împăcat. Îşi îndepliniseră misiunea sacră. Se bronzaseră. După trei zile de viaţă citadină, nu se mai cunoştea nimic din ce agonisiseră cu atîta trudă sub nemilosul soare al plajei, dar asta n-avea nici o importanţă. În anul viitor o vor lua de la început.

Un şir de trăsuri, cu birjarii aproape adormiţi pe capră, îşi aşteptau muşterii. Se urcă într-una din ele. Catîrii mici, iuţi, cu colier de mărgele albastre în jurul gîtului, cunoşteau drumul la cabană şi zburau ca zmeii. Rochia Dinei era o paletă de culori vii pe un fond închis; pălăria mare din pai negru de orez şi sandalele roşii, în decorul marin, făcea un efect de un pitoresc nemaiîntîlnit, îi spusese mai tîrziu Marius, vorbindu-i de primele sale impresii.

Acum se ridică greoi din şezlong, mută pipa stinsă dintr-un colţ al gurii în celălalt şi, înfundîndu-se în nisip pînă la glezne, veni spre trăsura oprită la cîţiva metri de cabană, cu mîna streaşină deasupra ochilor. Cînd o zări în colţul trăsurii, se grăbi să-i ajute să coboare.

- Mă întorc numaidecît acasă. Am venit să-ţi aduc şalul şi să-ţi mulţumesc.

Marius îşi ascunse cît putu mai bine un zîmbet care se ivise, nepoftit, în colţul gurii.

- Foarte frumos din partea dumitale. N-ai de ce îmi mulţumi. Acum, că ai venit, te rog să-mi faci cinstea şi să rămîi cîteva minute la mine, să iei ceve răcoritor. Cum de ai avut curajul să ieşi pe o căldură ca asta?

- Vin de la masă, minţi ea. Voisem de mult să-l aduc. Am tot amînat. Astăzi m-am hotărît să-mi înfrîng lenea...

Îndruga vrute şi nevrute, fără să bage de seamă că între timp coborîse şi mergea acum la braţul lui către cabană, în timp ce trăsura se îndepărta şi căluţii abia se mai vedeau în norul de praf ridicat de copitele lor sprintene. Un cîine mare lup veni să se gudure pe lîngă Marius, care îl apucă de zgardă şi-l prezentă Dinei:

- Îl cunoști pe "domnul Leu"? E tovarășul nopților mele de nesomn. Mi se întîmplă uneori să nu pot dormi. Atunci stau în șezlong, dinaintea cabanei, și număr stelele. Leu se așează la picioarele mele, într-o poziție de sfinx. Îi simt ochii buni fixați asupra mea în noapte. Ziua îmi poartă servieta, îmi face toate comisioanele și îmi păzește cortul.

Dina dădu să-l mîngîie, dar Leu se smuci, scăpă din mîinile lui Marius și o luă la goană, tîrînd ceva după el. Alerga în direcția opusă cabanei, fără să se mai uite înapoi.

Se priviră un moment mirați, apoi incidentul fu uitat cu desăvîrșire și cei doi își continuară drumul. La lumina zilei, cortul i se păru Dinei puțin misterios. Examină ungherele tainice, care nu aveau nimic excepțional, se familiariză cu mirosul de miere al tutunului englezesc și se cuibări într-un colț al divanului, ca și cum ar fi stat acolo dintotdeuna. Stăpînul cortului avea să-i spună mai tîrziu că, așa cum era, cu genunchii la gură, în penumbra cortului, cu rochia ei multicoloră, părea o stampă veche ieșită din cadrul ei, care întruchipa feminitatea unei prințese întîlnită aievea de un pictor fantezist. Cu luleaua stinsă între dinți, Marius sta în fața ei fără să scoată un cuvînt. Tăcerea o întrerupea doar zgomotul valurilor care se spărgeau la picioarele stîncilor și fîlfîitul de aripi al pescărușilor. Într-un tîrziu el vorbi:

- Mă simțeam nespus de singur. Dacă nu veneai, aș fi venit să te caut. Nu eram sigur că ai să mă primești.

Făcu o pauză, ca și cînd ar fi așteptat un răspuns. Dina tăcu.

- De ce fugi de mine? Avem nevoie unul de altul. Amîndoi sîntem singuri.

- Eu nu sînt singură. Îl am pe bărbatul meu, și apoi mai am și munca mea. Munca mea. Crezi că nu e de ajuns?

Marius o privi neîncrezător.

- Îți place să te minți! N-ai curajul să privești adevărul în față. Iată de ce deunăzi pe faleză, dacă nu veneam eu...

Dina se ridică brusc. Dintr-o săritură fu în mijlocul cortului.

- Persiști să crezi că am vrut să mă sinucid? Îți repet: nici prin gînd nu mi-a trecut s-o fac. Eram, într-adevăr, dezorientată și tristă, dar nu m-am gîndit niciodată să mă sinucid. Dacă te complaci în ipostaza de salvator și aștepți gratitudinea mea, o poți avea și fără să imaginezi o scenă de roman ieftin.

- Fii liniștită, doamnă!...

Dina nu mai auzi ultimele cuvinte. O luase la fugă înapoi spre casă, împotmolindu-se în nisip, zgîriindu-și picioarele de toți mărăcinii drumului. Căzu zdrobită pe pat și începu să plîngă. Plîngea încet, cu pumnii la gură, ca un copil pedepsit pe nedrept. Nu izbutise nici de astă dată să se prefacă. Să se impună în fața unui bărbat, cum izbutesc cele mai multe femei. O ghicise și el cît era de neajutorată. Deodată se opri. La picioarele patului zări un ghemotoc de mătase roșie. Era șalul maltez, făcut sul, așa cum îl dusese la cabană. Se credea pradă unei viziuni. Cînd avusese Marius timpul să i-l trimită? Se uită cu atenție la șal. Era umed, iar pe parchetul proaspăt lustruit se aflau urme de pași. Dina le examină de aproape. Nu erau urme de pași omenești. Își aminti brusc de Leu, care se smucise și fugise tragînd ceva după el. Bietul Leu! Abia acum pricepea. Desfăcu șalul și îl întinse să se usuce. Lacrimile-i secară brusc. În definitiv, de ce să-l convingă pe Marius că nu vroise să se sinucidă? Bărbaților le face întotdeauna plăcere să ocrotească, să aibe impresia că lor li se datorează totul. Dina se hotărî să nu-l mai contrazică, și se culcă în seara aceea împăcată.

A doua zi, cînd deschise ochii, o duzină de crizanteme îi zîmbiră din cana lavoarului, improvizată vază de flori. Sună. Femeia mărturisi încurcată că nu știa cine le adusese. Le găsise acolo, în pragul ușii.

- Mi-am închipuit că sînt pentru dumneavoastră și le-am pus în apă.

- Trebuie să fii căzut din cer, o suspectă Dina.

Servitoarea se fîstîci.

- Să mă bată Dumnezeu că n-am văzut pe nimeni, afară de un cîine, călca-l-ar nevoia, că de ieri nu mai putem scăpa de el, de locul locului.

Dina începu să se lumineze. Izbucni într-un rîs, care o contamină și pe Katița. Rîdea și ea fără să știe de ce. Rîdeau parcă și florile din cană.

- Leu! Unde ești! Vin aici, Leu!

Ușa rămasă întredeschisă se dădu în lături, și Leu, strecurîndu-se cam cu frică pe lîngă servitoare, veni să pună capul în poala Dinei. Katița rămase mirată, cu mîna la gură, în fața acestui tablou.

- Mulțumesc Leu! Ești un băiat bun, îi șopti Dina aproape de ureche, iar Katiței îi porunci să-l lase altă dată nestingherit să intre la dînsa. Acum dă-i ceva de mîncare.

Femeia ieși și se întoarse cu o bucată de carne, pe care cîinele o devoră într-o clipă.

- Mulțumesc Katița. Poți să pleci.

Dina scrise pe o bucată de hirtie cîteva cuvinte, le puse într-un plic și i le încredință cîinelui.

"Primește ramura de măslin, chiar dacă nu e adusă de un porumbel. E un mesager cu mult bun-simț. Tot prin el vei afla că luăm azi masa împreună, la cabană. Pe curînd.

Dina"

Leu se întoarse peste cîteva minute, fără nici un răspuns. În zadar îi cerceta Dina zgarda, nu găsi nici un indiciu că misiva ei a ajuns la destinație. Îl vedea alergînd neliniștit spre ușă lătrînd, întorcîndu-se către ea, o atingea cu laba și iar lătra. Deodată se repezi spre ușă zburdînd și lătrînd fără rost. Cineva intră. Dina recunoscu cu greu în omul cu părul răvășit de vînt, cu impecabila cămașă albă de odinioară, acum o zdreanță cenușie, pe stăpinul cabanei. Își potrivea cu o mînă părul, cu alta își încheia cămașa la piept și îngîna stîngaci:

- Am venit să vă cer iertare, doamnă, pentru lipsa de spirit ospitalier de care s-a făcut vinovată cabana mea. Aș fi fost peste măsură de onorat și fericit să putem lua masa împreună, la mine. Din nefericire, furtuna mi-a zmuls astă noapte cortul din loc. Sînt un om fără adăpost. Îmi voi permite să vă invit la un mic restaurant, alături de cabană. Are un vin bun și o grădiniță plină de poezie. Pînă deseară cabana va fi consolidată în așa fel încît să nu mai poată fi luată de furtună. Sper să cinăm la mine.

Dina rîse pe seama sinistratului și-l pofti să intre în baie, să-și refacă "frumusețea".

Grădinița întrecea toate așteptările. Era situată pe muchea unui deal, de unde se vedeau în vale, ca niște jucării, vagoanele trenurilor din gara apropiată. Pe malul lacului din față, un șir de pomișori golași și un lanț de trăsuri, tot ca niște jucărioare, care își așteptau clienții. Grădinița mai avea o fîntînă cu ciutură și o serie de copaci umbroși. Un lăutar îi conduse la o masă, cîntînd mai mult din gușă:

Pe ulița armenească

Trece-o șatră țigănească...

Cîrciumarul, chelnărița, singurul picolo pe care îl avea localul, făceau onorurile cu zelul profesional:

- Să trăiți coane! Cu ce vă servim? se ploconi birtașul.

Marius ere obișnuitul casei și se bucura de un tratament excepțional.

- Îmi dai voie să mă duc să aleg eu bucatele? se adresă el Dinei.

Ea încuviință cu un gest al capului, gîndind:

"Cîtă deosebire între felul degajat al însoțitorului și timiditatea bolnavă a lui Lulu!" O țigancă cu un coș încărcat cu garoafe da tîrcoale mesei. Marius cumpără tot coșul. În viața ei de teatru, Dina trăise multe scene asemănătoare, dar în decorul acesta rural, în împrejurările de față, totul i se părea inedit. Mîncă peștele "la proțap" și puiul la frigare, alese de el, cu poftă. Chelnărița îi privea cu un aer protector, lăutarul cînta cîntecele ei favorite, totul împrejurul lor era îmbietor, pînă și vîntul călduț care alinta umerii goi ai Dinei, adia ca o mîngîiere. Cînd se despărțiră, Marius îi săruta mîinile amîndouă cu o grație parcă nemaiîntîlnită.

- Vin să te iau deseară la cabană.

Dina îi răspunse cu o înclinare a capului. Nu mai avea putere să se împotrivească. Știa acum că nu te poți feri de ceea ce-ți rezervă destinul. Încercase în zadar să se opună, luptase, dar zarul fusese aruncat și nici o lege din lume n-ar fi putut pedepsi nevoia ei de afecțiune, de o vorbă bună, de o mîngîiere, după viața de cîine pe care o dusese alături de Lulu.

Scrisorile lui dese, incoerente, disperate, dovedeau o stare de panică contrarie atitudinii de sfidare pe care o adoptase de la căsătoria lor. Dina avu prilejul să constate, pe cont propriu, că infidelitatea femeilor îi atrage mai mul pe bărbați decît devotamentul lor. Nu făcuse nimic rău și nici nu știa dacă va izbuti să facă, dar se complăcea în acea stare de euforie, care o îndepărta de hîda realitate. Trase storurile și încercă să doarmă. În odaie, mirosul florilor și aerul gudronat ce pătrundea prin ferestrele larg deschise îi măriră nevoia de a se întinde pe pat și de a visa cu ochii deschiși.

Țiganca își golise de tot coșul umplîndu-i cănile, paharele, tot ce găsise, cu garoafe altoite, mari, roșii. Mirosul lor piperat îi gîdilă

nările. Adormi, și se visă la Florența, în orașul florilor. Se plimba pe malul Arno-ului. O femeie îi umplu brațele cu trandafiri numai pentru cîteva centime. Se urcă într-o trăsură trasă de un singur cal și făcu înconjurul apei, apoi se trezi dintr-odată într-unul din cele trei muzee. Intră în fosta sală de festivități a Medicilor. Toate statuile începură să capete viață la intrarea ei. Leda, îndepărtînd cu o mînă lebăda, se apropie de dînsa, făcu o piruetă în fața ei, apoi izbucni într-un hohot de rîs. Un androgin, care pînă atunci somnolase, se ridică de pe postament și veni să-i dea să bea ceva dintr-o cupă. Androginul avea capul lui Lulu. Un centaur se aruncă asupra lui... Dina duse mîna la ochi, să nu vadă scena, dar Marius i-o dădu la o parte. Ridicînd-o în brațe, alergă apoi cu ea undeva, sus de tot. Brațele lui o strîngeau atît de tare, încît simți cum i se oprește respirația. Vru să se desfacă din strînsoare, să strige, dar nu putu...

Se deșteptă speriată. Simți o greutate pe piept, gura îi era uscată și amară, trupul acoperit cu o sudoare rece. Chemă femeia și o rugă să scoată florile din cameră, apoi își puse halatul și intră în baie. Dădu drumul la duș și stătu acolo multă vreme. Apoi reintră în cameră revigorată.

Ce vis ciudat! Desigur că erau de vină florile, sau poate vinul. Dina nu era deprinsă să bea. Se temu să nu alunece, să nu coboare, așa cum urcase în vis. Își tălmăcea de obicei visele inversînd situațiile. Începu să șovăie. Să se ducă, să nu se ducă la cabană? Nu avu răgaz să ezite prea mult. Leu o înștiință printr-un lătrat că stăpînul o aștepta jos la scară. Se îmbrăcă, puțin contrariată. Nu-i plăcea ce face. Era nemulțumită de sine, totuși mergea înainte, împinsă ca de o fatalitate.

Seara de care se temuse atît fu cu totul altfel decît se așteptase Dina. Marius i-a servit o masă frugală, sub felinarul din fața cabanei, în timpul căreia și-au depănat amintirile, apoi s-au întins în șezlonguri, contemplînd marea, fiecare cu gîndurile lui. Leu și-a pus capul în poala Dinei, și respirația lui caldă i-a suplinit o prezență.

Într-un tîrziu, s-a ridicat să plece. Marius i-a cerut iertare că n-a putut să-i ofere o seară mai plăcută.

Dina i-a strîns mîna, apoi au pornit tăcuți spre casă. Pe drum, îl vazu pentru prima oară aprinzîndu-și pipa.

- Ai iubit-o mult? l-a întrbat dintr-odată Dina.

- Nu știu... Acum nu mai știu. Dar dumneata? Îl mai iubești?

Marius se gîndea la primul bărbat al Dinei, despre care îi vorbise. Dina tresări ca deșteptată dintr-un somn adînc.

- Iubesc? Iubești? Eu cred că se iubește numai o dată în viață!

Leu o dezaprobă cu un lătrat, care îi înștiință că au ajuns. Se despărțiră brusc, fără regrete, simțind nevoia să fie singuri cu amintirile, cu gîndurile lor.

A doua zi, niște bătăi precipitate în ușă o deșteptară aproape în zori.

- Cine e acolo? întrebă speriată Dina.

Fără să răspundă, Marius deschisese ușa și năvăli în odaie. Dina își trase speriată plapuma pînă la gît.

- Ce e? Ce s-a întîmplat?

- Nimic. Liniștește-te! Am venit să te rog să mă ierți. Sînt un nebun. N-am dormit toată noaptea. Trebuia să te văd. Acum pot să plec. Te rog încă o dată, iartă-mă! Și înainte ca ea să aibe timpul să rostească un cuvînt, ieși așa cum intrase, prin ușa întredeschisă.

Așezată în capul oaselor, Dina clătină din cap. Pe nesimțite, firul unei noi povești începea să se țească. Avusese dreptate să-i fie frică. Nu mai avea curajul s-o ia de la început, să se azvîrle într-o nouă aventură. Va trebui să-i taie lui Marius de la început orice avînt.

Se întîlniră la masă, în grădinița pe care o adoptaseră fără rezerve. Corect, jovial, ocupîndu-se de prînzul Dinei, Marius nu mai semăna cu acel din zorii zilei.

Dina respiră ușurată. Avea groază de explicații. Se despărțiră prieteni.

În seara aceea și în cele care urmară, s-au plimbat împreună prin parcuri, au explorat cele mai îndepărtate colțuri ale stațiunii, au stat liniștiți în șezlongurile din fața cabanei vorbind, depănînd mereu firul amintirilor, spunînd versuri, tăcînd, dar nimeni n-a rostit un cuvînt în legătură cu ceea ce aveau pe suflet, cu ceea ce-i preocupa.

Într-o zi, Dina primi o telegramă care îi anunța venirea lui Lulu. Urma să sosească cu trenul de unsprezece noaptea. Cînd află știrea, Marius se întunecă. Dina se prefăcu că nu bagă de seamă amănuntul.

În ziua aceea, umblară amîndoi cam fără rost. Lulu venea să le strice atmosfera, să-i scoată din obiceiuri, să le tulbure "singurătatea în-

doi", cum numeau ei clipele petrecute împreună. Și apoi, în seara aceea erau siliți să se despartă imediat după masă. Cum își vor petrece orele pînă la unsprezece?

O întrebă dacă se duce la gară să-l primească. Dina nu răspunse. Nu știa nici ea.

- Cît crezi că o să stea?

- De unde vrei să știu? O zi, poate două sau trei.

- Poate și o lună, adăugă el. În definitiv, e dreptul lui...

Pe Dina o supără tonul iritat cu care îi vorbise. Se gîndi un moment să se ducă la gară, dar își aminti de ultima lui ispravă și i se strînse inima. Nu, nu se va duce!

- Atunci ne putem face plimbarea obișnuită, spuse înseninat Marius. De ce să ne stricăm seara? S-ar putea nici să nu vină, să piardă trenul. Ce ai să faci singură?

- Ce aș fi făcut dacă nu te întîlneam?

- Nu știu! Vezi că m-ai întîlnit.

Dina rîse. Era și ea tulburată de sosirea lui Lulu, care i se părea un intrus. De ce venea? Ce mai voia de la dînsa? Îi scrisese doar că totul se sfîrșise între ei,

Ziua aceea trecu mai greu. Seara îi surprinse pe cei doi prieteni în parcul din fața vilei. L-au așteptat ascunși în dosul unui copac.

- Dacă nu vine, argumentă Marius, ar fi păcat să ne despărțim atît de devreme.

Trenul sosi cu oarecare întîrziere. Marius urmărea tot timpul trăsurile care veneau de la gară. Cînd vedea cîte o umbră în lumina felinarului, se îndepărta. Nu-l cunoștea pe bărbatul Dinei. Și-l închipuia în tot felul: înalt și slab, mic, chel, adus de spate, numai așa cum era în realitate, nu. Dina nu-i vorbise niciodată de înfățișarea lui.

O trăsură se opri în fața vilei, dar Marius n-avu timpul să-l vadă, fiindcă Dina îi făcu semn să plece. Se strecură încet pe portița din dos a parcului, ca un hoț, în timp ce ea rămase în spatele copacului, neștiind ce să facă.

Lulu intră pe poarta vilei cu o valiză mică în mînă, apoi ieși furios.

Se întîlniră amîndoi în fața porții. În lumina felinarului fața lui era albă ca hîrtia.

- De unde vii?

- Ce-ți pasă?

- Ești nevasta mea!
- Te înșeli! Sînt afacerea ta comercială, răspunse prompt Dina.
- Te rog să-mi spui unde ai fost?
- Ce importanță are asta pentru bunul mers al "Atelierului"?
- Să nu-ți închipui că ai să-ți bați joc de mine!
Dina rîse.
- Să intrăm în casă, zise Lulu, să nu ne dăm în spectacol.

Lumea se întorsese demult de la plajă, cînd cei doi soți ieșiră din casă. Petrecură o noapte îngrozitoare. Prima noapte de cînd se cunoșteau, în care Lulu nu putuse închide ochii. Situațiile erau acum inversate. De astă dată Dina sta culcată cu fața în sus, cu privirea pironită în plafon, în timp ce Lulu făcea sforțările cele mai disperate s-o convingă, s-o apropie.

- E inutil să mai încerci, zise ea într-un tîrziu. Între noi nimic nu mai e cu putință.

Tonul Dinei nu mai admitea nici o replică. Lulu înțelese, și o privea îngrozit.

- Trebuie să fie altceva care ne desparte. Cineva a pătruns în viața ta, în viața noastră...

Dina tăcu. Lulu luă tăcerea ei drept afirmare. Dintr-o săritură fu în mijlocul camerei. Începu să se îmbrace repede, cu mișcări automate, nervoase. Se întoarse spre ușă, puse mîna pe clanță...

Dina îl văzu clătinîndu-se și sări să-l sprijine. Apoi Lulu căzu moale în brațele ei.

Două injecții la intervale scurte, administrate de medicul stațiunii, și mîna ei pe fruntea lui fierbinte, îl aduseră din nou la viață.

Rămase multă vreme cu privirea fixă, cu limba grea, cu fruntea îmbrobonată de sudoare. Dina nu se dezlipi de patul lui, nici cînd auzi zgîriatul discret a lui Leu în dreptul ușii. Bănuia că și Marius trebuie să fi petrecut o noapte proastă, și acum își reamintea prin Leu de existența lui. Ar fi vrut să deschidă ușa cîinelui, dar nu era chip să scoată mîna din mîna înfierbîntată a lui Lulu, care ațipise puțin către ziuă, după ce își plînsese toate lacrimile pe mîna ei, după ce o implorase, jurase, se legase să nu o supere niciodată.

"Sărman copil posedat, hărțuit de cine știe ce tare atavice, cîtă vreme vei putea să ții piept ispitei?"

Dina se ridică să-i schimbe compresa. Lulu tresări:

- Nu pleca! Stai aici! Să nu pleci niciodată de lîngă mine, scînci el.

Rămase cu mîna în mîna lui. Mîna care a făurit poeme mici pentru singurătatea ei, care a falsificat, a furat, care i-a distrus viața, i-a zdruncinat sănătatea, și care tremura acum într-a ei, de teamă să n-o piardă.

Cu bunul simț pe care îl au numai cîinii, Leu a plecat și n-a mai revenit decît a doua zi dimineața, cînd a găsit ușa larg deschisă. Lulu intrase în baie și, ca de obicei, nu închisese ușa în urma lui. Sub zgarda cîinelui Dina găsi un bilețel răsucit ca o țigare:

M-am plimbat pe dinaintea vilei toată noaptea. Ferestrele au rămas tot timpul luminate. Ce s-a întîmplat? Răspunde-mi repede ce să fac? Trebuie să mă arăt, sau să mă ascund?

Dina avu un zîmbet trist. Bietul Marius! Cît de "în serios" lua lucrurile! Se mulțumi să dezmierde capul cîinelui și nu răspunse nimic

Au trecut trei zile de la sosirea lui Lulu. Marius părea să se fi obișnuit cu prezența lui. Sînt mereu împreună: la pescuit, la vîslit, la coliba lui Colea pescarul, unde pun la cale o surpriză pentru Dina, care, din prima dimineață a sosirii lui, l-a condus la cabana lui Marius. L-a găsit în șezlong cu pipa stinsă în colțul gurii, cu cîinele alături. Dina s-a oprit și a spus simplu:

- Îmi dai voie să-ți prezint pe bărbatul meu?...

El atresărit ca deșteptat dintr-un somn adînc. Și-a scuturat capul pentru a-și arunca părul de pe frunte spre spate, apoi, pe jumătate mirat, pe jumătate amuzat, i-a întins o mînă mare, caldă, prietenească. Nu se aștepta la o atît de simplă dezlegare a problemei care îl frămîntase de la sosirea lui. Admiră îndrăzneala Dinei, îl ului tinerețea, aproape indecentă, a omului din fața sa, frumusețea lui perfectă, și se simți o clipă, ridicol. Dacă l-ar fi cunoscut înainte, n-ar fi avut niciodată curajul să-și făurească vise în legătură cu Dina.

- Vrei să iei masa cu noi? îl întrebă ea pe un ton camaraderesc, tonul ei cel din toate zilele.

- Dacă nu aveți ceva împotrivă!?

- Vom fi foarte bucuroși să scoatem ursul din bîrlogul lui, rîse Dina.

Lulu îl găsi foarte simpatic pe locatarul cabanei, despre care ea îi vorbise în treacăt ca despre o curiozitate locală pe care ținea să i-o prezinte. Lui Marius îi căzu,de asemenea, foarte drag băiețandrul pășind grav alături de soția lui, ca un om care își asumă răspunderea ei. Luară masa în aceiași grădiniță. Lăutarul, chelnărița și micul ajutor învăluiau cu aceleași priviri protectoare și complice pe noul venit. Trebuie să-l fi crezut iubitul Dinei, în timp ce Marius rămînea bărbatul legitim, eternul încornorat, demn de toată compătimirea. El bău pahar după pahar, repetînd de fiecare dată că ziua aceasta era cea mai fericită din viața lui. Lulu, la rîndul său, ținu piept. Amestecară vinul cu berea, băură vermut, apoi o luară din nou de la țuică. Acum se țineau de gît și beau "brundershaft", în timp ce țiganul cînta:

Măi vecine, măi creștine
Nu-ți purta nevasta bine
C-am să viu odată beat
Să-ți fur nevasta din paat...

Dina era foarte încurcată. Îi era penibilă situația dintre cei doi bărbați; penibilă buna lor dispoziție și, mai penibil, locul ce-l ocupa ea între ei. Se declară obosită. Marius le propuse să vină să se odihnească la el la cabană. Dina încercă să se opună, dar Lulu nu mai voi să se despartă de tovarășul acela mare, cu pieptul gol, cu pletele răvășite în bătaia vîntului, desculț, în sandale romane, care semăna atît de mult cu omul pădurilor din poveștile copilăriei lui, nu tocmai îndepărtate. În drum, le cumpărase cîte o maimuțică agățată de un elastic, și acum îi ducea la cabană, pe care imaginația lui Lulu trebuie s-o fi transformat într-o peșteră fermecată. Dina rămase în urma lor să culeagă maci și albăstrele, care semănau atît de bine cu ochii ei.

La cabană, Leu îi primi cu lătrături și sărituri de bucurie. În cort era răcoare. Lulu se întinse pe divan și pînă să se instaleze Dina alături, în șezlong, adormi. Marius își luă și el un șezlong pe care-l instală dinaintea cortului, cu fața spre dînsa, încrucișă brațele pe piept și stătu așa, cu ochii întrebători îndreptați spre ochii ei.

Lulu dormi trei ore, somnul bun și netulburat al tinereții. Cîte nu s-ar fi putut întîmpla în timpul acesta, dacă Dina și Marius n-ar fi avut atîtea scrupule de conștiință... O privise mereu. În ochii lui, pe lîngă o imensă tristețe, era și o nuanță de ironie. Dina se simți prost. Prezența copilului care dormea senin alături fără să bănuiască nimic din tulburarea lor, o jena. O jena și timiditatea omului acesta mare, cu tîmplele cărunte, în fața adolescentului cu drepturi egale.

Își reproșa acum că a creat o situație jenantă. Crezuse că în felul acesta va îndrepta lucrurile. Marius va înțelege că între ei nu poate fi decît o simplă prietenie. O crezuse și ea. Acum vedea că se înșelase. Prezența lui Lulu pecetluise taina dintre ei. Taina lor. Strîngerilor de mîini furișe, în timp ce-i oferea un pahar sau un cuțit, Dina le rezistase eroic în timpul mesei. Privirilor înflăcărate nu le răspunsese, cuvintelor cu două înțelesuri le întorsese sensul; numai ironia din ochii lui n-o putea suporta.

Era a treia dimineață de la venirea lui Lulu, care trebiua să se întoarcă în seara aceea la București împăcat, fericit de întorsătura pe care o luaseră lucrurile.

Nu se luminase încă de ziuă, cînd Dina auzi niște zgîrieturi în ușă. Se neliniști. Ce se mai întîmplase la cabană? Ce mesaj nou îi aducea tovarășul de zile grele al lui Marius? Se grăbi să deschidă. La vederea cîinelui, Lulu sări din pat și începu să se îmbrace grăbit.

- Îmbracă-te și tu, se adresă el Dinei, ne așteapă jos barca lui Colea. Mergem la pescuit.

Dinei îi plăcea neprevăzutul. În viața lor monotonă, Lulu nu-i rezervase decît surprize neplăcute. Escapada aceasta, pusă la cale de Marius, o surprindea plăcut. Puse repede niște pantaloni scurți din pînză de in, un "scampolo" albastru, închis pînă la gît, își strînse părul într-o băsmăluță albastră cu buline mari albe, și coborî scările la brațul bărbatului ei, în lătrăturile vesele ale cîinelui. În poartă îi aștepta Marius.

- Bună dimineața, Marius! Nu te știam pescar, glumi Dina.

- De dragul dumitale, doamnă, m-aș face și scafandru!

Gluma era silită, ca toată atitudinea lui. Rîseră tustrei, dar în timp ce mergeau către coliba lui Colea, Marius o măgulea continuu. Vorbea de tenul ei bronzat ca de creolă, în care ochii albaștrii și dinții albi mărea nota de exotism, de trupul ei zvelt de adolescentă, de brațele rotunde.

Dina îi ordonă cu privirea să tacă, dar el se pornise și nu se mai putea opri. De cînd se cunoșteau, o văzuse mereu alta. Aci gravă, în rochia ei de după-amiază, cu mîneci lungi și pieptul strîns în platoșa de mătase neagră, aci în pijamaua cu pantalonii de postav bleumarin - largi ca ai marinarilor englezi -, aci cu rochii lungi pînă la pămînt, presărate cu flori multicolore și încheiate cu nasturi pînă jos; cu pălării imense, cu chimonouri și umbrele, pe al cărui fond închis își întindeau aripile cocori albi sau petale de iriși galbeni. Acum o vedea deghizată în pescar. Dina semăna într-adevăr cu un băiețandru: micuță, cu umeri firavi, cu sîni minusculi, cu pulpe rotunde, pline, așa cum au băieții între zece și doisprezece ani, cu mersul ușor, cu zîmbetul ștrengar. Așa o vedea Marius, cu priviri devoratoare.

Dina se întreba dacă era numai imprudent sau dacă o făcea într-adins. Bărbatul ei nu era un prost. Ar fi putut înțelege ușor că prietenia lor amoroasă devia. Dar Lulu n-avea aerul să bage de seamă. Se bucura că vor prinde pești mulți, că se vor plimba cu barca și că vor mînca borș pescăresc făcut de nevasta pescarului, în coliba lui.

O lotcă mare, neagră, plină cu frînghii și unelte de pescuit îi aștepta la țărm. Colea, - un lipovean blond, ras în cap, cu ochii ca două gămălii albastre înfipte în partea de jos a unei frunți înguste - își suflecă mîinile, trase pantalonii mai sus de genunchi, scuipă în palme și, sărind în barcă, apucă lopețile, pentru a o apropia și mai mult de mal. Lulu și Marius săriră după el. Dina vru să facă la fel, dar pescarul o apucase zdravăn de mijloc și ridicînd-o ca pe o jucărie, o așeză în barcă.

- Ar fi păcat să vă udați pantofii, zise el în șagă, și rîse descoperind niște dinți mari, îngălbeniți de tutun.

Apoi le împărți undițele, în timp ce el își descurca plasa. Lulu se așeză în față, Dina la mijloc, iar Marius în spate, pentru menținerea echilibrului.

Barca plutea, la început ușoară, și pescarul lucra cu spor. Din cînd în cînd Lulu scotea cîte un strigăt triumfător. În vîrful undiței lui se zbătea cîte un hanus sau barbun. Zarganii, guvizii și pălămidele cădeau numai în plasa pescarului, în timp ce Marius nu prindea nimic.

Dina își umflă pieptul și respiră adînc aerul proaspăt al dimineții. Pentru ea, pescuitul avea cu totul altă însemnătate. Îi dădea prilejul să se bucure de cerul limpede, de apa albastră, de soarele care răsărea din mare ca o flacără imensă, roșie. Deodată avu impresia că terenul îi scapă de sub picioare. Simți o amețeală și o senzație ciudată în coșul pieptului.

Pescarul îi întinse o sticlă cu rachiu. Încercă s-o ducă la gură, dar mîna îi alunecă moale de-a lungul trupului.

- Culcați-o jos, în barcă, strigă el.

O văzură pălind. Lulu se zăpăci complet. Marius o luă în brațe și o culcă în fundul bărcii, rezemîndu-i capul de genunchii lui, în timp ce Lulu o bătea cu palmele peste obraji.

- Întoarce barca! îi strigă el speriat lui Colea.

- Iaca îndată, domnule! Nu vă speriați. E puțină hulă pe mare, dar trece. Și pescui liniștit mai departe. Cîte de astea nu văzuse el tot ducînd boierii la pescuit.

În ce-l privea, Marius se ruga lui Dumnezeu să dureze cît mai mult hula, și capul Dinei să rămînă așa, pe genunchii lui, o eternitate. Rugămintea nu-i fu ascultată, căci marea se liniști dintr-odată.

Dina ridică puțin rușinată ochii către binefăcătorul ei. Culorile îi reveniseră în obraji. De bucurie, Lulu o sărută. Ea se trase înapoi, jenată. Obrajii ei înfierbîntați atinseră palmele lui Marius, care o ardeau cu năvala sîngelui îngrămădit acolo ca într-o inimă. Inima lui. Palmele o dezmierdeau pe gît, pe umeri, pe obraji. Era un joc primejdios, copilăresc, îndrăzneț, sub ochii neștiutori și candizi ai bărbatului ei. Dinei nu-i plăcea compromisul. Se rugă de pescar să întoarcă. Aveau acum pește destul.

Cortul lui Colea sta ridicat la cîteva palme de pămînt și înfipt în patru pari. Pînza era peticită pe alocuri, spartă de vînt, și acoperișul țuguiat îl făcea să semene cu o colibă de eschimoși. Dinaintea lui se aflau plase și rogojini puse la uscat, scorojite, cu solzii lipiți acolo pe vecie și cu mirosul de pește atît de impregnat, încît îmbîcsea toată atmosfera încălzită de soarele puternic al amiezii marine.

Pescarul făcu mîinile pîlnie și strigă:

- Gata ciorba, babușca?

- Gata! răspunse o femeie fără vîrstă, cu ochii spălăciți care ieși desculță și cu poalele sumese din colibă.

- Iacă și peștele! vorbi Colea într-o românească aproximativă.

Femeia îi răspunse tot românește, pentru a le face plăcere oaspeților. Se vedea cît colo că nu asta le era limba de toate zilele. Femeia se mișcă repede, însuflețită, de perspectiva bacșișului la care se aștepta.

Așternu o față de masă colorată pe masa din fața colibei, se scuză că nu avea alte tacîmuri decît lingurile de lemn și străchinile de pămînt, pe care le puse în dreptul fiecăruia, apoi răsturnă o mămăligă mare aurie pe un fund de lemn, făcu o cruce deasupra ei și o tăie în patru cu un fir de ață subțire. Aburul mămăligii și mirosul ciorbei ațîța foamea pescarilor improvizați. Se așezară pe scăunelele fără rezemătoare puse în jurul mesei.

"Babușca" aduse un castron mare cu ciorbă pescărească făcută cu borș, cu zarzavat mult, cu tot soiul de pește și dreasă cu ou. Masa se compunea din saramură, pește la grătar și pește prăjit. Mîncară cu o poftă pe care nu izbutise să le-o provoace nici un restaurant de prim rang, cu chelneri stilați și țimbale de argint. Avea prînzul acesta ceva nou, deosebit pentru ei, fiindcă se desfășura în simplitatea decorului, sau fiindcă inimile lor zburdau, descătușate de orice conveniențe?...

Lulu plecă în seara aceea fericit că își consolidase căminul.

Sărmanii oameni! Să fie într-adevăr nevoie de un al treilea pentru menținerea echilibrului în căsnicie?

Marius și Dina se întoarseră de la gară tăcuți și triști. Între ei se strecurase o umbră, se stricase ceva ce nu se mai putea reface. Singurătatea nu-i mai satisfăcea. Le lipsea ceva. Poate farmecul primejdiei apropiate, poate prezența de superbă inconștiență și siguranță a lui Lulu. Să fi fost el, într-adevăr, atît de străin de situație? S-au era pur și simplu cinic, așa cum îl cunoștea și încercase să-i strivească sub călcîiul indiferenței lui, ca pe niște rîme?

Zilele ce au urmat n-au fost nici mai vesele nici mai triste. Totul se petrecea după un program bine stabilit, în virtutea obișnuinței. Făceau acum plaje împreună la picioarele cabanei, luau masa la aceeași cîrciumă, se plimbau prin parcuri urmărind apusul soarelui pe lac și răsăritul lui pe mare.Încercară o singură dată să reconstitue atmosfera mesei cu ciorbă pescărescă, la coliba lui Colea, dar nimic nu se ma închega.

Ziua întoarcerii la București se apropia vertiginos. Hotărîră să plece cu același tren.

Dina se întrebase mereu în gînd ce impresie îi va face lui Marius înfățișarea ei orășenească, cum o va privi văzînd-o în ținută de stradă De asemenea, cum va fi arătînd el cu guler și cravată, fără casca

colonială și fără pipa. Se temea de o dezamăgire, pentru amîndoi. Dar Marius sosi la gară cu aceiași cască și tot cu pipa în colțul gurii. S-o fi făcut oare din calcul, sau din simplă neglijență? Nu avu timpul să gîndească prea mult, căci trenul porni exact în momentul cînd el apăru pe peron cu un buchet enorm de flori multicolore. Se purtă în tot timpul călătoriei ca un soț. Îi făcu și o scenă de gelozie. Unul dintre călători rosti înduioșat:

- Ce mult trebuie să vă iubiți! Parcă mă văd pe mine cu răposata mea soție în călătorie de nuntă. Sînteți luați de mult?

- De șapte ani, răspunse prompt Marius.

Mințea fără să roșească, povestind cu lux de amănunte cum s-au luat din dragoste, cum au înfrînt rezistența familiei, ce viață frumoasă duc. Acceptă chiar o invitație la moșie, pentru vara următoare. Dina ieși pe culoar, nemaiputînd suporta o situație inutil falsă.

Îl găsiră pe Lulu în gară. Aștepta pe peron cu o garoafă albă în mînă. Dina coborî, ajutată de Marius, care abia putea duce în brațe buchetul de flori aproape ofilite. I se părea ei sau într-adevăr Lulu păli cînd o văzu coborînd scările vagonului la brațul lui Marius?

Rămase tăcut cîtva timp, copleșit, stăpînit de imaginea unor oameni făcuți unul pentru altul.

Dinei i se făcu milă. Îi întinse o mînă grăbită lui Marius, apoi își petrecu brațul pe după brațul bărbatului ei, străbătînd peronul agale.

Acasă o așteptau garoafe multe în vaze, pe mobile, pe covoare. Buchetul lui Marius fu uitat, în graba de a intra, într-un colț al mașinii. Nu păstrase decît o singură floare, aceea cu care o întîmpinase Lulu. Cunoscîndu-i gusturile, știa că floarea aceasta va lăsa în umbră toate buchetele din lume. Dina înțelese din atitudinea și din puținele cuvinte ale soțului ei, că nu era nici străin de situație, nici indiferent. Mai rafinat decît ei, era convins că strategia lui nu putea da greș, că avea să-l ducă sigur la izbîndă. O cunoștea bine pe Dina. Știa că are oroare de fanfaroni, de flecari și de oameni mediocri.

Marius nu era fanfaron, nici flecar, dar era îngrozitor de mediocru. Mai știa că departe de cabană, fără casca colonială, fără pipă și fără decor marin va apărea în ochii ei în înfățișarea lui de toate zilele, pe care o presimțea modestă, dacă nu convențională sau ridicolă. Mai știa

că orașul, cu viața lui trepidantă și cu preocupările lui, va pune capăt idilei începute sub cerul atît de complice, înstelat, al nopților de vară.

Neputînd rezista dorinței de a o revedea, Marius își anunță vizita chiar pentru a doua zi. Cartonașul care o înștiința, era însoțit de eternul buchet, de astă dată de gladiole roșii; înfofolit în celofan, legat cu panglici argintii și cu eticheta pompoasă a celei mai "en vogue" florării din București. Cînd i-l puse în brațe, Lulu avu un imperceptibil zîmbet ironic. Ar fi zîmbit și Dina, dar era hotărîtă să braveze, și începu să fredoneze ceva.

- Va trebui să mai cumpărăm niște vaze, spuse Lulu văzînd-o cum căuta să plaseze buchetul fără să-i găsească loc.

Se prefăcu a nu-l fi auzit și fredonă mai departe...

Dina vru să-i răspundă ceva, dar auzi soneria și tăcu. Lulu ieși să deschidă. Se auzi vocea lui Marius în vestiar. Era aceeași voce, parcă puțin îngroșată de circumstanță.

Cind îl văzu intrînd pe ușă, Dina îngheță. Purta pantaloni în dungi, haină neagră, vestă cenușie, guler scrobit, cravată, avînd aerul unui învățător de țară venit în pețit.

S-ar fi putut trece peste amănuntele vestimentare, dacă n-ar fi avut o atitudine stîngace, de om neumblat prin lume; o poziție țeapănă cînd sta în picioare, și un anumit fel de a sta pe muchea scaunului, spre deosebire de Lulu, care se mișca degajat, jucînd fără sforțare rolul gazdei desăvîrșite.

Stingherită, Dina se silea, fără să izbutească, să înoade firul unei conversații. Ce putea să-i mai spună acum? Trăiau în lumi deosebite. Marius făcea politică militantă, ocupînd un scaun de deputat, reprezentant al unui județ oarecare. Dina nu pricepea nimic în materie, spre deosebire de Lulu, pe care politica îl pasiona. Îl lăsă doar pe el să conducă "dezbaterile", în timp ce ea își făcu de lucru pe lîngă servitoare, ocupată cu "tratațiile". Din cînd în cînd discuția lîncezea. Atunci Lulu o accentua cu cîte un:

- Și așa! Iată-ne la București! S-a isprăvit și vacanța, cu pescuitul, cu plimbările pe lună...

Marius îi strecura o privire sub gene Dinei cu nostalgia fericitei vacanțe.

- Nu vreți să ieșim puțin pe terasă? interveni ea cu intenția de a risipi atmosfera tulbure întreținută de soț.

Amîndoi căzură de acord. Se întinseseră tustrei în șezlonguri pe terasa cu plante pitice de la etajul al șaptelea al blocului. Dina încercă să sfideze:

- Iată-ne din nou sub cerul liber! Acum putem reîncepe totul...

Încurajat, Marius duse discret la buze batista Dinei, pe care o luase de pe masă, și aspiră adinc parfumul ei. Lulu coborî privirea, și o călcă atît de tare pe picior, încît abia își putu reține un strigăt.

- Cred că v-am plictisit destul, zise într-un tîrziu Marius, și se ridică să plece.

- Dimpotrivă! protestă spășit Lulu. Ne-ați făcut mare plăcere.

La plecare, sărută îndelung, ca la cinematograf, mîna Dinei, devorînd-o cu privirea, sub ochii amuzați ai bărbatului ei.

Asupra căsniciei Dinei s-au abătut din nou, norii. Încercarea ei de evadare eșuase și viața de cîine reîncepea.

În luptă cu "rivalul" Lulu fusese mai tare. Cu arme furnizate tacit de Dina, învinsese. Din nou stăpîn pe situație, nu se mai sfia s-o chinuiască.

La cîteva zile de la sosirea ei, Dina avu o surpriză telefonică. O voce feminină se interesa de Lulu, pe un ton familiar, dacă era cumva bolnav, în sfîrșit, de ce nu mai dădea semne de viață. Închise plictisită telefonul, dar vocea reveni iar și iar. Era a unei biete fete, careia Lulu îi făgăduise un post în administrația teatrului. Dina se indignă. Îi ceru să se prezinte. Fata o făcu fără să ezite. Dintr-un sentiment de solidaritate feminină, Dina o preveni:

- Nu te încrede în el! Nu-ți va da niciodată postul promis, fiindcă nu are putința s-o facă. E cel mai mare mincinos, ar fi vrut să-i spună Dina, dar cuvintele îi muriră în gîtlej. Adăugă numai:

- Duduie, nu mai stărui! Nu-ți va da niciodată postul promis, fiindcă...

- Fiindcă nu-l lași dumneata! sună răutăcios glasul fetei în pîlnia telefonului, care se închise brusc.

- Cine e fata aceasta și de ce i-ai făgăduit s-o introduci în teatrul meu? Crezi că l-am creat ca să-ți plasezi tu flirturile?

- Habar n-am! Trebuie să fie o nebună! îi răspunse ridicînd din umeri Lulu.

- După cum văd, nu te-ai plictisit în lipsa mea!

- Nici tu. Cu cabana, cu pescuitul, cu plimbările pe lună...

- Ajunge! Crezi că totul ți-e acum permis fiindcă ți-am oferit un prilej de șantaj?

Lulu îngălbeni.

- Dina! Jură-mi că ai glumit! Jură-mi că nu te vei mai juca niciodată așa! A fost urît, Dina. Ție nu-ți stă bine...

- Și crezi că ție îți stă? îl întrerupse ea. Sînt hotărîtă să rup cu sihăstria. Voi ieși din nou în lume. Voi dansa, voi flirta. Mai am puțină vreme s-o fac. O voi face, cît se mai poate.

Lulu o cunoștea. Știa că nu glumește.

Într-adevăr, Dina reintră în viața mondenă. Lua acum parte la toate ceaiurile oficiale, unde era invitată cu regularitate, și refuzase să se ducă pînă atunci. Se ducea la toate recepțiile legațiilor, pe a căror listă figura. Se arătă din nou la premiere, la orice reuniuni. La rîndul ei, organiză, chiar într-una din sălile teatrului, o serie de ceaiuri, prezidate de diverși ambasadori.

Reintrarea ei în lume fu o verificare. Nu, declinul ei nu începuse încă. Personalitatea ei rămăsese nealterată, cu toate încercările prin care trecuse. Slugarnic, mereu cu gînduri ascunse, Lulu plecă din nou spinarea.

În lupta lor de "care pe care", Dina ieșise învingătoare. Ca întotdeauna, cînd ești stăpîn pe situație, toți se gudurau înaintea ei. El se mulțumea cu mici ciupeli, în dauna casierei, o fată bătrînă, fanatică și băiețoasă, în dauna chelnerilor, a plasatorilor, și în folosul unei cauze secrete, pe care Dina nu se mai ostenea s-o afle.

Toată povestea aceasta perimată o obosise, și asista la depănarea ei ca un spectator din afară, curios să afle cum se va sfîrși. N-o mai interesa nimic din tot ce făcea ființa atît de îndepărtată de firea ei, dar pe care viața o silea s-o aibe mereu aproape.

Ceaiul dat în onoarea Egiptului se bucură de prezența întregii delegații. Dina stăruise pe lîngă Lulu să ia contact cu membrii cancelariei pentru a se ocupa de bucătăria organizării. Din spirit de contradicție sau lene, Lulu se opusese la început, apoi începu să amîne de la o zi la alta, cum făcea în toate împrejurările.

Convinsă de reușită, Dina luă într-o zi telefonul și hotărî din două cuvinte ceea ce Lulu ar fi tărăgănat luni întregi.

Ceaiul se desfăşură după ritualul obişnuit, în prezenţa întregii colonii, a ambasadorului şi a personalului legaţiei.

În timp ce Lulu îşi făcea de lucru pe la bufet, pe la casă, Dina făcea onorurile dansînd cu ministrul, cu însărcinatul cu afaceri, cu consilierul Legaţiei.

Reuşita aceste reuniuni avu ecou pînă în capitala Egiptului şi fu hotărîtoare pentru viitorul aceluia care se opusese la organizarea ei.

Lulu fu angajat ca secretar al Cancelariei legaţiei, care dădu la rîndul ei un ceai în cinstea Dinei. Era întîia dată, după opt ani, cînd i se prezenta acestui băiat prilejul să trăiască pe cont propriu, să-şi creeze o independenţă.

Spectator blazat, Dina aştepta desfăşurarea noilor evenimente. Cum avea să reacţioneze? Acum se va dezlega pentru ea enigma prezenţei lui în viaţa ei.

Îşi vînduse un apartament, cumpărat mai de mult pentru a-şi construi o vilă la ţară. Dorea să-şi realizeze un vis, visul ei de totdeuna: să trăiască vara la ţară, într-o căsuţă cu grădiniţă, unde să se retragă atunci cînd va simţi nevoia de odihnă. Făcuse o tentativă nereuşită la Băneasa, unde cumpără un teren, pe care primăria nu-i îngăduise să constriască. Cu indolenţa lui caracteristică, Lulu ar fi renunţat la proiect. Peseverentă, Dina se porni să caute în altă parte. Găsi la Snagov un bungalow micuţ, cu o grădină şi curticică de păsări, cu o fîntînă plină de pitoresc şi cu toată poezia cîmpului, pădurii adunată la un loc.

Îşi descoperi o nouă vocaţie, gospodăritul.În primul an fu silită să se ocupe de consolidarea vilei care, deşi nelocuită, ameninţa să cadă în paragină. Fusese construită cu patru ani înainte, de un arhitect italian, care o oferise soţiei sale în dar. Din fericire pentru Dina, şi spre deosebire de dînsa, soţia arhitectului nu se putea lipsi de plăceri citadine, şi după cincisprezece zile numai părăsi pentru totdeuna vila, rămasă vreme de patru ani nelocuită.

Avea o terasă minunată, al cărei acoperiş, în formă de pagodă, ameninţa acum să se năruie. Dina chemă lucrători din sat şi făcu modificări serioase atît în interior, cît şi în exteriorul vilei. Puse să se construiască o vatră, semănă petunii, care aveau să îmbălsămeze cu parfumul lor curtea pînă tirziu în toamnă, cînd îşi aducea invitaţi de sîmbătă seara pînă luni dimineaţa.

Vila se compunea dintr-o cameră mare, pe care bunul ei gust o împodobi simplu cu mobilă rustică, în stil breton, cu cretoane şi vase

de lut ars, cu unelte de pescuit și blidare pe care se înșirau obiecte mici, completînd admirabil decorul. O cameră de musafiri, cu perdeluțe și divane înflorite în culori vesele; un cabinet de toaletă din care nu lipsea nimic din ceea ce civilizația a inventat pentru ușurarea vieții omului evoluat; o bucătărie, de asemenea cu vatră, o pivniță zidită, și mai cu seamă o cămară bine aerisită, pe rafturile căreia se înșirau toate bunătățile pe care Lulu, mare mîncăcios, le aducea cu mașina legației, pusă la dispoziția lui.

La început fusese mai greu.

Lulu își făcuse intrarea în Snagov pe o zi cu ploaie, într-un camion, purtînd un pantalon albastru de "farmer" din doc, cu pieptar, și ducînd într-o mînă o oglindă, în cealaltă o lampă. Dina îl așteptase la portiță cu șorț cadrilat dinainte, cu saboți de lemn, cu o pălărie mare de pai de orez, ca o adevărată fermieră. Impresia ce o făcuse țăranilor la intrarea lui în sat nu se șterse nici atunci cînd stîrnea nori de praf cu Fordul de lux CD și stegulețul fîlfîind în bătaia vîntului. Țăranii îl luaseră drept omul de serviciu al "domniței". De altfel, dintr-un snobism bizar, Lulu refuza să arboreze altă ținută decît pantaloni de doc, pe care un cui poznaș i-i agățase în spate, și niște sandale de lemn, ale căror curele erau înlocuite cu sfori cînd se rupeau.

Dina se ostenea în zadar să-l hotărască să-și schimbe îmbrăcămintea. Fie din lene, fie din capriciu, Lulu rămînea la pantalonii rupți și la sandalele cu sfori.

Viața lor se scurse în prima vară a ocupării vilei din Snagov cît se poate de idilic. Lulu se scula la cinci dimineața, să prindă autobuzul de șapte, care îl ducea la București, unde ajungea la opt, să aibe timpul să facă toate comisioanele Dinei și să se prezinte la nouă la cancelaria legației, a cărei greutate apăsa aproape întreagă pe umerii lui.

Între timp, Dina punea laptele la prins, bătea untul, scurgea brînza, pe care femeia de serviciu i le aducea pe o tavă mare, lăsînd-o apoi singură să se descurce cu diversele căni, pîlnii și alambicuri, de care țăranii rîdeau să se prăpădească. Ei preparau aceleași derivate în oale de pămînt rudimentare, ajungînd la același rezultat.

După oficierea acestui ritual, ea alerga să caute ouălele în cuibar, să lege roșiile, să stropească puieții de pomi fructiferi, aduși încă din primăvară cu mari sacrificii, prin ferestrele mașinii, ca pe niște schiuri, de la București. Pînă la prînz mai dădea o raită pe la bucătărie, unde pregătea mâncăruri rafinate, cu maioneze și sosuri grele, extrem de

nepotrivite pentru epoca și locul unde se aflau. Dar ce importanță aveau toate acestea față de pasiunea ei cea nouă, față de toată acea feminitate refulată o viață întreagă, care se răzbuna acum.

Pînă la venirea cam tîrzie a bărbatului, silit să aștepte plecarea autobuzului din Piața Victoriei, Dina își punea un soi de pălărie indochineză, legată sub bărbie, o rochie încheiată de sus pînă jos peste costumul de baie, și pornea la pescuitul știucii cu lingura. Barca i-o cumpărase Lulu, din primii lui bani cîștigați. O barcă universală, cu fundul în formă de scoică, de lemn de rezonanță, cu lopeți late, cu furcheții și niturile de alamă. Un mic iaht, vopsit în albastru deschis și galben. Îl botezase cumnata Dinei, spărgînd simbolic o sticlă de șampanie de pereții rezistenți ai bărcii, care căpătă numele de "Drăgușica", nume cu care o alinta Lulu.

Lingura cu care se pescuiește știuca e un peștișor de alamă cu o codiță mobilă roșie, care sclipește o clipă în soare, apoi se pierde luată de vîrtejul apei și agață cu mici săgeți ascuțite peștele, care o înghite lacom. Dinei îi place pescuitul cu lingura, fiindcă, în timp ce barca alunecă agale tîrînd după ea sfoara de care e agățată lingura, își poate depăna în voie gîndurile.

De jur împrejurul lacului sînt presărate vile, în toate stilurile. Unele împrejmuite cu grădini sălbatice, altele cu parcuri englezești. Fiecare are un mic debarcader, în fața căruia se leagănă o barcă. În dreptul unui cocioc, același țăran, în barca lui scobită dintr-un trunchi de copac semănînd a pirogă, pregătește momeala.

- Se simte ceva Mitoașcă?

- Se simte, domniță!

Oamenii au toți cite o poreclă prin partea locului. Mitoașcă răspunde în realitate la numele de Mitu. Mitoașcă e un omuleț slăbănog și muncitor nevoie mare. Robotește prin vilele oamenilor ca grădinar, împreună cu nevasta, tot mică și chircită, și trei copii, unul mai mic decît altul. Cînd trec în monom, toți cinci, prin fața casei, se aude pe cinci glasuri diferite: "Săru' mîna!", iar la întoacere, din nou "Săru'mîna!".

"Mitoșcuții" au prins de veste că Dinei îi plac copiii și florile și se întrec între ei care să aducă un buchet mai pestriț, în schimbul unei monezi potrivită cu vîrsta aducătorului. Cîteodată, mai adună și alți copii. Vin cu toții cu cîte o floricică aproape scuturată de petale, la bani și la bomboane. Dinei îi lipsesc copiii, iar Lulu îi dorește nebunește.

Cînd au cîte o neînțelegere și trece din întîmplare un copil prin fața lor, se privesc amîndoi înduioșați, își strîng instinctiv mîinile, și supărarea le trece ca și cum n-ar fi fost.

Tot depănîndu-și gîndurile, n-a băgat de seama cînd a trecut vremea. Aruncă o privire asupra ceasului-brățară. Se apropie ora mesei. Înfășură sfoara, strinse peștele de pe fundul bărcii, îl aruncă în plasă și se întoarse acasă.

Măriuța, o fetișcană de nouăsprezece ani, frumoasă și voinică, se luptă cu valul stîrnit de o barcă cu motor. E în picioare, desculță, cu părul în vînt, cu dinții mici, albi, lucind în bătaia soarelui. Barca e pe jumătate în apă și nu lipsește mult să fie înghițită de val.

Dina e palidă la față, dar fata rîde ca o nebună și spintecă valul cu inconștiența vîrstei.

Știuca trebuie preparată pînă la prînz, ca o sfidare pentru Lulu, care stătea ore întregi cu undița în mînă fără să prindă măcar o plătică sau o roșioară, cu toată momeala culeasă cu migală, rîmă cu rîmă, de Mitoșcuți.

Viața se scurge monotonă, sănătoasă și veselă. Lulu vine acasă încărcat cu pachete. Într-o zi aduce o portiță pentru vatra din cărămidă aparentă, construită în sufragerie; într-altă zi un scripete pentru fîntînă, altă dată niște sămînță de salată sau ardei, și mai întotdeuna bomboane și bunătăți pentru Dina, care îl întimpină din poartă, cîntărind cu ochii pachetele și dîndu-i atîtea sărutări cîte pachete sînt.

Măriuța nu mai pridideşte cărînd tîrguielile la bucătărie, șoferul duce sticlele la pivniță, iar Lulu își ia soția în brațe și intră cu ea în răcoarea odăilor cu miros de levănțică, de lut și fructe proaspete. După masa luată pe terasă, picotesc amîndoi în șezlonguri, apoi se duc să se scalde în lac, pescuiesc sau respiră mirosul petuniilor, cu cîte o carte deschisă pe genunchi.

Seara, cînd se răcorește, Lulu își împachetează soția pînă la gît în pledul cu inițialele brodate de mîna ei, și se întinde în fotoliu, alături de dînsa. Încet, încet pleoapele li se îngreunează și adorm ținîndu-se de degetul cel mic pentru a-și continua apoi somnul în patul moale, cu așternutul răcoros, în culori vii, sub plapuma presărată cu flori de cîmp în țesătură.

Dimineața se trezesc unul cu brațul petrecut pe sub brațul celuilalt, cum au dormit.

Acum îndoiala Dinei s-a risipit cu totul; treptat, treptat, crescu încrederea în sentimentele bărbatului, care, încărcat de răspunderi, se maturiza pe zi ce trece. Căsnicia lor deveni o căsnicie adevărată. Pentru prima dată în viață, Dina cunoștea voluptatea de a i se purta de grijă.

Dar, într-o zi, Lulu sosește acasă cu mare întîrziere. La radio s-a anunțat mobilizarea. Era prima dată, după atîția ani, cînd se simțea îngrijorată ca pentru un soț adevărat. Avea totuși o temere. Era primejdios să se lege de omul acesta inegal, capricios, închis. Ar trebui să mai aștepte, să vadă cum se va purta față de dînsa cînd vor fi din nou la București, dar lucrurile acestea nu se pot cumpăni, și nici comanda.

Frunzele au început să îngălbenească. Copacii s-au scuturat. Numai petuniile mai rezistă. Stau amîndoi în jurul aparatului de radio și ascultă îngrijorați. Comunicate scurte anunță mersul luptelor. Refugiații se caută unii pe alții. Se iau măsuri severe în privința circulației mașinilor, dincolo de bariera orașului. Cursele autobuzelor încep să fie neregulate.

Dina, ajutată de Măriuța și de bărbatul ei, își face bagajele. Obloanele verzi ale vilei se închid pînă în vara viitoare. Culege un ultim buchet mare de petunii, pe care le va pune acasă în glastre, să aibă o fărîmă de Snagov cu dînsa. Se desparte cu greu de vilișoara albă, de gărduțul scund, printre florile căruia își zărea bărbatul sosind, odihnindu-se pe terasă. Compensația o găsește în baia de faianță care îi lipsise, în confortul și dinamismul vieții de oraș, care o absoarbe în scurt timp cu totul. Altele sînt acum preocupările Dinei. Războiul și stăruințele bărbatului ei o fac să închidă porțile teatrului. Acum este numai soție, așa cum și-a dorit toată viața, așa cum nici o femeie n-ar refuza să fie. Lulu o răsfață peste măsură. Nu-i refuză nici un capriciu. Descoperea în fiecare zi un obiect care să-i facă plăcere. Nu precupețește nimic cînd e vorba de îmbrăcămintea soției, pe care o vrea cît mai elegantă.

Dina e sobră de felul ei, și-l ceartă. Cu prețul unei pijamale cumpărată de la cel mai scump magazin ea și-ar fi putut confecționa două. Parfumul franțuzesc l-ar fi putut înlocui cu un parfum din țară. Atențiile lui o copleșesc. Ospețele se țin lanț. Prietenii și rudele care disprețuiau pe micul "secretar", sînt fericiți acum să-l cultive.

Lulu a devenit o persoană oficială, o relație utilă. Se abuzează de generozitatea lui, împinsă pînă la inconștiență. Amîndoi deschid larg ușile casei lor. Se împărtășesc din belșug toți acei care îi sfidau

odinioară. Cu toate că sînt vremuri excepționale, sau poate tocmai de aceea, Lulu cară cu amîndouă mîinile, umplînd cămara cu cele mai rare băuturi, pe care i le prezintă Dinei, atît de cumpătată, drept daruri oferite de furnizori ai legației. Ea crede acum orbește în tot ce face și ce spune el. Îi impune seriozitatea lui în căsnicie, conștiinciozitatea pe care o dovedește în exercitarea funcției importante pe care o ocupă. Uită complet trecutul frămîntat, imputîndu-și că luase greșelile inerente tinereții, copilăriei lui nesupravegheate, drept crime. Casa lor e acum o adevărată casă de păpuși. Se joacă amîndoi, iar cei dimprejur profită de pornirile lor generoase, aproape puerile. Vila din Snagov, mașina cu steguleț și tăblița cu cele două inițiale care le deschid toate barierele, stau la dispoziția tuturor rudelor și prietenilor.

Pe Dina o amuză să telefoneze zilnic florăriei care servește atît legației cît și caselor particulare ale diplomaților, dînd diferite adrese unde să se trimită flori în numele ei. Stăpîna florăriei le așează în coșulețe, deseori sub ochii și din inițiativa ei, ornîndu-le cu panglici de o simplitate voit cîmpenească. Uneori trimite orhidee, alteori flori de cîmp multicolore, cu miros aspru de mentă, după împrejurare. La rîndul său Lulu îi trimite aproape zilnic coșulețe cu flori rare și cu eternul bilețel: "Veșnicul dvs. admirator".

În toiul iernii organizează în casa lor cu mobilă Louis XV și calcio-vecchio, mese cîmpenești în amintirea Snagovului. Atunci Dina, care dovedise un deosebit talent în arta decorativă, transforma casa într-o cîrciumă națională, ornînd pereții cu cretoane colorate, cu ulcioare și străchini, servind țuica fiartă în căni de pămînt, mămăliga pe un fund de lemn. Cîrciuma căpăta denumirea de "Vaca verde", sau ceva asemănător. Lulu arbora atunci o cămașă națională cu șabace, se încingea cu un brîu roșu, și își punea floare la ureche. Dina se împodobea cu maramă și purta pe umăr o bundă sau cofă cu motive naționale. Pe subretă, care la ceaiurile și mesele de gală servea cu bonetică albă, cu guler și manșete scrobite trecînd solemn de la stînga la dreapta, o legau cu un testemel tivit cu mărgele. *Hors d'oeuvre*-urile[1] se servesc în hol. Pe măsuță se află cartonașe cu planul mesei și locul destinat fiecărui comesean.

Tot acest protocol, riguros respectat, este prezentat într-o formă umoristică și savuroasele gustări, în care Dina se întrece pe sine, sînt

---

1 Aperitivele(fr.)

consumate în picioare, creînd de la început o atmosferă de bună dispoziție care se menține tot timpul mesei. Masa, impozantă, dreptunghiulară, presărată cu flori, străjuită cu sfeșnice din bronz și faianță de Saxa cu brațe multiple și cu lumînări de ceară aprinse, văzută din holul neluminat, pare un decor de teatru.

Dintre toți acei ce îi cultivă, Lulu și Dina și-au ales doi oameni cu care se distrează mai mult. Unul e fratele Dinei și, al doilea, soția acestuia; doi oameni care s-au iubit sub ochii lor protectori și înțelegători, pe cînd nu aveau dreptul s-o facă, și s-au căsătorit apoi trecînd și călcînd peste suflete și prejudecăți. Pentru ei Dina și Lulu se frămîntă să inventeze jucării noi. Cînd au cîte o aniversare, comandă un dejun în patru, în cîte un cabinet particular, la Capșa sau la Cina. Cei doi găsesc de obicei sub șervet cîte un dar și o floare după anotimp. Au mai reținut după-amiaza aceea o lojă la un spectacol apoi fac împreună o plimbare cu mașina afară din oraș. Mai întotdeauna sîmbăta pleacă în patru la Brașov.

La "Aro" îi așteaptă două camere cu baie și o masă pe care șoferul o reține din timp pentru "domnul conzul". Cu toată bunăvoința îi este imposibil să priceapă că Lulu nu e conzul, deși are mașină C.D. *Maître d'hôtel*-ul o repetă cînd se apleacă pînă la pămînt să-i salute la intrare, și nu-i de mirare, căci rotofeiul secretar poate fi luat drept episcop. Cu toate că încă e foarte tînăr, Lulu are un pîntec respectabil.

După masă se duc la Timiș, să pescuiască păstrăvi. Cabana ce domină crescătoria îi cunoaște bine, ca și fata blondă cu obrajii îmbujorați de ger sau de căldura focului din vatră, care îngrijește de crescătorie. Fata aceasta, cu căciula ei cafenie asemenea ciobanilor de munte, așezată pe creștetul capului, cu cizmele și cîinii St. Bernard care o însoțesc pretutindeni, le înlesnește pescuitul. Înarmată cu o cazma, face o copcă în gheață acolo unde știe ea că se adună mai mulți păstrăvi să primească hrana, pe care un moșneag cu mustățile brumate o poartă într-un coș. Hrana se compune din bucăți de carne crudă înfipte în vîrful undițelor lungi de trestie, care vibrează în mîinile pescarilor improvizați.

Dina și Zaharia, șoferul, care o urmează la o distanță respectuoasă, prind cei mai mulți păstrăvi, spre disperarea lui Lulu, dovedit pescar fără noroc. În schimb el e acela care plătește sume destul de rotunjoare pentru păstrăvii care se zbat pe cîntarul instalat ad-hoc sub un șopron. Șopronul distonează puțin cu peisajul impresionant din jurul crescătoriei, așezată

la poalele munților și străjuită de brazi înalți care își întind ramurile ca niște brațe, încărcate de chiciură. Decorul acesta îi reamintește Dinei de trecerile ei prin Elveția, și o umple de nostalgie.

Cînd picioarele încep să-i înțepenească în cizmele lungi pînă aproape de genunchi, se retrage fără ca ceilalți să bage de seamă în fundul mașinii, lăsată pe un platou în plin soare. Îmbătată de frumusețea decorului, Dina se întinde, scuturîndu-și gîndurile de povara amintirilor.

Nu, n-a fost niciodată nefericită în căsnicie. Nu, n-a dus niciodată greul existenței. Nu, n-a fost niciodată dezamăgită.

Lulu este acum un bărbat foarte capabil pe care se poate bizui. Un bărbat alături de care cea mai pretențioasă femeie s-ar simți bine. Cînd intră la brațul lui într-un local, chelnerii fac mii de plecăciuni, serviciul este impecabil, și totul merge ca pe rotile.

Pe ea n-o mai preocupă nimic. Știe că are pe cine se bizui. Bărbatul ei descurcă lucrurile cele mai complicate și face față tuturor situațiilor. Iubită, răsfățată de el și de toți din jurul ei, își repeta cuvintele mamei lui Napoleon la fiecare ascensiune a fiului său: "*Pourvu que Ça dure*".

De sărbătorile Paștelui Lulu o răpea pur și simplu din mijlocul preocupărilor domestice, care o oboseau, fiindcă în casa lor se aduna toată lumea, și o ducea la Brașov. De data aceasta e mai preocupat ca oricînd. Aleargă de colo pînă colo avînd interminabile conciliabule cu Zaharia, trebăluind în jurul portbagajului mașinii, întotdeauna supraîncărcată cu valize, coșuri și damigene.

Bănuind că vroia să orînduiască lucrurile cît mai bine, Dina nu era mirată de zelul lui. De altfel, în ultimii ani nu se mai mira de nimic. Se deprinsese cu tot felul de lucruri bune și neașteptate care îi veneau de la el. Se complăcea fără să mai cerceteze, fără să se opună, în atmosfera de răsfăț la care credea că are în sfîrșit dreptul. Acum nu găsiră apartamentul pe care-l ocupau de obicei la "Aro" și fură siliți să se mulțumească numai cu o cameră la "Coroana". Dina apucă abia să-și scoată pălăria, cînd un om de serviciu îi aduse ei personal un pachet și o scrisoare. Pe plic, în loc de adresă, scria: "Pentru doamna de la camera 17".

Nu dădu nici un fel de atenție pachetului, și se grăbi să îl restituie omului împreună cu scrisoarea, convinsă că era vorba de o greșeală. Ea nu cunoștea pe nimeni la Brașov, și n-avea cine să-i trimită pachete. Se

adresă cu un surîs pe buze şi o urmă de melancolie în privire bărbatului care se uita afară pe fereastră:

- Nu e aşa, dragă, că pachetul acesta nu e pentru mine? Cu cîţiva ani în urmă s-ar fi putut să fie de la un admirator. Dar acum?

- Cine ştie?! răspunse el întorcîndu-se brusc. Poate că mai există şi acum vreunul.

Dina rîse silit, restituind pachetul.

- De ce te grăbeşti? Nici n-ai deschis scrisoarea!

- Cum? Să deschid o scrisoare care nu-mi aparţine?

Dina aruncă abia atunci o privire mai atentă asupra scrisului şi i se păru că seamănă cu al bărbatului ei.

- Deschide-l, păreau să spună privirile lui încurajatoare. Dina rupse uşor emoţionată plicul, şi citi:

"*Primiţi vă rog darul acesta, doamnă, de la eternul dumneavoastră admirator*"...

Dintr-o săritură, Dina fu lîngă Lulu. El o prinse de mijloc şi o învîrti cîtva timp prin cameră, apoi o aşeză binişor pe pat. Rămaseră cîtva timp mînă în mînă, mişcaţi.

- E puţin ridicol, zise în cele din urmă cu glasul voalat, să fii îndrăgostit de propria ta nevastă.

Dina nu-l mai auzea. Era preocupată cu despachetatul cutiei capitonate, în care se găsea un imens ou de ciocolată, legat cu o panglică de culoarea ciclamelor. Din interiorul lui răsăriră, ca din jobenul unui scamator, cîteva bijuterii, bomboane şi bibelouri de bun gust, aşa cum numai el ştia să le aleagă pentru bucuria femeii iubite.

Zaharia rîdea pe înfundate într-un colţ al odăii, ascunzîndu-şi pe jumătate faţa în cascheta pe care o ţinea mereu în dreptul gurii. Dina îşi lămurea abia acum zelul lor dinaintea plecării, ca şi graba de a închide cît mai repede portbagajul maşinii cînd vroise să arunce o ultimă privire, pentru a controla dacă nu s-a uitat ceva.

Les jours se suivent, mais ne se ressemblent pas[1] .

S-a scurs exact un an de la această scenă mişcătoare. E în ajun de Paşti. Dina roşeşte ouă, ca în toţi anii, ajutată de Măriuţa. În casă

1 Zilele se înlănţuiesc, dar nu se aseamănă (fr.).

plutește miros de cozonaci. Peste puțin, ei se vor înșira, ca în toți anii, pe bufetul din sufragerie, pudrați cu zahăr și înfofoliți cu hîrtie dantelată. Fiecare cozonac cu destinația lui: pentru frați, pentru prieteni, pentru rude.

Dina așteaptă în zadar chiotele de bucurie copilărească ale lui Lulu la vederea bunătăților înșirate, privirile lacome însoțite de plescăituri la anticiparea bunului lor gust, și graba de a descoperi un moment mai devreme, îngrămădindu-se la ușa bucătăriei, mîncărurile pregătite. Ele nu se mai produc.

Înapoiat tîrziu acasă, mormăie cu un aer plictisit printre dinți ceva care seamănă cu "bună seara". Își pune haina și pălăria în cuier și trece în baie să se spele. Nu rostește nici un cuvînt în legătură cu sărbătoarea apropiată. Nu mai ascunde nici o surpriză pe nicăieri.

Dina își înghite în tăcere lacrimile. Calcă în vîrful picioarelor, și parcă ar vrea să-și ceară iertare că îndrăznește să existe. Se găsește inutilă, plată și demodată cu respectul acesta pentru tradiții, care făcuse pînă mai ieri deliciul căminului lor.

Lulu evoluează acum în alte cercuri. Acolo femeile sînt sportive și n-au vreme de duioșii. Umblă vara ca și iarna, la minus 40 grade, cu capetele goale, cu ciorapi de lînă în bocanci grosolani. Acolo bunul simț se confundă cu ridicolul. N-are nimeni vreme de așa ceva. Oamenii sînt prea ocupați cu jocul de cărți. Se beau cocktailuri, se fumează, se flirtează și se trișează. A reluat relațiile cu "ai săi". Lucrul acesta s-a întîmplat cu prilejul unei nunți în familie.

Dina știa că "rupînd gheața", cum le plăcea lor să spună ori de cîte ori aveau prilejul, va rupe și vraja care învăluise pînă atunci în poezie căsnicia lor.

Într-adevăr, acolo Lulu era "domnul Ionică" pentru slugi, și Ionică pentru restul lumii. Duceau oamenii aceia un soi de viață colectivă, care nu avea nimic comun cu intimitatea căminului lor. În mijlocul acestor oameni, lipsiți de personalitate, zgomotoși, comuni și ipocriți, Dina se simțea stingheră. Stingher se simțise la început și el. Cînd pleca dintre ei era fericit să se întoarcă în aerul parfumat al casei lor și să părăsească atmosfera încărcată cu miros de scrum rece a casei unde se ducea din simplă obligație. Treptat se deșteptase în el, de undeva din subconștient, chemarea către lumea de unde plecase. Îl simțea înstrăinîndu-se încet, încet de dînsa și tot ce o înconjura. Avu o strîngere de inimă cînd, în ziua întîi de Paști, îi dărui un obiect minuscul, învelit într-o hîrtie

oarecare. Era un ou mic de lemn, pirogravat, înlăuntrul căruia se aflau două, trei bomboane strident colorate. El sintetiza întreaga stare a lucrurilor.

Dina pierduse cu desăvîrșire frînele, și el luase vînt asemenea unui cal nărăvaș. Pînă atunci fusese sobru în îmbrăcăminte. Nu-l interesa nici un amănunt de cochetărie. Ea luptase din greu să-l așeze în rînd cu lumea, dar el se opunea ori de cîte ori vroia să-l facă să arboreze o cravată sau batistă mai deosebită. Acum își cumpără o stofă cadrilată, din care își confecționă o haină fantezistă. Dina asista, ca întotdeauna, la probă. Cu o competență pe care nu i-o cunoscuse pînă atunci, Lulu ceru croitorului să-i facă haina largă, cu umerii căzuți, cu gulerul îndepărtat de gît, lungă și cu două șlițuri. Cît de mult se deosebea costumul acesta de hainele pe care i le comanda ea... Haine la două rînduri, așa cum îi stă bine unui om cumsecade, care ocupă un post de răspundere și un loc în societate alături de dînsa. Lulu nu știuse niciodată ce număr poartă la pantofi sau la guler. Dina făcea totul cum ai face pentru un copil nou născut. De altfel, el spunea cui vroia să-l asculte:

- Eu nu mai am nevoie de cap. Soția mea gîndește și pentru mine.

Într-o zi, îl văzu ascunzîndu-și mîinile cu grijă. Dina luptase ani de-a rîndul să-l convingă să și le îngrijească.

- Eu nu sînt femeie! îi răspundea el invariabil. Cît s-ar fi bucurat dacă, sub o formă oarecare, ar fi venit acum să-i spună:

- Iată, ți-am făcut voia! M-am hotărît să-mi îngrijesc mîinile.

Dar Lulu ascultase de un alt imbold, îngrijindu-le, și acum le ascundea. Firea lui se schimbase brusc. Simțea nevoia să cîștige mulți bani, el, care aproape nu avea nevoi.

Într-o zi, în mijlocul unei sindrofii, surprinse o convorbire între el și fratele său. Cînd s-a apropiat de ei, au tăcut.

- Aveți secrete, le spuse ea în glumă. Nu vreau să vă deranjez...

Lulu îi povesti mai tîrziu că discutaseră "afaceri".

De cîtva timp, vorbea prin somn, dînd din mîini și înșirînd cuvinte încîlcite, din care cu greu s-ar fi putut pricepe ceva. Cînd îl întreba ce îl frămîntă de nu-și mai găsește odihnă, răspundea:

- Nimic! Ți s-a părut. Ai visat. N-am vorbit niciodată prin somn.

Îl convinse cu greu să ia un calmant.

Într-o zi, le veni vestea rechiziționării vilei din Snagov pentru nevoile armatei. Vestea aceasta căzu pe capul Dinei ca o lovitură de măciucă. Snagovul era singura ei bucurie. Refugiul de care avea nevoie sufletul ei zbuciumat, mai cu seamă, după moartea mamei, care o zdruncinase. Moartea aceasta o surprinsese în cea mai proastă stare sufletească. Ciocnirile între ea și bărbatul ei nu mai conteneau. În casă era o atmosferă de iad.

Într-o după amiază, se întorcea frîntă de oboseală de la căpătîiul bolnavei. Îl găsi șopotind cu mama lui. La ivirea ei, amîndoi tăcură. Avu impresia că în casa ei cei doi complotau. La întrebarea ei dacă nu vroia să se ducă s-o vadă pe bolnavă, îi răspunse brutal:

- N-am timp de fleacuri!

Atunci, revolta înăbușită a Dinei izbucni. Avură un schimb de cuvinte tari. Lulu o jigni fără să țină seama nici de prezența aceea, nici de starea ei sufletească. Zări în ochii bătrînei, pe care o copleșea cu atenții și care o săruta prea mult, o licărire de bucurie. Se ghemui toată înlăuntrul durerii ei. Mama ei, buna ei mamă era pe moarte. Ce importanță mai avea restul? Plecă din nou la patul bolnavei, lăsîndu-l cu femeia aceea haină, străin de ea, indiferent la frămîntările ei. Cu toată veghea, cu toate îngrijirile, mama Dinei se sfîrși într-o dimineață cu soare mult și cu flori vesele în grădina casei.

Biata bătrînă nu putuse închide ochii pînă ce nu veniră amîndoi la căpătîiul ei. Cu mîinile ei tremurînde, le mîngîie capetele care se aplecară pe pieptul ei grele de gînduri. Dar Lulu se smulse brusc din atmosfera în care mama Dinei se despărțea cu greu de viață. Cu toată vîrsta înaintată, în trupușorul acela mic bătea o inimă, care tresărise de atîtea ori pentru copiii ei și care acum nu mai vroia să se oprească. Cînd sîngele încetase aproape să mai circule, cînd pulsul se rărise, inima tot mai bătea. În cameră nu se auzea decît tic-tacul ceasornicului, care mergea înainte, și plînsetele înăbușite ale copiilor.

Lulu plecase la treburi. Dina număra în neștire orele, așteptînd izbăvitoarea moarte să vină, să o facă un moment mai devreme orfană. Să nu mai vadă cît era de neputincioasă. Cum de nu-i putea restitui acum viața pe care, generoasă, i-o dăduse?

Înștiințat telefonic, bărbatul ei nu veni decît pe la trei, cînd foamea aduse la realitate familia, amintindu-i că aici pe pămînt sînt legi cărora trebuie să li se supună. Nu avu nici un cuvînt de consolare pentru Dina,

care încerca, fără să izbutească, să mănînce. Își aminti cum o asistase altă dată, în două împrejurări similare, cu ani în urmă, cînd moartea îi răpise pe doi dintre frați.

La înmormîntare, Dina se simți înfiorător de singură. Lulu o susținea de braț cu un aer de circumstanță și exact atît de îndurerat cît trebuie să fie un soț. Nu-i lipsea de la haină brasarda neagră, nici panglica de doliu de la pălărie. Îi lipsea însă inima care să bată lîngă a ei, aproape, pe inima ei. Acasă, după înmormîntare, el luă o carte și începu să citească, așa cum făcea întotdeauna ca să evite orice explicații. Dina se ghemui în fotoliul din hol și plînse încet, cu capul pe braț, ca un copil rămas singur pe lume.

De ce se îndepărtase Lulu de dînsa? Ce îi făcuse? De ce n-o mai iubea? Astea sînt lucruri care nu se întreabă și nu se explică. Trebuia să lupte să-l recîștige? Să îngroașe numărul cohortelor de femei deznădăjduite care recurg la tot felul de mijloace pentru a păstra un bun care pînă mai ieri a fost al lor și care într-o zi le scapă în chip absurd fără să știe de ce? Fiindcă s-a sfîrșit poate substanța imaterială căreia i se zice "iubire", sau fiindcă n-a existat decît în închipuirea lor și în lenea bărbatului de a mai schimba ceva?

Ținuta de doliu îi displăcea profund. Pierdută în văluri de zăbranic, în timpul căldurii toride de iulie se simțea de o mie de ori mai nenorocită. Trebuia cu orice preț să plece la țară, să respire, să scape de văluri, de condoleanțe, de slujbe bisericești și de anunțuri mortuare. Lulu se opunea din răsputeri acestei plecări, fără să țină seama că altădată plecarea la țară era un simplu capriciu, pe cînd acum era o nevoie adevărată. Nevoie de a-și odihni nervii și a-și întări sănătatea șubrezită.

- Sînt greutăți. E o stare anormală de lucruri, nu se poate pleca fără autorizație de la Prefectura Poliției, fără avizul Siguranței și al Ministerului de Interne!... repeta el.

Pentru Lulu, persoană aproape oficială, o asemenea autorizație era o formalitate fără importanță. Ar fi putut s-o ceară ca de la o autoritate la autoritate.

Dina simțea că era totuși altceva ceea ce îl reținea la București. Era legat de o anumită ambianță. Cînd argumentele lui nu mai ajungeau, ruga neamurile s-o convingă că era primejdios să te aventurezi acum departe de casă. Că ar fi mai bine ca evenimente neprevăzute să te

surprindă în casa ta. Dina, care n-a înțeles niciodată să renunțe la un program, se încăpățînă:

- Vom pleca! Trebuie să plecăm!

În subconștientul ei exista poate o dorință: să încerce acolo, la țară, să înnoade firul rupt în chip atît de brutal al romanului lor, să creeze o atmosferă de intimitate, unde să se regăsească pe ei, cu obiceiurile familiare, cu bucuriile naive de odinioară.

Se încinse o luptă surdă între cele două voințe. Era pentru prima dată cînd Lulu încerca să se opună, să nu se supună în totul dorințelor ei. Autorizația pe care el ar fi putut s-o obțină printr-un simplu telefon, o obținu Dina după multe stăruințe, alergînd pe o căldură caniculară, stingherită de văluri, speriată de contactul cu greutățile vieții, pe care îl pierduse de mult, de cînd el luase asupra lui totul, neîmpărtășindu-i ei decît rezultatele bune ale sforțărilor sale în luptă cu greul existenței. Dina dovedi încă o dată că, atunci cînd vroia ceva, izbutea, și că nici o durere, nici o opreliște nu-i putea știrbi voința. Găsi pretutindeni aceeași solicitudine, aceeași simpatie. Trăind de cîtăva vreme în umbra bărbatului ei, avusese impresia că nimic nu se poate îndeplini fără ajutorul lui.

În fața acestei voințe uriașe, Lulu fu silit să se plece.

Închiriară o vilă compusă din două camere, bucătărie, baie, tot în jurul lacului Snagov. Vila avea o barcă, legată de un debarcader primitiv. Peste lac, exact în fața ei, era vila în stil românesc a soților Balotescu, cu care se împrieteniseră la Snagov în ultima vreme.

Trăiseră ani de-a rîndul la țară singuri, fără să simtă nevoia apropierii acelora din afara casei lor. Acum, erau mulțumiți să aibă pe cineva care să împrăștie golul ce se crease între ei. Poate că viața de familie a acestor oameni îi va sluji și lui de exemplu, poate că atunci cînd se va "plictisi" - acesta era cuvîntul, oricît de greu i-ar fi venit Dinei să-i recunoască înțelesul- alături de dînsa, va găsi lîngă oamenii aceștia un divertisment care să-i facă din nou plăcută viața la țară, departe de Bucureștiul care începuse să-l atragă printr-un miraj nou, necunoscut pînă atunci.

Soții Balotescu, deși disproporționați ca vîrstă- soția avea treizeci de ani iar soțul șaizeci- păreau să se înțeleagă foarte bine. Odinioară inginerul unei mari întreprinderi, domnul Balotescu primea acum o pensie care îi permitea să trăiască iarna la București, unde avea în cel mai luxos cartier o proprietate, și vara la Snagov, în vila minunat

întreținută de mîna energică și pricepută a doamnei Balotescu. Vally, cum îi spuneau intimii, avea o licență și o cultură căpătate în afară de Universitate, care n-o împiedicau să stea la bucătărie, să cultive și să îngrijească de legume, de flori, de păsări, și să-și crească după carte copilul, un băietan de șase ani, pe care l-ai fi luat drept un copil de zece.

Copilul acesta, pe care Dina îl numea "sintetic" fiindcă Vally experimentase asupra lui, încă de pe cînd era în embrion, metodele de bună dezvoltare al fătului în pîntecul mamei. Metode pe care le schimbase pentru cele ale nutriției cu vitamina B și C și altele de-a lungul alfabetului, cu băi și tot felul de îngrijiri aplicate cu sfințenie la anumite ore din zi, s-ar putea spune și din noapte, căci Vally se deștepta, o dată, de două ori pe noapte pentru a vizita camera copilului pe care Fräulein adusă din nordul Germaniei o umpluse cu termometre, barometre, aparate micuțe de gimnastică, de cîntărit, de spălat nările, de susținut spatele copilului la masă, pentru a-l deprinde cu o poziție dreaptă, și așa mai departe.

În afară de pasiunea pe care o punea în creșterea rațională a copilului, Vally mai avea spaima microbilor. Toate lucrurile trebuiau dezinfectate, fierte, trecute prin flacără. Încolo, era o gazdă admirabilă, o soție din cele mai înțelegătoare și o gospodină cum rar se întîlnește.

Domnul Balotescu purta pe lîngă un pîntec enorm, un cap leonin și colilíu, sprijinit pe un grumaz solid, o bună dispoziție juvenilă care, de la trei pahare în sus devenea contagioasă. Căci domnul Balotescu avea și el bucuriile lui. Îi plăcea să dea oaspeților vinuri amestecate, preparate de el în pivnița construită anume din beton, cu rafturi, butoaie și alambicuri, unde cele peste cele cinci mii de sticle cu vinuri stăteau culcate unele lîngă altele drepte, după reguli anume stabilite și după cerințe știute de vinarul amator.

La gustările- pe care Vally cu înfățișarea ei de lady fină, subțire, în șorțul pe care îl purta din primăvară pînă tîrziu în toamnă, le pregătea cu o artă desăvîrșită, stăpînul casei oferea un vermut preparat de mîna lui. Băutura era însoțită de un cîntec, pe care cele două fete în casă, stilate, îmbrăcate în negru, cu bonete și șorțuri albe, scrobite și călcate cu migală în cute mici, regulate, nu-l confundau cu cîntecul pe care stăpînul îl cînta pentru vinul servit la friptură, pentru cel servit la pește sau desert.

La început, atmosfera din sufrageria imensă cu dale și grinzi, cu ferestre largi, care dădeau spre lac, cu pereții îmbrăcați în stejar afumat,

fără mobile multe, ca un living-room comod și odihnitor, avînd de-a lungul peretelui, la extremități, canapele înguste cu salteluțe moi, îmbrăcate în creton înflorat și o masă lungă, dreptunghiulară, aproape de perete, cu bănci și numai două scaune înalte, ca două tronuri, la cele două capete, pentru amfitrioni, cu vatra ei din cărămidă aparentă, voit afumată, cu sfeșnicele din fier forjat, era plăcut animată. La felul doi domnul Balotescu începea să cînte șansonete franțuzești, cîntecele *grivoise*[1] ale studenției, luîndu-și de gît soacra, o persoană extrem de volubilă și simpatică, pe care fiica ei, de o austeritate nordică, o ținea din scurt. Era o femeie voinică, mai mult scurtă decît înaltă, spre deosebire de Vally, mai subțire, zveltă și distinsă; avea un aer burghez de doamnă de familie, care, rămasă văduva unui notabil din oraș de provincie, își crescuse cu greu copiii. Acum își plimba tabietul, țigărușa și cafeaua, de la un copil la altul, cînd pleca din casa ei gospodărească, unde se adunau cucoanele, să mai afle ce mai e nou pe la București.

Cu mama soacră se mai destindea domnul Balotescu de încorsetările protocolului impus de Vally. Cu ea putea să înfulece în voie, după sufleuri și alte mîncări savant preparate, cățeii de usturoi la rasolul de vacă servit în talgere ovale, cromate, cu tot soiul de garnituri. Cu mama soacră își răcorea năduful atîtor etichete care îl sileau să-și controleze mereu ținuta, compusă dintr-un șorț de pînză cu greu stăpînit peste pîntecul imens și o pălărie de paie ca a fermierilor din Far-West. La al treilea fel de mîncare ochii începeau să i se facă mai mici, cîntecele erau cîntece populare românești, iar la desert deveneau și mai deochiate. Protocolul cădea cu desăvîrșire. La cafea, domnul Balotescu adormea în scaunul înalt ca un tron și toată lumea se ridica în vîrful picioarelor, să se risipească prin grădină, să se întindă în hamacuri, în fotolii comode, cu salteluțe moi, dungate ca niște zebre.

Fiul domnului Balotescu din prima căsătorie, student la Politehnică, invita domnii să facă o plimpare cu iola, iar doamna, care păstra în tot timpul năzdrăvăniilor de copil zburdalnic al soțului ei o atitudine corectă, ca și cum nimic deosebit nu s-ar întîmpla, și un zîmbet de sfinx, poftea doamnele sub salcia plîngătoare de lîngă lac. O salcie imensă și pletoasă, la umbra căreia aștepta cuminte o barcă neagră, ca o gondolă imensă, cu boturile întoarse.

---

1 Deocheate(fr.)

Între acești oameni mulțumiți, cu viața tihnită, și în atmosfera aceasta nădăjduia Dina să-și recîștige soțul. Numai că în viață lucrurile nu merg după un program preconceput.

În vederea plecării Lulu cumpărase o mașină luxoasă, un Mercedes-Benz decapotabil, de ultimă fabricație, cu o linie minunată, pe care Dina o trimisese la un atelier să i se facă huse pentru canapelele de piele roșie, și să i se pună la punct lipsurile inerente.

Ocupată cu pregătirile de plecare, nici nu băgase de seamă că reparațiile tărăgănau și mașina nu mai ieșea din atelier. Angajaseră un șofer, pe care îl plăteau numai să supravegheze în atelier punerea la punct a mașinii și să-i stimuleze pe lucrători. Zaharia fusese concentrat și urma să fie lăsat la vatră în curînd. Pînă la revenirea acestuia, angajaseră un băiat tînăr, cu înfățișarea destul de curățică, recomandat de garajul de unde Lulu cumpărase mașina pentru Dina și pe numele ei. După multă așteptare și lungi tărăgăneli, șoferul îi anunță triumfător că mașina îi așteaptă la scară.

- S-o duci la garaj pînă mîine dimineață! îi porunci Dina, iar dumneata treci la bucătărie să-ți dea Măriuța să guști ceva.

Șoferul trecu spre bucătărie, călcînd în vîrful picioarelor, cu chipiul în mînă. Dina privi în urma lui mulțumită. Încet, încet i se izbîndiseră toate dorințele. Vila de la Snagov, mașina, nădăjduia să-și recîștige și bărbatul, departe de influențele nefaste ale familiei lui.

A doua zi se sculă mai devreme, să poată orîndui totul pentru croitoreasa care lucra de cîteva zile la confecționarea pijamalelor și șorțurilor, singura ei îmbrăcăminte pentru tot timpul verii. Lulu se pregătea să se ducă la cancelarie, cînd se auzi soneria. Suna prelung, așa cum sună întotdeauna cînd prevestește o nenorocire. În ușă se ivi șoferul cel nou. Îl văzu apropiindu-se cu pași șovăielnici. Cînd ajunse în mijlocul camerei, duse brațul în dreptul ochilor și începu să plîngă.

Dina înțelese totul dintr-o clipă și se cutremură. În loc să ducă mașina la garaj, așa cum i se spusese, se lăsase ispitit de perspectiva unui cîștig și plecase cu ea afară din oraș, pe șoseaua națională, către Cîmpina. Mașina se lovise de o căruță, o răsturnase, ucisese un cal, iar acum zăcea numai bună de vîndut la fiare vechi, la marginea șoselei. Pentru prima dată de cînd îl cunoștea Dina, Lulu își ieșise din fire și îi trase o palmă șoferului.

- Îți dai seama ce-ai făcut? Nenorocitule! Am să intervin să ți se ridice permisul de conducere!

Lulu semăna acum cu orice bărbat. Ochii frumoși, cu gene lungi, care nu știuseră decît să privească surîzători, se rostogoleau acum în orbite furioși.

- Ieși afară! mai strigă el înnebunit, și îl împinse spre ușă.

Șoferul nu mai așteptă să i se spună a doua oară. Ieși cu capul plecat între umeri.

După plecarea lui, bărbatul Dinei izbucni:

- M-a nenorocit, bestia! Îți dai tu seama? Dintr-o prostie ca asta aș putea să-mi pierd slujba.

Dina nu vedea nici o legătură între accident și pierderea slujbei, dar el știa ce știa. Cu firea lui ascunsă, Lulu nu-i spusese că mașina fusese cumpărată pe numele legației. În vremurile excepționale în care trăiau, un simplu particular avea prea multe riscuri cînd avea automobil. Pentru a scăpa de aceste riscuri, făcuse un compromis de care avea acum să dea socoteală. Dina era convinsă că mașina a fost cumpărată pe numele ei, așa cum îi spusese el. Corectă cum era, n-ar fi admis niciodată falsul.

Lăsînd-o uluită, Lulu fugi cu prima mașină la Otopeni, să cocoloșească lucrurile, să cumpere calul săteanului, să înăbușe scandalul...

Între timp, șoferul veni plîngînd la Dina.

- Dacă mi se ia permisul, mă arunc înaintea trenului, spuse el printre sughițuri și hohote de plîns.

Dina nu se mai gîndi la mașina sfărîmată, la consecințele păgubitoare ala accidentului. Scoase un pumn de bani și i-l dădu băiatului:

- Urcă-te în tren și fugi repede din București, să nu te prindă "domnul".

Băiatul îi sărută mîna și plecă fericit.

Dinei i se luă o piatră de pe inimă. Scăpase un om de griji. Restul nu mai avea nici o importanță. Știa că orice se poate remedia, dar moartea este ireparabilă.

După accidentul mașinii, lucrurile se precipitară ca un coșmar, ca într-un film rulat repede, aproape de ora de închidere a cinematografului.

La două zile după cele întîmplate, Lulu veni acasă palid, cu gulerul hainei ridicat și cu privirea rătăcită.

- S-a aflat totul! Sînt un om pierdut! Am fost pus în disponibilitate.

Dina, care croșeta în fotoliu alături de masa pregătită și împodobită cu flori, scăpă lucrul din mînă. I se păru că nu înțelege bine.

- Ce s-a aflat? întrebă ea buimacă.

- Întîmplarea cu mașina.

Înțelese dintr-o dată și simți ca o lovitură în creștetul capului. Pămîntul îi fugi de sub picioare. Îl prevenise de atîtea ori, îl rugase cu lacrimile în ochi să nu facă nici un abuz, să nu uzeze de locul pe care îl ocupa decît pentru lucruri îngăduite. Tremurase tot timpul pentru el. Era în joc numele și reputația ei. Și apoi, o asemenea carieră, la vîrsta și cu pregătirea lui, nu era de disprețuit.

Se temuse întotdeauna să nu-l vadă trecînd de la micile incorectitudini ale tinereții la altele mai mari. Știuse să se poarte în ultima vreme atît de frumos cu dînsa, încît se reabilitase complet în ochii ei. Era aproape sigură că îl vindecase de toate relele deprinderi, de toate racilele păstrate din copilărie. Vru să se năpustească asupra lui, să-și verse tot ce refulase atîta vreme, dar îl văzu pierdut și o cuprinse mila. Se porni să-l încurajeze, să-l mîngîie. Își dădu dintr-o dată seama că orice i-ar fi făcut omul acesta n-ar fi putut să-i poarte dușmănie. Lulu era Lulu. Trebuia luat așa cum era.

De multe ori, cînd îl vedea atît de nepăsător în fața vieții, cinic, neștiutor ca un copil, și de o superbă inconștiență, îi dorea, în gînd, să sufere și el, să se lovească și el de greutăți, să sîngereze, să se umanizeze. Acum îl vedea suferind cu adevărat și își dăduse seama că nu i-o dorise din toată inima. La douăzeci și nouă de ani Lulu suferea pentru prima dată. Pînă la vîrsta aceasta Dina cunoscuse toate durerile lumii. Pierduse un copil, un soț, luptase cu viața, avusese succese și înfrîngeri. Fusese doborîtă sufletește, se regăsise și iar fusese înfrîntă. Niciodată, nimeni n-o ajutase. Nu era răzbunătoare. Îl va asista din toată inima.

Alergă la cei mai apropiați prieteni să o ajute să-l stimuleze, să-i ridice moralul. Prietenii aceștia erau fratele și cumnata Dinei, părtași ai atîtor zile frumoase. Dar oamenii sînt așa cum i-a lăsat Dumnezeu, mai buni sau mai răi. De cele mai multe ori săritori la petreceri, dînd înapoi la primejdii. Dina avu o mare dezamăgire. Își dădu seama că nu pentru ei fusese entuziasmul cu care îi întîmpinase pînă atunci, ci pentru

mașina cu steguleț și tăbliță C.D., pentru petrecerile costisitoare, pentru ospețele îmbelșugate și celelalte avantaje ce se duceau odată cu pierderea postului de secretar al unei legații. Lulu nu mai prezenta nici un interes, și, în timp ce Dina, încă tremurîndă de emoție, povestea cum s-au petrecut lucrurile, soția fratelui, pe care și-o apropiase ca pe o prietenă, manifesta o singură îngrijorare: supa, care fusese servită ș-acum se răcea pe masă... Înțelese încă o dată că prietenii sînt buni numai în momente bune. Va încerca să-l pună ea singură pe picioare, să-l susțină, așa cum făcuse tot timpul, chiar și din umbră.

Lulu era demoralizat, speriat, frînt. Dina lupta din răsputeri să-i ridice moralul; dar după un șir de nopți albe, se hotărî să-și cheme ajutoare. O scrisoare lansată ca un S.O.S. adună în casa ei pe cei mai importanți membri ai familiei lui. Fratele cel mare, sora, pentru care Dina avea un profund sentiment de dragoste și prietenie, și bărbatul acesteia.

Veniră imediat, dar, spre surprinderea ei, nimeni nu se alarmă. Spaima ei exagerată pentru consecințele abuzului pe care îl săvîrșise Lulu îi făcu să rîdă. Incorectitudinea lui față de instituția care îi acordase toată încrederea li se păru o bagatelă.

- În negoțul pe care îl exercităm noi, minciuna și înșelătoria sînt singurele mijloace pentru a ne menține, spuse fratele lui Ion, care îl divulgase, cu ani în urmă, ca pe un mitoman și un hoț.

Cît despre sora lui, se mulțumi să-l învăluie într-o privire dulce și un zîmbet protector, pe cînd bărbatul acesteia, indiferent și străin de tot ce auzea, ceru ceva de mîncare.

Lulu se duse la bucătărie să-i pregătească ceva, servitoarea fiind îndepărtată, pentru circumstanță. După ce mîncă și bău, cumnatul își aminti că au un prieten comun, care ocupa un post important la Ministerul de Externe. Conveniră să-l roage să stăruie pe lîngă șeful protocolului ca greșeala secretarului să se lichideze numai cu retragerea agrementului, și fără alte consecințe.

Pentru Dina, greșeala luase proporții mult prea mari. Tustrei o priveau ca pe o exaltată, ca pe o nebună. Ei erau cu totul de partea lui Ion. Dar acum trebuiau să plece. Fratele cel mare avea tocmai o afacere urgentă de lichidat. Sora se uită la ceas și își aminti de o întîlnire pe care n-ar fi vrut s-o piardă. Cît despre cumnat, căscă, se întinse, îi dădu o palmă zdravănă pe ceafa lui Lulu și rosti sentențios:

- Totul se aranjează în viață, *mon cher*[1] ! Ne ducem mîine cu prietenul nostru la un pahar. Restul va merge de la sine.

Dina ar fi avut poftă să le strige în față:

- Să vă fie rușine la toți! Sînteți niște oameni lipsiți de orice simț moral! Ați pierdut sau n-ați avut niciodată cinstea sufletească. Dar se abținu, cum o făcuse în atîtea rînduri, cînd îi auzise de căsnicia lor demodată, afișînd o mentalitate de oameni emancipați, în concepția lor modernă.

Fratele cel mare vorbea de infidelitățile lui conjugale ca de niște "destinderi" inerente menajului, iar sora de "micile abateri" de ordin sentimental ale soțului ei ca de un aperitiv luat în oraș înainte de masa servită acasă. În familia Dinei, familie de intelectuali, care nu practicau înșelătoria și minciuna pentru a se menține, emanciparea aceasta s-ar fi numit "promiscuitate" sau ceva asemănător. Își înăbuși cu greu revolta. Asta e tot ce puteau să facă neamurile, pe care le răsfățase în timp de belșug și voie bună. În minte îi veniră cîteva fraze dintr-o carte a lui Mirbeau: "*Personne ne comprend personne. Personne n'aide personne. Chacun est seul, seul, dans la vie* [2] ..."

Ar fi vrut să-i găsească o nouă ocupație. Să nu aibă prea mult timp să se frămînte. Să-i dea iluzia că face ceva. Se gîndi o clipă și găsi. Părăsită de multă vreme, arhiva "Atelierului" avea nevoie să fie pusă la punct. Lulu își curbă din nou spinarea și făcu ce-i cerea femeia lui, care se vădise mai tare ca el. Dinei i se strînse inima. Nu-i mai plăcea să-l vadă în spatele ei, ca o umbră, ca un paj ducîndu-i trena. Rolul de soț-consort nu-i mai stătea bine. Se obișnuise să-l simtă dominînd. În scopul acesta îl ajutase să urce, chiar dacă în urcușul lui căutase s-o strivească, s-o facă să simtă că el era stăpînul.

Lulu încercă să facă ceva. Lucră o dimineață întreagă încordat, în timp ce ea făcea sforțări să reia din nou frînele de conducere ale "Atelierului". Aveau suficiente mijloace de trai. Totuși, nu puteau sta fără să facă ceva. Luară în tăcere masa. După-amiază, el reîncepu lucrul de acolo de unde îl lăsase. Dar deodată Dina auzi un zgomot și intră în camera de lucru. Lulu aruncase la pămînt un vraf de dosare și se trîntise pe pat.

---

1 Dragul meu (fr.)

2 Nimeni nu înțelege pe nimeni. Nimeni nu iubește pe nimeni. În viață, fiecare e singur, singur...(fr.)

- Nu mai merge! Nu pot! Nu mai pot! urlă el, și își ascunse capul în perne.

Se apropie încetișor și-l mîngîie pe păr, așa cum ar fi mîngîiat un copil bolnav. Deodată, Lulu sări drept în picioare. Își aruncă brusc capul pe spate, își potrivi șuvițele de păr căzute pe frunte și o privi.

În privirea aceea Dinei i se păru că ghicește un sentiment asupra căreia Odette o făcuse de mult atentă. Era ceva din revolta sclavului ajuns stăpîn, care vroise să-și răzbune toate umilințele, și acum zăcea din nou înfrînt la picioarele ei.

Încercării ei de a-l ajuta, de a-l ocroti, el îi opuse o rezistență dîrză. "Nu, nu mă vei avea la picioare", părea să spună atitudinea lui. "M-ai învățat să umblu singur. Voi umbla. Voi călca peste tine chiar dacă ar fi să te strivesc sub călcîiul meu". Dar Dina trecu peste această impresie și-l mîngîie:

- Nu te mai frămînta atît! Regele a murit, trăiască regele! Nu vei mai fi secretarul legației Egiptului. Vei face altceva. Iată, de pildă, domnul Balotescu are un capital pe care vrea să-l investească în ceva. În afară de situația lui de pensionar, a încercat să înființeze un birou de import și export. Are și firmă înregistrată, și local, și telefon. Ți-am mai vorbit de dorința lui de a lucra cu tine. Pe atunci, nici nu vroiai să auzi. Acum n-ar fi rău să încerci să lucrezi în direcția aceasta. Nu e o situație extraordinară dar pentru început e ceva.

- Nici nu mă gîndesc, îi răspunse Lulu, răsplătind cu ostilitate înțelegerea și dorința ei de a-l ajuta.

Susținu că nu-i datora ei nimic din situația lui, și nici nu vroia să-i datoreze.

- Vroiam numai să-ți dau o sugestie. Mai sînt, fără îndoială, și alte lucruri de făcut, zise puțin deconcertată Dina.

Prietenul cu influență la Externe aranjă oarecum lucrurile. Dina află mai tîrziu că dacă Lulu n-a avut de suportat consecințele abuzurilor lui era datorită omului acela influent, care o făcuse împotriva convingerilor lui, numai de dragul ei. Pe de altă parte, se duse la un alt prieten cu trecere la legație, și încercă să obțină reintegrarea lui, pentru cîtva timp, numai de formă, așa, pentru reabilitare. Dar Lulu nu mai vroia să dea ochii nici în ruptul capului cu acei care îi acordaseră odinioară toată încrederea, și pe care le-o înșelase.

Sub pretext că vrea să mai schimbe atmosfera, Dina îl duse într-o seară aproape cu sila la soții Balotescu.

- Trebuie să mai ieșim în lume, zise ea. Poate că nu toți oamenii sînt ingrați.

Într-adevăr, soții Balotescu se arătară neschimbați, cu toate că știau că nu vor mai beneficia de mașina care le stătuse pînă atunci la dispoziție, și de alte avantaje. Dina aduse vorba despre afacerea pe care ar putea-o înjgeba împreună cu Lulu, care venea cu aportul muncii și cu relațiile sale. Pus în situația aceasta, bărbatul ei nu mai putu da înapoi și la propunerea de a trece la fapte, se retrase cu domnul Balotescu în birou, să discute în voie, pe cînd doamnele rămaseră să ia o ceașcă de ceai, în sufragerie.

Întreprinderea se înfiripă repede grație începutului care exista, dar căreia îi lipsise mîna energică a unui conducător. Domnul Balotescu avea numai bunele intenții și unele legături cu firmele din străinătate.

Lulu învățase de la Dina cum trebuie lansată o întreprindere. Moștenise de la dînsa dinamismul, abilitatea și ordinea. Spre bucuria ei, îl văzu avîntîndu-se plin de entuziasm în noua lui ocupație. Frații lui se alăturară și ei, adăugînd biroului de export o afacere de produse chimice foarte căutate, care progresă într-atît, încît în curînd i se creă o sucursală.

Munca fusese istovitoare. Profitară deci de cîteva zile de sărbătoare, să plece la țară să se odihnească, în vila închiriată, cu care încercau să se acomodeze. Ca de obicei, Dina orîndui și pregăti totul în așa fel ca Lulu să se simtă ca la el acasă. Dar, în cele trei zile pe care le petrecură în decorul minunat al Snagovului, el fu cu totul absent.Mînca foarte puțin, nu dormea aproape deloc. Alerga mereu la telefon, să afle ce mai e nou pe la București, și dădea semne de mare neliniște. La cea mai ușoară tentativă a Dinei de a-l aduce la realitate, de a-i reaminti că venise să se repauzeze, să se distreze, devenea aproape furios.

- De distracție îmi arde acum? răspundea iritat.

Dina puse totul pe seama stării lui sufletești. Lovitura primită fusese prea brutală, atît de puternică, încît cu greu își putea reveni în fire.

Vila cea nouă li se păru monotonă. Descoperiră o alta, vecină cu a soților Balotescu, abia terminată. Era o vilă modernă, confortabilă, cu

o terasă frumoasă, cu un parc imens. Chiria era cam exagerată, dar Lulu nu precupețea nimic cînd era vorba de un agrement. Se întoarseră la București mulțumiți că au găsit ceva pe placul lor.

Era în ajunul plecării. Dina nu-și vedea capul de treburi, cînd primiră un telefon de la Lorica.

- Venim să petrecem cîteva zile la tine, la Snagov, zise ea cu glasul acela de muzicuță, pe care nu-l mai auzise Dina de multă vreme.

Lorica își trăise între timp romanul ei. Stoian făcuse o carieră strălucită. Devenise una din cele mai căutate vedete ale teatrului de operetă. Odată cu aceasta îi veniră și alte succese. Lorica afla din spusele binevoitorilor de toate aventurile lui. Suferise, se zbuciumase, dar nu mai încercase să se sinucidă. De astă dată divorță și se recăsători.

Actualul ei soț era frumos ca un zeu, instruit și... lucru nou în viața ei, foarte bun gospodar. O iubea cum nu mai iubise pe nimeni pînă atunci. Căsnicia ei cu Stoian fusese o căsătorie de boemi. Lorica n-avea nici cea mai mică idee de gospodărie. Era foarte puțin feminină, deși plină de feminitate. Nu o preocupase niciodată prea mult interiorul, nici toaletele, cu atît mai mult bucătăria. Pe vremuri îi orînduia oarecum lucrurile Dina, încercînd pe cît era posibil s-o organizeze.

Traian, soțul ei actual se pricepea admirabil în arta decorativă. Îi făcu un interior cum nu avusese niciodată. Adusese în casă cărți îmbrăcate în pînză înflorată, tablouri, bibelouri, acoperise mobilele cu cretoane vesele, creînd o atmosferă de intimitate caldă, și accentuîndu-i nota artistică. Apoi începu să se ocupe de îmbrăcămintea ei. Îi schiță rochiile de stradă și de scenă, îi moderniză pieptănătura, fardul, silueta, silind-o să facă gimnastică și să țină regim. Lorica avea tendința să se îngrașe, ceea ce ar fi însemnat un dezastru pentru cariera ei de ingenuă. Din punct de vedere practic, știu să o scoată în evidență, punîndu-i în valoare calitățile artistice. Ceea ce nu reușise în atîția ani talentul ei, reuși în scurtă vreme presa, pe care Traian se pricepu să i-o organizeze.

Lorica era acum o stea de primă mărime, strălucind alături de Traian, care îi era partener. Personalitatea lui artistică, la început neconturată, era acum de o frumusețe excepțională, de o statură și o distincție de lord. Pe lîngă toate acestea, Traian avea talente multiple: actor, decorator, administrator și ziarist. Lorica nu mai reușea acum să satisfacă ofertele de angajament pentru iarnă și vară ce i se făceau, dar Traian, cu spiritul lui practic, socotise că ar face mai bine să creeze un

teatru propriu, în care să-și exploateze ei singuri munca. Profitară de cele cîteva zile libere pînă la punerea în aplicare a acestor planuri, să plece la țară. Pentru prima oară în cariera ei, Lorica își putu permite luxul cîtorva clipe de vacanță, și vroia să le petreacă la prietena ei de zile grele.

Dina se dădu peste cap să orînduiască totul în așa fel, încît să le facă șederea plăcută, într-o casă care nu era a ei, și în care nu avusese nici timpul să se instaleze. Cum i-ar fi putut refuza Lorichii repaosul pe care o viață întreagă îi reproșase că nu și-l îngăduise? Sosirea lor o umplu de bucuria și nădejdea unei reînvieri a vieții atît de tihnite odinioară. Cele două perechi cu vieți atît de asemănătoare, distonau totuși. Traian avea față de Lorica duioșia și curtoazia pe care o avusese pînă mai deunăzi Lulu față de Dina. Preocupările intelectuale ale unuia contrastau cu actualele preocupări ale celuilalt. Lulu își descoperise adevărata lui vocație. Era un negustor convins. Făuritor de poeme la optsprezece ani, speriase, la treizeci, pe cei mai încercați întreprinzători cu spiritul lui de *brasseur d'affaires*[1].

Pentru toată lumea era acum domnul Ionică. Subalternii îi spuneau chiar "jupînul". Spre disperarea Dinei, el se complăcea în atmosfera în care intrase, ca și cum ar fi trăit în ea decînd lumea.

Glumea cu negustorii angrosiști, spunea anecdote nesărate cucoanelor, lua aperitive prin bodegi, unde avea întîlniri de afaceri, se îngrășase peste măsură, și nu avea aerul să deosebească atmosfera cancelariei de legație de atmosfera tarabei de acum. Cînd întrebă de ce nu interzisese oamenilor să-i spună "domnul Ionică" sau "júpînul", îi răspundea cu aerul cel mai natural din lume că nu vede nici un inconvenient din asta.

Traian fusese trimis parcă anume ca un termen de comparație pentru ținuta de acum a bărbatului ei.

Aproape în fiecare dimineață Lulu și Balotescu plecau sub pretextul aprovizionării celor două case, în satele vecine, încărcînd mașina cu sticle de vin din pivnița asociatului, și reveneau tîrziu, prăfuiți, cu hainele în neorînduială, dar... bine dispuși. Lulu cumpărase în ultima vreme o mașină mică, purtînd o marcă neînsemnată. De cîte ori Dina vroia să facă uz de ea, îi atrăgea atenția că mașina e a întreprinderii și că are altă întrebuințare. Se întrebase pînă atunci care

1 Om de afaceri (fr.)

anume. Acum era pe deplin lămurită. Mașina servea escapadelor celor doi asociați. Dina se simțea față de Lorica extrem de prost. Căuta să suplinească pe cît putea prezența bărbatului, scuzîndu-l pentru absențele lui. Interese de afaceri îl țin departe de casă, spunea ea mințînd inutil.

Cu toate atențiile și calitățile lui Traian, nu părea nici ea prea fericită. Dina evita orice explicație, iar prietenul ei păstra o rezervă, care nu-i îngăduia să caute să-i pătrundă taina. Totuși, într-una din zilele triste, ploioase, în care Traian fusese corupt de cei doi asociați să-i însoțească în hoinăreala lor, Lorica, stînd cuibărită în fundul patului, își mărturisi îndoielile. Trecea prin aceleași stări sufletești prin care trecuse și Dina pe cînd Lulu era micul ei secretar. Ea era acum o stea de primă mărime, iar el făcea primii pași în teatru. Dar mai tîrziu? Era tînăr, frumos, inteligent. Cît timp va mai fi al ei?

Dina cunoștea precis termenul, judecînd după fapte, care rar se dezmint, dar nu îndrăznea să dea exemplul căsniciei ei nenorocite în ultima vreme, și spuse fără să fie convinsă: "Nici o regulă fără excepție".

"Bărbații sînt niște canalii, dragă!" nu mai făcea parte din repertoriul Lorichii, pe care Traian o stilase, o făcuse mondenă.

Îmbrăcată și pieptănată în felul celei mai autentice vedete de la Hollywood, o artificializase, dar numai în aparență.

Dina își amintea cu regret că de pe vremea cînd erau încă foarte tinere, își propuseseră să fie decente, atunci cînd se vor apropia de maturitate. Să nu se fardeze exagerat, să nu poarte culori stridente... Lorica nu-și ținuse cuvîntul. Părul ei, platinat, era dat pe spate ca al unei școlărițe, buzele îi erau fardate mult peste conturul lor. Purta cercei mari, coliere colorate și poșete atîrnate pe umăr, ca poștașii.

Într-adevăr, trupul ei de fetișcană, cu umerii înguști, cu sîni mici și mișcări grațioase, se păstrase tînăr, în ciuda vîrstei, dar pe față începuseră să se brăzdeze cutele oboselii.

Dina ar fi vrut să-i reamintească de dorința lor de a rămîne decente, așa cum făcuse și dînsa, dar știa că masca aceasta făcea parte din regia impusă de soțul și managerul ei, și nu vroia să se atingă de lucruri prea delicate. Cu toate că la început o izbise reclama puțin americană pe care înțelesese Traian s-o organizeze, publicînd în gazete de specialitate fotografii și scene din viața lor intimă, îngăduind anumitor indiscreți să stăruie pe toate tonurile asupra fericirii lor conjugale perfecte asupra interiorului și vieții lor. Socoti că nici Lorichii, odinioară atît de

modestă, atît de stîngace în organizarea publicității, atît de străină în tot ce era cabotinesc, nu trebuie să-i placă. Fusese totuși singurul mijloc de a o scoate din anonimat. Scopul scuză mijloacele, își zise ea căutînd să se înșele singură.

Odată cu plecarea Lorichii, un șir de necazuri se abătură din nou asupra capului Dinei. Lulu petrecea mai mult la București decît la Snagov, iar cînd era acolo, pretexta că are de lucru cu Balotescu, și plecau împreună prin împrejurimi. Dina simți nevoia să se apropie de cineva. Se legă de doamna Balotescu.

Ponderată, cerebrală, senină, Vally o odihnea. Ea nu resimțea absența soțului. Avea copilul, grădina, gospodăria și viața ei, cu totul și numai a ei. Trăise din totdeauna la fel, fără să reacționeze. Casa lor nu fusese niciodată un "galoș", și menajul nu fusese un menaj de păpuși. Era una din miile de căsnicii unde soția domina în casă, respectată de toată lumea, iar soțul își făcea viața în afară, după pofta inimiii, respectîndu-și, atît cît era necesar, datoriile de soț și de părinte. Influența lui asupra lui Lulu fu contrarie așteptărilor Dinei. Cînd i-a propus pentru prima dată să petreacă o seară pe săptămînă ca doi celibatari, Lulu a fost neplăcut surprins.

- Auzi ce-mi propune Balotescu, i-a spus aproape indignat Dinei. Să ieșim într-o seară numai noi, bărbații, să facem chef.

- Și de ce nu? se prefăcu mirată Dina.

- Puah! Ce urît ai spus! Balotescu e un vicios. Să nu ne mai jucăm cu el!

Totuși, continuă "să se joace" pînă se prinse.

Acum se simțea din ce în ce mai singură. Cînd întîrzia neobișnuit de mult la București, Lulu îi aducea o brățară, o haină de blană sau un alt obiect de preț. Iar duminica sau în altă zi de sărbătoare, cînd era silit să stea la Snagov, îl vedea plictisindu-se de moarte. Pe el nu-l mai interesa nimic din ceea ce făcuse farmecul vieții lor. Nu-l preocupau decît afacerile. Făcea tot soiul de combinații îndrăznețe și productive, dar în timp ce domnul și doamna Balotescu își frecau mîinile spunînd că întreprinderea merge admirabil, Lulu cerea bani din caseta Dinei pentru diversele plăți și investiții. Se hotărî să-l întrebe de ce nu produceau nimic afacerile multiple pe care le făcea, dar Lulu începu să-i facă teorii, din care nu înțelegea nimic, așa cum făcea pe vremea "Atelierului", și Dina renunță să mai încerce a înțelege.

- Vezi, tu nu te pricepi. În afaceri, cîștigul nu vine imediat.

- Dar domnul Balotescu e mulțumit de încasări...

- El e capitalistul și poate să ridice cît vrea, îi răspunse prompt Lulu.

Dina nu mai cercetă, și băgă din nou capul în nisip. Viața lui se scurgea acum între un chef la București și altul la Snagov. Lulu aducea munți de carne, de pește, tot soiul de specialități de la Capșa, în frapiere ținute la ghiață pînă la ora cinei. Șoferul, servitoarea și celelalte ajutoare, nu mai pridideau cu servitul oaspeților, care nu se mirau, dar acceptau totul, comentînd dezmățul acesta, în zile de război, cînd și pîinea era o problemă. Dina îi atrăgea atenția că și-a pierdut măsura, dar Lulu se dezlănțuise și nu se mai putea opri. Pentru a-și echilibra bugetul, făcea economii reducîndu-și nevoile ei personale la maximum.

La București venea rar, pentru cumpărături și pentru coafor. Atunci lua masa la "Cina", unde Lulu comanda tot ce era mai scump sub ochii uimiți ai lui Balotescu, care era sobru în alegerea bucatelor, atît la restaurant cît și acasă. Pe cînd umblau într-o zi după cumpărături, Dina porunci șoferului să meargă ceva mai repede.

- Casa trebuie să fie neaerisită de atîta vreme, zise ea.

- Vă înșelați, doamnă, o aerisim în fiecare zi, îi răspunse prompt el. "Domnul Ionică" vine zilnic, pentru telefoane. Am fost chiar ieri să luăm niște pachete cu bani, pe care le-am dus la bancă.

- Pachete cu bani?

Dina nu mai avu liniște.

Întrebat asupra acestor pachete, Lulu răspunse că erau, se înțelege, banii întreprinderii, și că el personal, era foarte strîmtorat. Ar face bine chiar să-și mai reducă cheltuielile. Să nu mai atragă atenția lumii, într-un moment cînd războiul a înfometat și a sărăcit lumea, cu bijuteriile și cu "goma" ei.

Dina se revoltă. Ea nu purta decît ceasul de mînă, o brățară și un inel, de care nu se despărțise niciodată. Le avea din copilărie și o legau de ele amintiri scumpe. Lulu făcu scandal și vru să plece cu mașina la București fără să se mai întoarcă, s-o lase singură acolo, cu toată gospodăria, într-un moment cînd mijloacele de locomoție lipseau cu desăvîrșire. Dina păstrase pînă atunci toată rezerva, toată decența în privința neînțelegerilor din ultima vreme. De astă dată se hotărî să calce totul în picioare, să recurgă la soții Balotescu.

Îl găsi acolo, tocmai în momentul cînd vroia să se urce în mașina care, din lipsă de spațiu, era garată în curtea lor. Cînd o văzu, îngălbeni,

se ului și încercă s-o calmeze. Dina ar fi avut de spus lucruri care ar fi tulburat armonia dintre cei doi asociați. Dar el încercă s-o îmbuneze, făgăduind că va veni în ziua aceea mai devreme la masă și-i va aduce "bunătăți".

Lașitatea lui o dezgustă ca de obicei. Era tîrîtor și meschin. I-ar fi fost ușor să-l strivească așa cum strivești o rîmă. Se mulțumi totuși să-i întoarcă numai spatele. Din clipa aceea, hotărîrea ei era luată. Cine era omul acesta burtos, suficient și burghez, și ce căuta lîngă dînsa? Ei îi plăcuse băiatul firav, care îi aducea de 1 martie, în loc de mărțișor, un fir de ață roșie, de ziua ei un ghiocel și un teanc de poeme, iar la fiecare aniversare o cărticică legată cu panglicuțe și acoperită cu desene naive reprezentîndu-i pe el și ea ca pe doi bătrînei care se țin de mînă.

"Și tot așa pînă în anul 2000", scria el dedesubt.

O săptămînă petrecută în spitalul militar, unde îl internase Dina în timpul mobilizării lui- care, grație intervențiilor ei, n-a durat decît opt zile-, îi inspirase o altă cărticică, în care el, "regele spitalului", petrecea tot timpul privind la verighetă și evocînd-o pe ea, "tutoană mare", care vorbea cu "domni străini"...

Acesta fusese omul de care se apropiase odinioară sufletul ei de copil. Ce avea comun cu "domnul Ionică" de acum?... Hotărîtă să dea cărțile pe față, Dina puse o serie de întrebări domnului Balotescu:

Nu, mașina nu era a întreprinderii, ci a bărbatului ei. Afacerile mergeau admirabil și cîștigul fusese împărțit în mod egal. Află, spre uimirea ei, că aproape tot capitalul din această vastă întreprindere, era investit de el, și că mai avea și alte capitaluri în alte întreprinderi. Își aminti abia atunci că primise în nenumărate rînduri conturi de bancă din străinătate și din București pe numele lui, cărora nu le dăduse nici o importanță. Erau banii unor prieteni, care se serveau de numele lui pentru a se "camufla", o asigurase el.

O rugase din vreme să-i caute un seif pentru unul din membrii legației, pe la băncile unde avea relații. Află mai tîrziu că îl căutase chiar pentru el.

- De ce aveai nevoie de seif?

- Pentru diverse documente pe care le avusesem la legație.

Cînd îl întrebă de cheie, se încurcă, apoi bolborosi ceva. Spuse că o dăduse în păstrare unuia din frații lui.

Dina era acum edificată. Așa cum bănuise, Lulu dusese tot timpul celor unsprezece ani petrecuți împreună o dublă existență. Așa cum o

prevenise Odette, omul acesta se folosise de ea numai pentru a-și face o situație. Cu puțin timp înainte, îi ceruse să reducă ceva din pensioara ce o servea Dina mamei sale, în timp ce conturile lui în Elveția și Statele Unite creșteau. O îngrețoșă comedia pe care o jucase omul acesta pentru un "blid de linte" la început, și pentru a agonisi munți de aur mai tîrziu. Le împărtăși soților Balotescu hotărîrea ei de a divorța. N-o crezură.

- Ve-ți vedea! le spuse hotărîtă Dina, și începu să-și strîngă lucrurile pentru plecare.

Era decisă să pună ordine în casa și în viața ei. Să se isprăvească odată cu gluma aceasta proastă. Ea avea alte chemări. Trebuia să se întoarcă la munca ei, la preocupările ei de altă dată. Grandoarea unei vieți de minciună și neliniște nu stăteau bine unei firi simple, cinstite. Dina nu se aventurase niciodată în întreprinderi complicate. Ea își căuta bucuriile în lucruri mici, simple. Ele îi umpleau mai mult sufletul decît orgiile, fastul și falsa strălucire a unei vieți care nu îi aparținea. Stăpînea o casă frumoasă la București. Avea o vilă la țară, cîteva bijuterii și un fond de rezistență, care îi permitea să trăiască decent o viață întreagă. I se făcu dor de cărțile ei, care o priveau mustrător din rafturile bibliotecii. Avea poftă să se concentreze asupra unui rol pe care i-ar fi plăcut să-l joace. Și apoi vroia să ceară de la viață dreptul de a îmbătrîni în voie, fără a fi silită să facă eforturi obositoare și ridicole pentru a părea mereu tînără.

Lulu era acum, la treizeci de ani, un bărbat bine legat. Deocamdată, gras cum era, cu capul lui mare și cu aerul lui bonom, deosebirea de vîrstă nu bătea la ochi. Dar mai tîrziu?... Dina își trimise fratele să-l întrebe ce avea de gînd să facă.

- Ce vrei să fac? O să mor cu ea de gît!... i-a răspuns făuritorul de poeme de odinioară!

Bietul Lulu! Cît se înșela! Dina nu era femeia pe care cineva s-o suporte, care să se resemneze a îngroșa coloana, și așa destul de compactă, a femeilor care duc jugul căsniciei pe grumazul lor plecat, fiindcă așa l-au dus și mamele și bunicile lor, în virtutea inerției, în virtutea eternei supuneri specific feminine care se pleacă în fața unui destin implacabil. Ea nu putea fi o soție care să tolereze orice pentru "o bucățică de pîine". Nu-i lipsise niciodată, și n-avea să-i lipsească. Era energică, muncitoare, modestă, și nu-și închinase niciodată sufletul vițelului de aur.

Nu! Nu va muri cu "ea de gît", așa cum se resemna s-o facă.

... Și într-o seară, cînd veni mai tîrziu ca de obicei acasă, fără să o prevină, fără să o anunțe la telefon, așa cum făcea întotdeauna chemînd-o de zeci de ori pe zi pentru a-i spune iar și iar eternul "te iubesc", Dina îl dădu afară ca pe o slugă care își luase prea mult nasul la purtare.

Paharul se umpluse și nu se mai putea. Trebuia să se reverse.

*

Singură! Din nou singură după unsprezece ani de viață în doi, de răsfăț, de înșelătoare securitate. Dina duse pumnii încleștați la gură, îi mușcă, își trecu mîinile pe față și le opri la tîmple, unde simți bătaia sîngelui, care năvălise puhoi și-i învălmășise gîndurile. Singură! O presimțise de mult. Chiar atunci cînd era înconjurată de rude și prieteni, cînd Lulu o copleșea cu atenții. Avusese în nenumărate rînduri senzația de gol, și se cutremurase. De multe ori, în momentele cele mai bune, se făcea o tăcere în jurul ei, și parcă din toate ungherele se ridicau glasuri care strigau: "Într-o zi vei fi din nou singură! Mereu singură! Ești hărăzită să trăiești în singurătatea de care ți-e groază. Nu vei ieși din ea decît la intervale, pentru a recădea din nou. Vei avea întotdeauna bani, bani și iar bani! Să nu mai ceri altceva! Tu nu ai dreptul! E blestemul tău! Trebuie să-l porți cu resemnare!" Atunci se întorcea în mijlocul oamenilor, se făcea mai îngăduitoare cu toți, căuta scuze pentru poznele din ce în ce mai mari ale bărbatului ei. Își aminti că o prezicătoare îi citise bărbatului în palmă:

"Matale îți cam lipsește bărbăția... Nu prea ești bun de sămînță... Acum dormi, nu-ți dai seama de ce se petrece în jurul matale, dar pe la treizeci de ani te vei deștepta; ți se ia vălul de pe ochi și te vei porni... Vei cîștiga bani mulți, și atunci îți lași nevasta..."

Dina îi reaminti de prezicerile ghicitoarei în ziua cînd el împlini ziua fatală. Drept orice răspuns, Lulu a îmbrățișat-o rîzînd, apoi a scos verigheta din degetul mîinii stîngi și a mutat-o în degetul mîinii drepte:

- Gata. Am divorțat și m-am însurat tot cu tine!

Dar pentru ea ajunsese aproape o obsesie. I-o spunea fie în glumă, fie la cea mai mică neînțelegere:

- Ai acum treizeci de ani, te-ai deșteptat, ți s-a luat vălul de pe ochi, ce mai aștepți?

Acum divorțau, spre bucuria avocaților și a tuturor corbilor profitori de dezorientarea și haosul în care se găsesc de obicei oamenii în asemenea împrejurări.

Dina simți o mare liniște în primele zile ale despărțirii. Își aranjă dulapurile, își puse ordine în hîrtii. Citea, ieșea însoțită de Măriuța, care purta atît de frumos costumul-taior și era atît de corectă în ținuta ei, încît o puteai lua drept o domnișoară; Lorica spunea despre ea că e o perlă. Într-adevăr, era un noroc pentru Dina că o avea. În aparență aspră, fata aceasta nu avea totuși un suflet rău. În serile de bombardament, sta în genunchi, cu capul culcat pe patul Dinei pînă la ziuă. O îmbrăca, o dezbrăca, îi scotea pînă și bijuteriile, pe care le așeza frumos în caseta în care era toată averea Dinei. Ea ținea acum socotelile, ea administra totul. Era singura ființă ce-i mai rămăsese.

Odată cu plecarea lui, Lulu luase cu el totul. Familia, prietenii, furnizorii și toate relațiile Dinei. Era o moștenire de care nu vroia, nu putea să se despartă. Dina nu mai putea face un pas fără să afle că el trecuse cu un moment înaintea ei pe acolo. Se hotărî să-și schimbe furnizorii. Își îndepărtă familia, care trecuse cu arme și bagaje de partea inamicului. Evită prietenii. Îi cumpărase pe toți cu banii lui. Închiriase un apartament la doi pași de casa ei, la soția unui fost ministru, cu tot ce se afla într-însul. Cu bibliotecă, cu argintărie, valet și bucătăreasă, care își înfipse mîinile pînă la coate în buzunarele larg deschise ale proaspătului îmbogățit. Acum, Lulu, Ion, sau domnul Ionică cheltuia cu o frenezie de nebun din banii dosiți prin bănci, după cum fuseseră dosiți odinioară prin ghete, pălării și căptușeli. Dinei îi ajungeau la ureche ecourile banchetelor și nebuniilor pe care le făcea "domnu", într-o epocă de constrîngere, de teroare și de sărăcie cruntă. Nemaifiind sub supravegherea ei, o luase razna, ca un cal nărăvaș scăpat din buestru. Toți din jurul său profitau de starea aceasta anormală, abuzînd fără scrupul și fără să se întrebe de proveniența averii acesteia, de mijloacele de care se slujise pentru a o agonisi. Principalul era să trăiască toți bine. Schimbarea totală și bruscă a firii lui o făcea pe Dina să se gîndească la o criză prin care trecea, la un dezechilibru total. Omul de odinioară, atît de timid și modest, cu nevoi puține, era acum îndrăzneț, vanitos și inutil dezlănțuit. Făcea acte de filantropie pentru a fi lăudat; cumpăra două mașini deodată. Timidul de odinioară, pe care Dina îl făcea cu greu să se îmbrace corect, purta acum fulare de mătase naturală, batiste colorate, ostentativ scoase din buzunarul hainei și, în timp ce Dina

intrase voit în umbră, făcea să se vorbească despre el în toate ocaziile, în lumea în care intrase.

Timpul îi părea acum Dinei nespus de lung. Pentru a și-l umple, își reluă lecțiile de limba engleză, încercă să joace șah, să croșeteze, să cînte la vioară. Diminețile îi treceau mai ușor. Se scula foarte devreme, comanda prin telefon alimentele de care avea nevoie pentru ziua aceea, apoi aștepta maseuza, o femeie voinică, simplă și curată, cu care lua cafeaua, lăsînd-o să povestească vrute și nevrute, pentru a-i mai goni gîndurile. După ea sosea medicul casei. Acesta, pe lîngă injecțiile calmante pe care i le făcea, cu mînă ușoară, era și confidentul Dinei. Trecuse și el prin situații asemănătoare și o înțelegea. După-amiezele, dacă nu ieșea cu soția unui pictor sărac, boem și tovarăș de suferință, și le petrecea citind sau ascultînd versurile pe care unul din cei mai buni poeți vecin cu dînsa, venea să i le citească. Din cînd în cînd aduna la o ceașcă cu ceai pe cîțiva cunoscuți, oameni străini de viața ei anterioară, care nu-l cunoșteau pe Lulu și nu-i vorbeau de el.

Pe Dina o dezgusta să audă vorbind de omul acesta, pe care ea îl scosese din umbră fără să-i prevadă o atît de tristă celebritate. Se vorbea de el ca de un îmbogățit de război sau de un aventurier în stil mare, care organiza banchete de milioane, oferea blănuri și bijuterii femeilor ușoare, juca jocuri de noroc la sume fantastice și învîrtea tot felul de afaceri necurate. Dina ducea mîinile în dreptul urechilor, să nu mai audă, și se ruga de fiecare să nu-i mai vorbească de el. Din poemele lor, el făcuse o chestiune penibilă de publicitate. Tot ce se întîmpla între ei în timpul divorțului trecea prin cenzura familiei. Povestea lor începută cu versuri și sfîrșită lamentabil, era depănată cu glas tare în jurul taberei unde trona micul negustor, în prezența oamenilor de serviciu. Dezgustată, jignită pînă în adîncul ființei ei, Dina ar fi fugit dincolo de graniță, dacă împrejurările excepționale prin care treceau n-ar fi reținut-o.

Cîteva cucoane mai în vîrstă insistau s-o mărite. Se năpustiseră asupra ei o serie de samsari, bijutieri și tot soiul de păsări rapace, să o convingă să cumpere bijuterii și alte obiecte de valoare în vederea inflației. Creaseră o atmosferă de panică în jurul ei, care avea s-o decidă să-și ia un tovarăș s-o apere, s-o echilibreze. În casa ei era acum un du-te-vino ce nu-i mai îngăduia nici să mănînce la vreme, nici să

doarmă decît cîteva ore pe noapte. Hărțuită de un proces de divorț cu avocați angajați azi, pentru a-i vedea mîine trecînd de partea lui, asaltată de negustori ce se concurau sub ochii ei, de expertize, de plasamente, unele mai bune, altele mai rele, în funcție de evenimentele care se precipitau zguduind omenirea, Dina își pierdu un moment capul. Neavînd pe nimeni s-o sfătuiască, își apropia pe cîte cineva pe care-l credea prieten, pentru a avea revelațiile cele mai surprinzătoare. Războiul îi transformase pe toți oamenii în negustori. Nimeni n-o cultiva fără un interes oarecare. Ingineri, avocați, medici, toți vindeau, cumpărau, intermediau. Orice om, oricît de prevăzător, și-ar fi pierdut capul în fața atîtor curse, șiret și abil întinse. Dina se apăra pe cît putea. Acum era pe punctul să capituleze. În dezorientarea ei, se gîndi să se adreseze primului ei bărbat. Spre deosebire de Lulu, era un om extrem de cinstit și de drept. El nu-i va refuza, desigur, un lucru atît de neînsemnat: un sfat, o vorbă. Iată tot ce-avea să-i ceară. Nu-l mai văzuse de cincisprezece ani, de cînd s-au despărțit fără să știe prea bine de ce, aproape dintr-o glumă. Dina avusese un angajament bun în străinătate. El nu fusese de acord cu plecarea ei. Asta era tot! "Dacă pleci, să nu te mai întorci niciodată!" i-a spus el. Ea rîse la început. Știa cît de puternică era dragostea lui. Nu va putea trăi fără dînsa. Dar el nu glumise. Se despărțiră fără surle și fanfare, așa cum s-au căsătorit.

Dina înțelegea abia acum că nimeni nu e indispensabil, și că orice se poate înlocui.

La ezitările lui de a o revedea, îl asigură că nu mai avea nici un motiv să se teamă de întîlnirea aceasta. Ce ar mai fi avut să-și reproșeze? Erau acum doi oameni aproape bătrîni, recăsătoriți, în afară de orice gînd, dezbărați de patimi mărunte. Se lăsă convins și îi fixă o întîlnire pentru a doua zi, la ora cinci după-amiază, la redacție. Dina ceru îngăduința să amîne cu două zile întîlnirea. "Nu pot mai devreme", îi zise. În realitate era și ea speriată de această întrevedere și nu știa cum să o facă mai îndepărtată.

În cele două zile care o despărțeau de întîlnirea lor, se sili să nu se gîndească deloc la clipa cînd vor fi unul în fața celuilalt, și la cele ce avea să-i spună. Să lase totul să vină de la sine, așa cum va simți în clipa aceea. Se îmbrăcă simplu, se fardă foarte puțin, cum făcea întotdeauna cînd nu era pe scenă. Se privi în oglindă. Avea înfățișarea unei femei serioase, cuminți. Dacă ar fi avut el, și nu celălalt, norocul

s-o cunoască așa cum era acum! Dina avea aproape sobrietatea femeilor nordice.

Prost sfătuită, făcuse greșeala de pune cariera ei mai presus de sentimentul cinstit și sincer ce-l avusese el pentru dînsa. Ea nu fusese decît un copil zburdalnic, cu toate expansiunile inerente vîrstei; el nu avusese răbdare să aștepte să-i treacă surplusul de exuberanță. Trăia într-un mediu boem, într-adevăr, dar Dina avea un fond cinstit și o doză de puritanism ce o ținuseră deasupra tuturor ispitelor. Nu era mondenă! Nu cunoștea jocul de cărți, nu fuma, nu se pasiona după toalete, nu ieșea prea mult din casă. Își iubea interiorul, îi plăcea cărțile bune, muzica, adora teatrul și era îndrăgostită de natură.

La ce bun să se mai gîndească la toate acestea?

Nu-l găsi la ora și locul hotărît. I se spuse să-l aștepte jos, în biroul tipografiei, unde mirosul de cerneală, zgomotul rotativei, forfoteala și atmosfera înfrigurată din preajma apariției gazetei o tulburară profund. Își aminti cum îl aștepta cu ani în urmă să termine lucrul și să plece împreună, strîns înlănțuiți, acasă, la cuibul lor. Aveau pe atunci viitorul înainte, care le surîdea... Se întreba dacă locul ei nu fusese acolo pentru totdeauna, dacă atmosfera aceasta nu-i intrase în sînge. Îi era cald. Luă o gazetă să-și facă vînt. Pe manșetă era imprimată adresa lui. O adresă. O simplă adresă, și cît însemnase pentru dînsa... Purtase și ea vreme de zece ani numele scris pe adresa aceasta...

Dina se ridică să plece. Constată că s-a înșelat. Nu era încă pregătită pentru întîlnirea aceasta.

- Vă poftește domnul secretar sus! îi spuse cu glas tare cineva.

Cine vorbise? Despre cine era vorba? Ce secretar?

Dina se ridică greu. Omul care vorbise o conduse cu liftul pînă la etajul al cincilea. Se opri în fața unei uși, pe care scria: "Secretarul de redacție". Bătu ușor, și fără să mai aștepte răspunsul intră. Îl găsi în fundul unei odăițe, cu vrafuri de ziare prin colțuri și cîteva mese de scris. Stătea la aceeași masă săracă de lemn nelustruit, fără postav verde și călimări somptuase, cu capul puțin aplecat într-o parte și scria. Era așa cum îl lăsase cu cincisprezece ani în urmă. Îmbrăcat modest, cu obrajii subțiri, cu ochii duși în fundul capului și cu o urmă de ușoară oboseală pe chipul, altfel, neschimbat.

Dinei îi fugi gîndul la celălalt, în hainele lui de proaspăt îmbogățit, de o croială impecabilă, cu pîntecul proeminent și cu aerul de negustor bine hrănit. Un sentiment de duioasă, aproape maternă

părere de rău o cuprinse. Destinul e atît de nedrept! Răsplătește cu bine pe cei răi, și cu rău pe cei buni! Muncitor, cinstit și din cale afară de uman, lucra pe același tărîm de treizeci de ani, muncă de zi și noapte, fără vise mari, fără combinații. În schimb, își păstrase integritatea caracterului și stima lumii. Se ridică în picioare la intrarea ei și-i oferi un loc.

- Iartă-mă că te-am făcut să aștepți. Am fost la o îmormîntare.

Murise un prieten comun, un bătrîn cărturar, ce jucase un rol însemnat în viața lor, la începutul căsniciei, care îi ocrotise cu dragoste paternă. Dina își strivi o lacrimă între gene. Plecă repede ochii, să nu i-o surprindă. La cererea ei, îi dădu cîteva amănunte asupra morții lui, apoi îi spuse că e gata să o asculte. Vizitatoarea își roti privirea prin cameră. Nu erau singuri. El înțelese și-i făcu semn cu capul. Trecură în altă cameră. Aveau cîteva trepte de coborît și era întuneric. Își aprinse lanterna și o apucă de braț ajutînd-o să coboare.

Se aflau unul în fața celuilalt după cincisprezece ani de viață trăită atît de deosebit și parcă nu se întîmplase nimic. Dina se temuse de revederea aceasta. Nu știa ce se va petrece cu ea cînd se vor găsi față în față. Credea că i se va opri inima în loc. Că va cădea doborîtă de emoție... dar nu se întîmplă nimic, absolut nimic deosebit. Erau singuri, într-o cămăruță slab luminată de un abajur de sticlă verde. Nu pierdu nici un amănunt din tot ce-i înconjura. El îi făcu semn să șadă. Încercă să-și aprindă o țigară. Îi văzu degetele ușor îngălbenite de tutun, tremurînd. În cele din urmă renunță. Dina își plimbă privirea prin cameră, să nu vadă el că l-a surprins tulburat. Ar fi vrut să plece fără să-i mai spună nimic. Ce drept avea să-l tulbure? Se căsătorise. Era mulțumit. Își refăcuse viața. Se pomeni vorbindu-i de devalorizarea bunurilor, de imobile, de bijuterii, de tot ce constituia o sfidare a stării ei sufletești reale. El rămase intransigent la tot ce-i cerea să facă pentru salvarea acestor bunuri.

- După cum văd, nu m-ai iertat, spuse Dina, și se ridică să plece.

- Eu iert, dar nu uit!

- Ce aveai de uitat?

- Cît m-ai făcut să sufăr.

- Dar tu?...

Fostul bărbat al Dinei se ridică în picioare și, lăsînd la o parte orice rezervă, se porni să vorbească mult, ridicînd brusc tonul, așa cum făcea odinioară cînd aveau vreo neînțelegere.

- Ba tu mi-ai făcut mie rău! Din pricina neîngăduinței și a neînțelegerii tale, pentru expansiunile inerente vîrstei, am trecut prin atîtea suferințe...

- Ba tu mi-ai făcut rău!

- Ba tu!...

Dina se îndreptă spre ușă.

- Nu mai are nici un rost să ne mai certăm acum. Iartă-mă că te-am tulburat. Am venit prea devreme. Voi mai aștepta cincisprezece ani...

Cuvintele ei căzură ca un duș rece peste febra pe care izbutise să i-o transmită și ei. O conduse pînă la lift. În fața lui se opri automat și apăsă în neștire pe butonul soneriei. Dina nu mai așteptă liftul. Nu mai așteptă nimic. Fugi pe scări sărind cîte două trepte deodată, după ce întinse o mînă ca de lemn bărbatului împietrit, cu ochii întrebători, cu cealaltă mînă înțepenită pe butonul soneriei.

În stradă, se strecură printre mașini, trăsuri și tramvaie, fără să-și dea seama pe unde calcă, fără să știe unde merge. Era tulburată pînă în adîncul ființei ei și fericită cum nu mai fusese de cincisprezece ani. Nu rezolvase nimic din ceea ce avusese de rezolvat, dar aflase că o coardă a inimii, pe care o credea amorțită pentru totdeauna, vibrase adînc din fundul celor două suflete înfrînate pînă la martirizare. De ce își strică oamenii viețile? De ce trăise ea unsprezece ani alături de un străin? De ce nu rămăsese lîngă omul vieții ei? Un astfel de om nu-l întîlnești decît o singură dată. De ce?

Rătăci cîtva timp pe străzile mici și întortocheate din dosul Atheneului. Pe acolo trebuie să fie străduța unde locuia prietenul ei, pictorul, cu soția lui. N-ar fi putut să se ducă de-a dreptul acasă, cu toate că n-ar fi fost atît de singură în seara aceea. Trebuia să vadă lume, să împărtășească prietenilor bucuria și sfîșierea ei. Încheiase pentru totdeauna un capitol trist din viața ei și era mișcată. Întrebă pe un trecător dacă aceea era strada pe care o căuta. Da, aceea era. Ajunsese orbecăind, mecanic pe o noapte de camuflaj total acolo unde vroise să ajungă. Îl găsi pe pictor singur.

- Unde e Adela? întrebă ea.

- S-a dus să facă tîrguieli pentru masa de seară. Se întoarce îndată. Vrei să-ți fac un ceai?

- Nu, mulțumesc.

Adela reveni curînd. Cînd o văzu pe Dina se bătu cu palmele pe obraji.

- Tu erai aici? Ce coincidență! M-am întîlnit chiar acum cu Drăgușel, în magazinul unde m-am dus să tîrguiesc. Mi-a spus că te-a văzut. Umblai fără lanternă pe întuneric și nu nimereai strada. Părea foarte amuzat de faptul că întrebai pe un trecător de strada noastră. I-am spus să urce la noi, fără să bănuiesc că te va găsi aici. Mi-a răspuns: "Nu pot, trebuie să duc de mîncare la ai mei". L-am întrebat dacă nu i-e dor de casa lui; "Ba da! Chiar acum cîteva zile era să mă întorc, să cer iertare ca un prost, dar am fost tare și acum mi-a trecut". În timp ce vorbea astfel, alegea niște fructe. Apoi atrase atenția vînzătorului să-i pună o cegă mai mare, în timp ce acesta punea niște felii de șuncă pe cîntar: "Vezi să fie fără grăsime", spuse, povestind că o văzuse pe Dina rătăcind singură, noaptea, pe întuneric.

Rezistase acum, cum rezistase atunci cînd vroise să se întoarcă la dînsa.

Dinei îi era indiferent totul. Față de toată poezia renăscută în sufletul ei într-o clipă, proza aceasta, învăluită în felii de șuncă, o îndepărta de Lulu din ce în ce mai mult.

Încercarea de a cere un sfat primului ei bărbat eșuase. Se hotărî să nu mai ceară nimănui sfaturi. Să facă așa cum o va tăia capul. Ce importanță avea un milion de lei mai mult sau mai puțin în liniile mari ale vieții?... Dina își da acum seama că nu trăise degeaba. Întîmplarea o servise copios. Știa mai mult decît ar fi dorit să știe care era deosebirea între sentimentele primului și celui de al doilea bărbat al ei pentru dînsa. Puse un lacăt de aur la ușa coliviei inimii ei, încuind pentru totdeauna ultima imagine a celui dintîi, și asmuți toți cîinii, să gonească din ograda amintirilor, pe cel de al doilea. Hotărî să termine cu dulcegăriile, să nu mai plutească în nori, să-și croiască un drum neted pentru a doua parte a vieții ei. Nu-i reușiseră căsătoriile din dragoste, se va căsători din nou - căci avea o infirmitate, nu putea trăi singură -, cu un necunoscut despre care îi vorbise una din doamnele care o oboseau cu propuneri de căsătorie. Dina nu mai punea alte condiții viitorului bărbat decît să fie trecut de cincizeci de ani și să-i placă liniștea. Doamna, care în realitate era o domnișoară bătrînă, îi propuse să se căsătorească cu un medic, care trăise pînă atunci în Italia. Evenimentele l-au surprins în România. Avea patruzeci și opt de ani, n-a mai fost căsătorit niciodată și dorea să-și întemeieze un cămin. Restul n-avea importanță, cum n-avea importanță ceea ce gîndea Dina, hotărîndu-se să accepte să-l cunoască.

Ieși în oraș să trimită flori soției medicului ei de casă, care născuse. Era prima oară, pînă atunci nu băgase de seamă. Florăria care o aproviziona îi rezerva zilnic buchetul ei de violete de Parma, pe care ar fi fost nenorocită dacă n-ar fi avut cui să-l ofere în ziua aceea. Odată, se pomeni ducînd buchețelul avocatului ei, un om complet absorbit de paragrafe și proceduri, și spunînd: "Am găsit buchetul acesta atît de frumos, încît n-am putut să mă abțin de a-l cumpăra. Dacă n-ai ce face cu el, oferă-l unei doamne, să zicem soției unui prieten". Avocatul o privi lung, îi mulțumi și căută o vază în care să-l pună. "Săraca! Necazurile au cam înnebunit-o", trebuie să fi gîndit el, dar Dinei îi era egal. Își făcuse bucuria de a oferi cuiva flori în ziua aceea. De astă dată, buchetul are să-și îndeplinească menirea, își zicea ea coborînd cele cîteva trepte ale florăriei. Dar la ultima treaptă simți că-i fuge terenul de sub picioare, călcă în gol și se pomeni lungită pe dalele florăriei. Își simți cotul brațului drept pe care se sprijinise, smintit din loc.

- Un medic! Chemați repede un medic! Mi-am rupt brațul, avu ea prezența de spirit să spună.

Fu așezată pe o sofa din camera alăturată; i se dădu un pahar cu apă. Își ținu brațul cu mîna stîngă și, văzînd că nu era chip să se găsească un medic, telefonă doctorului ei de casă. Cu toată lipsa de mijloace de transport, medicul sosi în mai puțin de cincisprezece minute. O culcă pe sofa și, cu foarte multă îndemînare, îi suci brațul. Osul dislocat își reluă cu un sunet sec locul.

În tot timpul acestei operațiuni dureroase, Dina nu scosese nici un stigăt. Era palidă și îi tremurau genunchii. Atît. Tot palid era și doctorul, a cărui frunte se îmbrobonase. Își scoase fularul și îl legă pe după gîtul Dinei, apoi o luă de brațul cel sănătos și o însoți pînă acasă.

Era o zi de duminică. Măriuța ieșise la plimbare. Pe Dina n-avea cine să o ajute la dezbrăcat. Doctorul plecase. Nu-i rămînea decît să-și pună comprese reci, cu mîna stîngă, și să constate că singurătatea nu e deloc recomandabilă în momente de acestea. A doua zi, brațul se umflă și mai tare. Era plin de echimoze. Prietenii ei, pictorul, Adela și poetul o sfătuiră să facă o radiografie. Dar cum să ajungă la radiolog? Picioarele îi erau de gelatină. Măriuța avu ideea să-i telefoneze lui Lulu, să-i trimită una din mașinile lui. Răspunse că una e la reparat iar cealaltă în provincie. Va trimite însă un specialist s-o vadă. Cînd află de intervenția Măriuței, Dina fu cît pe-aci s-o dea afară; cît despre specialist, refuză să-l primească. Abia după cîteva zile se putu urni din pat. Radiografia

nu arăta nici o urmă de fractură, dar brațul nu se dezumfla și era din ce în ce mai țeapăn. Se înțelege că pretendentul la mîna ei trebui să se resemneze să aștepte vindecarea.

În dimineața zilei de 4 aprilie 1944 Dina se deșteptă mai bine dispusă ca de obicei. Cedase insistențelor Măriuței de a se duce la coafor să-și mai aranjeze părul, neglijat cu desăvîrșire în timpul bolii. A doua zi urma să aibă loc "întrevederea", care devenise povestea cu cocoșul roșu pentru nerăbdătorul pretendent. Își luă în grabă baia și se duse la coafor. Purta o rochie neagră, pe care n-o mai purtase de mult, rochia ei de doliu, o pălărie mică de aceeași culoare, pantofi cu tocul jos, comozi, așa cum punea de cîte ori se ducea acolo unde femeile arborează de obicei tot ce au mai bun, luîndu-se la întrecere între ele.

Dina avea întotdeauna, văzîndu-le îmbrăcate după ultima modă, cu cățel de toate rasele și mărimile, un gînd de compătimire pentru bieții soți anonimi, care asudau prin fabrici, laboratoare, cabinete și birouri, pentru a plăti frivolitățile acestor animale de lux. Cu mersul lasciv, ca de panteră, cu unghiile violete sau negre, după fanteziile modei, ele își petreceau jumătate din viață la coafor, iar cealaltă jumătate, la cărți sau la croitoreasă. Pe Dina o coafa o femeie cu înfățișarea aspră, pe care o dă munca dură în picioare, de dimineața pînă seara. O chema "domnișoara Șerban", cu toate că era măritată, iar clientele îi spuneau simplu, Șerban. Era respectuoasă, conștiincioasă și gata s-o servească și la miezul nopții, dacă i-ar fi cerut-o. De cîte ori o vedea, Șerban o întreba dacă a citit ultima noutate apărută în librării. Ea citea tot ce apărea bun. Își formase o bibliotecă, pe care i-ar fi invidiat-o și cel mai pasionat bibliofil.

- E singura mea plăcere. Seara, oricît de tîrziu aș veni, citesc, iar duminica și sărbătorile, renunț la orice distracții pentru o carte bună. Păcat că nu cunosc o limbă străină și trebuie să aștept pînă apar ultimele noutăți în românește, spunea cu un oftat Șerban.

Cu Șerban îi plăcea să stea de vorbă în timp ce îi înfășura părul pe degete, cu dexteritate profesională, transformîndu-l în melcișori deși, ce aveau să se prefacă în bucle.

Intrase de mult sub cască. Își întinse confortabil picioarele pe un scăunel, pentru a petrece comod cele patruzeci de minute de zgomot infernal și de caniculă artificială, cînd Șerban se aplecă la urechea ei și-i strigă:

- Ieșiți repede! A sunat alarma!

Dina îi zîmbi neîncrezătoare și rămase mai departe sub cască. Trebuie să fie vreun exercițiu de apărare pasivă, își zise ea.

Dar Șerban o apucă de mînă și o trase brutal de sub cască. Abia avură timp să ajungă în adăpost, cînd geamurile, oglinzile și o parte din zidul interior al salonului de coafură căzură cu zgomot, acolo unde, cu cîteva minute înainte, zeci de femei își pregăteau capetele de păpuși pentru spectacole sau recepții. Se îngrămădiră jos pe scări: cucoane, lucrătoare și ucenice, ținîndu-se de mîini, înghesuindu-se de-a-valma, înfrățite de aceeași spaimă, care le așternea pe față groaza.

Șerban o ocrotea pe Dina cu toată ființa ei osoasă. Robustă și bună, încercă să o facă să rîdă, desfăcîndu-i buclele între o detunătură și alta. Dar detunăturile deveniră din ce în ce mai dese și mai puternice. Unele dintre femeile mai slabe de înger își pierdură cu totul capul. Se închinau, murmurînd rugăciuni, altele țipau. Pe cele mai multe le apuca un tremur nervos. Cîteva ucenice începură să plîngă. Dina se smulse de lîngă Șerban și porni să încurajeze lumea:

- Nu mai plîngeți, fetelor! Nu e nimica. O să treacă. S-ar putea să fie doar exercițiile antiaerienei noastre.

Doamnelor le spunea să-și păstreze calmul, căci nu foloseau nimic agitîndu-se. Constată că din adăpost lipseau gălețile cu apă, tîrnăcoapele, și că ușile ieșirilor de salvare refuzau să se deschidă. Atrase atenția șefului de echipă, care își pierduse cel dintîi capul. O detunătură puternică îi amuți pe toți, alungîndu-i în fundul adăpostului. Dina se nimeri lîngă o doamnă tînără, blondă, de o frumusețe nordică. Doamna își frîngea degetele subțiri, înmănușate în mănuși albe de piele fină.

- Copilul meu! Fetița mea! se lamenta ea.

- Unde ați lăsat-o? întrebă repede Dina. Ar fi alergat să-și expună viața, să scape fetița doamnei necunoscute, ea, a cărei existență i se părea inutilă.

- S-a dus cu mama în Cișmigiu să se plimbe.

Dina schiță un gest, dar doamna o strînse atît de tare de mîna ei validă, încît îi dădură lacrimile.

- Unde vreți să vă duceți? Nu știți că nu e voie să se circule pe străzi?

Abia atunci își dădu seama că avusese pornirea instinctivă de a se duce să caute copilul doamnei aceleia, care nu știa la cine să se

gîndească mai întîi, la soțul care lucra într-o întreprindere, la mama, la copila ei?! Dina se întreba care din ele era mai nefericită? Doamna, cu grija copilului, a mamei, a bărbatului, sau ea, care nu mai avea la cine să se gîndească?

Încetarea alarmei le surprinse cu gîtlejurile uscate de sete, cu chipurile răvășite de spaimă, ținîndu-se de mîini. Doamna locuia în apropierea casei Dinei.

- Fiți liniștită, doamnă! La noi nu se poate întîmpla nimic. Nu e nici un obiectiv pe aproape, îi repetă Dina, s-o mai liniștească.

Ieșiră din adăpost împreună. Doamna cea blondă o apucă de brațul valid, ajutînd-o să traverseze Piața Palatului, cînd auziră zvonul unei noi alarme. Încercară să fugă înapoi, dar un sergent de stradă le spuse că nu era nimic și că puteau să-și vadă de drum. Se despărțiră în capul străzii Pitar Moș, colț cu C. A. Rosetti.

- Cu bine! Vă doresc să găsiți pe toți ai dumneavoastră sănătoși!

- Și dumneavoastră!

Dinei îi dădură lacrimile. Se simți pentru prima dată orfană, la vîrsta ei. Îi veni să se jelească, așa cum fac femeile din popor: "De ce m-ai lăsat atît de singură, mamă!" Dar se stăpîni și înaintă cu picioarele ca de lemn pe strada plină de cioburi, de cărămizi, de urme de sînge. "Nu se poate, își zicea ea, strada mea e apărată!" Și înaintă încet, gîndindu-se că ei nu i se putea întîmpla ceea ce se întîmpla cu toată lumea. Ea era și așa destul de nenorocită și de singură. Nu i se mai poate lua și acoperișul.

Dar ce înseamnă asta? Strădușa liniștită, cu scuarul și monumentul din fața blocului cochet unde locuia era de asemeni plină de cioburi și dărîmături. Dina lăsă ochii în pămînt și nu vru să-i mai ridice, decît cînd se aflǎ în fața casei care îi adăpostise ani de zile bucuriile și tristețile. Dar din tot cuibul acesta nu mai rămăsese decît un singur zid, care atîrna jalnic în jos ca un decor de mucava. Căută să-și adune gîndurile. Să-și reconstituie bucată cu bucată căminul. Acolo unde se căsca acum o gură imensă, ca o gură știrbă, a fost cu cîteva ore înainte fereastra dormitorului, cu perdeaua cărămizie, care a căzut ca o cortină peste drama vieții ei. Dincoace, unde sînt urmele faianței smulse, a fost bucătăria.

Dina nu mai știu să reconstituie în minte restul casei, care se năruise asemenea căsuțelor din cărți de joc pe care le construia în

copilărie. Dintr-o intrare de serviciu cu poarta smulsă, îi ieși înainte Măriuța. Era albă ca varul, cu hainele și părul pline de moloz. Capul îi era înfășurat într-un pansament de tifon, pătat pe alocuri cu sînge.

- Nu mai avem casă, Măriuțo! spunea în neștire Dina.

- Veniți repede! Să salvăm caseta! Am păzit-o pînă acum. Casa e plină de soldați. Dați-mi cheia să scoatem banii și bijuteriile!

Dar Dina nu mai auzea. Își aduce aminte ca prin vis că a văzut niște fantome albe, pline cu moloz în păr și pe față. Erau chiriașii care au supraviețuit. O servitoare a întrebat-o ceva de prietenul ei, poetul, dacă nu știa ce s-a făcut, dacă mai trăiește. Nu știa nici ea dacă mai trăia.

S-a trezit deodată într-un apartament somptuos, cu fotolii și canapele de mătase aurie, cu măsuțe joase pe care se aflau vaze încărcate cu flori de toate mărimile și de toate culorile. Cu bomboniere pline cu bomboane și fructiere debordînd de fructe rare. Ca o ironie pentru tragedia ei, casa aceasta părea în sărbătoare. O femeie bătrînă și rea ca o vrăjitoare din poveștile copilăriei, o măsură de sus pînă jos, iar un bărbat așezat comod pe una din canapelele joase o privea încremenit. Dina le spuse mecanic:

- Am venit să vă cer asistență. Situația rămîne totuși neschimbată.

Se afla în casa lui Lulu, unde o dusese aproape pe brațe Măriuța.

- Duceți-vă și scoateți banii și bijuteriile coniței, zise Măriuța, care nu-și pierduse cu totul cumpătul.

- Unde sînt? întrebă fratele fostului soț al Dinei.

- Într-o casetă montată în peretele dulapului de rufe din dormitor.

Omul se ridică anevoie să se ducă, dar bătrîna cea rea se opuse:

- Nu se poate! Tu suferi de inimă. N-ai să te duci!

Dina rămase încremenită în fața acestui monument de răutate. Femeii acesteia îi zisese ea mamă! Femeia aceasta, care o săruta pe amîndoi obrajii pe cînd venea în casa ei, unde îi pregătea întotdeauna lucrurile cele mai bune. Aruncă o privire deznădăjduită fostului ei cumnat. Măriuța împreună mîinile amîndouă, și zise cu privirea plină de dispreț pentru bătrînă:

- Doar nu sînteți un copil să nu vă lase! Hai, veniți cu mine! Dacă nu vă grăbiți, rămîne conița pe drumuri, și doar v-a fost cumnată!

Omul primi lecția dată de Măriuța cu capul în jos, cu ochii plecați. Era în fond un burghez de treabă și un ortodox practicant. Se temea că

rămînînd pe drumuri, Dina ar cădea în spinarea fratelui său. Fără să se mai uite spre bătrînă, luă cheia din mîna Dinei și plecă. După plecarea lui, bătrîna se năpusti ca o leoaică asupra ei, revărsînd tot veninul pe care îl adunase în unsprezece ani împotriva femeii ce-i răpise băiatul.

Acum, cînd Dina îi făcuse fiului ei o situație care îi permitea să locuiască într-un palat, se temea să nu-și piardă locul de stăpînă în casă. Femeia aceasta era mamă? A suferit? A iubit? A născut în dureri? În clipa în care orice copil al ei ar fi putut fi în aceeași situație, în locul unui cuvînt de îmbărbătare o acoperea cu injurii. Lulu intră să curme la vreme situația penibilă în care se găseau cele două femei. Nu va uita niciodată privirea plină de reproș pe care i-a aruncat-o servitoarei cînd a zărit-o. "Cum ai lăsat pe această femeie să treacă pragul casei?" avea aerul să spună privirea aceea.

Într-adevăr, Dina era intrusa care venise să le strice cheful cu drama ei. Își alesese rău momentul. Casa gătită cu flori și cu bomboane aștepta oaspeți. Mare pacoste mai e și femeia aceasta! trebuie să fi gîndit el.

Conținutul casetei fu în sfîrșit salvat. Erau acolo bijuterii de mare valoare, cumpărate de Dina pentru a-și consolida avutul, care, păstrat în lei, risca să se împuținează în comparație cu standardul de viață, care urca pe zi ce trecea. Fratele îi șopti ceva la ureche, și Lulu plecă în goană, spre casa sinistră a Dinei. Între timp, invitații începură să sosească. Dina sta în mijlocul lor, mică, grămădită în colțul canapelei, strivită de catastrofa care zguduind omenirea din temelii, o atinsese și pe dînsa.

Ce căuta ea cu durerea ei între aceși oameni, care veniseră să petreacă și vorbeau de lucruri indiferente, făcînd abstracție de prezența ei? Ea, Dina, odinioară centrul atenției tuturor, era acum azvîrlită într-un colț ca o zdreanță netrebuincioasă. Se sculă și ieși cu pași șovăielnici pe ușă fără ca nimeni s-o oprească. În urma ei, coborî soția fratelui cel mai mic al lui Lulu; tînăra căsătorită, căreia îi ornase nu de mult camera nupțială cu flori, trimițîndu-i a doua zi după nuntă, odată cu micul dejun servit în condiții excepționale, un coș imens cu trandafiri albi însoțit de o caldă urare, dovedi și ea o inimă de aur... Pe Dina abia o mai țineau picioarele. În fața casei se afla una din mașinile fostului ei bărbat.

- Spune, te rog, șoferului să întoarcă. Vreau să mă duc la mine.

- Nu pot! Nu cunosc mașina asta. Nu știu a cui o fi, răspunse ea și plecă ridicînd din umeri.

Dina se tîrî pe jos pînă la casa ei. Mergea anevoie, cu picioarele care abia o mai slujeau, muiate de emoții. Strada era barată. Grinzi, traverse, cărămizi, tocuri de uși, obloane și obiecte casnice pe care cu greu le puteai identifica, erau îngrămădite de-a-valma. Își făcu cu greu drum pînă la jumătatea scării ce ducea odinioară la apartamentul ei.

Scara era aproape în întregime acoperită cu cărămizi. Dina urcă pe o scîndură pusă transversal pentru circularea locatarilor rămași în viață care vroiau să mai salveze cîte ceva din resturile gospodăriilor sinistrate. Îl găsi pe Lulu în mijlocul holului, aruncînd unele peste altele obiectele rămase întregi într-un coș mare. Era livid la față, asudat, părul îi cădea în șuvițe pe frunte. Cînd o zări, sări ca ars.

- Ce cauți tu aici?

Dina se ului. Avea dreptate. Ce mai căuta acolo? Dar unde? Unde avea să se ducă?

- Lucrurile! Unde ducem lucrurile? articulă cu greu.

- La mine! Unde vrei să le duci?

Porunci Măriuței s-o ducă înapoi. Fata, care de cînd avusese Dina accidentul cu brațul o hrănea ca pe un copil, o luă aproape în brațe și o dădu jos de pe scară.

Dinaintea porții smulsă din țîțîni o aștepta mașina pe care cea mai proaspătă cumnată a lui Lulu n-o recunoscuse ca pe a lui. Șoferul, era tot cel vechi, încărcase cîte ceva din resturile gospodăriei ei și acum aștepta. Dina se lăsă luată pe sus și urcată în mașină.

Cu lucrurile Dinei azvîrlite în stradă în fața casei lui, Lulu își pofti oaspeții la masă. În definitiv, de ce să se piardă bunătate de ospăț pentru un fleac de bombardament? Făcuse destul. Îi salvase o parte din lucruri, care n-au fost furate sau distruse, și conștiința îi era împăcată.

Dina îl văzu din colțul ei prezidînd masa în halatul de mătase dăruit de dînsa, care abia îi mai ajungea peste pîntecul enorm. De o parte și de alta frați, cumnați, cumnate, toți mai în vîrstă decît el, primeau fericiți "mana" pe care el o împărțea din capul mesei, cu fața radiind de fericire. De pe vremea cînd îl umileau, strivindu-l sub disprețul și indiferența lor, își dorise să aibă într-o zi bani și să-i îndoape pe toți, umilindu-i la rîndul său.

Momentul sosise. Se credea răzbunat. Dar răzbunarea era numai împotriva buzunarului său. Oamenii aceștia se lăsau umiliți cu cea mai mare voluptate. O servitoare stilată, servea în platouri mari de argint, trecînd de la un oaspete la altul mîncăruri savant preparate; un valet cu mănuși albe turna vinul în cupe mari, colorate, șlefuite. Cu un gest grandilocvent o pofti și pe Dina la masă. Ea refuză cu o mișcare a capului.

- Hai, vino de mănîncă și tu! Nu mai face mofturi! îi spuse, fără să țină seamă de starea ei sufletească "poetul" de odinioară.

Viața n-o crutase. Dina cunoscuse tot felul de situații delicate. Bravase, rezistase loviturilor celor mai crunte. Vădise o tărie de caracter cu care puține din semenele ei s-ar fi putut mîndri. Dar să rămînă fără adăpost, să fie azvîrlită în casa omului ridicat pe umerii ei, pe care îl disprețuia, aceasta era mai mult decît putea suporta.

Spiritiștii spun că oamenii care suferă mult pe pămînt, adică spiritele evoluate, vor avea mai puțin de suferit în viața viitoare. Dina ar fi preferat în clipa aceea să fie un spirit mai puțin evoluat.

Din sufragerie ajungeau pînă la dînsa rîsetele pline de veselie ale mesenilor, înviorați de băutură sau de vreo anecdotă piperată spusă de șeful familiei, care trona în capul mesei, avînd în spatele lui un tablou ce-l reprezenta în mărime naturală. Îi lipsea doar un lanț de pe pîntec și deviza: "cui îi dai pe datorie, nu-ți mai calcă-n prăvălie", pentru a semăna cu un cîrciumar autentic.

Fără ospățul de sub nasul Dinei, într-o atmosferă în care bunul-simț ar fi împiedicat o dispoziție nelalocul ei, într-un moment cînd mii de oameni fuseseră uciși, alții smulși din casele lor și aruncați în stradă, s-ar fi simțit mai puțin nenorocită. Ca o săgeată îi trecu prin minte gîndul că nu mai avea casă. Unde va dormi la noapte? Hoteluri nu existau. Parte erau distruse de bombe, parte erau ocupate de armata germană. Nu mai știa dacă ai ei mai aveau casă și, chiar dacă mai aveau, învățase să-i cunoască. Își dădea seama cît se putea bizui la nenorocire pe rude.

Obiectele alese odinioară de amîndoi și păstrate în vitrine capitonate și dulapuri, cu săculețe de levănțică și volănașe de dantelă, erau acum călcate în picioare prin încăperile fostului ei soț. Cîte un ceainic dintr-un serviciu cu marcă străină, rătăcit jalnic printre diverși pantofi desperecheați, scotea capul dintre galleurile amestecate cu cratițele și capacele azvîrlite în pripă unele peste altele. Printre resturile

gospodăriei aruncate claie peste grămadă, Dina zări o păpușă japoneză decapitată. Era o piesă de muzeu de care fusese foarte mîndră. Păpușa reprezenta un luptător jiujits cu perucă albă și chimono autentic de mătase. Cînd o văzu, i se păru că își regăsește căminul distrus. O ridică, o șterse de moloz, îi așeză capul la loc și o puse pe marginea ferestrei cămării, improvizată dintr-un W.C. de serviciu și "generos" pusă la dispoziție de Lulu pentru resturile gospodăriei în care se lăfăise ani de zile.

Un telefon din partea fratelui ei, care se informa dacă nu i s-a întîmplat nimic bunului său prieten redevenit o "relație utilă", aduse puțină destindere nervilor încordați ai Dinei. Nu se arătă prea afectat de nenorocirea surorii sale, și nici prea grăbit să vină s-o vadă. Sosi într-un tîrziu, însoțit de nevastă, pe care nu vroia s-o știe departe de el în momentele acelea.

- Aș fi venit în tot cazul să văd dacă nu ți s-a întîmplat ceva - sublinie el, pentru a-și arăta prietenia față de gazdă.

Cei doi prieteni ai Dinei de odinioară nu întrebară prea mult și nici nu se arătară mirați. Totul era în perfectă ordine, ca și cum catastrofele din viața Dinei se succedau după un program dinainte stabilit s-o poarte spre deznodămîntul fatal. Declinul ei trebuia să meargă în același ritm cu ascensiunea fostului ei protejat.

Dina își făcu repede calculul: între un frate ingrat și un bărbat cum a fost al ei, n-avea prea mult de ales. Se hotărî să ceară ospitalitate pentru o noapte, două fratelui ei. Pe Măriuța avea s-o găzduiască Lulu, în camera slugilor. Circulatul pe străzi după ora nouă seara nu era îngăduit. Tramvaiele nu mergeau. Trebuia să se grăbească să plece. Bucuroasă să scape din atmosfera aceea în care nu se simțise niciodată bine, nu-și dădu seama cînd se pomeni sub braț cu o servietă, în care Lulu îi pusese o pijama de-a lui, în stradă.

La lumina slabă a lanternelor, străbătu împreună cu fratele și soția lui bulevardul Brătianu, călcînd printre cărămizi, ferindu-se de gropile făcute de suflu în trotuare. Dina zări înălțîndu-se fantomatic, ca o mustrare către cer, ruinele hotelului Ambasador. Lui i se datora distrugerea casei ei. Din pricina hotelului acesta, transformat în comandament german, era acum fără cămin.

Drumul pînă aproape de parcul Carol i se păru nesfîrșit. Nu mai umblase atîta pe jos de cînd se știa. Simți o durere în coșul pieptului și-și aminti că nu mîncase nimic în ziua aceea. Nu îndrăzni să ceară

ceva fratelui ei. Era și așa prea mult că o adăposteau în casa lor, acum neîncăpătoare din pricina unor împrejurări datorate războiului. Își aminti că nu de mult, pe cînd Lulu era secretar de legație, fiind evacuați de la Snagov, îi găzduise o noapte la el. Chiar și pentru o singură noapte nu-i plăcuse să uzeze de ospitalitatea cuiva. Dar atunci era altceva. Fratele și cumnata îi siliseră să accepte patul lor. Ei aveau să se culce pe o canapea, într-o cameră de musafiri, "*că doar n-o fi prăpăd dacă vor dormi mai puțin comod o noapte*".

Li se schimbase așternutul cu unul proaspăt, cel mai frumos pe care îl aveau. În sufragerie, cu toată ora înaintată, îi aștepta o masă împodobită cu flori. Li se serviră fripturi reci, salate și fructe în cele mai bune servicii de masă, iar Dinei i se oferi o ceașcă cu ceai în ceașca ei favorită. Un *Limoges* scos special pentru dînsa din vitrina "Louis XV", unde își avea locul de cinste. Din ceașca aceasta nu băuse decît tatăl gazdei, un om bun care murise demult și a cărui memorie le era scumpă tuturor. Acum va trebui să se mulțumească și cu un pat improvizat pe o canapea în camera lor. De învelit nu prea aveau cu ce s-o învelească. Se va găsi totuși ceva, un pled, peste care vor mai pune o haină veche. Dina era cam friguroasă, o știau ei, și cu tabieturi. "Dar acum e război. Trebuie să se învețe și ea cu greutățile", o pregătea fratele ei pe drum. "Nu cumva să-și închipuie că va găsi primirea de altă dată!"

Ea nu-și închipuia nimic. Învățase de mult că nu trebuie să aștepte nimic de la nimeni în momente grele. Oamenii sînt buni numai în momente bune. Prețuia acum, chiar dacă i s-ar fi dat și o piatră sub căpătîi, "acoperișul" pe care ea nu-l mai avea. Visase într-o noapte, mai de mult, pe cînd trăia în plin răsfăț, că s-a pomenit într-o casă mică, dărăpănată, de țară, fiincă ei îi arsese casa. Se minunase atunci, în vis, ce căuta ea în căsuța aceea cu pereții văruiți într-un albastru siniliu, ea, care avea o casă frumoasă, cu pereți în culori calde. Apoi se deșteptase plîngînd în brațele lui Lulu, care nu mai știa cum s-o liniștească, și adormise iar după ce o legănase, îi cîntase și îi șoptise: "Hai, fii cuminte! Fă nani cu moșu!"

În noaptea aceasta, prima din viața ei de nomadă, nu i-a cîntat nimeni, n-a legănat-o nimeni. Se răsucea în patul improvizat, gîndindu-se că patul larg de acasă era acum un morman de lemnărie bună de pus pe foc, că plapuma ei moale de mătase era sfîșiată și plină de cioburi de sticlă căzute din lampa de cristal ce atîrna deasupra lui. Bolborosea prin somn, gemea rostind cuvinte fără șir, plîngea înăbușit

și vorbea, vorbea... Morocănos, fratele îi spuse fără menajamente că ar face bine să-i lase să doarmă. Că și alții au necazuri, că nimeni nu e obligat să i le suporte pe ale ei, și găsi momentul cel mai potrivit să-și reverse tot năduful adunat de atîția ani cît i-a *umilit*, în special pe soția lui, cu "generozitățile" ei. Dinei îi venea să urle. Ea știa că-i copleșise cu atenții dintr-un surplus de dragoste, îi învăluise în toată duioșia de care deborda sufletul ei de mamă ratată. Dar cuvintele o gîtuiau, îi mureau pe buze. Se adunaseră oare toate furiile pămîntului asupra capului ei? Pînă mai ieri, viața nu-i așternuse decît flori în cale, și acum, dintr-o dată, avea să întîmpine numai mărăcini? Într-o bună zi, așa, din senin, bărbatul ei, care o răsfățase pînă atunci ca pe un copil, începu s-o bruftuluiască. I se dădu peste cap mașina, i se rupse brațul, acum i se năruise casa. Ce mai vroiau furiile?

Adormi spre ziuă, cu pumnii strînși, cu unghiile intrate în carne.

Cînd se trezi, avea gura amară, o durere în creștetul capului și un soi de greață, ca după o noapte de chef. Se pipăi. Da, era ea, întreagă. Avusese dreptate fratele ei. Ce mai vroia? Să fie mulțumită că a scăpat cu viață! Să se lase de obiceiul de a se alinta. Oamenii n-aveau acum timp de așa ceva. Erau înăspriți de griji, cu nervii zdruncinați de hărțuieli, de bombardamente, de nesiguranță. Să nu-și închipuie că avea slugi la dispoziție. Măriuța fusese o sclavă care o îmbrăca, o dezbrăca și îi da să mănînce. Toate acestea s-au sfîrșit acum. Să facă bine să-și ia din bucătărie un ibric cu apă rece pentru spălat, dar nu mai mult, că apa abia le ajunge lor, și sînt destui în casă.

Într-adevăr, orașul rămăsese fără apă și fără lumină din ziua bombardamentului. Tăcută, supusă ca un copil care a greșit și se teme să nu fie dat afară din casă de un părinte aspru, Dina intră în vîrful picioarelor în baie. Își luă ibricul cu apă și se spălă cu o singură mînă cum putu; apoi se îmbrăcă în grabă și plecă. În colțul străzii găsi o cofetărie. Era singura care era deschisă. Simți nevoia să bea ceva cald. La ora aceasta, Măriuța îi aducea de obicei ceaiul la pat, cu unt, cu miere sau dulceață, cîteodată cu șuncă și brînzeturi fine. Ceru ceai. Fata se uită la ea curios, ca și cum i-ar fi cerut luna sau soarele de pe cer.

- Ceai? De unde apă? De unde electricitate să-l fierb?

Se mulțumi cu un pateu rece, rămas din ajun. Cînd scoase banii să plătească, Dina își dădu seama că nu pierduse chiar totul. Era și asta ceva! Să-ți poți plăti un ceai. În condițiile în care a fost sinistrată, ce

s-ar fi făcut dacă ar fi rămas și fără bani? Strînse mai bine la piept geanta de voiaj, cu tot conținutul ei, care avea să reprezinte pentru ea de aici în colo soțul, casa, familia.

În dimineața ce urmă primului bombardament, Bucureștiul i se păru un oraș nou. Avea în el ceva din muțenia cetăților moarte. Magazinele, cu obloanele trase, casele baricadate cu saci de nisip, cu ferestrele apărate de hîrtie specială, pusă cruciș, altele cu șipci sau foi de plcaj, toate erau încremenite, învăluite într-o tăcere de mormînt.

Străzile, barate de felinare smulse din pămînt, de bîrne, de bucăți de tablă smulse de pe acoperișuri, de cărămizi, aveau un aspect bizar. Femei și bărbați cu pălării și haine elegante cărau în găleți, în bidoane și în tot soiul de vase apa care se găsea pe ici, pe colo, în puțuri de siguranță. Alții duceau pe umeri geamantane, legături, baloturi cu lucruri. Își apărau oamenii ce brumă putuseră salva și ce puteau pune în siguranță.

Dar unde era siguranța? Unii se refugiau în adăposturi și mureau acolo, alții se culcau pe burtă în stradă și scăpau. Unele cartiere evacuate de frica obiectivelor rămîneau neatinse, altele, în care bieții oameni se refugiau crezîndu-se la adăpost, cădeau pradă bombelor incendiare și nu li se mai găsea urma. Fețele trecătorilor erau răvășite, brăzdate de toate hărțuielile ce se înscriau în cute adînci, chiar și pe chipurile de îngerași ale copiilor treziți noaptea, îmbrăcați în pripă și cărați în adăposturi, unde petreceau ore întregi fără aer, într-o atmosferă irespirabilă. Din cînd în cînd, cîte o căruță sau camion încărcat cu boarfe deștepta din amorțire caldarîmul năclăit de sînge al străzii. În piața mare, Dina găsi o mașină militară plină cu sticle și păzită de un soldat. Se rugă s-o ducă pînă în bulevardul Brătianu. Era dispusă să plătească oricît. Soldatul se uită la brațul ei susținut de un bandaj dat pe după gît, o crezu rănită din ajun, și se înduioșă.

- Nu e vorba de bani, spuse cu blîndețe. Văd că sînteți rănită. V-aș lua bucuros, dar nu știu dacă o vrea domnul șofer.

- Cred că da. "El nu e nici boier, nici rudă pe care s-o fi umilit cu "generozitățile", gîndi Dina, și fiindcă picioarele n-o mai țineau, se urcă în mașină.

Soldatul îi povesti că mașina era a unui domn colonel a cărui familie se refugiase într-un sat din apropierea Bucureștilor. Acolo era liniște. Oamenii beau și mîncau fără să le pese de nimic. Veniseră tocmai să umple niște sticle cu vin. "Boierii spun că nu știu ce s-o

întîmpla a doua zi, și că vor să moară sătui". Dina îl întrebă cum îi zicea satului. Era atît de dezorientată, încît nu-i venea în minte nici o localitate unde s-ar fi putut refugia.

Mașina o conduse pînă la poarta casei fostului ei bărbat. Se gîndea cu groază să se ducă în casa aceea, dar trebuia să-și strîngă cele cîteva lucruri care îi mai rămăseseră și își înfrînse repulsia. Bătrîna o primi din nou cu o ploaie de injurii. "Să facă bine să-și strîngă cît mai repede catrafusele! Să nu-și facă drum pe acolo cu pretexte! Să aducă înapoi servieta pe care "prostul" de băiat al ei i-o împrumutase! Ea e destul de bogată. N-are decît să-și cumpere dacă îi trebuie!"

Lucrînd cu un singur braț, treaba înainta greu. De altfel, pe de-o parte grosolăniile bătrînei, debitate în fața slugilor, pe de alta, obiectele pline de moloz, rochiile sfîșiate de suflu, făceau să-i tremure mîinile, să-i uruie capul. Nu mai știa ce face. Servitoarea era și ea schimbată. O trata și ea ca pe un cîine de pripas. Dina nu mai îndrăznea să-i poruncească. Ce fel de stăpînă era, care n-avea nici pentru ea un căpătîi? Stăpînii ei erau acum cei care îi dădeau să mănînce.

Dina căută ocrotire la Lulu, împotriva vrăjmășiei bătrînei. După Freud, mamele nu pot ierta niciodată femeilor care le răpesc băieții. Numai pe ele ar trebui să le iubească fiii lor, numai lor să le aparțină.

- În definitiv, nu sînt în casa ei, ci în casa ta, adăugase Dina ca un argument în plus.

- Te înșeli! Ești în casa ei, îi răspunse sec.

Prin urmare, o lăsa pradă răzbunării acestei furii dezlănțuite, cum ai lăsa un șoarece în ghearele pisicii. Se întreba iar și iar cum de se putuse transforma atîta grijă și duioșie, cîtă avusese omul acesta pentru dînsa, într-un monument de răutate și nepăsare față de tot ce o atingea. Un negustor, care venise să "discute afaceri", îl întrebă, văzînd dezordinea din casă, ce s-a întîmplat? Lulu îi răspunse ridicînd dintr-o sprînceană și uitîndu-se pieziș și cu parapon la Dina:

- La noi, slavă Domnului, nimic! Ia, niște sinistrați!... Apoi invită personajul să intre pe altă ușă, aruncînd o privire dezgustătoare sărmanelor resturi ale fostei lor case.

Nimeni nu o cruța. Nu fu scutită de nici o umilință. Brațul, care se dovedise la o nouă radiografie fracturat, avea nevoie de raze Roentgen.

Radiologul locuia în apropierea casei lui Lulu. Se înțelesese cu Măriuța să vină s-o ia și s-o ducă la ședință, dar fata nu veni. O oprise

bătrîna. Lulu îi lua acum și singura ființă pe care o mai avea. "Cine e singur, e tare!", așa vorbit-a Zarathustra.

Dina nu era de aceeași părere. Îl rugă pe medicul radiolog să-i împrumute mașina lui. Nu se simțea în stare să facă drumul pe jos pînă la parcul Carol. Doctorul se scuză: "Șoferul fusese rănit în ajun și mașina zăcea în garaj".

Avu și de astă dată norocul să găsească un birjar care să o primească, dacă vroia să aștepte cu el niște boieri duși prin apropiere. Ar fi așteptat pe orișicine, numai să nu meargă pe jos. Avea pe umeri o haină grea de blană, pe care nu avusese unde să o lase. Timpul se încălzise și nu o mai putea suporta. Rămăsese cu rochia și pălăria cu care plecase la coafor, în ziua aceea îngrozitoare.

Nespălată cum trebuie, i se părea că e mai grea cu zece kilograme. Boierii pe care îi aștepta birjarul erau în număr de unul. Acesta, după ce se prezentă, îi făgădui că o va duce pînă la Patriarhie. De acolo nu mai avea mult, va putea merge pe jos. Dina s-ar fi mulțumit și cu atît, dar tovarășul de drum se interesă de brațul ei crezînd că fusese rănită cu prilejul bombardamentului, o privi ceva mai de aproape și i se păru cunoscută. În cele din urmă o și identifică. Era unul din marii ei admiratori și nu putea s-o lase la jumătatea drumului. O va conduce cu trăsura pînă la poartă. Dinei nici nu-i venea să-și creadă urechilor. Mai erau și oameni care aveau cuvinte bune pentru dînsa? Credea că luîndu-i-se casa i se luase totul. Dacă îi mai rămînea stima oamenilor, dacă mai putea culege roadele muncii ei, nu era chiar atît de săracă...

Și cînd își puse în seara aceea pijamaua, care întîmplător fusese un dar al ei la o aniversare a lui Lulu, i se păru că e acasă. Pijamaua mai păstra încă mirosul lui, mirosul de altă dată, pentru care îl certa adesea, reproșîndu-i că nu se îngrijește îndeajuns. Acum îi era recunoscătoare. Mirosul acesta o făcu să adoarmă, crezîndu-se în casa ei, la pieptul bărbatului care o legăna șoptindu-i: "Hai, fii cuminte și fă nani cu moșul!"...

Lipsa de apă începea să se resimtă în tot orașul și mirosul canalelor înfundate pestilenția aerul.

În casa fratelui ei mai veni un membru din familie, care fusese sinistrat și, acolo unde cîndva domnise cel mai mare belșug, acum se făcea economie și de o picătură de apă. Un om mai mult, un ibric de apă mai mult.

Fratele trîntea și bufnea, cumnata, drăgălașa, surîzătoare ca întotdeauna, lucra pe cale diplomatică, prin însărcinatul cu afaceri, bărbatul ei. Băiat bun, dar lesne influențabil, se lăsa cu desăvîrșire dominat de femeia aceasta deșteaptă, cu multe însușiri, dar șireată ca o vulpe și primejdioasă ca o viespe.

Oricît de penibil i-ar fi fost, se duse împreună cu fratele ei la Lulu, la birou, să-l roage să găsească un mijloc de locomoție pentru a o trimite undeva la țară. Unde? Nu știau nici ei. La Snagov, n-ar fi vroit cu nici un preț să se mai ducă singură și în situația în care era. Ar fi vrut să se înfunde undeva, unde să n-o cunoască nimeni și unde să nu mai audă alarma. N-o exaspera atît bombardamentul cît sunetul acela strident, de alarmă aeriană, prelung, lugubru, ca de cucuvae, cu finalul care sfîrșea ca un vaiet.

În gura pieței se întîlni cu pictorul și cu Adela. Păreau două umbre. Nedormiți, nespălați, înfricoșați. Cămăruța lor fiind în apropierea hotelului Ambasador, fugiseră cu ce era pe ei și acum locuiau undeva, dincolo de o linie ferată. N-aveau cu ce ajunge în oraș, nici cu ce se întoarce. Veniseră pe jos tocmai de acolo, să-și mai ia cîteva schimburi de acasă pentru a pleca la țară. Dina se agăță de ei și ei de dînsa.

- Nu ne lăsa! murmurau ei cu buzele albe, cu gîturile uscate de sete și de spaimă.

- Nu mă lăsați singură, se ruga la rîndul ei Dina.

Merseră cu toții la Lulu.

- Trebuie să-i faci rost să plece! zise fratele Dinei. Dina nu e o femeie comodă, o știi, și apoi nouă ne-a mai venit un sinistrat. Sîntem destui în casă și fără ea...

Ochii celor doi foști soți se întîlniră într-o privire care-i reuni într-un singur gînd. Își amintiră în clipa aceea de felul cum își arătase gratitudinea față de ei în altă împrejurare. Acum era vorba de sora lui, care îi oferise întotdeauna cea mai largă ospitalitate, lui și alor săi. De cîte ori nu-l sacrificase pe el, culcîndu-l pe paturi de campanie sau chiar pe jos, cînd erau mai numeroși? Îi cuprinse pe amîndoi dezgustul față de atîta neomenie. Această neomenie fu decisivă. Lulu făgădui că va scoate din pămînt o mașină. Regretă că a lui era plecată în provincie, altfel chestiunea s-ar fi rezolvat imediat.

Pictorul propuse să plece cu toții la Cheia, în județul Vîlcea, unde îl cunoștea pe preot. Dinei îi era egal unde va pleca, numai să fie departe

de sirene, de soacre, de frați și de foști soți. Lulu promise că va veni aproape zilnic să le aducă provizii și Dina se simți mai apărată. Își dădu seama, oricît de ridicol ar fi părut, că omul acesta fără suflet îi era totuși mai apropiat decît rudele ei de sînge.

De grijă, de frica de a nu incomoda, Dina plecă în zorii zilei, fără să mai consume ibricul de apă, fără să mai facă uz de nimic, în casa aceea, odinioară atît de dragă ei, acum străină și neospitalieră.

În stradă se întîlni cu Lulu. Plecase pe jos spre oraș, ceea ce dovedea că mașina era într-adevăr în provincie, că n-o mințise de data aceasta, așa cum afirmase fratele ei. Își strînseră mîinile. Dina era frîntă de oboseală. Putuse, în sfîrșit, să-și schimbe rochia și pălăria. Purta acum o rochie verde și o pălăriuță mică de aceeași culoare, ca o podoabă de cotilion, cu două aripi negre la spate, culcate peste capul ei cu bucle regulate, așa cum rămăseseră din ziua cînd fusese la coafor. Pălăriuța, cîndva o adevărată bijuterie, părea în dimineața aceasta, în orașul rău mirositor și trist, o ironie, un obiect de bal mascat, arborată într-un cimitir.

- Sînt obosită și nespălată. Ar trebui să fac o baie. Pot s-o fac la tine? întrebă șovăind puțin Dina.

Lulu o privi cu ochii lui buni de altădată. Nu era nimeni dintr-ai lui să-l vadă și nu avea nevoie să se prefacă. Îi răspunse cu glasul scăzut și plin de înțelegere:

- N-am nici eu un strop de apă. Am trimis femeile să aducă de undeva vreo două găleți. Vei putea cel mult să te speli.

I se păru că descoperă în atitudinea lui un sentiment de milă și-i veni să strige: "Nu! Numai asta nu! Prefer disprețul, ura sau indiferența!"

- Ți-am găsit un loc de refugiu, continuă el pe același ton profund omenesc. Asociatul meu are niște prieteni pe la Văleni, care vă pun la dispoziție două camere. E un om mai în vîrstă, serios, cumsecade. Va merge cu tine, să nu fii singură.

Asociatul nu mai era Balotescu, de care se despărțise în condiții rele, ci un altul, un vechi cunoscut de-al lor.

- Dar am promis pictorului că vom pleca împreună.

- N-ai decît să-i iei și pe ei.

Dina îi mulțumi și se despărți de el mai împăcată cu lumea.

Bietul Lulu! Părea și el obosit.

De astă dată, urcă mai resemnată calvarul către casa unde știa că locuiește o vrăjitoare, care bagă copiii în cuptor și-i face friptură. O găsi și pe ea mai calmată. Fie că își da seama că Dina pleca lăsîndu-i odrasla și toate bunurile ce revărsase asupra ei, fie că îi interzisese el s-o mai sîcîie. Întîmplarea cu fratele, care se arătase tot atît de neomenos cu el odinioară, îl mișcase. Simțea nevoia s-o ocrotească.

Luă masa acolo în ziua aceea, așezată în fața bătrînei care își ascundea cu grijă ghearele. O singură privire tăioasă îi aruncase în timpul mesei, în momentul cînd Lulu îi tăiase friptura, pe care nu și-o putea tăia cu o singură mînă.

Isprăvise cu împachetatul lucrurilor. Nu lua cu dînsa decît o parte din îmbrăcăminte, ceva așternut și cărți. Din toată cămara ei prădată îi rămăsese o singură lădiță cu alimente și una cu zahăr pe care se gîndi să le ia cu dînsa. Poate că acolo unde se ducea nu va avea ce să mănînce.

Se despărți de Lulu convinsă că va pleca la Văleni, dar în seara acelei zile află că fostul ei bărbat îi găsise ceva mai bun. Va pleca tot însoțită de asociatul său, domnul Minescu, la un conac, împreună cu fiul doamnei, în casa căreia locuia el, la tatăl acestuia.

- Știam eu că ești o ființă norocoasă, spuse mieroasă ca de obicei cumnata Dinei. Pînă și în refugiu vei avea ultimul confort, așa cum îți place ție!...

Inima Dinei rămase totuși închisă. Pleca în necunoscut. Între străini, într-un sat îndepărtat în județul Ialomița.

Dormi puțin în noaptea aceea. Pînă atunci viața o cruțase de lovituri prea mari. Suferise numai sufletește. Ce umilințe o mai așteptau acum? Refugiată! Iată cuvinte cu care Dina nu se putea deprinde, care îi sunau în urechi ca o insultă.

Cînd auzi claxonul mașinii care trebuia s-o ducă în surghiun, Dina era de mult îmbrăcată. Încercă să spună cîteva cuvinte fratelui ei, care să semene a "bun rămas", dar nu putu articula un cuvînt. Simți același trac pe care-l simțea înaintea fiecărei premiere, pe cînd juca teatru.

Așadar, pleca undeva în necunoscut. Cine știe dacă se vor mai vedea? Îi lăsă o sumă de bani, pentru orice eventualitate. Dacă i s-ar lua totul pe drum, dacă s-ar întoarce cumva fără nimic? Îl mai rugă să plătească o comandă făcută de ea la un croitor, înainte de

bombardament, pentru cineva, căruia îi făcuse un dar. Era ultima bucurie pe care și-o mai permitea Dina.

Ieși din casa fratelui ei singură. Nimeni n-o mai însoțea cu alai pînă în stradă, pînă la scara mașinii, ca odinioară. Nimeni nu mai flutura batista, nimeni nu-i ura drum bun. "Curaj!" își zise Dina în gînd pornind spre locuința fostului ei bărbat pentru a-și lua lucrurile. De acum încolo nu va trebui să te bizui decît pe tine. Omul se naște și moare singur. Restul e o simplă iluzie. Călători prin viață, pînă ai ajuns la destinație... Îi deschise chiar Lulu. Dina îi spuse repede în franțuzește că șoferul vroise s-o lase în drum cînd auzise în ce direcție mergea. Drumul era prost. Cu lipsa de cauciucuri din momentul acela nu-i da mîna să facă asemenea cursă pentru șaizeci de mii de lei. Lulu făgădui șoferului că-i va da ceva în plus, și-l mai îmbună. Apoi ajută la căratul bagajelor. Îndesă în punga Dinei o bucată de slănină afumată, brînză, pîine și fructe.

- Să ai pe drum, zise el simplu.

Își strînseră mîinile în tăcere.

- Voi veni peste cîteva zile să-ți aduc lădița cu alimente, îi mai strigă de la fereastră de unde urmărea urcarea bagajelor în mașină. Ai să te simți bine acolo, sînt sigur; bătrînul Clejan e un om foarte cumsecade!

O ultimă tresărire a conștiinței îl silea poate să-i spună cuvinte de inutilă îmbărbătare.

În zadar! Ele nu mai puteau îndrepta nimic! Lulu rămînea în halatul lui de mătase, în cuibul cald, alături de prieteni și rude. Ea pleca singură, între oameni străini, în locuri necunoscute și îndepărtate...

Mașina porni spre strada Știrbei Vodă, unde o aștepta domnul Minescu. Cu pardesiul pe umăr, cu bascul, pledul, trusa și termosul îmbrăcat în rafie, Minescu părea un excursionist care pleca într-o scurtă vilegiatură. Domnul Minescu pleca totuși în refugiu pe un timp nelimitat, lăsînd în București un bloc imens, îmbrăcat în marmură și o avere frumușică. Era un om mic, cu sprîncene groase, cu buze subțiri, trecut de patruzeci și cinci de ani. Îl întîlnea în fiecare an la mare, într-o localitate unde era administratorul băilor. Nu era prost, deși complet incult. Studiile comerciale pe care le făcuse îi folosiseră numai pentru a cîștiga bani. Minescu muncise de mic. Mîncîndu-și de sub unghii și adunînd ban cu ban, reușise să facă avere. Povestea cu haz, aproape cu

cinism, cum descinsese tatăl lui din Albania, cu opinci și șalvari, fără acte și fără bani, cum vînzînd frînghii și dopuri de plută izbutise să trăiască împreună cu ai lui, și cum Menelaus devenise Minescu, român macedonean sadea, cu acte în regulă. Dacă stăruiai, putea să-ți arate chiar buzduganul strămoșilor din Pind. Speriat de bombardament, cu dinții clănțănind de spaimă, repeta sărutînd mîna Dinei: "Merg după dumneata pînă la capătul lumii, coană Dina, numai să scap de bombe".

Făcură o escală într-o stradă centrală, unde îi aștepta domnul Raul Clejan, la conacul căruia se duceau, cum se duc credincioșii la Mecca. Claxonară în dreptul unui bloc, așa cum fusese convenit, dar nu se arătă nimeni nici la ferestre nici la poartă. În cele din urmă Dina își pierdu răbdarea și hotărî să trimită șoferul în căutarea lui.

Un bărbat de vreo treizeci și cinci de ani, cu părul puțin cărunt pe la tîmple, își făcu apariția. Era însoțit de un servitor cu o valiză din piele de porc în mînă. O pălărie cu borul lat îi acoperea capul; în mîini avea mănuși galbene. Privirea îi plutea deasupra oamenilor de rînd, cu care nu vroia să aibă nici un fel de amestec. Cînd vorbea, nu deschidea toată gura. Cuvintele ieșeau puțin strivite între dinții vag îngălbeniți. Vorbea cu un accent străin pronunțat, așa cum îi șade bine unui fecior de bani gata, cu studii făcute la Paris.

Cînd o văzu pe Dina în fundul mașinii, nespălată, cu o basma pe cap, cu toate că pălăria verde cu aripi negre, ce sta spînzurată de un cîrlig la fereastra mașinii vorbea de o distincție, avu o profundă dezamăgire. Trebuie să fi fost foarte puternică această dezamăgire, de vreme ce era aproape să renunțe la plecare.

- Văd că nu aveți loc suficient, zise el după prezentările de rigoare. Eu am obligația să iau cu mine pe un prieten al tatălui meu. Dacă nu se poate să-l luați, va trebui să renunț și eu.

Dina se vedea din nou în stradă. Unde să se ducă, dacă tînărul acesta înfumurat refuza să meargă cu ei?

- Este loc pentru toată lumea, stărui ea. Ne vom înghesui puțin, mai adăugă abia reținîndu-și pofta de a-l pălmui. Oamenii buni se îngăduie.

Domnul Raul se lăsă convins și dădu șoferului o adresă.

Al treilea tovarăș de drum era un domn bătrîn, cu o respectabilă mustață albă, tunsă englezește, cu oarecare urme de frumusețe. Avea și el o valiză.

Se înghesuiră tustrei în fundul mașinii. Noul venit își ținea valiza pe genunchi. Minescu își păstra locul lîngă șofer, fericit că lucrurile s-au aranjat. Cu o superbă indiferență față de cei doi tovarăși de drum, domnul Raul și prietenul său sporovăiau tot timpul pe franțuzește. Conversația se învîrtea în jurul femeilor, cailor, cancanurilor de la Jockey-Club, unde cei doi își petreceau majoritatea timpului. Te credeai într-un salon parizian în vremuri de pace și prosperitate, cînd nu se descoperiseră încă gazele asfixiante, bombele și bombardierele.

Domnul Raul era profesor universitar, profesor de matematici și ocupa în același timp, nu se știe ce funcție, la un minister. Domnul Angelescu, "ocupa" o masă la Capșa și o alta la Jockey-Club, trăind dintr-o pensie de douăsprezece mii de lei pe lună. Era fratele unei foste excelențe din vremuri îndepărtate și beneficia încă de o glorie care nu era a lui, așa cum beneficiase toată viața.

Drumul era mizerabil, plin de hîrtoape, șoseaua desfundată. La o cotitură mașina se împotmoli. Șoferul nu mai vru să înainteze.

- N-am poftă să-mi prăpădesc cauciucurile, se încăpățînă el.

- Ai să mergi înainte... Paștele și Dumnezeii tăi! se răsti deodată la el într-o românească neaoșă domnul Raul. Știi tu cine sînt eu, mă? și începu să înșire o serie de titluri academice și neacademice.

Dina era acum lămurită asupra nobilului ei tovarăș de drum.

- *Soyez prudent!* îl calmă ea. *Il ne faut pas brusquer les gens! D'ailleurs, c'est un être humain, comme moi et comme vous.*[1]

Domnul Clejan se potoli. Șoferul îi asigură că, dacă n-ar fi fost vorba de "domnul Ionică", n-ar fi mers nici pentru un milion și urni cu greu mașina.

Decorul era îngrozitor de sărac. Șosele largi, pline de hîrtoape, nici un copac, nici un pic de verdeață. Din cînd în cînd, cîte o cîrciumă care nu era altceva decît un căsoi mare, cu o masă, două, înfiptă în patru pari. Dinaintea ei, odihneau niște boi sau un cal deshămat de la o căruță. În cazul cel mai bun cîțiva țărani așezați în mijlocul drumului își continuau prînzul, compus din brînză, ceapă și mămăligă, udîndu-și gîtlejurile cu cîte un țoi de țuică.

---

1 Fiți prudent, nu trebuie să bruscați oamenii. De altfel, e o ființă umană ca mine și ca dumneata (fr.).

- Regiunea e cam lipsită de pitoresc, zise Dina. Sper că moșia dumneavoastră va compensa lipsa aceasta.

- Nu vă faceți iluzii, doamnă! Pitorescul e un articol necunoscut prin părțile noastre.

La atît se rezumă convorbirea lor. Dina mai adăugă că auzise lucruri bune la adresa tatălui său și că ar fi bucuroasă să-i fie de folos în gospodăria lui de om singur.

- V-a spus cineva lucruri bune despre tata? Mă miră! Cît despre amestecul cuiva în gospodăria lui, asta e o utopie. Bătrînul e un urs, un om ciudat. Vă veți da singură seama. Casa e murdară și prost întreținută. Totul e pe mîna slugilor, dar nimeni nu se poate amesteca în treburile lui. Helas!...

Pielea Dinei se încreți. Avu dintr-o dată impresia vizuală a bîrlogului în care intra și știu că se va simți prost în el.

Domnul Minescu trăsese cu urechea și aruncă Dinei o privire de pasăre speriată. O casă murdară, brr! Maniac în ce privește curățenia, el își lustruia pînă și tălpile pantofilor.

Mașina stopă în fața unui căsoi, ceva mai mare decît cîrciumile întîlnite și aproape cu același aspect. Un om scurt, îndesat, cu o cămașă murdară, de un verde de baltă, cu un cojoc soios în spate, îi primi pe un soi de cerdac cu aspect de prispă de cîrciumă. Întinse o mînă neprietenoasă fiului său, își sărută pe amîndoi obrajii prietenul și privind pe sub sprîncenele albe, stufoase, spre cei doi nepoftiți, începu să pufnească pe nările îmbîcsite de un fel de puf cenușiu.

Cu inima cît un purice, domnul profesor îngînă cîteva cuvinte explicative cu privire la cei doi tovarăși de drum care așteptau prăfuiți, rupți de oboseală, sentința.

- Nu știi că n-avem loc? Satul e plin de refugiați. Unde vrei să-i mai punem și pe ăștia?

Cu un aer absent, cu o privire bleagă, domnul Raul lăsă să-i cadă mîinile de-a lungul trupului, ca și cum ar fi vrut să spună: "N-am ce vă face! Vedeți și voi cum stau lucrurile. Faceți ce știți!"

În fața lașității acestui ciocoiaș inconștient care încheiase un tîrg cu Lulu să-i pună mașina la dispoziție în schimbul adăpostirii ei la conac, Dina luă atitudine. Boierul ajunsese acum la destinație. Restul nu-l mai interesa.

- Sîntem invitații fiului dumneavoastră, domnule! Și dacă nu ați fost prevenit, nu e din vina noastră. Fiți sigur că nu vom abuza de o

ospitalitate care nu ni se oferă de bună voie. Totuși, n-avem unde să ne ducem. Am renunțat la alte perspective pentru a-l pune pe fiul dumneavoastră la adăpost de primejdii. Acordați-ne, în schimb, o zi, două, pînă vom găsi ceva în sat.

Bătrînul închise dintr-un ochi și o cîntări pe Dina cu privirea, apoi, plescăind din buzele groase cu un rest de grăsime pe ele, mormăi:

- Pentru dumneata aș mai avea o cameră, sus, în pod, dar fără bagaje. Dumnealui n-are decît să-și caute ceva prin sat.

În timpul acestei scene penibile, domnul Raul, cu amîndouă mîinile vîrîte în buzunarele pantalonilor, își dădea pălăria pe ceafă și o aducea iar pe frunte, privind în plafon.

Dina se uită la el cu milă. Nu își da seama dacă se simțea umilit, vinovat, dacă era indignat, plictisit sau încîntat. Întoarse capul dezgustată. Abia mai tîrziu băgă de seamă că pe terasă se mai afla cineva. Un bărbat de vîrstă mijlocie, roșcovan la față, în haine gri sport, cu pantaloni de golf, cu ciorapi albi de alpinist; sta cu bărbia rezemată într-un baston din lemn de corn, cu pălăria trasă pe ochi. Avea vîrful nasului roșu, ochii la fel și unghiile lungi, încovoiate, ca de pasăre rapace.

- Domnul Leoveanu! prezentă gazda. Un bun prieten de la București, tot refugiat.

Și fiindcă domnul Leoveanu abia înclină din cap ducînd două degete la pălărie, domnul Clejan senior, devenind deodată un amfitrion ireproșabil, îl scuză.

- Iertați-l duduie! E deprimat. A plecat în pripă de la București, uitîndu-și inima acolo.

- Protestez! strigă deșteptat brusc la viață domnul Leoveanu. Inima o am cu mine și o depun, împreună cu omagiile mele, la picioarele doamnei.

- *Le voilà resusciter, mon cher!*[1] exclamă săltînd brațele în aer domnul Angelescu.

- *Allons, allons mes enfants! Vous n'allez pas, vous battre, je l'espère*[2] ... zise împăciuitor, într-o franțuzească impecabilă, omul cu cojocul rupt în spate.

---

1 Iată-l reînviind, dragul meu (fr.).

2 Haide, haide, copii, sper că nu vă veți bate (fr.).

Dinei i se strînse puțin inima. Nimerise într-o casă de nebuni? Totul fusese o farsă sau o glumă grosolană?

- *Donnez vous la peine d'entrer, ma petite dame!*[1] zise galant ursul.

Dina intră fără să crîcnească. S-ar fi temut să se opună. Oamenii aceștia, care treceau de la cea mai crasă grosolănie la cea mai perfectă ținută cavalerească, erau capabili să treacă și la bătaie. Străbătură un culoar lung și întunecos, cu pereții încărcați de armuri, iatagane, dulame, săbii încrucișate, tolbe și bărdace, pentru a se opri într-un hol scund, cu canapele, fotolii și măsuțe de toate stilurile și de toate formele. O lampă bătrînească, în al cărei pîntec de sticlă se vedea petrolul, puțin gălbui, puțin opac, ținea loc de lustră. Pe mese, pe scaune, pe blănurile așternute pe jos, vrafuri de reviste franțuzești prăfuite și cărți. Amfitrionul, fost deputat, fost senator, era un mare admirator al lui Napoleon. Dina aruncă o privire asupra cărților: *Napoleon et ses batailles; La seconde vie de Napoleon; Napoleon à Ste. Hélène; La vie intime de Napoleon; Napoleon tout court*[2] . Napoleon, Napoleon, Napoleon.

Cărțile și revistele ar fi așezat-o într-un climat care ar fi fost pe placul ei, dar Dinei nu îi era dat să se bucure prea mult...

O servitoare aduse pe tavă o sticlă de țuică, slănină și ouă tari, tăiate sferturi. Băutura fu servită într-un soi de țoiuri pătrate, artistic cizelate, dar care din pricina gîtului prea îngust, nu puteau fi întreținute în cea mai perfectă curățenie. Gazda le atrase atenția că țuica era curată, țuică de prune, autentică, slănina era făcută în casă, pîinea de asemenea.

Cei doi vechi prieteni ai săi se întreceau în laude la adresa tuturor mîncărurilor și băuturilor ce li se serveau. "Ursul" mormăia ceva, flatat, și mai destupa o sticlă.

Conversația, presărată cu fraze franțuzești, devenind foarte animată, domnul Leoveanu uită că era atins de o stare de depresiune și, lovind-o pe Dina cu palma peste pulpe, zise închizînd șiret dintr-un ochi:

- Vom trăi zile frumoase împreună, nu e așa, scumpă doamnă?

---

1 Străduiți-vă să intrați, micuță doamnă! (fr.).

2 Napoleon și războaiele sale; A doua viață a lui Napoleon; Napoleon la Sf. Elena; Viața intimă a lui Napoleon; Napoleon, simplu (fr.).

Dina îngheţă. În atmosfera aceasta va fi silită să trăiască de aici în colo? Ar fi vrut să se ridice, să-l pălmuiască, dar îşi porunci să fie cuminte, şi răspunse abia reţinîndu-şi indignarea:

- Vom trăi zile frumoase, dacă va fi soare, domnule... Apoi se ridică şi ieşi, făcîndu-i semn lui Minescu s-o urmeze.

Cînd fură amîndoi pe terasă, îl rugă să-i scrie lui Lulu că au nimerit-o prost şi că îl roagă să vină imediat cu o maşină să-i ducă în altă parte. În colţul scrisorii, Dina scrise cu mîna ei: "S.O.S." şi iscăli.

Şoferul care îi adusese terminase de pus la punct maşina şi aştepta să fie concediat. Minescu îi dădu scrisoarea. Dina adăugă un bacşiş rotunjor şi îl rugă s-o ducă imediat domnului "Ionică", la Bucureşti.

Domnul Raul o conduse apoi în odaia ei. Trecînd prin camera lui, care era locuibilă, Dina gîndi că s-ar putea să nu se simtă chiar atît de prost în casa veche, prăfuită, în care va fi silită să locuiască pînă ce va veni Lulu s-o salveze. Dar de cum părăsi pragul, se lămuri. Ei i se punea la dispoziţie o odaie izolată, cu trecere prin curte, la care ajungeai urcînd pe o scară dreaptă şi îngustă, scară de pod, închisă la capătul de sus cu un chepeng.

Cu braţul ei infirm, orice scară o înspăimînta de la o vreme, dar scara aceasta ar fi speriat-o şi în stare normală. Urcă totuşi, ferindu-şi pe cît putea rochia de praf, despicînd cu mîna validă pînzele de păianjen ce formau un soi de draperii fine la capătul scării. Cînd au ajuns în sfîrşit sus, domnul Raul constată că uitase cheia.

- Allo! Cateluţa! Tranca! strigă el, aduceţi cheia!

Cele două slugi veniră cu o cheie ruginită, care se înţepenise în broască şi nu vroia să se mai mişte. Presupunînd că nu era aceea, chemă în ajutor pe Nema, ţiganul din curte, să deschidă uşa cu o daltă. Dar cheia aparţinea uşii. Ruginise de cînd nu mai fusese întrebuinţată.

Cămăruţa, văruită toată în alb, era simpatică. Mobilierul se compunea dintr-un divan scund, o masă joasă ţărănească, pe trei picioare, o etajeră cu cărţi, un lavoar de tablă cu ligheanul şi găleata tot de tablă, o sobă de zid şi o blană de urs alb la picioarele patului. Deasupra lui, domnul Raul surîdea cu toată gura văduvă de dinţi, în cămăşuţă, culcat pe burtă, într-un cadru de lemn lustruit. Era numai de trei luni cînd zîmbise pentru prima dată în faţa aparatului fotografic. Surprinse privirea puţin mirată a Dinei şi o înfruntă.

- Camera nu este de dispreţuit. A fost locuită de mama, zise el răspicat, uitînd să mai graseieze şi fulgerînd-o cu privirea.

Se grăbi să-l asigure că era foarte mulţumită şi că ar fi chiar încîntată dacă ar mai avea şi o oglindă.

- Să vedem dacă se poate. Nu ştiu! Nu făgăduiesc nimic, răspunse el, strivind de astă dată din nou cuvintele printre dinţi.

- Şi acum, vă las să vă schimbaţi pentru masă.

- Mulţumesc, strigă Dina în urma lui. Mulţumesc pentru tot! mai rosti şi căzu pe pat înfrîntă.

Da, trebuia să-i mulţumească. Cine era ea? Cu cîteva ore înainte nici nu o cunoscuse. Ce drept avea să ceară mai mult? Nu găsise primire omenească în casa fostului ei bărbat, pe care ea îl pusese pe picioare, nu o găsise în casa fratelui, pe care îl ajutase. Avea dreptul să ceară aşa ceva unui necunoscut?

Era hotărîtă să se resemneze. Acum nu era decît o refugiată care forţase uşa unei case străine. Să aştepte. Peste cîteva zile va veni Lulu, aşa cum conveniseră la plecare, s-o ducă în altă parte, undeva, unde să plătească, să nu fie tolerată. Să nu stea pe spinarea nimănui. Se spălă, apreciind abundenţa de apă, de care fusese lipsită în ultimele zile. Niciodată nu ştiuse să preţuiască îndeajuns apa. I se păruse că e ceva la care avea dreptul toată lumea şi că nu trebuia să facă nici un fel de rugăciune deosebită pentru a o obţine. Dina îşi puse prima rochie pe care o găsi la îndemînă şi coborî la masă.

Sufrageria era singura cameră luminoasă, chiar prietenoasă, din toată casa. Păstra din timpurile cînd stăpîna o părăsise, cu douăzeci de ani în urmă, la braţul unui alt bărbat, anumite tradiţii. Masa imensă, rotundă, din mijlocul camerei, era presărată cu violete, şerveţelele erau trecute prin inele croşetate cu floricele lucrate în relief. Sub fiecare pahar se găsea un suport lucrat din mărgele colorate. În dreptul fiecărui tacîm, o solnicioară minusculă ornată cu un dragon roşu şi un ouar la fel. De-a lungul pereţilor, de o parte şi de alta, două mobile vechi, sculptate, cu servicii grele de argint îşi cereau dreptul la o îngrijire mai bună.

Luară cu toţii loc în jurul mesei. Domnul Clejan la un capăt, avînd în faţa lui pe domnul Angelescu. De o parte, domnul Leoveanu şi Raul, de alta, Dina şi Minescu, adoptat spontan copil al casei, la un pahar cu ţuică. Va lua în permanenţă masa cu ei, rămînînd numai să doarmă în altă parte, hotărîse stăpînul casei. Li se serviră ouă la pahar, ciulama de

porumbei, brînzeturi și compoturi conservate, puțin trezite, care făceau mîndria gazdei.

- Și pîinea și compotul sînt făcute de noi în casă, nu e așa, Cateluța? repeta mereu bătrînul. Iar dumneaei este Cateluța, menajera casei. O cresc de la vîrsta de opt ani. Eu am măritat-o. Acum e milionară. Are o sută de pogoane de pămînt, casă, vite, de toate.

Gurile rele șopteau prin sat că ea nu era numai simplă menajeră și că făcea ce vroia în casa rămasă de ani pe mîinile ei pricepute. Că se pricepea bine în conducerea treburilor, o dovedea și faptul că ea se îmbogățise și boierul sărăcise.

Masa, stropită cu vin foarte bun, avu loc într-o atmosferă de destindere generală. Din capul mesei, domnul Angelescu îl tachina pe domnul Leoveanu, care era un mîncău și un băutor serios. "Are să-ți mănînce urechile, dragă Flavius", rosti el într-o moldovenească autentică.

- Nu-ți fie frică, n-o să mănînc tot. Îți mai rămîne și ție! răspundea Leoveanu repetînd porția de ciulama și mai cerînd Cateluței "un pic" de mămăliguță.

Domnul Clejan hîrîia, aproape grohăia în tot timpul mesei, iar cînd rîdea, grohăitul se întețea degenerînd într-o tuse cu înec, cum o au astmaticii. Acum rîdea, hîrîia, se îneca, pe cînd *ce cher Raul,* cum îi spunea domnul Angelescu, își pironise ochii în fundul farfuriei, neîndrăznind să-i mai ridice asupra Dinei. Spălată și îmbrăcată mai cu îngrijire, ea avea înfățișarea unei adevărate "doamne", iar el coborîse la masă într-un "scampolo" cu gîtul și brațele goale. În jurul gîtului, agățată de un lănțișor, atîrna o amuletă. Era un fetiș de care "domnul profesor" nu se despărțea niciodată.

Toți oaspeții, împreună cu Minescu, și mai cu seamă Minescu, lăudau mîncărurile, vinurile, serviciul, servitoarea, spre satisfacția amfitrionului, care își umfla gușa, hîrîind satisfăcut. Numai Dina se puse de la început pe picior de război cu domnul Raul, căruia îi spusese, oarecum în glumă, că pentru un tată atît de modest și de român, el era puțin cam prea parizian. Ea nu știa nici să lingușească, nici să menajeze. Spunea fățiș oamenilor ce gîndea despre ei, rămînînd totuși prietenă și fiind gata să sară în foc pentru oricine, la nevoie.

Bărbații mai rămaseră să bea o sticlă cu vin, în timp ce ea își ceru voie, după ce luă cafeaua, să se retragă, așa cum avea să facă mereu, cîtă vreme va rămîne în casa aceea. Cînd se întoarse în cameră, găsi,

spre surprinderea ei, rezemată de perete o oglindă. A fost unica atenție pe care a avut-o domnul Raul pentru dînsa, de la începutul pînă la sfîrșitul șederii ei, în casa unde el o adusese.

Pînă spre seară, Dina își făcu de lucru prin cameră. Chiar și pentru cîteva zile ea își creea, așa cum făcea pe oriunde trecea, o atmosferă a ei. Așternu pe măsuța joasă o față de masă colorată, așeză un sfeșnic de fier forjat pe care îl găsise acolo, o carte, un cuțitaș de baga pentru tăiat filele, adus dintr-o călătorie la Veneția, o vază mică, albastră; pe altă masă mapa de scris, cărțile, trusa de unghii.

Pentru haine, nu existau în cameră decît niște cuiere bătute în pereți și prevăzute cu cîrlige. Dina își puse garderoba pe umerașele de lemn pe care le găsi la fundul unei valize și acoperi totul cu o cuvertură.

Fereastra cămăruței - prin care pătrundea cu greu lumina, fiindcă nu mai fusese spălată de multă vreme, poate de la plecarea stăpînei - dădea în curtea din dosul casei. Dina zări prin fereastra aceasta căsuța sinilie dintr-un coșmar îndepărtat și tresări. Odăița aceasta, casa ei distrusă, tot ce văzuse odinioară în vis se realizase aidoma. Nu lipsea nimic. Ce straniu i se părea! Cine orînduia oare toate aceste lucruri care ieșeau din subconștient și li se arăta oamenilor în vis? Luă dintr-un raft o carte cu gîndul să citească. Dacă avea cărți, gîndea, nu se va simți atît de singură. Și casa aceasta prăfuită, neîngrijită, avea enorm de multe cărți prin toate colțurile, pe toate mesele, pe toate canapelele, pe toate fotoliile. Dar gîndurile îi alergau dezordonate în toate părțile. Ce se va alege din lucrurile ei depozitate o parte acasă la Lulu, o parte în depozitul de mărfuri din Piața Sf. Gheorghe? Îi pierise jumătate din garderobă. O parte din pijamale rămăseseră fără pantaloni, altora le lipseau bluzele. Îi dispăruseră mătăsuri brute, stofe, pe care urma să le transforme. Le lăsase, din pricina doliului, pentru anul următor. Mobilele ei, alese odinioară cu grijă, erau acum adevărate ruine. Tot ce avea cu ea numerar și bijuterii se afla în păstrarea domnului Clejan, care le pusese într-un dulap din odaia domnului Leoveanu. Dina îi făcuse un inventar, dar bătrînul, ciudat cum era, nici nu vroise să audă de așa ceva.

Drept încurajare, domnul Raul îi spusese că tatălui său, care, după părerea lui, era complet "zaharisit", i se furase de curînd din casa de bani un milion de lei.

Dina avea, în afară de vilă și un apartament la București - dacă vor mai fi rămas în picioare -, vreo douăzeci de milioane, în bani și

bijuterii. Banii aceștia erau toată averea ei și trebuiau să-i ajungă pentru tot restul vieții. Nu avea nici o perspectivă, nici un suflet de prieten. Nu-i mai rămîneau decît banii, cu care putea să cumpere tot, în afară de dragostea oamenilor. Și tocmai asta îi lipsea Dinei. Dragostea oamenilor, pe care ea continua să-i iubească absurd.

Tranca veni s-o poftească la cină.

Puse o rochie de casă foarte decentă, neagră, lungă, puțin atinsă de suflu, luă o haină pe umeri și coborî. În buzunarul hainei strecură, din obișnuință, o pudrieră sport cu monograma de argint; un portfard în care, pe lîngă rujul de buze și creionul de sprîncene, se afla cheia grea și ruginită a camerei ce ocupa. Domnii erau încă în hol, sub lampa de petrol ce răspîndea o lumină sașie peste încăperea aceea mare, jucau panțarola. Erau toți patru cu hainele pe umeri, cu pălăriile pe cap, afară de Minescu. El purta o beretă-bască, pe care n-o scotea de pe cap nici noaptea și forma nota lui caracteristică. Dinei i se păru că aveau aere de conspiratori și i se făcu deodată frică. Îl căută cu privirea pe domnul Raul, care, așa cum era de afectat și graseiat, i se părea totuși mai aproape de dînsa. Poate pentru că îl cunoscuse cel dintîi, poate pentru că erau mai apropiați ca vîrstă. Trîntit pe divan, el răsfoia niște reviste, cu un aer absent, blazat. Îi răspunseseră cu toții la salut abia moțăind din cap. Fiecare era preocupat de partida lui de cărți. Dina își luă un scăunel scund și se așeză cu un teanc de reviste sub lampa cu lumina săracă. Călca încet, cu pași plușați, să nu supere pe nimeni în casa aceasta străină, așa cum făcea în copilărie cînd se simțea vinovată că nu-și făcuse lecțiile. Domnul Leoveanu căzuse din nou în starea lui de depresiune și sta cu ochii duși, cu crețuri adîncite pe frunte, cu pălăria trasă pe ochi, cu bărbia rezemată în baston, fără să scoată o vorbă în tot timpul jocului. Din ușă, Cateluța le strigă cu un aer solemn: "Masa e servită, domnilor!"

Se ridicară cu toții ca împinși de un resort, și-și ocupară locurile, aceleași de la prînz. Dina avea impresia că se află la pension sau în *réfectoire de la Cité universitaire*[1] din Paris, unde își găsea ca și aici tacîmul, șervetul însemnat cu inițialele ei pentru a nu fi confundat. Conversația o transporta mai degrabă într-o "boată" pariziană. La prima sticlă, domnii mai păstrau oarecare decență, la a doua deveneau mai degajați, iar la a treia se dezghețau complet. Angelescu vorbea de idealul

---

1 Sufrageria cartierului universitar (fr.).

lui în artă. El vedea în teatru, în plastică, în literatură, numai femei tinere, goale, cu trupuri impecabile, evoluînd sub ochii lui decolorați și micșorați de vicii ascunse, degradînd arta reducînd-o la un simplu stimulent pentru simțurile lui senile. Domnul Raul, "savantul", cum îl flatau toți ai casei, vorbea de o "tipessă" întîlnită într-o "gainette" și de "veina" lui la "agățatul" femeilor. Pînă și "ursul" povesti ceva, o aventură avută în tinerețea lui la Paris cu o midinetă.

Dina se simți prost între cei patru bărbați, încălziți de băutură, care se dezlănțuiau în voie, nețimînd seama de prezența ei. Schiță un gest de plecare.

- Nu mai rămîi să bei un pahar de vin cu noi? stărui Leoveanu, cel mai zgomotos dintre ei.

- Mai stai cu noi!... Ce dracu, doar n-ai să te culci odată cu găinile, se răsti la ea bătrînul, pe un ton care îi reamintea că în casa asta poruncea el, că nu admite nici o replică.

Înțelese că nu era în casa ei și că nu avea dreptul să facă ce vroia.

- Eu nu pot să beau decît în timpul mesei, se apără ea slab.

- Dacă nu e bună de chef, mai bine lăsați-o să se ducă la culcare, hotărî Minescu, care îi fusese atașat de fostul ei soț s-o ocrotească.

Cu toată intenția lui de a o jigni, Dina îi mulțumi în gînd și se ridică să plece. Dar cînd își puse haina, băgă instinctiv mîna în buzunar. Îi lipseau toate ustensilele de toaletă pe care le avusese acolo și, în plus, cheia camerei. La "conacul" și în atmosfera în care se afla, ar fi putut fi deposedată de tot ce avea de către slugile sau țiganii de la curte, fără ca nimeni să-și asume vreo răspundere.

Cu ajutorul unei lumînări, ieși să caute obiectele pierdute în curtea întunecoasă, pe scară, dar nu găsi într-un tîrziu decît cheia cea ruginită, care nu putea fi de folos nimănui. Intră bîjbîind în cameră. Lampă nu avea deocamdată; urma să-și cumpere una abia a doua zi, împreună cu alte cîteva obiecte casnice de care simțea neapărată nevoie. Domnul Clejan nu putea să-i pună la dispoziție decît odaia, așa cum se afla, și nimic mai mult.

O femeie, oricît de sobră ar fi, oricît de deprimată, dacă rămîne fără farduri, se simte mai nefericită decît dacă ar rămîne fără cămașă. Dar, în definitiv, ce însemna o pudrieră și o pungulița de mătase cu farduri față de catastrofa care-i zdruncinase viața?

Amănuntul acesta neînsemnat o mîhni totuși și luă pentru ea proporțiile unei noi catastrofe. De unde avea să-și procure alte farduri în satul acesta pustiu, care nici măcar nu exista pe hartă?

Se dezbrăcă la lumina slabă a unei lumînări. Baricadă ușa cu tot ce găsi, și se culcă. Patul era întîmplător moale și larg, mult prea larg pentru singurătatea ei. Plapuma și perna erau aduse de acasă. Ar fi putut să doarmă bine, dar Dina nu închise ochii toată noaptea. La fiecare lătrat, la fiecare zgomot, își proptea inima cu mîna. Curtea era desfundată, și în timpul zilei plină de țigani, cărora o țigăncușă cu o droaie de copii după ea, le fierbea ceva într-un ceaun pus pe pirostrii. "Dacă s-o fi dat sfoară prin sat că au sosit niște refugiați?" Se știa că aveau cu ei tot ce au putut salva și ce era mai bun. Izolată în camera aceasta de pod, puteau s-o ucidă fără să bage nimeni de seamă. Din sufragerie, în liniștea nopții, ecoul aducea pînă la ea rîsetele chefliilor care goleau sticlă după sticlă. "Dacă, amețiți de băutură și bine dispuși le-ar da prin gînd să urce la ea și să-i forțeze ușa?" O cuprinse groaza. N-avea nimic asupra ei. Toată averea era în dulapul din camera lui Leoveanu. Cine era acest domn cu înfățișare de cîrciumar, cu unghii lungi ca de femeie, deprimat, mîncău, cu nasul înroșit de băutură, care o bătuse familiar pe pulpe, ca pe o femeie dintr-o casă de prostituție? Se ocupa cu afaceri de cai sau de bursă, îi era totuna. Cert e că n-avea o meserie bine definită și că nu o ducea strălucit. Omul acesta avea acum în mînă toată averea ei.

Mai tîrziu, își dădu seama că bărbatul acela cu înfățișare de cîrciumar descindea dintr-un neam ales, că era un om de mare cultură și, odată pus la locul lui, purtarea avea să-i fie din cele mai rezervate. De unde avea să știe toate acestea din prima noapte petrecută la conac? Judecînd după aparențe, i se încrețea carnea gîndindu-se la urmările pe care le-ar fi avut ușurința cu care o trimesese Lulu în necunoscut numai pentru a scăpa de prezența ei supărătoare. Se dovedi apoi că nici Minescu nu-i mai era necesar după ce se servise de dînsul pentru a-și sluji interesele. De aceea i-l dăduse ca însoțitor, și nu din grija de a o apăra. Omul marilor lovituri dăduse astfel două lovituri dintr-odată.

Dina adormi abia la ziuă, fericită că trecuse noaptea și că nu i se întîmplase nimic. Cît despre "comoara" ei, fie ce-o fi! își zise în cele din urmă, și de aici în colo, întîmplă-se ce-o vrea Dumnezeu. Programul vieții ei fusese în tot cazul stricat. Își ieșise și așa din linia trasată cu grijă de dînsa pînă în cele mai mici amănunte.

Nu-i plăcuseră niciodată echivocurile, de aceea întrebă a doua zi, profitînd de un moment cînd îl găsi pe domnul Raul singur, care era situația ei în casa aceea și în ce condițiuni ar putea rămîne? Ar fi dorit să-și suporte singură cheltuielile și să plătească o slugă care s-o servească. Domnul Raul își cercetă unghiile, își examină vîrfurile pantofilor, apoi răspunse:

- Pentru asta ar trebui să vorbiți direct cu tatăl meu. Eu n-aș avea curajul s-o fac. De altfel, mai mult ca sigur, nu va accepta nimic. Trebuie să țineți seama că la noi nu e pensiune de familie.

- Totuși, trebuie să găsim o ieșire din această situație delicată, stărui ea. Eu n-am abuzat niciodată de ospitalitatea nimănui.

- E mai bine să așteptăm sosirea fostului dumneavoastră soț. El va rezolva totul. Vă rog însă, în interesul și pentru prestigiul dumneavoastră nu spuneți nimănui că sînteți despărțiți. Asta ar complica lucrurile.

Dinei îi plăceau situațiile clare, dar viața o silea mereu să se prezinte într-o lumină falsă.

- E mai bine așa, din toate punctele de vedere, încheie el și o lăsă să se descurce cum va ști mai bine.

Cînd se regăsiră cu toții la aperitiv, Dina nu mai avea aerul trist din ajun. Cu ajutorul țigăncii, pe care și-o apropiase dîndu-i una din pijamalele desperechiate, își putuse face o toaletă mai minuțioasă. Nu mai văzuse de mult atîta apă caldă, bună, și profitase larg de această binefacere cerească. Își strînse frumos părul, neîngrijit de atîta vreme, într-un rulou și dădu să-și calce una din rochiile ei de dimineață. Taiorul gri, din stofă *mille points*[1] , îi sta de minune, iar sandalele de antilopă maron, îi făceau picioarele și mai gingașe. Se privi în oglindă. Ochii își recăpătaseră limpezimea, din dreptul gurii cu buze plinuțe în formă de inimă dispăruse rictusul dureros din ultimele zile.

În dimineața aceea de sărbătorească primăvară, se simțea parcă mai ușoară. În jurul mesei din hol, atmosfera i se păru mai caldă. Avu un moment impresia că se afla în vilegiatură. Oaspeții se întrebau unii pe alții cum au dormit, schimbau politeți, în timp ce gazda le oferea o nouă "specialitate a casei": ochiuri pe șunculiță afumată. Ochii lui Leoveanu ieșiseră aproape din orbite văzînd "minunea", frumos

---

1 Model de stofă; in traducere literară: o mie de puncte (fr.).

prezentată pe o farfurie cu cuiburi, iar Angelescu nemaiîncăpîndu-și în piele, îl luă pe amfitrion de gît:

- Dragă Flavius, te-ai întrecut pe tine în variația gustărilor.

Chiar și Minescu era entuziasmat, chiar și el, care din avariție nu mînca prea mult nici cînd i se oferea fără plată.

Gazda era în culmea fericirii. Dina își aminti de ospețele ei de la Snagov, și-i fu imposibil să articuleze un cuvînt. Privirile i se încrucișară cu ale lui Raul, care plecă ochii puțin jenat. Cu toată antipatia crescîndă dintre ei, o înțelegere tacită a situației pe care erau siliți s-o suporte, îi unea într-o resemnare mută.

Treceau amîndoi peste cele mai ridicole efuziuni, uneori penibile, ale celor trei oaspeți, peste ieșirile puerile ale bătrînului, fără să clipească sau să trădeze cu un cuvînt ceea ce spiritul lor critic i-ar fi îndemnat să le strige în față.

Între ei, cei doi beligeranți aproape nu-și vorbeau. Dacă se întîmpla să se ciocnească unul de altul pe vreun culoar întunecos, tresăreau speriați ca de un cataclism:

- Pardon! rostea el tresărind și retrăgîndu-se brusc.

- Pardon! exclama ea, neștiind cum să se strecoare mai repede pe prima ușă ivită în cale.

Cîteodată, în timp ce în hol se juca eterna "panță", se pomeneau fredonînd amîndoi aceeași șansonetă franțuzească plină de nostalgia Parisului. Cîntecul le evoca amintiri comune, și se trezeau dintr-odată vorbind de cîte un eveniment literar, de o expoziție, de atîtea lucruri trăite simultan în Parisul tulburător și insinuant ca o femeie. Dar asta nu-i împiedica să se ignore în momentul următor, să se sfideze chiar.

Într-o zi, Raul ieși din rezervă și-i șopti printre dinți la o încrucișare de drumuri:

- Mă înăbuș în baraca asta!

- Și eu! răspunse prompt Dina.

Apoi fugiră din nou unul de altul, speriați ca de o faptă rea izvorîtă din subconștient într-un moment cînd pierduseră autocontrolul. Vorbiseră prea mult.

O controversă dintre Leoveanu și Angelescu o provocă și prinse a vorbi. Cînd vorbea, Dina izbutea să electrizeze chiar și pe auditorii cei mai pretențioși. Se pomeni deodată sporovăind ca în vremurile ei bune, în fața unor ascultători uimiți de neașteptata ei personalitate ce se

dezvăluia și pe care nu i-o bănuiseră sub masca de femeie necăjită din ajun.

Atît Leoveanu cît și Angelescu erau oameni foarte pregătiți, dar se ciocneau tot timpul, în permanentă controversă, fie că vorbeau de Voltaire sau de Descartes. De data aceasta tăcură ca prin miracol și vorbise numai Dina. La un sfîrșit de frază, bătrînul Flavius bătu din palme, bucurîndu-se ca un copil.

- Așa-i că v-a făcut praf? Bine că s-a găsit cineva care să vă închidă gura!

- Bravo duduie! Ești primul om care a reușit să-i facă să tacă.

În ziua aceea, la masă, spiritele zburau ca niște rachete de la unii la alții, iar atmosfera de depresiune era complet ridicată. Cînd îl prinse pe Flavius un moment singur, Dina profită de buna lui dispoziție să-l întrebe ce modalitate a găsit pentru a o scoate din situația delicată în care se afla.

- Te rog să stai în casa mea cît va fi nevoie și cît vei voi, fără să te gîndești la nimic.

- Dar...

- Nici un dar! i-o reteză scurt, și plecă mormăind nemulțumit că cineva îndrăznise să protesteze în fața lui.

A doua zi trimise într-un sat vecin un argat să-i aducă Dinei o coafeză, refugiată și ea, pentru a-i aranja părul.

Dina fu mișcată de atenția aceasta. Încet, încet, lucrurile începeau să se aranjeze. O puse pe Tranca, țiganca destinată serviciilor din jurul casei, să spele geamurile și scîndurile, să dea jos păianjenii de pe pereți și să curețe soba. Țiganca se sperie la început, mai cu seamă de spălatul scîndurilor:

- Haoleu cucoană, nu se duce vopseaua dacă le-oi spăla?

Dina rîse și o asigură că nu se va întîmpla nimic. Apoi o învăță să le spele zilnic.

În scurt timp își atrase simpatia tuturor slugilor de la curte. Logofătul îi fabrică din patru cuie, o scîndură și capacul unei cutii de cremă de ghete, o mașină de spirt, care avea să-i fie mai tîrziu de mare folos. Tranca o asculta orbește, iar Cateluța și bucătăreasa nu știau cum s-o mai mulțumească.

Pe cînd încerca să se adapteze situației, primi o telegramă de la Lulu.

Mașina nu se întorsese încă din provincie și îi ruga să mai aștepte încă cîteva zile.

Minescu închiriase o cameră în sat, dar dormea de cele mai multe ori la conac cînd întîrzia la o "panță". Atmosfera amicală din jurul tovarășei sale de refugiu, care știuse să se impună în ochii tuturor, începu să-l cam supere. El nu putea lua parte la controversele care aveau loc de cîte ori se întîlneau. Nu cunoștea limba lui Moliere, nici măcar subtilitățile propriei sale limbi și suferea de un complex de inferioritate. Ca orice comis-voiajor, povestea mereu aceleași aventuri cu manichiuriste, balerine și studente, care își aveau rubrica lor în carnetul lui de socoteli. Meschin cum era, nu înțelegea să treacă peste un anume tarif, iar datele cînd trecuse erau însemnate cu roșu în agendă. Avea anumite clișee ce le reprezenta în toate ocaziile și care, auzite pentru prima dată, păreau amuzante. Era mieros, slugarnic, intrigant, maniac și răzbunător. Nu i-a iertat niciodată Dinei că l-a ironizat pe cînd povestea, pentru a nu știu cîta oară, cît îl costase de exagerat masa unei actrițe, pe care o ura de moarte din pricina asta. Se porni s-o mineze strecurînd calomnii murdare la adresa ei, pînă și slugilor. La masă, aducea discuția în așa fel, încît s-o jignească. Subiectul lui preferat erau femeile. După părerea lui ele trebuiau suprimate din ziua cînd împlineau treizeci de ani, ca nefolositoare, sau cel mult lăsate să trăiască pentru a fi întrebuințate la bucătărie. Afișînd principii ridicole, făcea tot ce putea s-o diminueze pe Dina în ochii celor din jurul ei. Cînd izbutea s-o facă să se ridice înainte de terminarea mesei, jubila. Într-o bună zi Dina se pomeni ocolită de toată lumea fără să știe de ce. În schimb, Minescu nu mai dormea decît foarte rar în sat și devenise copilul răsfățat al casei.

Dina începu să lipsească de la mesele de seară, pretextînd cînd o durere de cap, cînd o răceală sau ceva asemănător. Își fierbea pe mașina ei improvizată un ceai, iar cînd simțea că o încolțește foamea, tăia o felie de slănină puțin îngălbenită dată de Lulu, rupea din greu o bucată din pîinea care se făcuse ca piatra și mînca pe un colț de masă, la lumina slabă a lămpii cu petrol, de cea mai mică dimensiune, udînd cina cu lacrimi. De jos, din sufragerie, ajungeau pînă la ea rîsete și zgomot de oameni care petrec. Dina ducea mîinile în dreptul urechilor, să nu audă, și încerca să citească. Lumina insuficientă făcea să-i lăcrimeze ochii și o silea să renunțe.

Ce să facă? Să recapituleze în gînd toate întîmplările din ultima vreme? Pentru a cîta oară? Se trîntea pe pat, își strîngea plapuma în

jurul trupului și încerca să numere pînă la o sută și înapoi. Spre ziuă adormea cu pumnii strînși, a răzbunare: Contra cui?...

Timpul se scurgea încet, între panțarola celor patru și ocupațiile "savantului", care lipsea tot mai des din mijlocul lor. De la o vreme lucra închis în camera lui, sau pleca pentru zile întregi de acasă.

- Așa sînt savanții, îl scuza Angelescu. Singulari, mizantropi, distrați și preocupați de probleme abstracte.

Fără voia ei, Dinei îi era dat să dezlege într-o zi o parte din "problemele abstracte" ale savantului. Prilejul revelației i-l dădu coafeza din satul vecin, care venise s-o coafeze.

Era o țigancă uscată, știrbă, cu aer de tuberculoasă, cu o privire de vită bolnavă care îți inspira milă. În timp ce se afla la Dina, cineva veni să-i spună să treacă imediat jos la domnul Raul pentru manichiură. Pînă să se usuce părul Dinei, fata coborî. Deodată auzi zgomot de uși trîntite, de pași pe scară și o sudalmă țigănească scăpată fără să mai poată fi luată înapoi de pe buzele coafezei, care intră ca o furtună în cameră, cu părul răvășit, cu obrajii îmbujorați, atît cît îi îngăduia culoarea ei arămie. Fata își propti inima cu mîna, vorbind repede, așa încît abia o puteai urmări. Cînd își reveni puțin, bolborosi cerînd mii de scuze.

- Dacă ați ști ce mi s-a întîmplat...

- Ce ți s-a întîmplat?

- Cum să vă spun... domnișorul... n-a fost cuminte... să iertați. Eu sînt femeie măritată, am spus. Și dacă sînt săracă trebuie să vă bateți joc de mine? I-am arătat eu dumnealui! O să-i treacă pofta să mai sărute femei amărîte ca mine! Porcul!

Fata se opri, duse mîna la gură și, rotind ochii aceia mari, galbeni, lucind de febră, se pierdu în cuvinte de iertăciune.

- Lasă, lasă, nu face nimic!... se grăbi s-o asigure Dina, cutremurată de dezgust.

Dar femeia nu se mai putea potoli. Așa ceva nu i se mai întîmplase de cînd umbla ea "prin boieri"...

Dina o concedie fără să se mai coafeze. Nu se mai putea lăsa în voia mîinilor tremurînde ale bietei femei.

Altă dată, îl întîlni pe cînd făcea o plimbare într-un sat apropiat, însoțit de o femeie. Îmbrăcămintea și culoarea feței nu lăsa nici o îndoială asupra rasei ei. Era tot țigancă. Savantul făcu un semn femeii, care se îndepărtă, iar el se apropie de Dina.

- Ați ieșit la plimbare, doamnă? o întrebă el rostogolind rr-urile în franțuzeasca-i afectată. Eu am fost la frizer, adăugă. Apoi tăcu încurcat, lovindu-se de aerul indiferent al Dinei.

De ce simțea nevoia să-i vorbească, el, care nu-i adresase niciodată cuvîntul? De ce se scuza atît de stîngaci? Să mai fi avut oare vreun scrupul? Omul care fugise de lîngă catafalcul bunicii sale în timpul slujbei bisericești pentru a fi prins în porumb cu nevasta unui servitor de la curte, nu cunoștea acest sentiment. Se temeau pînă și femeile cele mai vîrstnice să se aventureze singure pe cîmp, de teama de a nu-l întîlni.

Dar nimic n-a impresionat-o pe Dina mai mult decît ultima lui ticăloșie. Era poate absurdă și demodată să se formalizeze pentru un fleac de feciorie, și încă atunci cînd era vorba de o țigancă de la curte!

Dina o îndrăgise pe Tranca, așa cum era ea murdară, duhnind a mahorcă și naivă ca un copil. Fata era înaltă, voinică, avea ochii codați, languroși, și o dezvoltare prematură pentru cei optsprezece ani ai ei. O cîștigase cu o pereche de ciorapi și cîteva nimicuri femeiești, așa cum îi cîștigi pe sălbateci cu o sticlă colorată. Avea gustul cochetăriei foarte dezvoltat. Purta ghete bărbătești, scîlciate, și un fel de surtuc încins cu o funie la mijloc, dar se uita cu jind la rochiile din cuier ale Dinei, mîngîindu-le cu privirea ei catifelată. Așa cum era ea, rău mirositoare, cu degetele îngălbenite de tutun, făcea fala țiganilor din sat și a tatălui ei, vătaful lor.

Tranca rămăsese fecioară pînă la vîrsta aceea, după cum o mărturiseau sînii ei tari, coapsele împlinite, trupu-i zvelt. Avea un logodnic, undeva pe front, cu care urma să se căsătorească în toată cinstea. Dar...

Dina zări într-o bună zi, prin fereastra cămăruței ei, o femeie îmbrăcată într-o rochie albastră cu flori mari, roșii, lungă pînă în pămînt. Pășea mîndră, cu părul strîns la spate într-un coc îmbîcsit de unsoare, legănîndu-și șoldurile în chip provocator. Femeia îi părea cunoscută. Un om de la curte îi adresă un cuvînt. Ea rîse. Nu mai încăpea nici o îndoială, o cunoștea bine. Era Tranca! Știa din clevetirile slugilor cu ce preț se capătă o asemenea rochie. De data aceasta, pe Raul - în lipsă de bani, îl ajutase chiar tatăl său s-o cumpere. Era o datorie de onoare după un cod al casei Clejan. Cu toată asprimea lui, Flavius nu vroia ca fiul său să aibă datorii neplătite. La vremea lui, cumpărase și el rochii țigăncilor de la curte...

Tradiția se respecta din tată în fiu...

Dina auzea de cîteva nopți zgomote suspecte în camera situată sub camera ei. Voci care parcă se certau. I se păruse la un moment dat că una din voci era a Trancăi. Își alungă totuși gîndul acesta ca pe o obsesie. Nu, nu se poate! Nu va face Raul una ca asta, și apoi, camera lui era lipită de o alta, care constituise pentru Dina multă vreme un mister. Era o cameră mare, întunecoasă, semănînd a pavilion de vînătoare. Pe masă, pe patul de nuc sculptat, pe podele, se aflau puști, cartușiere, tolbe de vînătoare, mănuși de scrimă, mingi de box și cărți, enorm de multe cărți, pe rafturi, pe ferestre, pe podele. Peste toate aceste lucruri se așternuse praful, ca într-o cameră nelocuită de veacuri.

Într-un tîrziu află că era camera bătrînului. Bîrlogul "ursului", prin care nu avea voie să circule nimeni, nici măcar o slugă. Seara, da singur pledul din păr de cămilă la o parte, și se trîntea pe pat, de multe ori îmbrăcat, după o sticlă de vin mai mult. Patul sta zile întregi desfăcut, așa cum îl lăsa dimineața, cu așternutul răvășit. Se rătăcise din greșeală în primele zile ale sosirii prin camera aceea, dar fugise repede, gonită de mirosul ei rînced, de atmosfera de cavou. Dina își închipuia că această vecinătate l-ar putea împiedica pe savant să "lucreze" după placul inimii, dar se înșelase.

Tranca plimbă cu o mîndrie de regină vreme de două săptămîni, pe sub ochii plini de mîhnire ai Dinei, rochia albastră cu flori roșii. În acest timp, "savantul" sta mai mult ca oricînd închis în cameră, iar fata fu înălțată la rangul de ajutoare a menajerei. Purta acum, în timpul serviciului, un șorț de subretă de casă mare și era pieptănată corect.

Se apropia Paștele cu bucuriile lui, cu ouă roșii și cozonaci, cu dangăte de clopot și scuturături prin case. La curte nu se făcuse nici o pregătire deosebită. Era împotriva principiilor "bătrînului". Și cînd țăranii, cu coșurile pline cu ouă, veniră să le aducă plocon, în loc să ciocnească, după tradiție, cu ei, le strînse mîinile în tăcere și le dădu cîte două mii de lei să bea un pahar cu vin la cîrciumă, în sănătatea lui și a conașului. Țăranii plecară mormăind. Nu asta așteptaseră ei. Veniseră să ciocnească un ou cu boierul lor, să se mai sfătuiască, să-și mai spună, la un pahar de vin, păsurile. Tinerii crescuseră doar sub ochii lor. Bătrînii munceau de o viață întreagă pe moșia aceasta. Îl iubeau pe el și pe conașul, cu toate că le necinstise unora fetele, altora le

batjocorise nevestele. Se resemnaseră, că așa a fost de cînd lumea între boieri și țărani.

Flavius și cei doi prieteni ai lui erau invitați în prima zi de Paști la un fin dintr-un sat apropiat, care avea o moșioară cumpărată de la nașul său. Finul acesta, mai puțin boier dar ducînd o viață civilizată, spera încetul cu încetul să înghită toată moșia, prost administrată, a nașului. Fiu de țăran, chibzuit, el nu își pierdea vremea la oraș, nu cunoștea Jockey-Clubul și nici celelalte plăceri citadine. În schimb își cultiva moșia și o mărea, cumpărînd bucată cu bucată de la nașul, pe care îl duceau de nas slugile și a cărui moșie cădea din zi în zi în paragină. Finul Flavius avea tractor, mașină, casă frumoasă cu lumină electrică și rezervor de apă. Era respectuos, slugarnic, umil față de nași, care îl tratau cu un aer protector. Cînd îi săruta mîna,nașul Flavius se umfla în pene și-i mai vindea o sută de pogoane pe nimic. Flaviusică se gudura ca un cățel și îi înghițea încet, dar sigur, moșia.

Minescu rămase singur cu Dina, la conac. De ce împărtășise soarta ei? Să fi avut gazdele un gest de delicatețe față de dînsa, sacrificîndu-l pe el, să nu se simtă ea prost, era foarte puțin probabil. Destul că, meschin cum era, Minescu nu-i putea ierta că fusese îndepărtat de la festin din pricina ei, și căută să se răzbune. La masa fără fast, pe care nu se vedea nici o urmă de manifestare pascală, erau numai ei doi. Boierul nu făcuse nici o pregătire specială pentru musafirii nepoftiți. Un ou fiert și o bucată de carne de vacă friptă, erau de ajuns pentru niște refugiați, chiar într-o zi deosebită, gîndise fără îndoială Flavius.

Dinei îi fugea gîndul înapoi, la atîtea sărbători petrecute în belșug de slugile ei, cu care ciocnea veselă ouă de Paști, închinînd un pahar de vin și dînd fiecăreia un cozonac, însoțit de cîte un dar.

- Ce stai așa morocănoasă? o întrebă cu brutalitate vecinul ei de masă. Te gîndești desigur la curcanii și mieii la tavă de acasă? Ehei, ce-a fost s-a dus, cocoană! Nu mai e bietul Ionică să-l storci de bani! Și apoi, ce pretenții mai ai d-ta de la viață? N-ai trăit destul? De acum încolo, calea bisericii...

Dinei i se puse un nod în gît. Cu cine vorbea omul acesta? Cu ea? Era serios sau glumea? Nici în glumă nu i-ar fi fost îngăduit să-i vorbească pe tonul acesta! Nu, Minescu nu glumea. Și fiindcă devenea din ce în ce mai agresiv, Dina luă atitudine... Se ridică de la masă și ieși pe terasă. Pus pe gîlceavă, albanezul o urmă, continuînd pe același ton.

Îi venea să plîngă. Ce-i făcuse ea omului acesta, odinioară atît de respectuos, și ce anume îi da dreptul să se poarte astfel cu dînsa?

Ei îi datora situația în care se afla. Ar fi vrut să-i arunce în față tot disprețul, dar se gîndi că era singură în casa asta, între oameni ostili, că va trebui să mai rămînă, sub ploaia de bombe, cine știe cît alături de el, și capitulă.

Minescu își simțea orgoliul jignit. Stăpînul casei îl tratase ca pe o cantitate neglijabilă, ca și pe Dina, de altfel. Se solidariză deodată cu ea și îi făcu favoarea s-o mai lase în viață, chiar dacă trecuse de treizeci de ani, cu condiția să fie mulțumită că avea dreptul să existe. Să nu facă multă umbră pămîntului. Să se limiteze la îndatoririle casnice la care ar trebui să rămînă toate femeile. Dina își înăbuși cu greu rîsul, care altă dată ar fi izbucnit în cascade. Față de tragicul situației, misoginismul acestui soț ratat, părăsit de soție pentru zgîrcenia și cicălelile lui, i se părea de un comic irezistibil, și îi întinse împăciuitoare mîna.

- E prima zi de Paști, hai să facem pace, domnule Minescu!

- Pace cu dumneata nu fac, dar dacă vrei să faci o plimbare, te însoțesc. Și asta, ținînd seama de datoria ce o am față de fostul dumitale soț, care m-a obligat să suport asemenea corvezi.

Tristă, singură, umilită, cu inima sîngerînd, Dina își înfrînse orice sentiment de dezgust și demnitate. Porni alături de el prin satul prăfuit, cu copii goi și murdari. Dragostea lor, manifestată public față de "doamna de la curte" care le da bani pentru bomboane, îl întărîtă din nou pe adversarul ei.

- Te iubesc fiindcă le dai gologani. Și le dai fiindcă ești o demagogă sinistră!... spuse el cu parapon.

Dina nu-i răspunse. Le făcu semn copiilor să se îndepărteze.

Se opri în fața unei case pe jumătate cîrciumă, pe jumătate locuință. Un bărbat cu mînecile cămășii suflecate spinteca un miel agățat de grinda din fața casei. Pe Dina o izbi nasul lui violaceu și obrajii cu vinișoare roșii. Ar putea spinteca cu aceeași ușurință și un om, gîndi ea. Dar bătrînul ridică ochii și o privi. Erau doi ochi albaștri, ca de copil. Cum sta așa, cu cuțitul împlîntat în măruntaiele animalului, Dina avusese o viziune pe care o spulberă complet glasul lui timid.

- Iată, aceștia sînt băieții mei! Au venit de la București să petreacă sărbătorile acasă, zise el cu părintească mîndrie.

Dina băgă abia atunci de seamă că în spatele lui se aflau trei tineri, dintre care cel mai mare trecuse de treizeci de ani, iar cel mai mic, "studentul", cum îl prezentase bătrînul, număra abia douăzeci și doi.

În fund, la o masă sclipitor de albă și încărcată cu bunătăți, se aflau două fete. Una din ele purta un șorț de școlăriță. I se umeziră ochii. Chiar și oamenii cei mai umili aveau dreptul să se adune în jurul unei mese în ziua aceasta de sărbătoare. Numai ea era azvîrlită departe de casa ei, smulsă brusc de lîngă familia ei. Familia? Care familie? Schimbă cîteva cuvinte convenționale cu bătrînul și se pregătea să plece, tulburată pînă în adînc de atmosfera care îi lipsea, cînd doi dintre copiii cu care se fălise bătrînul o reținură în prag. Erau studentul și eleva, care o rugară să mai poftească pe la dînșii.

- Voi veni, răspunse ea privind puțin într-o parte. Voi veni cu siguranță, fiindcă mă simt bine în mijlocul tineretului. Adăugase aceste cuvinte ca o explicație, ca o scuză.

Ce putuse descoperi firea iscoditoare a lui Minescu în acest schimb inofensiv de cuvinte?

- I-ai sucit capul studentului! Dar ia seama, ăsta îți strică viața mai rău ca Ionică! rosti el cînd fură din nou singuri.

Dina îl privi nedumerită. Care student? Nu reținuse din toate decît atmosfera de familie, care o tulburase. Totuși răbdarea ei ajunsese la capăt. Nervii încordați la maxim stăteau gata să plesnească.

- Îți interzic să te amesteci în viața mea! îi răspunse ea răspicat, și-i întoarse brusc spatele.

Cele trei zile de Paști trecură mai greu decît toate celelalte. Flavius, Raul și ceilalți doi nu veniră decît a patra zi, însoțiți de noi oaspeți.

Dina, chiar de a doua zi, lua cîte o gustare în camera ei, spre disperarea gazdei, căreia i-ar fi plăcut să o prezinte noilor veniți ca pe o dovadă a generozității lui.

"Bietul Flavius - ar fi exclamat aceștia - ce inimă bună are! A cules o venetică, o necunoscută de pe drumuri și i-a oferit adăpost."

Ingrată, Dina nu vroia să-l răsplătească măcar cu atît. Să accepte să se dea în spectacol, să fie compătimită, umilită. Vreme de trei zile cît au stat musafirii, n-a coborît decît în timpul nopții, cînd era mai-mai s-o sfîșie cîinii, pentru a respira puțin aer proaspăt. Își făcuse din Tranca o complice, care îi aducea pe ascuns cîte o bucățică de brînză

și pîine. I le trimetea școlărița, care o îndrăgise și ar fi făcut orice pentru "doamna de la conac". Banii pe care îi trimetea Dina fetiței rămîneau în buzunarul Trancăi, căzută de cîtva timp în dizgrație și retrogradată la curte.

După sărbători, reluă convorbirile telefonice cu Bucureștiul. Se scula de la șapte dimineața și ajungea la primărie chiar înaintea funcționarilor. Clătinînd din cap, ușierul îi deschidea ușa încăperii cu miros de petrol, de iuft și de aer încins.

- N-a venit încă domnul telefonist, îngăima el. Telefonul e întrerupt de trei zile, dar, dacă vreți, încercați și dumneavoastră! De! Ce să faceți?

Își da și el seama că pentru Dina era o consolare să-și ofere iluzia că ar putea vorbi cu Bucureștiul, că ar avea și ea pe cineva căruia să-i telefoneze. Cunoșteau toți la primărie refuzurile vrăjitoarei bătrîne de a primi convorbirile, repetatele amînări ale lui Lulu, pe care îl aștepta s-o scoată din mizeria în care se zbătea. Oficiantele diverselor centre prin care se putea vorbi cu colțul acela uitat de lume, o cunoșteau și ele. De obicei răstite, brutale, ei îi vorbeau cu ton scăzut, cu milă, cum vorbești cu un bolnav.

În dimineața aceea, inima înghețată a Dinei tresări. Auzise dincolo de fir, prin hîrîitul continuu și supărător, un glas familiar. Dar din păcate nu se auzea decît glasul, fără să distingă cuvintele. Vocea ei era și mai slabă. Minescu refuza să vorbească în locul ei, sub pretext că nu se putea scula atît de devreme. În realitate, se temea să nu fie pus la contribuție pentru plata convorbirii. Răcnind, răgușind și făcînd apel la oficiante, izbuti să înjghebeze o frîntură de convorbire, din care reieșea că Lulu nu poate face nimic pentru dînsa, fiindcă mașina era în reparație. Dacă nu se simțea bine la conac, n-avea decît să se mute. Asta e tot ce putea să facă el pentru dînsa, să-i dea sfaturi.

Era acum lămurită. O dusese cu vorba atîta vreme, ca să ajungă la soluția adoptată de el din capul locului, hrănindu-i iluzia că vine dintr-o zi într-alta s-o ia de acolo. Dina înțelese încă o dată că nu mai avea pe nimeni și că trebuia să acționeze singură. Se întoarse, hotărîtă să nu mai aștepte nimic, la conac. Nimeni nu-i dădu "bună ziua", parcă s-ar fi urzit împotriva ei o conspirație.

Raul începuse să calce pe urmele tatălui său. Purta și el un cojoc rupt în spate, părul vîlvoi, își lăsa barba să crească și se plimba cu mîinile în buzunare, ca un leu în cușcă. La București nu putea pleca

de teama bombardamentelor, deși avea să-și aranjeze o chestiune militară destul de serioasă. Leoveanu, căzut din nou în melancolie, sta cu bărbia sprijinită în baston, cu ochii în pămînt, cu pălăria trasă pe frunte, și era complet absent. Angelescu se plimba agitat, evitînd s-o salute, iar Flavius pufnea tot mai des pe nări, grohăind ceva neînțeles. Numai Minescu sta la pîndă, ca o veveriță gata să sară în spatele oricui. O înghesui într-un colț și-i spuse în șoaptă:

- Ce ai de gînd să faci? Nu vezi că situația a devenit imposibilă? Ce Dumnezeu, ai pierdut orice urmă de demnitate? Nu crezi că ești indezirabilă? Ce mai aștepți?...

Dina își strînse pumnii, înfigîndu-și unghiile în carne. Nu, nu așteptase decît să se lămurească în privința lui Lulu. Acum era lămurită: nici războiul, nici bombardamentele nu-l schimbaseră. Era inconștient, neserios, mincinos, farseur. Abia ținîndu-se să nu-și pălmuiască partenerul, îi răspunse sec:

- Vroiam tocmai să vă anunț că mîine mă mut.

Albanezul schimbă imediat tonul. Redevenit amabil, îi spuse fără să clipească și fără să-i plesnească obrazul de rușine:

- Faci foarte bine! În ce mă privește, abia aștept. Voi veni să mănînc la dumneata. M-am săturat și eu de calicenia de aici.

Dina nu-i răspunse. Se gîndi cu satisfacție la clipa cînd îl va vedea din nou tîrîndu-se ca o rîmă la picioarele ei. Gusta de pe acum din bucuria de a-l hrăni ca pe un milog și de a-l vedea gudurîndu-se pe lîngă dînsa.

Cu cîteva zile înainte, descoperise o căsuță chiar peste drum de conac. Avea două odăițe și o bucătărie, înălțate pe cîteva trepte și o prispă cu grădiniță în față. Căsuța era izolată în fundul unei ulicioare, care se înfunda, iar proprietarii locuiau în curtea alăturată. Camerele erau curate, cu sobe de zid și rogojini pe jos. Una din ele avea chiar un lavoar și un garderob, lucru destul de rar prin partea locului. În bucătărie se afla o vatră, o masă mare și un pat. Singurul lucru care lipsea era ușa vetrei și geamul ferestruicii, dar pe Dina n-o intimida nimic. Nu ridicase tot pe umerii ei vilișoara din Snagov, casa de la șosea, cealaltă în care locuise pînă la sinistrare, o alta mai mică la Băneasa și un apartament, vîndut la timp, înainate de bombardament? Se învoi cu țăranii să le plătească cinci mii de lei pe lună. Preț de speculă pentru situația ei specială de sinistrată, dar ridicol față de devalorizarea monedei. Femeia

făgădui să-i dea zilnic un kilogram, două de lapte, să-i lipească pe jos și să-i spoiască odăile.

Dina era fericită. Va fi din nou într-o casă plătită cu banii ei, unde îi va fi îngăduit să pășească fără teama de a supăra pe cineva. Va avea apă să se spele din belșug, va putea mînca fără să fie obligată să mulțumească nimănui. Va fi în sfîrșit din nou stăpînă și nu tolerată.

Tranca îi aduse o servitoare, care mai fusese la curtea boierului celălalt.

Moșia Elena-Cumpănești se împărțea în două. O parte aparținea boierului, după a cărui bunică se numea și satul, iar cealaltă fusese vîndută lui Chivu, răzeș chiabur, al cărui fii, absolvenți ai unei școli de agronomie, lucrau pămîntul la cot cu țăranii și îngrijeau atît de bine de moșie, încît ea creștea pe zi ce trecea ca o sfidare față de aceea micșorată și pricăjită a fostului stăpîn.

Pe Chivu și cei doi fii ai săi îi iubeau țăranii. Chiar și țiganii care lucrau pe moșia lor îi iubeau, fiindcă le ridicase la marginea satului căsuțe în care să trăiască ei și copiii lor pînă la moarte. Tot ei donaseră un loc imens, în deal, pentru cimitirul satului, cimitir în care odihnea, într-un mausoleu de piatră, buna doamnă Chivu. Oamenii din sat vorbeau cu evlavie de ea și de faptele ei bune.

Pe femeia de serviciu a Dinei o chema Ralița. Era o ființă uscățivă, trecută de patruzeci de ani, șireată ca o vulpe și foarte bună de gură. Umbla desculță, cu capul strîns într-o basma colorată, pe vremuri liliachie, și cu o rochie roșie la fel de decolorată. Pretindea că știe să gătească, să spele și să îngrijească de casă. În realitate ea ajutase pe la bucătărie la Chivu, la spălatul vaselor, la jumulitul păsărilor, slujise pe lîngă bucătăreasă. Avea doi copii, un băiat și o fată. Rămasă văduvă de tînără, îi crescuse ajutată de unul din frații Chivu, care, deși trăit la oraș, unde cunoscuse femei din societatea bună, studente și balerine, avea o legătură veche cu această femeie trecută, desculță, gureșă și vulgară.

Ralița era ibovnica oficială a "domnului Petrică" și nu o dată îl găsise Dina pîndind în fața porții ei cu pălăria îndesată pe ochi, cu mîinile înfundate în buzunarele scurtei de piele, care-i venea pînă la carîmbul cizmei strînse pe picior. Domnul Petrică era un om chipeș de vreo treizeci și cinci de ani, cu părul negru despărțit în două printr-o cărare la mijloc, cu ochi minunați și un ten bronzat, care da și mai mult farmec frumuseții lui masculine. Energic, puțin cam despotic, își

conducea casa, adevărat conac, cu odăi mari, bine aerisite, cu mobile solide și odihnitoare, ca o femeie. Slugile strunite, îl stimau și îl iubeau în același timp. Din curtea cu alei umbroase, rectilinii, cu copaci văruiți în alb, nu se mișca o frunză fără ordinul și știrea lui. Oamenii nu-i spuneau "boierul", ci simplu, "domnul Petrică", dar respectul și teama de a nu-l supăra dovedeau mai mult decît cuvintele. Era bun, muncitor, deștept, dar avea o singură meteahnă: "Ralița".

Ralița mînca bătăi crunte de la băiatul ei. Florea avea numai optsprezece ani, era căruțaș și cîștiga foarte bine, dar își pierdea banii la "rișcă". Maică-sa turba, dar nu-i putuse face nimic. Ea nu avea nici un fel de autoritate asupra lui din pricina legăturii ei cu boierul, pe care o știa toată lumea și pentru care băiatul suferea umilinți din partea flăcăilor și fetelor din sat.

Dina se mira adesea cum o lăsa iubitul ei să umble dezbrăcată și desculță. În cincisprezece ani de trai, nu putea să-i facă și el vreun rost? Femeia clipea dintr-un ochi și zîmbea șiret:

- Dar cine mi-a cumpărat căruță? Cine îmi dă ovăz pentru cai? Am și de astea în cufăr, de gîndești că sînt cucoană, dar le pun numai cînd plec cu dom'Petrică la București.

Cînd pleca la oraș, el o urca în trăsură, o instala la același hotel cu el, luau masa împreună și chefuiau de se zguduia pămîntul sub ei, după spusa Raliței.

Ce-l lega pe omul civilizat, care se lăsa servit la masă de o subretă stilată și vorbea franțuzește, de această femeie bătrînă, uscată și vulgară era întrebarea pe care și-o punea tot satul.

Ajutată de Ralița, Dina se instală repede. Garderoba ei chinuită își găsi în sfîrșit locul, iar pălăriuța de cotilon formă o vreme hrana micilor rozătoare pripășite în garderob de la plecarea domnișoarei institutoare ce locuise acolo.

Pricina pentru care se pripășiseră șoarecii e caracteristică pentru mentalitatea țăranilor. Institutoarea, mutată în alt sat de vreo doi ani, lăsase acolo o bucată de pîine, cîteva cepe și vreo doi cartofi, fără ca oamenii să îndrăznească să le miște. Cu greu îi convinse Dina să le scoată de acolo, că pîinea nu mai era de mîncat, că ceapă și cartofi se mai găsesc în sat.

- Vai de mine! Cum să punem noi mîna pe lucrul altuia? se încăpățînau ei. Ce o să zică domnișoara?

- Scoteți-le din garderob, pe răspunderea mea, îi implora Dina, și le azvîrli la gunoi, spre disperarea gazdelor.

Altminteri, n-avea să se plîngă de nimic. Dormea pe saltea de paie, dar patul era curat și așternutul cu plapuma de vară, înflorată, îi reamintea de cuibul ei de la Snagov. Ralița își făcuse culcușul la picioarele patului, unde își așternuse o velință. Înfundată în zăbläu ca într-un sac, sporovăia vrute și nevrute pînă tîrziu noaptea, cînd pleoapele stăpînei cădeau grele peste ochii obosiți.

- Mai spune,Ralițo, mai spune! o îndemna ea în nopțile de nesomn, de teamă să nu-și recheme în minte casa căzută la pămînt, lucrurile răvășite, ingratitudinea oamenilor și noua umilință la care o supusese Lulu.

O uitase într-o vägăună la care nu putea ajunge nici un vehicul din pricina drumului desfundat și prost. Cînd ploua, șoseaua era impracticabilă și nimeni nu se încumeta s-o străbată. Se împotmoleau acolo și vehicule și animale, de nu mai puteau fi scoase nici cu carul cu boi. Lulu alesese cel mai nimerit loc pentru surghiunul ei. Știa că de acolo nu poate fi scoasă decît atunci cînd va vroi el.

- Mai lăsați-le în colo de gînduri și căutați să adormiți, spunea într-un tîrziu Ralița, cînd ziua începea să mijească pe la ferestrele camuflate cu hîrtie neagră.

În prima noapte Dina stinse lampa și aprinse lumînarea, încercînd să citească. A doua zi avea să plece într-un tîrg apropiat să-și cumpere cele trebuincioase gospodăriei. Flavius îi împrumutase o căruță, căreia nu se știe de ce îi zicea șaretă. Nu putuse să-i dea și caii, erau obosiți încă de la Paști. Dina închirie cei mai buni cai din sat, caii lui Niculae al Coraliței, pe care îl tocmi să o și însoțească. Boierul îi mai împrumută leagănul și șuba. Ralița își înveli cu grijă stăpîna în pătură, strînse șuba în jurul genunchilor, îi mai puse o mînă de paie la picioare, și porniră în admirația "deprimaților" de la conac, care nu aveau curajul să se deplaseze nici pînă în satul vecin, de frica drumului rău și al bombelor.

- Ce mai pui de lele! exclamă admirativ Leoveanu, cînd o văzu pornind. Ce curaj! Ce energie! S-a smuls din cuib! S-a emancipat! Nu ca noi, care stăm aici ca proștii și ne e frică să mișcăm un deget.

- Dar uiți că, pe lîngă toate astea, cucoana mai are și bani? grăi Angelescu, care nu le mai văzuse de mult culoarea.

Drumul era pustiu, șoseaua nu se zbicise încă de ploaia ce o udase cu două săptămîni înainte. Casele răpănoase, fără un pic de verdeață, erau complet lipsite de poezie. Cu tot uruitul roților și hurducăturile șaretei, Dina urmărea decorul sărac și trist, cu prizonieri ruși pe jumătate goi, lucrînd pe marginea șoselelor, cu drumurile pline de autocamioane nemțești încărcate cu muniții. Pe ici, pe colo, se zărea cîte o santinelă română, altfel pretutindeni era pază nemțească. Chivăre cu cap de mort, bucătării ambulante, tancuri și tăblițe scrise în nemțește. Oameni murdari, rupți și goi. Căruțe cu familii întregi fugind cu tot calabalîcul, din sat în sat, în căutarea locurilor ferite de bombardamente. Pe fețele tuturor se citea teroarea, spaima morții inevitabile, dar pe care fiecare căuta s-o ocolească cît mai mult.

La marginea satului, pe lîngă Ralița și Niculae, Dina mai căpătă o tovarășă de drum. Pe biata Tranca, purtînd din nou surtuc și încingîndu-se peste mijlocul îngroșat cu același curmei. O alungaseră de la curte fiindcă... furase. Era însărcinată de șase săptămîni. Fugea din sat să i se piardă urma.

- Aș fi vrut barem să-l mai văd o dată pe conașul, zicea ea ștergîndu-și ochii și nasul cu colțul basmalei, că mi se aprinde inima de dor, dar a poruncit oamenilor să nu mă lase să intru la curte. Zicea că fur. Să mă bată Dumnezeu cucoană, dacă m-am atins eu de ceva, adăugă ea plîngînd amarnic cu capul ascuns în colțul basmalei.

- Te cred, biata de tine, te cred!

Opriră în fața unei cîrciumi să se mai odihnească "zmeii" lui Nicolae. Cărăușul coborî să se mai dezmorțească și el. Dina îi cinsti pe tustrei cu cîte o țuică, cu covrigi și cu țigări. Toți "beau tutun" și Tranca mai mult decît toți la un loc. Ronțăi și Dina dintr-un covrig. Nu-și mai simțea mijlocul, și cu toate că era înfășurată în șubă, o durea spatele rezemat de speteaza tare a leagănului. Își simțea picioarele țepene. Moș Nicolae al Coraliței o săltă pe brațe ca pe un fulg și o dădu jos din căruță.

Cu ce ascundea Dina în sîn și în geanta ei de voiaj, de care nu se despărțea de la plecarea din București, nu era tocmai prudent să se amestece cu lumea pestriță de pe șosea. Și-a purtat în tot timpul războiului avutul cu dînsa, cum își poartă cangurul puii. Cînd se culca, își punea cu grijă geanta sub pernă. Cînd îngropat în pămînt, cînd zidit în pod, izbutise să-și salveze singurul bun ce-i mai rămăsese.

Căruța avea să treacă peste un pod plutitor, o punte mobilă destul de primitivă, dar cînd se apropiară, constatară că podul fusese aruncat în aer. Fură siliți să facă un ocol înainte de a intra în tîrgul ce se afla la douăzeci de kilometri de Elena-Cumpănești, dar de care nu se încumeta nimeni să se apropie în împrejurările de față. Nici în coșmarurile ei Dina nu văzuse atîta mizerie. Abia acum își da seama de adevărata față a războiului, ce semănase atîta foame, boală, moarte și sărăcie. Nu-l simțise pe propria ei piele decît din clipa cînd i se dărîmase casa. Acum îl vedea în toată goliciunea.

Căruța opri în fața celui mai bun restaurant din tîrg. Cu toate că avea sufletul cernit, Dinei îi era foame. Ceru să i se servească masa atît ei cît și celor trei tovarăși de drum. Lăutarii, așezați pe o estradă în spatele ei, începură să cînte. Cîntau șansonete franțuzești, arii naționale, frînturi de operă, în același tempo agitat cu care, la Martinica sau aiurea negrii biciuiesc nervii ascultătorilor de jaz. Dinei i se opri mîncarea în gîtlej. În sărăcia acelui decor, cu fețe de hîrtie pe mese, cu pereții scorojiți, cu prinzătoare de muște atîrnate în dreptul lămpilor, J'attendrais sau aria toreadorului din *Carmen* erau tot atît de deplasate, pe cît era de deplasat turbanul patroanei, o bătrînă cu chip de proxenetă din ai cărei ochi basedovieni picurau lacrimi după al zecelea pahar de vin, la amintirea bărbatului internat în lagăr pentru sabotaj și speculă.

Dina își aruncă privirea afară, prin fereastra murdară, cu oblonul pe jumătate tras, să nu mai vadă figurile abrutizate de băutură ale celor dinăuntru. O podidiră lacrimile. Niciodată ochii ei n-au fost atît de jigniți de un decor lipsit de orice preocupare estetică.

Prăvălii cu uși joase în culori barbare, îngrămădite între locuințe particulare tot atît de neîngrijite, ridicate pe trepte soioase de lemn sau de piatră, cu ferestrele așezate la distanțe inegale, unele cu gratii,altele cu obloane, femei grase, îmbrăcate fără fantezie și pieptănate după o modă dispărută de cine știe cîtă vreme. Cîte o cariolă poștală cu un cal șchiop trecea încet, ca după dric, tîrînd după ea cîțiva copii murdari, desculți și obraznici, pe care vizitiul îi "croia" din cînd în cînd cu biciul. Cîte un ofițer de administrație cu aer provincial își lustruia cizmele în fața unei cofetării cu aspect de bragagerie, trăgînd cu ochiul la domnișoara de la telefoane.

Prin ușa deschisă a Oficiului, fata, cu două receptoare la urechi, cu pieptul înflorit de pîlnia telefonului, ca o imensă lalea neagră, uitase să mai dea legătura și-i surîdea, dezvelind tot luciul dinților de viplă.

Dinei îi trecu prin minte atîtea decoruri minunate: Veneția, Roma, Capri, Nissa, Monte-Carlo, Biarritz, Deauville, Scheweningen, Paris, și simțea că dacă mai întîrzie mult în tîrgul cu miros de ape stătute, împînzit de enorme autocamioane nemțești, cu noroaie, semințe și copii murdari, își va pierde mințile.

Tîrgui în grabă - cafea la farmacie și coloniale la fierărie - apoi se grăbi să se întoarcă în satul tot atît de lipsit de pitoresc, dar în care își avea acum un colțișor al ei, cu flori în ulcioare smălțuite de lut, cu șervețele scoțiene pe diversele mobile improvizate.

Era în luna mărgăritarului, și aproape toți copiii din sat îi aduseseră buchete enorme, culese de ei din pădure. Aici ca și la Snagov, Dinei i se dusese vestea că iubește copiii și le dă bani să-și cumpere bomboane. Casa întreagă era îmbălsămată de mirosul mărgăritarului și al liliacului abia înflorit. Din lăzi acoperite cu fețe de mese colorate, Dina își făcuse o bibliotecă, un bufet și o masă de toaletă. Căsuța era caldă și curată. Cu toată primăvara înaintată, în sobă ardea focul. Dinei îi plăcea să privească ore întregi prin ușa deschisă a sobei la jocul flăcărilor. Trăită în atmosfera lipsită de poezie a caloriferului, își dorise dintotdeauna o vatră, care să împrăștie odată cu căldura un miros de cărămidă încinsă, de acel ceva care te face să te gîndești la o viață tihnită, viață pe care o visase întotdeauna și nu o avusese niciodată.

Minescu venise din primele zile să ia masa la dînsa. Cu pardesiul pe umeri, cu eterna lui beretă-bască și cu același zîmbet perfid în colțul buzelor subțiri, își făcea apariția la nouă dimineața, la douăsprezece, și uneori seara, debitînd aceleași răutăți pe seama femeilor trecute de treizeci de ani, jignind-o și terorizînd-o ca și înainte, fără să țină seama că se afla în casa ei, la masa ei. Îl suporta, fiindcă în singurătatea ei, Dina era mulțumită să aibă pe cineva căruia să-i pregătească masa, pe care să-l aștepte la ore precise. Bucuroasă de a vedea două tacîmuri la masa încărcată cu flori și cu toate bunătățile.

Cu toată lipsa de alimente, ei îi veneau din toate părțile, fiindcă plătea cît îi cereau țăranii, care se îmbulzeau la poarta ei cu pui, cu ouă, cu fructe și legume. Dina cheltuia cu frenezie pentru că nu avea nici o perspectivă, nici o veste de nicăieri. Pe ea n-o aștepta nimeni nicăieri, n-o dorea nimeni. Sta ore întregi în bucătărie, lîngă Ralița, să-i pregătească lui Minescu mîncăruri rare, să-i calce și să-i cîrpească rufele. Știa că e inutil, că el nu aprecia o bucătărie rafinată, pe care nu o

cunoștea. Mîncase întotdeauna un singur fel de mîncare și un iaurt, la o cantină populară, la un restaurant de mîna a doua sau la el acasă, unde i se aducea într-un sufertaș masa, în bucătăria lui mică, pe o măsuță așternută cu hîrtie, și pe care abia încăpea un tacîm. Nu-și dorise niciodată mai mult. Nu știa că se poate trăi și altfel.

Ralița îl ura fiindcă își da seama că era un profitor, fiindcă, după plecarea lui, Dina plîngea pe ascuns și pentru că îi poruncea fără să aibă dreptul, fără să o răsplătească măcar cu un "mulțumesc". După vreo două săptămîni, el făcu o vagă aluzie la o contribuție din partea lui, dar Dina îi răspunse că nici nu se gîndește la așa ceva. Dacă vroia, putea să dea din cînd în cînd cîte ceva servitoarei. Minescu sări ca ars:

- Eu să dau servitoarei? Să fie mulțumită dacă o scăpa nebătută! răspunse el.

Prin "contribuție" înțelegea să i se facă o socoteală: o ciorbă costă atît, o friptură atît, o bucată de pîine atît...

Dina își reținu cu greu pofta de a-l pălmui. Simți un junghi în inimă. I se puse un nod în gît, dar nu manifestă nimic.

- În cazul acesta, dragul meu, va trebui să te duci de aci înainte la o cîrciumă, zise ea, unde ți se va face socoteala așa cum o dorești.

Minescu înțelese și nu mai veni decît să-și lustruiască pantofii. Era totuși o economie.

- Peria dumitale de pantofi e mai bună decît a mea, o flata el pe Dina, scuzîndu-se de deranj.

- Dar și crema, adăuga în surdină Ralița, care n-avea ochi să-l vadă, cum n-aveau toată slugărimea și toți furnizorii din Elena-Cumpănești.

Pentru a-și alunga urîtul, Dina se ducea adeseori la fetița cu uniforma de școală, care împreună cu o soră a ei mai mare, încercau prin cuvinte simple și atitudini pline de înțelegere, să ridice moralul "doamnei celei triste de la conac". La rîndul ei, "doamna tristă' își împlinea lîngă ele nevoia de a-și descleșta maxilarele, de a mai vedea chipuri omenești, de a-și da iluzia că avea ceva de făcut, că undeva o aștepta cineva.

În camera mare, în care se afla o mașină de gătit, o bancă de lemn fără spătar și o masă pe două capre, Dina izbutea să creeze o atmosferă. Fetele își ștergeau mîinile înroșite de muncă, își scoteau basmalele, își dregeau părul, și în jurul unei cafele de orz discutau "literatură".

Citiseră cîteva cărți din biblioteca primarului și a preotului. Ba, chiar o rugară pe "doamna Dina" să le pună în scenă o piesă de Caragiale, pe care împreună cu niște nepoți ai lui Chivu vroiau s-o joace în folosul "victimelor războiului". .

Dina se învoi și, într-o zi, în pavilionul de vară al fiicei bătrînului Chivu făcu lectura piesei, înconjurată de un roi de fete și băieți, care lăsară terenul de volei ca s-o audă.

După lectură fu urcată aproape pe brațe într-o mașină veche, uzată, și condusă acasă. Actorii improvizați erau mulți, tineri, veseli, entuziaști. Se așezară claie peste grămadă în caricaturalul vehicul. În fața porții conacului, care era peste drum de casa ei, sta domnul Raul și Minescu. Cînd a văzut-o coborînd, și aproape dusă pe brațe de nepoții și nepoatele lui Chivu, savantul se schimbă puțin la față. Înțelese că Dina trecuse cu arme și bagaje la "concurență".

Într-o zi se întîmplă ceva, care în împrejurările acelea luă proporții de catastrofă. Învățătoarea care locuise înaintea ei în casă veni să-și ridice lucrurile. Dina rămase fără o parte din perne, fără cana de apă, fără rogojina de pe jos și fără alte nimicuri necesare unei vieți oricît de primitive. Și-ar fi putut cumpăra altele, dar pentru asta trebuia să se ducă din nou în tîrgul acela oribil, să o zdruncine căruța, să mai trăiască din nou coșmarul omenirii în derută. Încercă să dea țăranilor oricît ar fi cerut pentru niște scoarțe împletite din cîrpe, dar îi fu imposibil să-i convingă. Ei nu se puteau atinge de lucruri care nu le aparțineau. Scoarțele erau ale unui frate de la București, care n-avea să le mai folosească niciodată. În zadar căuta să-i convingă că ar fi păcat să le roadă șoarecii, în loc să se folosească cineva de ele. Oamenii rămîneau neînduplecați.

Cămăruța își pierdu și bruma de intimitate pe care o crease din nimicuri Dina.

În noaptea aceea luă o hotărîre îndrăzneață: să plece cu primul prilej la București, sub ploaia de bombe, pentru a-și aduce cîte ceva care să-i mai îndulcească refugiul. Prilejul se ivi mai curînd decît se așteptase.

Era în ziua de Zece Mai, cînd toată suflarea românească serba Ziua Independenței. Ralița ceru permisiunea să se ducă și ea la serbare. Mulțumită să petreacă o după-amiază singură cu gîndurile ei, Dina îi

îngădui să plece. Avea o carte bună, pe care i-o împrumutase bătrînul Flavius și dorea de mult să se poată concentra asupra ei. Nu mai citise de cînd plecase din casa lui nimic, nici măcar o gazetă, cu toate că o dorise într-atît, încît făcuse odată cinci kilometri pe jos pînă într-un sat vecin, unde o refugiată îi pusese la dispoziție niște ziare vechi, pe care le citi cu lăcomie.

Minescu veni să-i aducă o scrisoare de la Lulu.

Mașina se reparase în sfîrșit, închiriase o vilă la Snagov, chiar pe cea din spatele vilei lor, pentru familia lui. Ei îi reținuse o cameră la niște țărani, de care va îngriji Măriuța. Mai erau acolo fratele și cumnata ei. Peste cîteva zile va trece s-o ia și o va duce acolo, unde va veni probabil și el. Îi preciză și ziua. Pînă atunci, răbdare, răbdare, răbdare și iar răbdare... îi recomanda el părintește.

Dina se cutremură. Prefera o mizerie de zece ori mai mare aceleia în care trăia, decît să se afle la un loc cu oamenii care îi făcuseră atîta rău. Simți că totul se învîrtește în jurul ei. Trebuia să facă ceva să nu înnebunească. Se îmbrăcă repede, cu mișcări automate. Unde să se ducă? Era ca o pasăre închisă într-o colivie. Simți nevoia să comunice cu cineva, să vadă oameni. Alergă la micuțele ei prietene, care oferiseră pentru cîtva timp adăpost unei doamne refugiate cu cele trei fete ale sale. Fetele erau înalte, zvelte, fermecătoare. Cînd intră Dina, bătrîna despacheta tocmai lucrurile. Odaia cea mare, numită pompos "salon", se umplu cu obiecte casnice, cu zeci de nimicuri îngrămădite în graba plecării, de care bieții oameni goniți de năpasta care căzuse pe capul omenirii, nu se puteau lipsi. Strînse în jurul mamei, o ființă micuță, blîndă și resemnată, fetele păreau încă niște copii care așteptau totul de la dînsa.

Dina se tulbură și mai mult la vederea grupului acesta, unit la bucurii și la necazuri, a obiectelor casnice, curate și ordonate, trezindu-i nostalgii. Un amănunt îi readuse în minte copilăria, leagănul părintesc, pe buna ei mamă. Era un castron de supă, înflorat; unul din miile de castroane care se foloseau cu ani în urmă, cînd nu existau încă serviciile de masă rafinate de astăzi. Își simți ochii umezi. Ce n-ar fi dat să mai fie copil!

Pe cînd stăteau cu toate în jurul mesei cele mari, năvăli în "salon" un tînăr cu obrajii arși de soare și de vînt, cu părul în neorînduială și cu încălțămintea prăfuită. Purta un trening din pînză de avion și niște pantaloni de golf. Micuțele prietene ale Dinei îi săriră înainte și i se

aruncară de gît. Era unul din frații lor. Băiatul se smulse din îmbrățișare și, fără să salute pe ceilalți, fără să vadă pe nimeni, își aținti privirea asupra ei.

O privea fascinat, fără să scoată un cuvînt. În jurul lor se făcu tăcere.

- Ce mai e pe la București? îl întrebă ea pentru a mai schimba atmosfera.

Tînărul se dezmetici, își luă un scaun și se așeză lîngă ea, ca și cînd acolo n-ar mai fi fost altcineva decît ei doi. Îi răspunse într-un tîrziu:

- Mai nimic. Jumătate dim oraș a fost distrus.

- Dar Piața Sf. Gheorghe? întrebă Dina repede, gîndindu-se la depozitul în care își avea bruma de lucruri ce-i mai rămăseseră.

- E neatinsă.

- Care dintre frați ești dumneata? îl întrebă ea cu un aer distrat.

Pe chipul băiatului trecu o umbră de tristețe. Se întunecă.

- Nu vă mai amintiți deloc?

Dina roși. Nu, nu-și mai amintea deloc. Erau trei frați ale căror chipuri aveau trăsături comune.

- Ba da! Acum știu! Dumneata ești acela care a dus soțului meu o scrisoare.

- Vă înșelați...

- Atunci... nu mai știu, zise Dina puțin stînjenită.

Băiatul se ridică brusc, îi sărută mîna și ieși pe ușă ca o furtună. Toți cei de față, inclusiv Dina, rămaseră nedumeriți, dar una din surori îl scuză:

- Iertați-l,doamnă! Așa e el, supărăcios, noroc că îi trece repede.

Încercă să reia discuția dinainte de venirea tînărului, dar nimic nu se mai închega. Fetele schimbau priviri între ele, iar mama acestora începu s-o privească de aproape pe Dina, ca și cînd atunci ar fi văzut-o. I se păru că lucrul cel mai nimerit era să plece.

Acasă, reciti pentru a zecea oară scrisoarea lui Lulu. Da! Nu se înșelase. Din scrisoare reieșea clar: va veni și el acolo. Dina ar fi preferat să moară decît să se mai afle lîngă toți acei oameni, pe care împrejurările îi demascaseră. Îi văzuse pe toți așa cum erau: meschini, lași, cu suflete haine, egoiști, oportuniști.

În seara acelei zile, în momentul cînd se pregătea să se culce, se pomeni cu prietena ei, școlărița. Îi întinse sfioasă un buchet de stînjenei și o scrisoare de la fratele ei, studentul:

Doamnă,

Ieri m-am purtat ca un rău și ca un prost crescut. Iertați unui băiat de la țară lipsa lui de educație și îndrăzneala de a-și fi îngăduit să nu vă uite, așa cum l-ați uitat dumneavoastră. El a încercat vreme de cîteva zile s-o facă și, neizbutind, a străbătut șaizeci de kilometri pe jos să vă regăsească.

Se temea că ați putea părăsi localitatea. Dar acum, fiindcă v-a regăsit, e atît de fericit, încît i-a trecut toată supărarea, pe care, cu firea lui impulsivă, nu și-a putut-o ascunde.

Îngăduiți-i să vină mîine să vă sărute mîna și să-și ceară iertare...

Dina lăsă să-i cadă scrisoarea în poală.

- Bine, zise ea fetiței. Să vină!

Bucuroasă, școlărița o sărută pe amîndoi obrajii, apoi fugi speriată de îndrăzneala ei.

În sufletul Dinei se făcu deodată pace. O luminiță mică se ivise în bezna în care trăia. Ca și altă dată, un om tînăr venea cu un buchețel de flori să-i umple golul vieții. Să-l primească? Știa dinainte cum se va sfîrși. Acum, avea cu unsprezece ani mai mult. Diferența de vîrstă era aceeași, primejdia mult mai mare. Printr-o coincidență bizară, îl chema tot Ionică. Va face și el la fel? Sau mai rău ca celălalt, așa cum îi prorocise Minescu. Cînd îl văzu a doua zi, mic, sfios, neștiind ce să facă cu mîinile, își dădu seama că nu avea nimic din cinismul lui Lulu.

- Cum îți permiți să scrii asemenea scrisori unei doamne cu atît mai în vîrstă ca dumneata?... fură cuvintele cu care îl întîmpină.

Într-adevăr, Dina se vedea îmbătrînită, părul ei încărunțise în ultima vreme pe la tîmple și două cute i se iviseră la colțurile gurii. În ziua cînd a cunoscut-o, ținuta îi era foarte puțin îngrijită. După cum i-a mărturisit el mai tîrziu, un colț de dantelă al furoului se vedea din rochia pusă în fața unei oglinzi, care o arăta numai pînă la jumătatea trupului.

Băiatul, venit în vizită la douăsprezece, nu mai știu să plece pînă la opt seara, cînd Dina se ridică ostentativ. Era un tînăr mediocru.

student în anul patru la o facultate unde nu trebuia să depună prea mari eforturi spirituale, și Dina nu vedea ce afinitate avea cu el. Îi smulsese făgăduiala de a ieși a doua zi împreună, să-i arate pitorescul localității, pe care ea nu izbutise să-l descopere. Se înțelese însă cu Ralița să-l ocolească. Toate drumurile duceau prin fața casei lor. Cum să se ducă la Chivu, unde era invitată, fără să treacă pe acolo? Ralița o mustră:

- Vai de mine, cucoană, tare mai sînteți sperioasă! Parcă o să vă mănînce! Mai lăsați-le păcatelor de gînduri și vorbiți și dumneavoastră cu un om! Ce folos că aveți haine, aveți bani, dacă nu aveți pe nimeni să vă spuie o vorbă bună. Ia te uită, carnea pe dumneavoastră e cum îi strugurele! Și stați singurică zi și noapte. Eu sînt femeie săracă, dar îmi petrec...

Dinei îi displăcu amestecul femeii ei de serviciu în viața ei intimă, dar n-avea ce să facă. Dormeau amîndouă în aceeași cameră. Era fericită că putea să audă un glas omenesc în nopțile ei lungi de nesomn, că nu se simțea singură. Ocoli totuși casa băiatului cu ajutorul Raliței, care o trecu pe o stradă lăturalnică.

La Chivu o aștepta o nouă surpriză. Plăcuse foarte mult bătrînului Chivu și fiicelor lui, căsătorite cu ofițeri superiori, magistrați, înalți funcționari. În chip foarte discret, una dintre fete îi dădu a înțelege că ar fi fericită să se înrudească printr-o alianță cu dînsa. Fratele lor, om așezat, absolvent al unei școli de agronomie, era un tînăr frumos, sănătos, cu rîsul ca de copil și cu un suflet deschis. Se gîndise la dînsa de cînd o văzuse trecînd într-o zi însoțită de Ralița. Îi plăcuse și mai mult de cînd auzise că era și o bună gospodină. El își conducea partea lui de moșie singur, muncind alături de oamenii care lucrau la cîmp. Trăia sobru, mînca alături de ei ceea ce i se aducea de acasă, dar seara pleca într-o caleașcă trasă de doi cai de rasă pur englezească la conac, unde îl aștepta o baie caldă și o masă bună. La un semn, țăranii s-ar fi aruncat în foc pentru el. Era iubit și stimat de toată lumea. La aluzia aceasta, Dina răspunse cu o glumă, dar el perseveră și îi smulse făgăduiala că va ieși într-o zi cu trăsura la cîmp să-i arate moșia.

Plecă de acolo întrebîndu-se ce surprize îi mai rezerva destinul.

Acasă o aștepta un ofițer. Se întunecase. Ralița aduse o lampă. La lumina ei musafirul se prezentă. Era comandantul batalionului încartiruit în localitate și venise să rechiziționeze o cameră din cele două, despărțite printr-o săliță, pe care le ocupa Dina.

- Aș ceda-o bucuros, dar casa e astfel împărțită încît nu s-ar simți bine nici acela care ar ocupa camera, nici eu.

Fără să stăruie prea mult, ofițerul renunță, asigurînd-o că se va îngriji chiar el să nu mai fie deranjată, și plecă în lătratul cîinilor.

- Servește-mi repede masa, Ralițo! Sînt foarte obosită, vreau să mă culc devreme.

Într-adevăr, Dina nu mai era deprinsă să vadă lume, și în ziua aceea văzuse prea multă deodată. Femeia îi servi în grabă o masă frugală, compusă din ouă, șuncă, smîntînă și fructe.

Se ridică să se pregătească de culcare, dar Ralița spuse abia stăpînindu-și rîsul:

- Mai avem un musafir, care așteaptă să terminați masa.

- Cine e?

Nu mai avu timp să răspundă. În cadrul ușii răsări din pămînt același student ce-o vizitase ieri.

- Dumneata? Ce cauți aici la ora asta?

- Vă rog să mă iertați! Mi-ați făgăduit că... V-am așteptat... dacă vă deranjez, pot să plec.

Pe Dina o izbi îndrăzneala aceasta, învăluită într-un aer de prefăcută timiditate. Un gînd poznaș o făcu să-l rețină.

- Șezi! zise ea, brusc îmbufnată.

Tînărul se așeză fără să-și mai ia ochii de la dînsa. Ochii lui, mici ca două șlițuri, deveniră și mai mici, gura cu buze subțiri se întredeschise ca pentru a putea respira mai bine. Dintr-o privire, Ralița înțelese că în seara aceea putea să se bucure în liniște de libertate, și ieși în vîrful picioarelor, cu un zîmbet triumfător, din odaia supraîncălzită de focul care încă mai ardea în sobă.

- Primești să fii un obstacol între mine și cineva? îl întrebă ea fără înconjur cînd rămaseră singuri.

- Primesc.

- E un joc primejdios!

- Îmi place jocul acesta!

- Ai să-ți arzi... mai zise, dar n-apucă să termine fraza.

Pe gura ei simți ca o arsură buzele înfierbîntate ale tînărului. Două mîini viguroase îi strînse mîinile și i le purtară spre spate. Dina își dădu seama că era inutil să se mai zbată.

Gazul din lampă era pe sfîrșite, lumina începu să se micșoreze. Cu o mișcare abilă, fără să dea drumul mîinilor care începeau s-o doară,

stinse lumina. Trupul nestrîns în brațe de atîta vreme al Dinei căzu frînt de îmbrățișarea viguroasă, îndrăzneață, spontană, lipsită de poezia morbidă în care se complăcuse pînă atunci, sănătoasă și înflăcărată a tînărului. Simțurile ei refulate, jignite, adormite, se redeșteptară, își cerură dreptul la viață. Amorțiră toate gîndurile, dispărură toate scrupulele. Nu mai exista nici diferență de vîrstă, nici de educație, de rang social, în fața afinității rare, unice, dintre cele două ființe răscolite pînă în adînc, dezlănțuite. Neobosiți, setoși, lacomi de bucurii netrăite, uitară de restul lumii și de frămîntările ei...

O lumină albăstrie se strecură printre hîrtiile de la ferestre, trezindu-i la realitate. Cu mișcări sprintene, ca de panteră, vioi și proaspăt ca și cum ar fi petrecut noaptea în cea mai netulburată odihnă, băiatul se strecură așa cum intrase, fără să-l simtă cîinii. Cînd îndrăzni să deschidă ochii, Dina se sperie de dezordinea din cameră. Scaune trîntite, pahare răsturnate, cuverturi și perne la pămînt, alături de pijamaua decentă, neagră, care îl impresionase prin sobrietatea ei, acum un ghemotoc greu de identificat, zvîrlit într-un colț al patului ca și conștiința ei.

Dina încercă un sentiment nou, din care falsa pudoare dispăruse. Nu, nu îi era rușine de ceea ce făcuse! Era un drept al ei! Tardivă, dar corectă, viața încheiase o socoteală cu dînsa. Trebuia să se afle în starea de mizerie sufletească în care o aruncaseră împrejurările pentru a se dezbăra de toată morbiditatea care o făcuse să se abată din drumul firesc, pentru a înțelege adevăratul rost al vieții.

Tînărul acesta, fără prea multe calități, îi oferise revelația. Nervii ei, asemenea unui ghem de sîrmă încîlcită, se destinseră. Simți o oboseală străbătîndu-i trupul, și pentru prima dată de la despărțirea de Lulu adormi împăcată.

Urmară zile calme pentru Dina, care nu-și reproșa nimic, nu se gîndea la nimic. Era mai bine. După umilințele îndurate în ultima vreme, femeia dintr-însa se redeșteptase. Nu se stinsese încă în ea acea flacără care îi atrăgea, îi captiva pe toți din jurul ei.

Noaptea aceea, noaptea lor, fusese ca un foc de artificii, care luminase o clipă cerul întunecat al vieții ei chinuite. Acum n-avea să-l mai vadă. Nu trebuia să-l mai vadă. Hotărî să plece la București, însoțită de două doamne, pe care le cunoscuse recent la primărie.

Un automobil cu patru locuri făcea de la o vreme curse regulate la București și înapoi. Se va aventura împreună cu doamnele acelea într-o călătorie primejdioasă, numai să schimbe ceva în viața ei, alunecată pe căi noi.

Mașina sosi la ora convenită și se opri aproape de poarta Dinei. Inima începu să-i bată repede, repede. Ieși cu o trusă mică, și făcu semn șoferului să aștepte. Automobilul porni însă ca o nălucă, lăsînd în urma lui un nor de praf.

Dina se întoarse în casă. Se trînti pe pat și-și îngropă capul în perne. Două mîini vînjoase i se așezară în jurul gîtului. Le recunoscu. Erau ale lui Ian, tînărul de care vroia să fugă. Nu mai suportase singurătatea și venise să-i propună să plece împreună la București, departe de locul acela strîmt, unde se simțeau amîndoi stingheriți. În dorința ei de a fugi, de a se lămuri asupra situației de la București, Dina acceptă.

Biletele trebuiau cumpărate cu o zi înainte, din orășelul acela îngrozitor pe unde mai trecuse. Erau douăzeci de kilometri pînă acolo. Băiatul îi parcurse călare, cu ușurința cu care făcuse șaizeci de kilometri cu piciorul.

Dina petrecu o noapte de înfrigurată așteptare. Era ridicol să fii aproape de București și să ți se pară că te desparte oceanul. Se miră cum de nu-i venise mai de mult în minte să rupă zăgazul. Pesemne că lucrurile acestea se orînduiesc undeva, la sorocul lor, și nu vin nici cu o secundă mai devreme. A doua zi, pe cînd Ralița pregătea valizele, i se anunță vizita celor trei domnișoare refugiate, care își făcuseră proiecte în privința lui Ian și veneau să se convingă *de visu* de plecarea lui cu doamna Dina la București. Află de la ele noutăți prețioase.

Tot satul era în picioare. La conac se comenta această *fugă romantică* în tot felul. Domnul Angelescu o găsea de prost gust. În definitiv, el era mai indicat să... În sfîrșit, cine ar fi bănuit că o femeie de lume?... Dar...

- De la femei te poți aștepta la orice, încheie înăcrit sadicul Minescu, văzînd că îi scapă din mîini obiectul cicălelilor lui fără înțeles și fără rost.

Cei doi fugari n-auzeau nimic. Nu țineau seama de nimic. Dinaintea casei se afla o troiță. Se cununară în grabă, fără martori și fără preot, în fața ei, făcîndu-și făgăduiala de a trece peste toate și a nu băga în seamă clevetirile lumii. Ținîndu-se de mîini, fugiră apoi la

primărie, acolo unde Dina înghețase zile de-a rîndul, încremenind ore întregi în fața telefonului care se încăpățîna să rămînă mut sau să-i redea glasul hodorogit al bătrînei vrăjitoare, care refuza convorbirea.

Ian făcuse un contract prin care se legau pe viață cu anume condiții, împărțite în paragrafe. Dina n-avea dreptul să se mai gîndească la trecut, să flirteze, să fie tristă, etc., etc. Semnară prin punere de deget, ca doi neștiutori de carte, punînd sigiliul primăriei, sub ochii uimiți ai notarului, care nu mai pricepea nimic.

Plecarea lor trebuia să aibă loc în noaptea următoare, pe la orele unsprezece. Dina se miră singură de curajul ei de a pleca noaptea, în căruță, cu tot avutul asupra ei în tovărășia unui necunoscut. Drumul lor ducea printr-o pădure. Mai aveau de trecut un pod mobil, azvîrlit peste apa Ialomiței, ca un covor.

De astă dată luase căruța Raliței. Cărăuș era băiatul ei, Florea cel neascultător, cel vicios, dar bun căruțaș. El îi purtă în noaptea aceea luminată de lună prin păduri neumblate, cu cîntece de privighetori, pe cărări știute numai de el. Cînd se apropiară de podul mobil, băiatul sări din căruță, să-l pună în mișcare. Dinei i se păru că trăiește un basm cu o punte fermecată, cu o pădure tivită cu un rîu argintat de reflexul lunii, cu un Făt Frumos care-i strîngea atît de tare mijlocul, încît îi venea să strige.

La întrecere cu privighetorile, Ian începu să cînte. Cîntă canțonete napolitane, arii de operă, șansonete franțuzești, cîntece populare, cu un glas cald și neînchipuit de frumos. Dina uită într-o clipă de toate jignirile pe care i le făcuse, inelegant, viața. Era vrăjită de mireasma pădurii, de cîntecele păsărilor, de melodiile lui dulcege. Florea rupse brutal vraja, îndemnînd caii:

- Ha! Ha! Har' Mișu! Har' ia...!

Caii se urneau cu greu. Ian sări din căruță și îi apucă de căpăstru. Căruțașul reuși să-l deștepte pe moș Cristache, care, mînuind o manivelă primitivă, aruncă puntea.

Cu inima făcută ghem de frică, trecu peste podul plutitor, care o depuse cu căruță cu tot pe malul celălalt al Ialomiței. Ian strecură o monedă în palma bătătorită a "podașului" și se urcă din nou lîngă dînsa.

Apa învolburată de retragerea podului era neagră ca smoala. Luna se ascunsese după un nor și întunericul creștea tot mai mult. Dina se

înfricoșă deodată. Ian o atrase ușor și o sărută ca pe un copil pe care vrei să-l liniștești.

Trîntit într-o rînă, Florea îngîna un cîntec de alean. Căruța se urnea încet. Caii înaintau agale, fără frîu, ca și cum ar fi vrut să-și prelungească și ei drumul în noaptea fermecată.

De o săptămînă, Ian și Dina trăiesc într-o stare de euforie care îi ține departe de toate celelalte frămîntări pămîntești. Sînt găzduiți în casa unei mătuși a lui Ian, care le-a pus la dispoziție camera ei cea mai bună, camera de musafiri. În casa cu grădina înveselită de globuri colorate, se simte acum ca la ea acasă. Au primit-o ca pe o mireasă tînără și fac totul să-i înfrîngă timiditatea. Se prefac cu toții că nu cunosc intențiile lor.

Dina retrăiește o veche poveste, zile și nopți uitate de mult, iar dorul de viață și elanurile lui o întineresc de-a binelea. Brusc, orășelul care o îngrozise odinioară îi devine drag. În restaurantul unde lăutarii o dezgustaseră se simte acum atrasă de cîntecele pe care aceiași lăutari le cîntă anume pentru dînsa. Toată lumea o răsfață, toată lumea o îmbrățișează. Ar fi uitat aproape scopul călătoriei, dacă un bombardament puternic n-ar fi adus-o la realitate. Ajung, în sfîrșit, la București. Dinei i se strînge inima văzînd orașul în ruină. Ar vrea să se întoarcă în bîrlog, să nu mai vadă, dar ceva nelămurit o mînă înainte. Închide ochii pentru a nu mai vedea spectacolul, își înfundă urechile, să nu mai audă jelaniile celor fără cămin, fără familii, fără haine.

O trăsură, găsită cu greu, costă cît ar fi costat altă dată s-o cumperi cu totul. Dina ia contact cu viața Bucureștiului cel nou, Bucureștiul în haos și ruină. Trăsura a oprit în fața casei lui Lulu. Dina coboară singură și hotărîtă.

L-a găsit cu bagajele făcute, cu covoarele strînse, gata de plecare. Sosise tocmai la timp. Altfel, n-ar mai fi putut să-și ridice lucrurile și alimentele pe care făgăduise să i le aducă el a doua zi după trimiterea ei în surghiun. Laș ca întotdeauna, fugea să-și pună viața la adăpost, uitînd complet de existența ei și de obligațiile ce și le luase față de dînsa. Prins asupra mîrșăviei, se porni să strige tot el, ca întotdeauna cînd era vinovat. Era proaspăt ras, bine hrănit, cu hainele impecabil călcate. Dina venea de la drum lung, nedormită, cu pantofii prăfuiți, cu părul în dezordine. Cît de deosebite erau preocupările lor!

Telefonul sună de cîteva ori; de fiecare dată pentru o întîlnire, pentru o comandă de fructe sau de vinuri, pentru un joc de cărți. În picioare, Dina aștepta să sfîrșească interminabilele și frivolele-i convorbiri, dar cînd îl auzi întrebînd un prieten:

- Ce facem astă seară? sări exasperată și-i smulse receptorul din mînă.

Era după o zi și o noapte de drum în căruță, în autobuz, nedormită și nemîncată. Afară o așteptau birjarul și Ian. Venise să afle la ce oră și-ar putea ridica lucrurile, și nimic mai mult. Pentru atîta lucru trebuia să-l asculte depănîndu-și programul vieții ușuratece, indecent, sub ochii ei, după ce o mințise, o înșelase, făgăduindu-i asistență? La urma urmei ei îi datora toată această viață de huzur!

Influențat de intrigile lui Minescu,transmise prin Raul, Lulu îi devenise și mai ostil. Dar pe Dina n-o mai atingea nimic. Suferințele o înăspriseră, o înarmaseră. Purta acum o armură care o apăra împotriva sentimentalismului ridicol și demodat, și îi era indiferent ce se va întîmpla. Era mulțumită că venise la timp, că îi smulsese încă o dată masca. Acum putea să plece. Lulu o urmă pocăit, ca un cățeluș.

- Vei găsi jos în trăsură pe cineva căruia trebuie să-i mulțumești că m-a întovărășit, îi zise Dina pe un ton aproape poruncitor.

Lulu se execută ca altă dată, plecîndu-se în fața voinței ei. Dina simți o voluptate nouă, aceea de a-l fi pus și ea o dată într-o situație echivocă, așa cum o pusese el în atîtea rînduri în timpul căsniciei lor.

Nu era răzbunătoare, dar își gustă, picătură cu picătură, satisfacția de a-l ului cu evenimentele la care nu s-ar mai fi așteptat.

Lulu era convins că numai el avea dreptul să mintă, să înșele, să strivească sub călcîiul lui cele mai sfinte legăminte. Viața Dinei fusese pentru el sfîrșită. O trimisese în surghiun. Isprăvise cu ea. Nu-l mai oprea sîcîindu-i conștiința cu prezența ei să se dezlănțuie ca un cimpanzeu picat din junglă de-a dreptul într-un salon în care sparge tot ce îi iese în cale, se cațără pe pereți, sare de gîtul oamenilor, face tot soiul de gesturi indecente.

A doua zi, i-a anunțat prin telefon apropiata ei căsătorie cu Ian. Dincolo, la capătul firului, s-a făcut deodată tăcere.

- Alo! Alo! sună întrebător glasul Dinei la capătul firului.

Auzi un "da" înăbușit, apoi se făcu din nou tăcere și telefonul amuți brusc.

Cînd veni să-și ridice lucrurile,îl găsi preocupat. Avu impresia că era nedormit. Încerca să pară indiferent, fără să reușească. Ian era foarte încurcat. Fără să aibă aerul că o face într-adins, Dina îi atrăgea atenția asupra fiecărui obiect.

- Împachetează-l cu grijă, Ian, să nu se spargă. Vom avea nevoie de el.

Lulu se plimba de colo pînă colo ca un leu în cușcă. O vedea înfiripîndu-și o nouă gospodărie, ca odinioară, aproape în același fel, dar cu un alt bărbat, și se tulbură. Se obișnuise s-o considere pe Dina proprietatea lui. Chiar dacă nu mai era nevasta lui, nu mai avea dreptul să fie a altcuiva. Încercările lui de a-și ascunde tulburarea erau din cele mai tragice. Își frămînta mîinile, deschidea o carte și o închidea la loc. Ieșea pe o ușă, ca să intre pe alta, fără rost. Ian profita de fiecare absență a lui, s-o strîngă pe Dina în brațe și să-i șoptească: "Haide, curaj! Fii tare!"

Era un moment greu pentru tustrei.

Dina împacheta cu un aer degajat, indiferent, dar dacă i-ar fi atins cineva mîinile ar fi văzut că ele tremurau și erau reci ca ghiața. Lulu se opri în mijlocul camerei și o privi. Ochii lui frumoși, cu gene de păpușă și cu privirea odinioară albă, inexpresivă, vorbiră pentru prima dată. În jurul gurii avea un zîmbet de copil dezamăgit, care avea dreptul să strice, să facă tot ce vrea, căruia nu trebuia să i se ia jucăria. Ea îi cunoștea zîmbetul acesta și știa că el era expresia maximă a durerii, de care acest frumos manechin era capabil. Ochii lor se întîlniră și se umplură de tristețe. Cine orînduise din umbră această tragi-comedie?!...

Ian nu pricepu toată intensitatea dureroasă a acelei clipe și se prelinse încet, afară, pe lîngă perete. Se treziră amîndoi, Lulu și Dina, fără să știe cine îi mînase pe unul lîngă celălalt, pe o canapea, din mijlocul odăii. De ce erau acolo? Ce aveau să-și mai spună? Brațul lui era aproape de brațul ei. Totuși, nu o atinse. Pe măsuța din fața lor se afla un teanc de cărți. Dina puse mîna pe una. Avea copertile de pergament neted, ca obrajii unui copil. O dezmierdă.

- Ce fericit ești că poți citi!

- Dar pe tine cine te împiedică s-o faci?

- Viața!

- Viața?... Nu te înțeleg.

- Fiindcă nu o cunoști. Trăiesc, dragul meu! Trăiesc intens. Am terminat cu plăsmuirile. Trăiesc o viață adevărată, cu toate bucuriile ei trupești și sufletești. Nu mă mai amăgește nimeni! Asta e viața adevărată, nu cea din cărți! Omul care a ieșit discret acum pe ușă nu e un manechin. E un bărbat adevărat! Înțelegi tu? Un bărbat adevărat!

Lulu se sculă în picioare. Tot sîngele îi fugise din obraji. Buzele îi tremurau fără să poată rosti un cuvînt. Dina era răzbunată. Lovise din plin, acolo unde durea mai tare. Acum putea să plece să se îngroape la țară alături de un om care nu-i spunea nimic, dar pe care i-l trimisese destinul ca pe o compensație a vieții ei sterpe de pînă atunci.

Singură... din nou singură. La singurătatea ei se alătura dureros despărțirea definitivă, brutală și absurdă, de mica ei prietenă Laura.

În ultima vreme, cele două actrițe se vedeau din ce în ce mai rar. Pe Dina o năpădiseră necazurile, o copleșiseră, o încovoiaseră aproape. Nu mai lupta să cucerească viața, n-o mai interesau nici gloria, nici banii, n-o mai interesa nimic. Era dezgustată, despuiată de tot ce avusese frumos și bun într-însa. Sufletul ei era ca o casă bogată în care ar fi năvălit o bandă de răufăcători răvășind totul, golind-o și pustiind-o.

Laurei, dimpotrivă, îi mergea totul în plin. La teatrul pe care-l conducea, pășise cu dreptul. Era acum o stea de prima mărime. Talentul ei răzbise. Dina află de prin ziare de succesele ei crescînde, de banchetele, recepțiile care se mîndreau cu prezența ei, de buna înțelegere care exista între ea și Traian, administratorul teatrului. Tot el făcea decorurile, juca și scria la gazete de specialitate. Ocupată, sărbătorită, uluită de neașteptata ei ascensiune, de astă dată Lorica nu putuse s-o mai asiste cînd despărțirea de Lulu crease un gol în viața ei.

Dina o înțelegea și se mulțumea cînd izbutea să-i răpească numai cîteva clipe din timpul ei atît de prețios între matineu și spectacolul seral. Cele două prietene se întîlneau undeva, într-o cafenea în apropierea teatrului, unde Laura venea grăbită, cu fardul neșters, cu o haină luată în grabă pe umeri, asculta distrată și prost impresionată ceea ce durerea Dinei concentra în cîteva cuvinte alese cu grija de a nu întuneca prea mult orizontul azuriu al bucuriilor ei tardive și meritate. Lorica prețuia tăria de caracter a Dinei, pe care o socotea dintotdeauna o femeie întreagă, energică și capabilă să înfrunte viața.

- Nu te-ai dezmințit nici de astă dată, Dina, și sînt convinsă că vei învinge din nou. Viața nu te va înfrînge, o vei avea iar la picioarele tale.

Cuvinte de îmbărbătare, cu care Dina pleca mai împăcată, însoțită de Măriuța, pe care o ridicase la rangul de "doamnă de companie". În afară de aceste rare întîlniri, nu mai știa altceva despre Laura, decît ceea ce afla de prin ziare. O singură dată cedă rugăminților Dinei de a veni să o vadă, și atunci fiindcă se ducea la o premieră, în apropiere de casă. Dina stăruise să vină acasă la dînsa, unde invitase o camaradă năpăstuită de vitregia vremurilor. Debordînd de talent, cu un temperament și o sensibilitate excepțională, cu toate că era angajata unui teatru de stat, nu i se da nici o putință de afirmare. Fata purta pe umerii ei fragili povara unei atitudini. Atitudinea tatălui ei, scriitor de aleasă ținută literară, luptător în armata celor umili. Dina se gîndise că întîlnind-o în casa ei pe Laura, îi va procura un angajament în teatrul pe care îl conducea.

- Ai să vezi, o asigură ea, spulberînd neîncrederea actriței. Laura are să te înțeleagă! Și ea a suferit, a fost oprimată, a luptat cu sărăcia, cu răutatea oamenilor, și apoi ne leagă o prietenie de douăzeci de ani. Laura a vrut întotdeauna ceea ce am vrut și eu.

Dar ceaiul fusese servit, orele înaintau și ea întîrzia să sosească. În zadar aștepta Dina bătaia caracteristică în ușă, lătrăturile prietenoase ale lui Ciao. Nimic din toate acestea nu se mai produse. Într-un tîrziu, se auzi soneria și Laura intră.

Dina uitase cu desăvîrșire că Ciao murise de mult și că prietena ei Laura era acum o femeie stilată, o actriță cu vogă, chiar ceva mai mult, o directoare de teatru care nu se mai anunța prin trei bătăi scurte în ușă, suna ca toată lumea.

Din felul cum spusese "mulțumesc" cînd Dina vroise să-i scoată cu un gest familiar pălăria, din primele cuvinte schimbate cu colega ei, care cultiva un gen de teatru cu mult superior genului ei, Dina înțelese că Laura vroia să pozeze față de aceasta în vedetă, și se întristă.

Se așeză în capul mesei, într-o atitudine rigidă de prezidentă, care vine la comitet și nu gustă decît un biscuit. Purta una din rochiile de ultimă modă cu care o îmbrăca Traian, fără să țină seama de statura și conformația trupului ei micuț, și părea un copil îmbrăcat cu rochiile mamei în lipsa acesteia de acasă. Pălăria cu voaletă, lăsată peste ochii rotunzi și mirați, sta cocoțată stîngaci pe creștetul capului micuț. În deget purta o verigă lată, plată, care nu semăna cu toate verighetele. După părerea lui Traian, o actriță nu trebuia să semene cu toată lumea, trebuie să fie "originală". Vorbea cu un glas complet necunoscut Dinei,

plîngîndu-se de neajunsurile pe care le are o directoare de teatru. Actorii cu care era asociată erau nedisciplinați, inculți, încrezuți și cabotini. Se va despărți de ei și va face un teatru numai al ei, în care să domnească ordinea. În tot timpul acesta, cuvintele "în teatrul meu", "la teatrul meu" reveneau ca un lait-motiv.

Dina încremenise cu o tartină într-o mînă și cu ceașca de ceai într-alta. Ce mînă grosolană o transformase pe biata Lorica, neștiutoare și nevinovată ca un copil nou născut, în materie de administrație, de conducere, de orice venea în atingere cu lucruri meschine pămîntești? De unde-i venea tonul acesta, înfumurarea, care n-o prindeau de fel? Dinei îi venea să plîngă, s-o roage în genunchi: "Pentru Dumnezeu, Lorica, nu ne mai jucăm așa!"

Se înțelege că nu mai putea fi vorba de angajarea camaradei lor, care înghețase și ea pe scaun. N-o cunoscuse pe Laura înainte, și nici raporturile dintre cele două prietene. Ce se întîmplase cu ea? Hotărît, vîrsta critică schimbă caracterele femeilor, și ea se apropia cu pași uriași de această vîrstă.

La ora opt, Traian veni s-o ia la teatru. Era convențional, distant, amabil cu toată lumea și teatral-afectuos cu Laura, ca întotdeauna. După plecarea lor, colega Dinei avu un zîmbet amar în colțul gurii:

- Ei, scumpa mea! Oamenii se schimbă cînd "ajung", o consolă ea văzînd consternarea care se citea pe fața Dinei.

Cînd "ajung"? Laura nu putea, nu trebuia să se poarte ca o "ajunsă". Ei nu trebuia să i se urce la cap gloria.

Rămasă singură, Dina îi scrise o scrisoare lungă, în care îi spunea cîtă nevoie avusese de prietenia ei în clipele ei grele, cum se resemnase pentru a o lăsa să-și guste din plin bucuriile ascensiunii, satisfacțiile căminului ei, aparent fericit. Înțelegea tot ce o ținea departe de dînsa, dar Laura trebuia să se ridice deasupra tuturor slăbiciunilor omenești. Să rămînă simplă, drăguță, la locul ei. Pe scenă, în roluri potrivite temperamentului ei, în viață, cuminte, ponderată, departe de cancanuri, de culise, de socoteli, mai cu seamă de socoteli. Nu, ție nu trebuia să ți se urce la cap, Laura! vroia să-i strige. Și nici nu cred că este adevărat. Tu nu ești manechinul pe care îl plimbă Traian, "managerul" tău, prin saloane și localuri. Ție nu-ți stau bine rochiile, fardurile, manierele, cuvintele, cinismul la modă, și nici nu le vei suporta. Te vor depăși, te vor copleși, te vor obosi! Recunosc că Traian e un bun impresar. A făcut în scurt timp cu surle și fanfare, ceea ce n-ai făcut tu într-o viață de

muncă și privațiuni, dar te-a falsificat, te-a reconstruit. E numai o spoială, draga mea! Oamenii nu se pot reconstrui, după patruzeci de ani. Vino-ți în fire, Laura!

Scrisoarea Dinei n-a ajuns niciodată la destinație. Poate că ar fi trezit-o la vreme, poate că s-ar fi putut evita catastrofa. Căci biata Laura s-a sinucis, luînd un tub întreg de "Veronal", și a murit într-o zi de treisprezece, ziua nașterii ei, la un an de la întîlnirea lor în casa Dinei.

În anul acela, peste capul ei au trecut toate prăbușirile. Laura n-a mai dat semne de viață. Pentru a-i mări șirul dezamăgirilor se împrietenise cu Lulu. El, și nu Dina, fu acela care primi sărutul ei de adio în ajunul morții.

Laura trecuse și ea cu arme și bagaje în tabăra lui. Trecerea ei o duruse mai mult decît toată pierderea lui. Dina nu-i reproșase totuși nimic. Prietenia ei pentru Laura rămase nealterată, și acum suferea de moartea aceasta inutilă. Ca și odinioară, cînd încercase să moară fără să reușească, Laura își surprinsese bărbatul în brațele altei femei. Dina bănuise de mult că Traian se îndepărtase de dînsa. O simțise din repetarea, fără sens, în toate interviurile ce le da, a dragostei ce-i poartă, a căsniciei lor senine, desăvîrșite, a armoniei și înțelegerii rare ce exista între ei.

"Care este cel mai fericit menaj din lumea artistică?" se intitula o anchetă dintr-o revistă de specialitate. Laura și Traian erau în frunte, fotografiați mînă în mînă, zîmbindu-și "ca la fotograf".

Toată această regie, care făcea parte din sistemul de lansare a articolului, o mîhnea pe Dina, făcînd să-i plîngă sufletul pentru sărmana ei prietenă, care murea zi cu zi, cocoțată de impresarul ei sentimental pe picioroange, s-o vadă lumea mai bine. Lorica nu mai dormea deloc. Începuse să bea singură noaptea, alcooluri tari, făcea spiritism și o cură de slăbire prescrisă de Traian: într-o zi o portocală, într-alta un iaurt și o salată, iar a treia zi un pui întreg, un pește, o budincă și fructe.

Cînd a văzut-o Dina pentru ultima dată pe scenă i s-a încrețit carnea și i s-a strîns inima. Abordase un gen inferior de teatru, în care se cîștigă mult și se pierde tot restul. Între cărnurile proaspete ale femeilor aproape goale, care se perindau pe scenă, fața Laurei, care începea să aibă urme de oboseală, părea fața unui clovn. Cu buzele exagerat fardate, peste limita lor, cu mult albastru pe pleoape, cu bujori artificiali în obraji, sta în mijlocul lor dezolant de stingheră. În jurul

tragediei ei lăuntrice, luminile, culorile fosforescente și aplauzele, adînceau și mai mult prăpastia...

Cineva a avut inspirația să scrie o scenă pentru triumful și glorificarea lui Traian și a partenerei lui celei noi. În scena aceasta, Traian trecea prin fața unei vitrine cu manechine. Unul din manechine era Laura. Trecea prin fața ei cu prima floare de primăvară în mînă, cîntînd:

"Prima viorea, prima iubire..."

Laura se pleca să primească din mîna lui floarea, dar în clipa aceea trecea pe dinaintea lui o altă femeie, tînără, care simboliza primăvara; el îi smulgea floarea din mînă și-o oferea celeilalte, cu care se îndepărta într-un transport de dragoste. Manechinul părăsit era Laura. Dina o văzu dincolo de jocul scenei așa cum o vedea întotdeauna dincolo de mască, lăsînd să-i cadă brațele și colțurile gurii, dezarmată. Părea că spune: "Asta e viața! Ce mai vrei? Ai îmbătrînit! Nu mai e nimic de făcut! Nu mai poți lupta! E de prisos! Lasă locul alteia..." Odată cu pierderea lui Traian, pierduse și încrederea în sine. Cu un singur gest, el, care o ridicase pe un tron imaginar, o detrona acum.

După scena aceea penibilă, Dina se strecură afară din sală, fără să se mai ducă s-o vadă în culise, așa cum făcea de obicei. Mai tîrziu a frămîntat-o această fugă lașă a ei. Laura îi zîmbise, închizînd puțin dintr-un ochi, și-i făcuse de pe scenă "jucării" numai pentru ea, neînțelese decît de ele amîndouă. Jucării care vroiau să spună, așa cum spunea ea cu un anume accent:

- Ce-mi pasă de toate "nebuniile" astea? Ia lasă-i încolo să se maimuțărească și să ne vedem noi de "ale noastre!"

"Ale noastre" însemnau o lectură bună, o muzică favorită, un taifas între cele două, din care Lorica ieșea întotdeauna mai întărită în fața vieții, mai instruită. Ea nu cunoscuse niciodată viața adevărată decît din gura Dinei. Se culca întotdeauna spre ziuă și dormea pînă la ora unu, apoi intra în lumea fictivă a teatrului, cu repetiții, matinee și spectacole, pînă la miezul nopții. În restul timpului lupta cu nesomnul, bea sau citea. Dina fugise fără să o mai vadă. Ce avea să-i spună? Că nu-i plăcea mediul în care evolua? Că trădase, inutil, pactul de decență dintre ele? Că ar fi vrut s-o smulgă de acolo și să fugă cu ea undeva, unde s-o spele de fard, să-i puie șorțuleț negru și guler alb cu fundă albastră la gît? Era convinsă că oboseala de pe fața ei ar fi ieșit mai puțin în evidență fără fard.

Mai citise într-o gazetă că Traian a scris o piesă, în care va juca o tînără diletantă... "Tineri și frumoși amîndoi, poeți și artiști amîndoi, vor face un cuplu admirabil"...spunea reportajul.

Nu-i plăcuse notița aceea.

"Cît trebuie să sufere! Biata Laura!" De ce nu venea să se împărtășească ei, așa cum făcuse întotdeauna. Ar fi sfătuit-o. Ar fi întărit-o sufletește. I-ar fi arătat că în viață mai există și alte lucruri decît dragostea, pentru care merită să trăiești. Dar Laura nu venea. Se ducea la Lulu, care n-avea un suport moral nici pentru el.

L-a surprins pe Traian în brațele unei femei și a luat hotărîrea să moară. A băut cu sete într-o noapte și a deșertat tot tubul cu somniferul salvator. Vroia ca gestul ei să fie definitiv. Nu admitea compromisuri. Mai simplu, fără regie, așa cum trăise odinioară, înainte de a-i ucide el sufletul.

Înmormîntarea a fost tot ce s-a văzut mai grotesc. Anunțată pentru ora unsprezece la catedrala Sf. Iosif, avu loc la douăsprezece, în curtea cimitirului catolic. Laura nu avea dreptul să intre în biserică. Ea își luase singură viața atunci cînd n-o mai putuse suporta și nu așteptase să moară de gîlci sau de reumatisme la azilul de bătrîne, așa cum ar fi fost cuviincios... Toată periferia dornică de senzațional, o lume care n-o cunoscuse niciodată, n-o văzuse poate nici pe scenă, a invadat curtea cimitirului, îmbrîncindu-se, făcînd glume proaste, rîzînd și înălțîndu-se în vîrful picioarelor să-l vadă pe el, pe eroul dramei.

- Lasă-mă, soro, să-l văd și eu, se ruga o lelița.

- Of, că tare mai e frumos, mînca-l-ar maica! se extazia o fată de prăvălie.

- Arză-l-ar focu' și catranu', că i-a mîncat zilișoarele! se indigna o femeie mai trecută.

- Ia lasă-mă, frate, că era mai bătrîioară! Să mai fi închis și ea ochii, că de, bărbatul, ca bărbatul, mai greșește.

Dialoguri de acest fel întretăiau rugăciunile spuse în latinește de preotul care venise într-un tîrziu, cedînd rugăminților unor prieteni.

Laura sta dreaptă, nepăsătoare, și mai frumoasă ca oricînd în sicriul cu horbete de prost gust, fardată și înfofolită ca în ultima vreme, într-o rochie colorată. La picioare, Traian, care nu-și uitase rolul de "manager", chiar și în mijlocul durerii, îi așezase o păpușă mare de celuloid, care sta în capul oaselor cu mîinile întinse, avînd aerul că

întreabă: "Ce caut eu aici?". Un improvizat maestru de ceremonii despărțea lumea în două, o lume care se strivea, se călca pe picioare, își rupea îmbrăcămintea, înghesuindu-se să vadă "ultimul spectacol" al Laurei.

- Cine a văzut-o să treacă pe dreapta, cine n-a văzut-o, pe stînga!... răcnea din răsputeri improvizatul maestru de ceremonii.

Te așteptai să auzi dintr-un moment într-altul:

- Poftiți domnilor! Muzica intră înăuntru, artiștii se îmbracă. Un leu! Numai un leu intrarea!

Lîngă sicriu, primul bărbat al Laurei și Traian, care sta palid, pierdut, cu gulerul hainei ridicat, în reculegere, cu mîinile frumos împreunate, ca într-un portret în mărime naturală.

Ochii Dinei îl căutau pe Stoian, singurul, adevăratul bărbat al Laurei. Dar el era ascuns pe undeva, într-un colț al cimitirului, singur cu durerea lui, fără publicitate, fără poză de circumstanță.

Se iviră ca din pămînt "prieteni și prietene" ale Laurei, care își jucase magistral ultimul rol. Cine erau?... De unde veneau?... De cînd erau prieteni?... Dina nu auzise niciodată vorbindu-i de ei. Înainte de a fi vedetă nu-i văzuse niciodată în odăița fără căldură și fără lumină în care se consumase sărmana tinerețe a Laurei. Era, fără îndoială, lumea cea nouă, lumea în care Laura se simțise atît de bine încît evadase din ea, salvînd bruma de viață în care credea cu fervoare în ultima vreme, viața cea veșnică.

Dina trimise un buchet de garoafe albe, pentru prietenia lor curată, neclintită, și stătu undeva într-un colț, alături de o prietenă a Laurei din copilărie, soție de medic și mamă a patru copii. Cele două prietene ale Laurei se strînseră una lîngă alta, umilite pînă în adînc, pentru Laura, de toată mascarada în care gestul ei hotărît, categoric, plin de demnitate, se vulgariza dureros. Nu scăpase nici după moarte de regie, de spectacol și de tribuna publicului.

Ghemuită în fundul ființei ei, Dina nu se apropie de sicriul unicei prietene pe care o avusese. I s-ar fi părut o jignire, o umilință în plus. Pentru ea, Laura trăia și continua să trăiască mereu, cu toate că în fiecare lună, la data de treisprezece, citea un anunț mortuar stereotip, în care teatrul care-i purta acum numele, invita pe prieteni și prietene la parastas.

O întreagă regie, cu conferințe, articole ditirambice, vieți romanțate, busturi și tot cortegiul de artificii careînconjoară, atît în viață cît și după moarte pe oamenii cu o activitate publică, încheiară scurta carieră de glorie și lunga viață de suferințe a bietei Laura.

Dina se duse la cimitir abia după un an, cînd află de căsătoria lui Traian. Așteptase să treacă anul de doliu, să se adune cu aleasa inimii, o actriță mediocră, pe care numai moartea bărbatului ei, tot vedetă și tot în condițiuni tragice, n-o impresionase prea mult. Noua cucerire a lui Traian era la antipod: femeie mare, grasă, calculată, și cu un spirit practic foarte dezvoltat. Cu o bună regie, Traian nădăjduia că noul număr "o să meargă". Până la dînsa, prin patul Laurei, chiar la cîteva zile de la moartea ei, se perindaseră multe steluțe în devenire. Traian nu alegea prea mult. Acum se oprise la una. Era obligator să se căsătorească tot cu o actriță. Se obițnuise prea mult să fie soț și manager în același timp. Soției acesteia, nici cura de slăbire, nici viața pe care i-o va impune impresarul, nici reclama americană, nu-i va distruge sufletul, pentru simplu motiv că nu-l avea.

"Trebuie să-i fie prea urît singură Laurei", își zise Dina în ziua căsătoriei lui, și se duse la cimitir.

Mormîntul Laurei, străjuit de o cruce masivă, n-ar fi păcătuit cu nimic dacă mîna regizorului n-ar fi înfipt în mijlocul crucii o inimă roșie de porțelan, ca o scrumieră cumpărată la ultimul bîlci. În ziua aceea, inima de porțelan era spartă, ca și biata inimă a Laurei. Dacă ar fi avut o daltă, Dina ar fi dat-o jos cu totul și ar fi pus acolo o carte sau un accesoriu de teatru.

Se aplecă și șopti ceva în inima ei spartă. Poate că spusese încet, numai pentru auzul ei de dincolo de lume: "Mi-e dor de tine Laura!" Poate, "Nu-ți fie teamă, nu ești singură, mă ai pe mine", sau poate "La revedere, pe curînd, Laura!

... Și Dina s-a căsătorit așa, în ciudă. Căsnicia n-a mers. A încercat și Ian să facă versuri, să o alinte, să-i cumpere o ață roșie, drept mărțișor. Dina zîmbea trist la toate încercările lui de a semăna cu celălalt. Nu se mai putea. Era obosită. Lulu o deprinsese cu un anume ritm de viață. Ian era tumultuos, violent, pătimaș și lipsit de duioșie. Ei îi trebuia un copil ca ea, și Ian era un bărbat. Se silise pe cît putuse să gungurească alături de dînsa, dar energia lui masculină irupea sălbatecă și o speria într-atît, încît se refugia în trecut, și regreta că nu mai are

alături pe "frumosul manechin", care o odihnea. După un an de sforțări zadarnice, de a lua contact cu viața adevărată, divorță.

În cariera de aventurier a lui Lulu s-au petrecut lucruri extraordinare. Devenit un Cresus al epocii, a atins culmi pe care numai îmbogățirile repezi și consecințele războiului le poate atinge. Obez la treizeci de ani, strălucit om de afaceri, putred de vicii, s-a oprit la o femeie cu trecut dubios, seacă și dornică de îmbogățire. Maturitatea îi fixase, odată cu personalitatea lui burgheză, și gustul pentru femei comune. Dăduse și el totul, nu mai avea ce da în afară de bani și bijuterii.

Cît despre fostul bărbat al Dinei, viața îl recompensase pentru toate umilințele, pentru toate suferințele. Luptase pentru o idee, învinsese, și acum ocupa o importantă funcție politică.

Privind din umbră păpușile cărora Dina le trăsese cîndva sforile și care, mișcîndu-se acum singure, se mișcau potrivit adevăratei lor firi, se strînse ca melcul. Încercase să mai ia contact cu lumea teatrului, dar înțelepciunea pe care i-o dăduse viața nu mai putea fi amăgită cu nimic. Nimic nu-i mai crea euforia necesară pentru a putea crea, la rîndul ei. "Rața ei sălbatecă" fugise pentru totdeauna și podul rămăsese gol. Moartea era singurul lucru în care mai credea. Singura certitudine. S-o aștepte! Dar cum? Ce să facă pînă atunci? Să crească un cățel? Să-și numere în fiecare zi banii și bijuteriile? Să caute mijloace de întreținere a tinereții la cosmeticieni? Să se ducă la cărturărese? Dina trase decent cortina vieții ei, nedorit aventuroase. Trăise destul.

Se retrase la o fermă cumpărată în ultima vreme, să se odihnească în mijlocul naturii, care nu minte, nu înșeală, nu ucide sufletele cele mai delicate, să privească din umbră la scena vieții pe care mereu alți clovni veneau să facă tumbe, în hohotele de rîs ale galeriei.

CUPRINS

Consilier literar: AL. I. CHILIA
Tehneredacter: G. RĂDULESCU
Corector: G. RĂDULESCU

Bun de tipar: 05.07.1992. Format : 16/54x84
Hirtie de 50g/m². Coli de tipar: 14
Tiraj: 15,000

Tiparul executat la S.C. LUCEAFĂRUL S.A.
Unitatea Buftea

Există granițe de vîrstă în dragoste? Există incompatibilități de pregătire, de educație, de rang social? De regulă, literatura scrisă de bărbați a pledat, aproape inevitabil, în favoarea propriilor prejudecăți.

Romanul Sarinei Cassvan oferă un răspuns deosebit, dacă nu inedit, oricum, propriu „sexului slab". Trăiri autentice, cu zbateri tensionate, oricît de bizare pot fi ele etichetate, atunci cînd protagoniștii încalcă „regulile jocului" fiind surprinși la limite extreme: un tînăr și o femeie matură, un om obișnuit și o făptură aleasă convinsă că valențele sufletești ale îndrăgostiților sînt suficiente pentru a le înnobila existența.

Publicat în 1946, romanul *Femeia și cătușele ei*, considerat „erotic și intimist", nu a mai fost retipărit de la data apariției. Adresat în primul rînd femeilor, el poate fi citit și de bărbați, invitîndu-i la meditație, să se elibereze de propriile lor cătușe.

223
TL 2
TOTAL 225 LEI

ISBN 973-9088-04-X